

Skovmøllen

Roman fra det gamle Aarhus

1916

I.

Der laa for nogle Aar tilbage i Skoven Ruiner af en Mølle. De laa paa et herligt Sted i en Dalsænkning mellem Skrænter og kun faa Minutters Gang fra Havet. Maaske vil der endnu være Rester at finde af Hjulet i Kløften.

Men Hjulet har for over hundrede Aar siden standset sin travle Gang. Den klare Bæk, der kom løbende syngende frem under Skrænten paa sin Gang mod Havet, er blevet til en usselig Rende, og Dammen er forplumret og tilgroet med Siv og Vandplanter, der for hvert Aar mere og mere fordunkler dens klare Øje.

Den store, stille Ensomhed, som i forgangne Tider beherskede Idyllen ved den lille Skovsø, har en rastløs jagende Slægt forlængst tilintetgjort med Barnevogne og Madkurve, Syposer og Kaffedrikning.

Men det hænder en tidlig Sommermorgen, naar Himlen flammer som Ild og Glød over Bugten, og Bølgerne ruller saa blideligt mod Skrænten, mens Fuglestemmerne fra Skoven slaar sammen i et Jubelkor, at en Vandrør standser ved denne Plet og tænker sig en af de gamle Dage staa op over en syndig Verden. Og da mener han at høre Hjulet bruse dernede i Bækken i fordums Vælde.

Eller det sker en Sommerkvæld, naar de sidste skovgæsters Stemmer lyder som fjerne Ekko, og Maanen staa blank og lys over Dammen, at en eller anden drømmende Sjæl vender sine Tanker tilbage til Fortiden og tror at høre Vandet fosse og buldre i Mølleslusen gennem Nattens koglende Stilhed.

Og da kan det ske, at Stedet om den gamle Mølle bliver levende og befolket. Billedet afsætter sig i Sindet, saa man ikke mere kan udviske det, og efterhaanden blander det sig sammen med Sagn og virkelige Tildragelser fra en svunden Tid, og det væver sig ind i den Bys Historie, i hvis Nærhed Møllen laa, og hvori ogsaa den har spillet sin beskedne Rolle.

Vor Slægt — Kulturens Børn, som den ynder at kalde sig — vil nu og da uvægerligt kedes og ledes ved sin egen Tid med al dens lovpriste Humanitet og Veldædighed, Oplysningsarbejde og Opfindelseslyst, og da vil det være som et sundt Bad at vende Blikket mod de fjernere, usammensatte Tider. Og selv om det ofte vil mærkes som en kold Gru at tilbagekalde sig den ubarmhjertige, uvidende svundne Tid, Selvgodhedens og Naragtighedens Tid, Parykkernes og Snusdaasernes Tid, vil det have sin Betydning at dvæle derved nu og da. Thi man vil høste den gamle Lære deraf, at »der gives intet Nyt under Solen«. Som Mennesker dengang var, vil de altid være, al Kultur til Trods. De vil kun skabe sig andre Former og andre Vilkaar at leve under — om værre eller bedre, faar enhver dømme for sig.

Vi kender ikke vor egen Tid. Det er forbeholdt senere Slægter at fortælle om den. Andre vil dømme os og vore Handlinger — dømme os anderledes, end vi dømmer os selv.

Det er et underligt Vemod, der kan gribe et Menneskes Sind, naar man staa paa et Sted, hvor der findes Spor af en Færden, som har været — tabte Spor af menneskelig Virken, Sorg og Glæde, Frygt og Forhaabning. Thi

det er jo vissere end noget andet, at hvor Mennesker har levet, har de haft Sorg og Glæde til Følgesvende. Og hvem kan undgaa at tænke paa ved en saadan Lejlighed, hvordan nu deres Færd og deres Livskaar har været. — Men naar intet Svar gives derpaa, væver Fantasien sine Traade.

Menneskene glemmes, Tiderne huskes — saaledes har Kulturen skrevet sine Love fra Evighed af.

Saa gaar man til Fortidens Historie og spørger og faar Svar.

Og Historien fortæller med sin dunkle, slørede Stemme, at dengang denne Mølle var i sin Livskraft, var det Borgersamfundets Dage, det var Borgerne, der beherskede Byen ved Havet.

Der havde været andre Tider — Kirkevældens Dage og Adelens Dage — men nu var det Borgerne, der lagde deres haarde Haand paa Staden og dens Beboere. — Det var ikke Munketidens mørke Vankundighed — den der dog overskinnedes af ædle, store Gerninger ej heller var det Lenstidens vilkaarlige, hovmodige Tidsalder — der dog ogsaa til Tider prægedes af ridderligt Heltomod og Fædrelandssind — nej, det var Borgernes haardhændede, hjertekolde Regimente, deres smaatskaarne Materialisme, der satte sin Jernhaand over Byens Porte. — Men ogsaa den Tid havde sin Betydning, idet den fremkaldte den selvbevidste Modstand, den nødvendige Følelse af Ansvar og Selvbestemmelsesret over ens egen Person i et Folk, der var ved at vaagne af Trældommen.

Skibene gik ud og ind gennem Bugtens Vande. De førte Varer ud og hentede Varer hjem, og Byens ledende Mænd forstod at tage Løvens Part af Byttet. — Som de gør det den Dag i Dag.

Omkring Byen strakte sig de grønne Enge og den fede Markjord. Den rige Mand købte den fattige Mands Odelsjord, saa al Eje kunde komme paa saa faa Hænder som muligt. Og for Rigdom kunde Alting købes. Det gjaldt da kun om, hvem der havde mest at købe for. — Som det gælder om den Dag i Dag —

selvom det kun er den Haandfuld Jord, man skal begraves i.

Men Tiden var urolig. Krig og Pest var slemme og hyppige Gæster, som ogsaa de rige Borgere maatte regne med. Indkvarteringerne fik jo særlig de at føle, da de sad inde med Hus- og Staldrum. — Og saa kom Stormvejr og tog fat paa Havet, og Skibe, der havde undgaaet de svenske Pirater, kom hjem med lasede Klude eller gik paa Havsens Bund. Eller Ildsvaaden kom og lagde Boliger og Indbo øde, saa det sved til Ejeren, saalænge han levede.

Paa den Maade drev Lykken sit sære Spil med Mennesker — ligesom den gør endnu den Dag i Dag.

Men ude om Staden susede de store Skove. Der var der Ensomhed og Fred. Selvom Skovene hørte Lensmanden til eller Kapitlet, kunde der dog nok blive Fred at hente for Sjæl og Sind. Og inde i Staden havde ogsaa Fattigmand sin egen Stue, hvor der vel var lavt til Loftet og fattigt med Lys, men udenom laa hans Have og Kaalgaard, hvor han kunde nyde sin Fyraften i hjemlig Ro. At kline sin Bolig opad en andens var ikke Sædvane.

Gaderne var snævre og mørke, det blev tidligt Aften. Des før maatte Folk staa op. Op med Solen og i Seng med Hønsene var Løsenet. Naar Klokkerne fra Sct. Clemens og Sct. Nikolaj lod deres Stemmer høre, gik Kvinder og Børn som Regel til deres Leje efter at have stænget for Porte og Døre. Paa Gaden saas kun adstadige Borgermænd med Haandlygter, der søgte deres Klub eller Laug til Samkvem og Sold med Fæller og Medborgere. Men hist og her i Byens mange Ravnekroge drev lyssky. Skikkelser om, der gemte sig i Skure og ubeboede Huse for at undgaa Retfærdighedens Arm. Det var som Regel Betlere og omstrefjende Tatere.

Gade op og Gade ned sang Vægterne deres Vers, og Manden fra Kirketaarnet forkyndte Timeslagene, saa Indbyggerne i den lille By ved Aaens Munding kunde sove trygt i Domens Skygge.

Maanen skinnede paa Kirkegaardenes Trækors, Stjernerne stod klare og blanke over det hellige Hus, hvor saamange hellige og hæderkronede Mænd — baade inden- og udenfor Murene — hvilte deres mødige Ben og ventede paa. Opstandelsens Morgen.

II.

Møllen bestod af to Bindingsværks Længer, der var forbundne med hinanden ved en bred Port. Af disse to Længer laa Vaaningen vendt mod Syd ud til den skovomkransede Dam, mens Udhuslængen fortsattes i et højt Stengærde, der indesluttede en Kaalgaard og en gammel Frugthave, der spidsede ud, hvor Bækken mod Vest og Stendiget mod Øst stødte sammen. Naar Porten var stængt ved Aftentid, var Møllerens Eje forsvarligt gemt for Tyve og Ugerningsmænd, der ofte hjemsogte saadanne ensomme Boliger.

Slige Landstrygere var især blevet talrige under den store Svenskekrig, som endnu ikke helt var sluttet ved denne Fortællings Begyndelse.

Mølleren hed dengang Jost Amdisen og var et halvthundrede Aar. Han havde i sine unge Dage været Skipper og sejlet paa Norge, hvor han havde giftet sig med en Højfjældsjente, Gertrud Olufsdatter. Under Krigen havde han opgivet den vanskelige Søfart og havde efter en Slægtning overtaget den gamle Grynmølle i Skoven og omdannet den til en Valke- eller Stampemølle. Senere havde han ogsaa drevet noget Savværk sammen dermed.

Han var en dygtig Mand, der forstod at tildanne et Stykke Vadmæl med Overskæring og Stampning, saa det næsten blev ligt med Engelskklæde. Trods Tidens store Ugunst fik han saamegen Søgning, at han bleven holden Mand og kunde have været en lykkelig Mand, hvis ikke en uendelig stor Sorg havde kastet sin Skygge over Hjemmet og knækket hans og hans kække Hustrus Livsmod.

De havde bragt med sig fra Norge en sjælden smuk Datter og hendes Barn, en lille sød, mørkhaaret Pige. Det hed sig, at Datterens Ægtefælle kæmpede paa Søen mod de Svenske, men Tyendet i Møllen hørte aldrig hans Navn nævne. — Aldrig hørte de Moderen synge for sit Barn: Nu kommer Far din snart hjem! Aldrig sagde de Gamle til Datteren: Hvad Tid kommer din Husbond? — endskønt enhver kunde læse hendes Længsel ud af hendes mørke, melankolske Øjne.

Det Rygte kom da snart til at gaa blandt Folkene og forplantedes hurtigt inde i Staden, at Valborg Jostsdatter var en ugift Kvinde.

Hun fik det tilfældigt at vide, og det var let at se, at hun pintes svart derved og blev endnu mere mørk og tavs end hidtil. Hun plejede at følge sin Mor til Kirke og tage Plads ved hendes Side i de gifte Kvinders Stolerække, men fra den Tid gik skøn Valborg ikke i Kirke. Næsten hver Dag henimod Solfald rejste hun sig fra sin Rok og gik ned til Stranden, hvor hun længe stod stirrende og saa ud over den mørke Bugt som den, der venter nogen hjem. Og da vendte hun altid mismodig tilbage.

Men Møllen duredede og Savene skar, og der stod Fred og travlt Virke om Stedet i Skoven, hvilket lokkede mange Folk fra Byen derud.

Blandt disse var den myndige, midaldrende Præst ved Nikolaj — eller som nogle sagde Vor Frue Kirke, det Gudshus, hvor Møllerfolkene følte sig bedst hjemme.

Han havde længe savnet et saare friskt og skønt Ansigt dernede i Kvinderækkerne. Det havde frydet ham at se paa de to Kvinder i de fremmede Dragter — Naomi og Ruth, syntes han, de maatte hedde. Den unges mørkkrusede Haar under den guldbroderede Fløjls hue med Nakkens spraglede Silkebaand, hendes tunge, sortfrynsede Øjelaag og skarpttegnede Bryn stod ham altid i Tanken og lagde en hidtil ukendt Velklang i hans Stemme og en Varme i hans Ord,

naar han fra Prædikestolen talte til Menigheden.

Da den skønne Valborg fra Møllen trak sig tilbage fra Herrens Hus, begyndte hans daglige Vandringer i den herlige Forsommer at strække sig forbi Stampemøllen, hvor han saa hende sidde paa sin Plads ved det ene Vindue og Moderen ved det andet. Den sidste besvarede hans ærbødige Hilsen med et venligt Nik, men skøn Valborg hævede kun et flygtigt Nu de frynsede Laag for Øjnenes tungsindige Blinken.

En Dag gav han sig i Snak med Mølleren udenfor Porten, og efter norsk Skik blev han budt indenfor. De holdt sig ellers helst fri for Omgang med andre — men en Præst maatte vel være en Undtagelse, mente Mor Amdisen — især en saa alvorlig og nidkær Herrens Mand som Magister Hans Madsen.

Under Samtalen derinde, der til at begynde med kun drejede sig om Vejr og Vind, men efterhaanden umærkeligt gled over til deres mere personlige Forhold, søgte han forgæves at drage Møllerenes Datter med. Men hun sad tavs og ligegyldig og lod Hørtraaden glide mellem, sine lange, hvide Fingre. Moderen havde anmodet hende om at indstille Spinderiet, mens Præsten var der, men hun havde roligt fortsat, ret som om hun ved at lade Rokken snurre bedst kunde fri sig selv for at høre efter Samtalen. Først da Barnet, den lille Gertrud, kom springende ind, og Magisteren begyndte at tiltale hende og spørge, om hun ikke længtes efter sin Far, standsede Rokkehjulet, og Fingrene pillede uroligt ved Hørhovedet.

— Du er jo en rask lille Pige, hørte hun ham sige. — Naa, du hedder altsaa Gertrud som din Mormor — og din Far er paa Søn — og du bryr dig intet det ringeste, om han kommer hjem — for du har din Mormor og Morfar — ja den Snak er der Rimelighed i. — Du har maaske aldrig set din Far ?

Det mente lille Gertrud ikke, hun havde, men Far hendes var stor og smuk, han havde et Skjold

med en Stjerne i — for det havde Mor hendes sagt. — Mere fik Magisteren ikke at vide, for Morfader befalede Gertrud barskt at gaa og se til, om Skrukhønen kom ind, for der var Torden i Luften. — Hun var saadan en lille Sluddergæk, Munden stod aldrig stille, den løb som Hjulet derude, forklarede han.

Jo, Præsten kunde da nok indse, at det med Skjoldet kunde ikke sæde — men ellers var det vel rigtigt nok, at Svigersønnen var paa Søn ? Hvorlænge det nu kunde være, siden de havde set ham ?

Da var der hændet noget mærkeligt, idet Valborg havde rejst sig og erklæret, at hun helst var fri for, at andre Mennesker blandede sig i hendes Sager, da de var af den Slags, der gik over de flestes Forstand — og langt ind i Præstens.

Derefter havde hun forladt Stuen med knejsende Nakke og et raskt Tag i Døren.

Hvad der derefter var sket, hvad Præsten havde talt med de bestyrkede Forældre om, er ikke bekendt, men vist er det, at Datteren efter hans Bortgang kom ind og tog mod deres Bebrejdelser med salte Taarer. Hørte ikke Lillepigen Sidsel selv, at Far Amdi sagde de Ord: Og vi, som har tilgivet dig alt og villet dele din Skyld ved at skjule din Brøde for Verden, vi skal nu ogsaa opleve, at du gennem Trods skammer dig selv og os. — Har vi ikke saavel som du haabet, at din fine Junker havde holdt sit Ord. — Siger du, han kan komme endnu ? Saa maa du ikke have dit Vid længer i Behold, sagde han. Og saa havde Datteren grædt endnu mere.

Men næste Søndag fulgte hun Forældrene til Kirke. Og saa skulde det mærkværdigvis hende, at det just var samme Dag som Pejter Jensens Datter stod til Skrifte.

I Menighedens Paahør havde Magisteren talt hende saa haardt til, at selv de, der hidtil havde fundet, at der skete hende kun hendes Ret, naar hun blev tiltalt for Hor, blev helt ilde tilpas ved at høre derpaa. Hun selv stod krummet som for et Piskeslag,

hvergang Magister Madsen smældede sin dømmende Basunerøst over hendes Hoved, og nede i Kvindestolene lød Graad og Hulken, især havde de vel ondt af det for Forældrene; thi Pejter Jensens Bag Klosteret hørte ingenlunde til Byens ringeste Folk.

Da Valborg traadte ud af den noget skumle Kirke, saa Moderen, at hun var bleg som et Lagen, og hjemad Vejen maatte hun støtte sig til Faderen for at vinde frem. Hun gik straks til Sengs ude i sit Kammer. Mor Amdi kom og satte sig paa Sengestokken og strøg hendes Hænder, mens hun søgte at tale hende til Rette og forestille hende, at den samme Lov gjaldt ikke for hende som for Pigen i Kirken, der havde bedrevet Utugt med en gift Mand. — Men Valborg var som helt fra Forstanden, hun talte om ham, der havde lovet hende Ægteskab og som hun havde ventet paa i tre samfulde Aar.

— Kan hænde han er omkommet, trøstede Moderen.

— Saa staar jeg endda forladt og beskæmmet tilbage.

— Du har jo os, sagde Mor Gertrud.

— Ingen, ingen kan gaa i Stedet for ham.

Moderen mente, det var fornødent at vænne sig til at se bort fra ham. Han var jo sikkert død, ellers havde han ladet høre fra sig — for ikke lignede dette Junker Hans.

— I ved, Mor, sagde Datteren, at naar et Brev falmer, saa er den, der har skrevet det, død. Men den Skrivelse, som jeg fik tilsendt for tre Aar siden, og hvori han meldte, at han nu gik med Ostindiefareren, men vilde være i Danmark igen om atten Maaneder, den er ikke hverken falmet eller gulnet, men at se til som var den skrevet i Gaar. I vil række mig den, hjerte Mor — den er liggende i Læddiken i den grønne Kiste.

Men da Moderen fandt den frem, var Skriften bleget, og pergamentet gult.

Atter fik Mor Amdi Brug for sine Trøstegrunde. Saadant var vel kun Kærlingetro og Troldsnak. — Men Datteren hang om hendes

Hals og sagde vel de Snese Gange, at nu maatte ogsaa hun dø. I Kirken i Dag havde hun set, hvor ond Verden var mod Synderen — hellere vilde hun forlade den glædeløse Jord og gaa til ham, der ejer Fred og Tilgivelse for alle. — I vogte lille Gertrud vel, Mor, bad hun, bedre end I vogtede mig ! Nu maa I ikke i tage Jer det for nær. — I er uden Skyld, fordi I aldrig kunde tænke Jer, at jeg kunde ofre min Ære for Kærligheds Skyld. — I har jo det rene Sind. Men mit Blod har været hedt og sydende som min Fars Slægt — og jeg er angst for, at min lille Gertruds er det ogsaa. — Derfor vogt hende vel !

— Du taler, Jenten min, som om du skulde forlade hende. — Saa frygtelige Ting som en hastig Død være aldrig i dine Tanker — saadant maa end ikke nævnes af din Mund, men du er syg paa Sjælen af Græmmelse og Længsel, derfor lægger Djævelen dig slig syndig Tale paa Læben. Sov nu i Guds Navn, og i Morgen vil dit opskræmte Sind være stilnet — og hvem ved — maaske kan din Hans være kommet, naar du vaagner. Hun kyskede sin Mors Haand, der fugtedes af hendes hede Taarer, og Mor Amdi gik for at bede Gud i Himmerige se i Naade til hendes ulykkelige Barn, som Skæbnen havde været saa gram, at den havde taget alt Solskin bort fra hendes unge Liv.

Morgenen efter var altsaa den usalige Gerning sket. Valborgs Seng var tom, der laa et forkrøllet gult Papir — for sidste Gang vandet af hendes salte Taarer — paa Sengen. I Dammen fandt de hendes Lig.

Fra den Dag syntes Møller Amdisen og hans Hustru at være blevet ti Aar ældre.

Magisteren kom igen derud. Det hed sig, at Mor Amdisen i sin Fortvivlelse havde sagt ham Ting, som han blev nødt til at tænke over. — I hvert Fald lod han til at være stærkt rystet, og det var kun ved hans Interesse for Sagen, at skøn Valborg ikke blev begravet som en almindelig Selvmorder. — Enhver vidste, forklarede han, at hun — drevet af Længsel efter sin søfarende Ægtefælle — ofte var

set paa sine hvileløse Vandringer langs Stranden paa de dunkle Skovstier saavel ved Nat som ved Dag. Hvad Under da, om hun hin Aften, da hun havde den gruelige Hovedvé, i Vildelse var sprunget af Sengen og sagtens uforvarende var omkommet. En af Pigerne i Møllen mente ogsaa at have hørt Nødraab ved Midnatstide, men havde ikke haft Mod til at vare ad, hun trak kun Dynen højere op over Hovedet og sov ind igen.

Den lille Gertrud opfattede ikke meget af den sørgelige Begivenhed. Hun huskede kun et langt, sort Tog af Mennesker, der langsomt fulgte en Vogn med en sort Kiste ned over Hieronymusbakken til Møllekirkegaarden, hvor Skræddernes Liglaug mødte og løftede Kisten af Vognen og bar den hen til en aaben Grav. Der — huskede hun — stod hun selv og holdt sin Mormor i Forklædet, og Mormors Ansigt var hvidt som Præstens Krave. Men Præsten stod og holdt sin Hat for Ansigtet og hviskede en rum Tid deri, som om han talte med nogen. Paa Hjemvejen spurgte hun, hvem Præsten havde hvisket til, men Mormor græd blot, og Morfar tyssede og strøg hende om Kinden. Det var først, efterat hun havde spurgt Lillepigen om det samme og faaet den Besked, at det vel sagtens var Fanden, Præsten havde villet snakke tilrette, at hun holdt op med at spørge.

Sidsel Lillepige var forøvrigt den, der i de første Aar derefter oftest stillede hendes vaagnende Videbegær tilfreds; thi Sidsel hørte til disse nysgerrige, vankundige smaa Sjæle, der føler sig kaldede til at meddele deres overflødige Viden til andre, fordi de ikke selv er i Stand til at gemme noget i deres enfoldige Sind. Og hvad hun fortalte Gertrud, betroede hun hende paa en sær forborgen Maade, saa det virkede dragende og opskræmmende paa samme Tid.

Saaledes gik det til, at Gertrud fik underlige Tanker om sig selv og sin Herkomst, og hun, som vel næppe — i den Alder, hun var — vilde have følt Savnet af den Mor, der havde levet mest i sit

eget Drømmerige, eller af den Far, hun aldrig havde set, begyndte at føle sig som et særegent Væsen, født i en hemmelighedsfuld Verden. Og i Stedet for at slutte sig nærmere til Morfar og Mormor efter Moderens Død, gik hun om med en Følelse af Ensomhed og Forladthed.

Far hendes sejlede paa det vildene Hav og Mor hendes laa paa den Kirkegaard, hvor kun Stakkelsfolk blev begravede. — Men Faderen var rigere end selve Lensmanden og havde et Skjold med Roser og Stjerner, og Moderen havde været Byens skønneste Kvinde. — Naar hun selv blev stor, vilde hun blive ligesaa skøn, og Faderen vilde komme til Land med Lommerne fulde af Guld og Kisterne fulde af dejlige Klæder. — Hun følte sig, uden at det stod hende helt klart, som et Menneskebarn, der vokser op i en Troldehøj — og Troldeene var de to Gamle.

Dengang gik hun i sit ottende Aar, da disse Forestillinger begyndte.

Hun fik intet at vide om, at der en Nat, kort efter Moderens Død, stod en Mand bøjet over hendes Leje, mens Mor Amdi løftede Lysestagen over det sovende Barn. Ejheller at samme Mand var gaaet ind i Stuen, kastet sig ned ved Bordet og givet sig over i en hjerteskrærende Hulken.

III.

Det var et grimt sølet Efteraarsvejr. Byen laa som helt gemt i Slud og Taage, for det havde ruskregnet helt . fra Morgenstunden af, og nu ved Kvældstid var der et uigennemtrængeligt Mørke, som hverken de to Lygter paa Torvet eller Praasene fra Handelsbodernes Ruder formaaede at bryde.

Røgen slog ned fra Skorstenspiberne, og sodet Em drev ud af Portene og ned fra Tagene, allevegne lugtede det syrligt af Tørveos, smeltet Tælle og Tranlamper. Om Gadehjørnerne drev smudsigt Vand gennem de overfyldte Rendestene, saa Folk

maatte vogte sig vel, om de ikke skulde træde midt i Sølen. Derfor holdt de fleste sig ogsaa inden Døre. Kun ældre, adstadige Borgere, der kendte Torvet som deres egen Lomme og nødigt opgav Krolivet for Vejrets Skyld, søgte med sirlige Skridt ind ad Porten til den store Gæstgivergaard, hvor smalle Lysstriber trængte ud gennem de lukkede Vinduesskodder. — Efter Støjen og Latteren derfra maatte man tro, at det gik ret saa fornøjeligt til derinde.

En tynd opløben Dreng med en Pose under Armen skød sig frem langs Husenes Facader. Han syntes ligesom at opsøge det tykkeste Mørke og gemme sig bort deri, thi naar han hørte Skridt, eller en Kunde, der var sent paa Færde, aabnede en Dør til en oplyst Bod, skyndte han sig hastigt ind i den ravnsorte Port, hvor han blev staaende, til der atter var dødsstille i Gaden.

Omsider naaede han over til den store Gaard paa Emmervad, hvor han slap ind i Porten. Han tog sine klaprende Træsko af og gik paa de bare Fødder gennem Porten ind i den rummelige Gaard, hvor en Tranlampe brændte udenfor Bryggersdøren.

Midt i Gaarden ved en aaben Brønd stod en Karl og vaskede sig ved et Vandtrug. Han standsede et Øjeblik med sin Prusten og Skruppen og saa paa Drengen, der stod som skudt op af Jorden ved hans Side.

— Er det dig, bitte Anders ?

— Kan jeg faa Lov til at ligge ved dig i Nat, Jerrik ?

— Du faar vel det, siden du nu engang er her — men gaa saa over i Stalden. A skal lige til at køre Herskabet ned til Møllen.

Drengen gik over i Stalden, hvor tre Spand Heste var i Færd med at gumle Aftenfoderet i sig. Han var godt kendt derinde og fandt i Grebningen hen til Hakkelsekisten, hvor han satte sig og aabnede for sin Pose. Han fik fat paa en Brødskorpe og en Skive røget Flæsk, som han med stor Appetit gav sig i Lag med. Lidt efter kom Karlen og tændte Lygten indenfor Stalddøren, hvorefter han gav sig til at løsne

de blankbrune Stadsheste og føre dem ud til Vognen.

— Naa, der sidder du og gumler omkap med Hestene, sagde han.

— Kan jeg ikke række dig en Haand, Jerrik ? Holde Lygten ?

— Er du tosset — saa fik den Gamle dig jo at se.

— Kommer du snart tilbage igen ? spurgte Dreng ræd.

— Saasnart a har kørt Vognen ned til Møllen. Der er ingen Fare i Aften, for den Gamle er ude til Midnat og vil sove længe i Morgen, men rør dig nu ikke af Flækken, du — og sluk Lygten !

Drengen hørte ham rumstere med Befordringen i Gaarden og senere køre ud. Han rejste sig og slukkede og fandt atter i Mørket sin Plads paa Kisten.

Det var en Herlighed at sidde der i den lune Stald i Stedet for at vanke om ude i al den kolde Væde. Og mens han stillede sin Hunger, lod han Træskoene sagte tromme mod Hakkelsekisten og rokkede veltilpas med Hovedet i Takt dertil. Han havde ogsaa Grund til at være fornøjet: Bussernanden ude — og Jerrik havde ikke skændt ikke endnu da.

— — Hvad skulde det vel heller skade den rige Basballe, Byens rigeste Mand og Borgmester tillige, om en sølle Dreng fik et Natteleje i hans store, flunkende fine Gaard ? — — Der var jo rigtignok det, som Jerrik engang havde sagt, at Borgmester kunde ikke knibe Øjnene til for alle de Landstrygere — selvom han vilde. — Men efter hvad Anders ellers havde hørt, vilde han heller ikke — han skulde være saa svært karrig og gram imod Fattigfolk.

Nu kørte han i Stads til Gilde. — Men pyt med de Tanker. Havde han det ikke selv ligesaa godt her sammen med Bæsterne — saa lunt og krydret her var!

Da Jerrik kom tilbage og tændte Lampen, fandt han sin Gæst sovende med den sidste Bid Brødskorpe i Haanden. Han saa nu, at Vandet drev ned ad Kisten fra hans vaade Tøj, og han blev staaende foran ham, mens han tændte sin Pibe, og ræddedes ved at se, hvor forsultet og forkommet

den sølle Knægt saa ud. En kunde da tælle hvert Ben i hans Krop. — Sulte det kunde én jo nok for en Tid — Jerrik havde selv prøvet det — men han havde aldrig været hjemløs som Stakkelen der. —

Ved det første Glimt fra Fyrtøjet for Drengen op.

— Er du vred paa mig, Jerrik? spurgte han, da han saa Karlens alvorlige Ansigt. — Er det for tit, jeg kommer?

— Du havde jo lovet mig sidst at søge dig en Tjeneste. —

Drengens Hoved begyndte at hænge ved Jerriks Tiltale. Men saa tog han sig sammen og gav sig til at forsikre, at han havde vandret fra By til By, fra Gaard til Gaard og tilbudt sig som Hjorddreng, men By hyrden manglede aldrig Folk af hans Slags, og var der en Gaard, hvor de kunde bruge en Knægt, og de saa hørte, han var hjemløs, jøg de ham væk paa staaende Fod.

— Du er altid god til at forfægte dig, sagde Jerrik. Men hvorfor du altid kommer til mig mere end til andre Folk, maa Katten vide — for a ved itt af, te vi kommer hinanner noget ved, vi tou, Anders Gram.

— Nej — men du er altid saa barmhjertig mod mig, Jerrik, sagde Drengen.

— Og det lønner du mig saa med at komme tit igen. Forresten er det Liv, du fører, værst for dig selv. A skuld' nødig spaa dig ilde — men det ender jo da engang der, hvor a itt vil seje.

Drengen gav sig til at græde. — Han gjorde ingen Fortræd, han hverken stjal eller røvede og betlede kun til det tørre Brød. — Hvad skulde han gøre, naar ingen vilde have ham? hulkede han.

— Det er forresten ogsaa sandt, indrømmede Jerrik, der ikke vidste, hvordan det kunde være, at han aldrig kunde taale at se den Dreng græde. — Men det er da ogsaa saa rent taavele, at du saadan helt har skilt dig ud fra dit Hjem. Du kan vel knap nok huske, hvor du er fra, Knægt?

Det var meget lidt, han kunde huske — men lidt var der dog:

— — Han kunde huske, at hans rigtige Mor bar ham paa

Ryggen henad en Vej, hvor Solen skinnede. Det var ved Siden af en Kornager med mange, mange røde Blomster. Han græd for at faa de Blomster, og saa lagde hans Mor ham ned i Grøften paa et Forklæde, og hun stak en Lap Papir ind paa hans Bryst og sagde, at nu kunde han bysse, mens hun plukkede Blomster.

Men hun kom aldrig igen. Derimod huskede han et vredt Ansigt, der stod bøjet over ham, og som han gav sig til at skriges for. — Og mere vidste han ikke — fra dengang.

— Du maa da vide noget om, hvad du siden blev til.

— — Ja — saa vidste han da ogsaa, at han havde været hos denne Kone, hvis Mand somme Tider var fuld, og naar han var det, lod hun ham høre, at de havde faaet hans Horeunge at føde paa. — — Han sultede og frøs, og en Dag, da han havde faaet Hug som tør Fisk, løb han sin Vej og begyndte at tigge sin Føde, som han havde set saa mange Drenges gøre. Hvorlænge det var siden, vidste han ikke, men han havde intet Hjem haft i mange Aar — ikke uden det korte Ophold, han havde haft hos Degnsens.

— Hvad for en Degns? spurgte Jerrik.

— Det var en Skolemester ovre paa Mols, der gav mig Husly en Vinteraften, og der blev jeg gaaende et Stykke Tid, men Konen sagde, at de havde lidt nok til deres egne syv, saa de havde ikke Raad til at huse Omstrejfere. Men jeg blev der dog Vinteren ud, og han lærte mig at læse og skrive.

— Pokker tro det! sagde Jerrik, der ikke selv havde lært det — der skal møjet længere Tid til at lære de Kunster.

— Jamen Degnen sagde, at jeg var saa lærenem, saa jeg havde lært ligesaa meget i tre Maaneder som saa mange andre kunde lære i tre Aar. — Han lærte mig ogsaa at synge.

— Ja, det om Degnen har du fortalt mig før, men a tykkes itt, det var rigtigt af ham at lade dig løbe om igen, selv om han ogsaa havde Reden fuld af sine egne

Unger — for du gaar jo og bliver til en sølle ringe Stakkel.

Drengen begyndte igen at græde.

— Tør nu Brikkerne, Anders — det Flæberi nytter itt noget. Se, hvor Vandet driver af dine pjaltede Bukser. Nu vil vi følges ad over til Maren og faa dig tørret ved Skorstenen, inden du skal i Seng.

— Gaar det an ? raabte han oplivet.

— Vist gaar det an — du ved jo, at »dem selv« er itt hjemme.

Drengen var dog ikke helt sikker. Sidst havde »den lille Borgmester« pudset Hundene efter ham.

— Pyt med den vigtige Hvalp — for det er vel Jens Christian, du mener — ham har a godt nok Krammet paa — han er saa ræd for mig som en Harekilling. — Lad vos nu gaa og se, om Maren kan varme vos en Potte Øl, vi kan slaa i Livet i det Hundevejr.

De gik over Gaarden hen til Døren, hvor Lygten brændte, og kom skramlende gennem det lange Bryggers ind i et varmt, duftende Køkken, der oplystes af en stor Skorstensild og et tyndt Tællelys paa Bordet, der blafrede for Trækken, da de aabnede Døren. Rummet var prydet og behængt med Kobberkar i alle mulige Former og Størrelser, som Flammerne fra Ildstedet gjorde dobbelt blanke, det var næsten, som om der skinnede Ansigter fra hver Krog derinde.

Den første, Drengen blev var, da han traadte ind, var en høj, førladen Pige, der rørte i en Gryde paa Ildstedet. Det var Basballes Køkken-Maren, omtrent ligesaa velkendt i Staden som Borgmesteren selv.

— Hille-mænd ! Er det nu ham, Stakkelen, igen — og vaad til det bareste Skind ! Kom han nu kuns her og sæt sig op paa Kanten af Gruen, men sæt sig ikke paa Katten ! Vi skal snart finde Raad til at drive ham Kolden af Kroppen. Skoldhedt Øl med Sirup og Ingefær i — det er krabat. Og du, bette Lone — de Ord var henvendt til en yngre Pige, der sad paa Kanten af Tørvekassen og gned Gaffelknive

af i en Hedetørv — du svipper ned i Kælderen og tapper os to Krus Gammel øl til Jerrik og Jens Voldum.

Sidstnævnte, Marens Søskendebarn, der var Kusk paa Clavsholm, havde anbragt sig i Bænkekrogen ved Køkkenbordet, hvor han bakkede paa Piben, mens han underholdt Maren med Fortællinger fra det berømmelige Clavsholm, sørgelige og muntre mellem hinanden, som det bedst kunde falde sig.

Jerrik tog et Treben og satte sig op ved Siden af ham, idet han raabte efter Lone, der forsvandt ad Kældertrappen, at de i Aften ligegodt vilde have af »ham selv« egen Tønde.

— For vi vil li'godt ha et lidt rosomt — nu vi er jenle hjemme, lagde han til og halede Snusdaasen op af Baglommen.

— Ja, Maren og mig var midt inde i vor Prat, sagde Kusken.

— Ja, klø kun paa igen, sagde Jerrik.

Maren plejede ofte at underholde sine Medtjenere med Fortællinger fra den gamle Ridderborg, bag hvis tykke Mure hun havde tilbragt sin Ungdom, og hvorhen hendes Tanker og Længsler altid gik. — Men sidst, hun var hjemme i Voldum, var der sket store Ting — Gaarden eller Slottet, som det vel nu skulde kaldes, siden det blev kgl. Majestæts Ejendom, var knap at kende igen. — Men for hende var det nu skønnest, som det var i Grevindens Tid.

— Hun var vel ellers en stram Dame, Grevinden ?

— Det var hun, stolt og striks over alle Maader — men ved Siden af var hun højsindet og godgørende, og aldrig Tale om nogen Slinger i Valsen, naar det gjaldt Ret og Skel. En fornemme Dame — og en skønne Dame — det var hun — men stram, især imod sine egne — de huede hende kun halvt, de rebelske Komtesser. Mod mig var hun altid flink, og havde ikke Frøken Anne Sophias Flugt været, saa var jeg blevet anden Gemakspige — det er sikkert nok. Og det var alligevel en anden Stilling end gaa her og slaske i den karrige Pottekigers Hus.

— Havde du da noget med Flugten at skaffe? spurgte Lone Stuepige.

— Ikke mere end Katten, men der var jo nogen, der havde spillet med deri, og da det ikke var til at faa opklaret, jog Grevinden os alle paa Døren, fordi vi ikke kunde angive de skyldige. — Hun var jo ganske rasendes.

— Her ser du ellers én af dem, kluklo Jens Voldum og slog sig selv for Brystet.

— Sludder, Jens — du var jo kuns en Knægt ved den Tid.

— Alligevel var det samme kon Knægt, der bar Bud mellem Kongen og Komtessen. Kammerjomfruen og mig — vi var de eneste — ja, ogsaa den gifte Søster, forstaar sig — det var jo hende, der havde opdaget mig, da jeg hjalp Gartneren med at luge i Haven. Hun lovede mig Guld og grønne Skove, men hvem der blev glemmt, var nok Jens Voldum.

— Du kunde vel fremkomme med den Fordring endnu?

— Det er vel knap saa nemt at rykke Majestæten, mente Jerrik — og Jens har li'godt en pæn Stilling, som en anden jen kunde misunde ham.

— Hun var vel saa skøn, Komtesse Anne Sophia? spurgte Lone. — Ja, nu er hun jo Dronning.

— Ja, nu er hun li'godt Dronning, gentog Jerrik. —

— Det tænkte hun vel knapt nok paa engang, sagde Kusken.

— Hvad tænkte hun paa, det taabelige Barn — slet intet. Fra den Stund af, hun havde danset med Kongen, var hun som forgjort — akkurat som om han havde danset hende ind i den anden Verden.

— Da er han da ikke for køn, naar det ellers maa høres, sagde Lone, og Jerrik tilføjede:

— Nej, Kongelig Majestæt er li'godt ingen Skønhed.

— Men Komtessen var forhekset, hun talte om Kongen til hvem hun traf — ja, selv til et ringe Tyende som mig snakkede hun løs om Kongen, som om han havde været Vorherre selv. — Hun lignede ham ved Solkongen i Frankenland, og Helledus, alt det, hun franskede op om ham til os

allesammen. Grevinden formærkede jo snart, hvordan det var fat, og hun talte hende til baade med godt og ondt, baade med varmt og koldt. Hun spurgte, om hun vilde ligestilles med saa skamløse Personer som Schindel og Vierick og kaste Skam og Skændsel over det pletfri Navn, hun havde taget i Arv — og hvad hun nu ellers kunde sige. Ligesaa foreholdt hun hende Synden mod Kongens ægteviede Gemalinde, Landets kronede Dronning. Men ved I, hvad hun svarede sin stolte Mor, at hun saamænd ikke kunde fortænke Kongen i, om han fattede Afsky for den gamle, grimme og fortrædelige Dronning, der havde et Ansigt saa rynket og møskt som et surt Skovæble. — Der var dem, der paastod, at salig Grevinden efter disse Ord tugtede hende med højstegen Haand.

— Men hun slap dog fra hende alligevel, den dejlige Anne Sophia, sagde Lone — og nu er hun saa rigtig Dronning. — Sikken en Lykke, naar én ret betænker det.

— Mon det nu ogsaa er saa vist, sagde Jens Voldum. Paa Clavsholm mener Folk, at hun ikke er saa helt glad, som en skulde tænke.

— Helledus, hvor hun var falmet, da de var her i Staden i Fjor. Hvem skulde tænkt, at det var Galfransen fra Clavsholm, der sad saa tavs og majestætisk ved Kongens Side. Snarest lignede hun salig Grevinden selv.

— Til Præsten i Voldum skal hun have udtalt sin store Bedrøvelse over, at Gud tog hendes Børn. Det var sagtens Himlens Straf, for det hun selv havde forladt sin Mor paa den syndefulde Maade.

— Ja, hun har sagtens haft nok at gennemgaa ved Hove. — De Store har jo ogsaa deres at trækkes med.

— Ja, de har li'godt ogsaa djeres Part, sagde Jerrik — og det er da nærved ligemøjet, hvem de saa ellers er.

— Aak ja, indrømmede Maren. Det ser én dagligt for sig.

Jens Voldum begyndte saa smaat at fritte for at faa mere at vide. Men Maren var ikke af den

Slags. Naar en ikke havde noget godt at sige, kunde en lukke sin Mund — i det mindste, naar det var éns Herskab, Snakken var om.

— Kommer han saa snart til Krylt ham ved Ildstedet ?

Drengen smilte og huggede løs i Marens Saltmadsrundtenom med sine friske hvide Tænder.

— Hvad er det ellers for en Kumpen? spurgte Jens Voldum.

Jerrick fortalte med lavt Mæle, at det var en sølle Stakkelsdreng, der var løbet hjemmefra, for det Stedmoderen var ham hadefuld. Altid var hun efter ham, fordi han ikke var hendes — altid skulde det ud over Drengen, hvad hans Far havde forbrudt — for de havde jo ikke været gift, forstaar sig. — Du har vel aldrig kendt en Rytter, der hed Niels Gram ? Han laa her i Kvarter for en ti, tolv Aar siden. Jerrick's Spørgsmaal blev fremsat saa lavmælt, at Drengen, der nøje havde fulgt Samtalen, maatte flytte paa sig for bedre at kunne høre.

Jovel havde Jens kendt Niels Gram — Niels Mogensen Gram — de havde truffet hinanden engang paa et Olsmarked, og da var han ej til at spøge med. — Det var nu mange Aar siden.

— Saa har han vel haft en Kæfert. Han var jo ellers en Pokkerens flot Karl at se til dengang, og han var Kærest med en kønne, kønne Pige, der dengang tjente i Aarhus Mølle. A kan ikke vide, hvad det var, der kom dem imellem, men ret som det hed sig, at de skulde til Brudeskammelen — Folk sagde, at det hastede — lod han sig hverve til Rytter, og hun rejste saa fra Staden. A tror, hun havde hjemme vester ude. Men hun var li'godt en skønne Pige, Mette Lihmes.

— Niels Gram har saa selv sørget for Drengen en Tid alligevel ?

— Fanden hvilket. A forstaar det ikke. Skal én tro Knægten, ser det ud til, at hun har smidt ham udenfor Niels Dør. A forstaar ikke, hvordan det hænger sammen. Men Drengen er da li'godt rendt hjemmefra, som vi ser.

— Hvor bor Niels Gram saa nu ?

— Han skal have et jordløst Hus et Steds i Fulden — og have det møj, møj fattigt. Kællingen skælder og smælder — og han drikker. — Det er li'godt nogen lange Ører, Knægten har, tilføjede han, men tav derpaa pludseligt, thi i det samme blev den brede Dør, som førte ind til Stuerne, aabnet af en halvvoxsen Mandsling, der et Øjeblik blev staaende paa Tærskelen og saa sig om i Køkkenrummet.

Han var paa en Prik udstyret som en af Byens velvise Raadmænd med langskødet Klædesfrakke, rigt besat med Sølvknapper, lang, hvid Vest og sorte Manchesters Benklæder. Sorte Silkefrynser daskede om de stramme, hvide Hoser, og i Armhulen hang en sølvknappet Spanskrørstok. Buklet Paryk og sølvspændte Sko fuldstændiggjorde den kostbare Dragt.

— Kan hun, Lone Stuepige, hente et nyt Krus Lutendrank op til mig og mine Venner, sagde han og prak efter hende med Stokken.

— Jeg faar vel saa, skønt han Mor har forbudt det.

— Hans Mor! Hvem er min Mor Anne Nielsdatter er det ikke — hun har plat intet at befale over mig.

— Men Borgmester huer det heller ikke, om han faar mer end een Kande bragt ind. — Dog eftersom vi er ene hjemme. — Maren havde set ham snuse til Krusene paa Bordet.

I den Stilhed, som pludselig var indtraadt, havde Anders uvilkaarligt rykket sig længere ind i Ildstedets Skygge. Dog følte han sig snart ramt af »den lille Borgmesters« undersøgende Blik og krøb sammen derfor som for et Piskeslag.

— Ah saa — vi har nok store Fremmede ! Du har altsaa kunnet formærke, din Snyltegæst, at Herskabet var ude. Du mindes da ej længer den sidste Besked, du fik om at holde dig fra Gaarden her, din Kanalje !

— Det sømmer sig ilde at behandle en Stakkelsdreng paa den Maade — ej heller vilde hans Mor tykkes derom, i Fald hun vidste det, sagde Maren.

— Hans Mor — har hun ikke hørt, hvad jeg nys sagde, at Anne Nielsdatter ikke er min rigtige Moder — jeg vil aldeles intet have med hende at skaffe. — Nej, hold sig til min Far, Maren — han ved, hvorlunde den Slags Omløbere skal behandles. Sagde han ikke forgangen Dag, at nu var det justement hundrede Aar, siden salig Kong Kristian lod anstille Klapjagt paa Tiggerknægtene. —

— Det er da li'godt Løgn ! udbrød Jerrik.

— Ved min Himmerigspart, det er sandt og vist. — Der fangedes ikke færre i denne Stad end tredsindstyve Kanaljer — og Jagten gik for sig over det ganske Land. — Det gik — hu hej — ligesom Rakkeren jager Hunde — det Syn gad jeg nok set !

— Ja, det havde li'godt været et Syn for ham, sagde Jerrik.

— Men hvad blev der af alle dem Stakler ? spurgte den unge Stuepige og skjælv i Røsten.

— Børnehuset blev vel sagtens deres Opholdssted.

— Børnehuset ? Er der ogsaa Fængsel for Børn ?

— Det er der s'gi — det kan du godt bande paa. Skulde Folk som ham derhenne have Lov til at føjte om og tære paa Næsten uden selv at gøre Gavns Gerning ?

— Det er der li'godt ogsaa andre der gør, paastod Jerrik.

— Saa har de kanske Raad til det, sagde Borgmesterens Søn. Forresten skulde du ej lade saa spydsk, lille Jerrik, for du ved godt, at min Far ser skævt til, at du huser Rak fra Landevejen.

— Naa, naa, unge Herre, advarede Maren. — Se han nu hellere ind til unge Laasby, og saa snakker vi ikke mere hverken om Betlere eller Lutendrank.

Inden Husets Søn fik betænkt sig herpaa, var der vederfare ham noget mærkeligt. Kusken fra Clavsholm, der havde betragtet ham nøje og fulgt hans Tale og Optræden med tavs Interesse, havde pludselig rejst sig fra Bænken og grebet ham bagfra, løftet ham et Par Alen opad og ladet ham sprælle en Stund mellem Loftet og Gulvet, mens han udstødte et Forskrækkelsens Hvin og saa ud, som om Øjnene vilde

springe ham ud af Hovedet. Og mens Pigerne og Jerrik var ved at briste af Latter, bar Jens Voldum ham ganske roligt i sine haandfaste Arme hen til Døren, der stold paa Klem, og satte ham ind i Stuen, inden han i sin Befippelse fik Tid til at give mere ondt fra sig,

— Død og Plage, nu vanker der i Morgen ! sagde Lone.

— Ja, nu faar vi li'godt af »ham selv«, sagde Jerrik.

— Saa kender I ikke Fyren ret, naar I tror, at han vil fortælle om, hvor ynksomt han blev sat til Vægs — ikke engang overfor raderen vil han være den Medfart bekendt — tilmed da han vil vide, at saa er jeg der straks med Lutendranken. Men derfor er det ligevel bedst, at Drengen skaffer sig af Syne, inden nogen faar ham at se i Morgen.

Anders var sprunget ned fra sin varme Plads og saa forknytt ud. Han sagde, han vilde sporenstregs gaa, da ingen skulde i Fortræd for hans Skyld. Men Jerrik forbød ham at gaa ud igen ved denne Tid og i det Vejr — han skulde nok ordne den Sag. — Men ellers var det jo en ringe Maade at nære sig paa.

— Ja, det er sgu en skidt Maade at tjene sit Brød paa, sagde Jens Voldum og betragtede Dengen nøje.

— Ja, det er li'godt et grumme skidt Levebrød, samtykkede Jerrik. Det var at ønske, om han kunde komme i en Stilling. Men der er vel ingen, der vil tage saadan en Stakkel, der ikke har det, han kan skjule sig i, i sit Brød.

Maren kom med det Forslag: at sætte ham i Smedelære. Det var ikke saa fint et Haandværk. Hun vilde tale til sin Bror derom — hvis Drengen da ellers selv havde Lyst og Kræfter til den Haandtering.

— Jeg vilde hellere være Kusk, sagde han og saa beundrende hen paa den stoute Jens Voldum i den klædelige Kuskedragt.

— Du vilde maaske med mig til Clausholm ?

— Det var li'godt ikke det taaveligste, sagde Jerrik.

— Men saa maa han jo begynde nedenfra som Hjorddreng — det kunde vel godt passe dig, bette Anders ?

— Anders svarede ikke. Han vilde nødigt vedgaa overfor de rare Folk, at han var bange for Dyr — hjertensræd for Væddere og Tyre.

De antog hans Tavshed for et stiltiende Samtykke, og Jens Voldum gav sig til at forklare, hvordan han havde at forholde sig:

Han skulde staa tidlig op og prøve paa, om han ikke kunde tigge sig lidt hele Klæder til paa Vejen. Saa skulde han standse ved Kroen i Spørring, hvor Karossen fra Clavsholm vilde ankomme ved Middagstide, og da vilde Jens Voldum saa lægge et godt Ord ind for ham hos Godsforvalteren. — For ser du, Godreng — jeg er kommet til at tykkes om dig for dit ærlige Ansigts Skyld, sagde han.

Ved de Ord for Blodet op i Anders Grams blege Kinder.

Jerrik sagde, at han nu helst maatte gaa over og finde i Sengen, saa han kunde rigtig faa sovet ud. Og Maren og Lone gav ham Haand til Godnat og ønskede Guds Lykke og Velsignelse til det, der forestod ham.

Men da Jerrik omkring ved Midnat efterat have hentet Herskabet hjem kom over i Herberget, var der ingen fattig Dreng i Sengen. Han havde samlet sine Tiggerpjalter og var stukket af. Næste Morgen, da Jerrik kom over for at søbe sin Øllebrød ved Skorstensilden, fortalte han Maren, at Pokker havde taget ved Anders. — De gisnede begge over, hvad det kunde være, som havde drevet Stakkelen ud igen i hans sørgelige Liv. Men Lonepigen sagde, at hun havde set. Rædselen lyse ud af hans Øjne, da der taltes om Jagten paa Tiggerbørnene. — Sagtens var han da bestemt fra Fødselen af til en saadan Skæbne som et omstrefjende Levned.

— Jeg tænker vel snarest, sagde Maren, at det var unge Sieur Christian, der var ved at skræmme Livet af ham. Han skal

jo altid til at blære sig op, den taabelige Dreng — han mener vel ikke saa stort dermed.

— Nej — han gør det sagtens mest for sin Fornøjelses Skyld, samstemmede Lone.

IV.

Udenfor Brobjerg Port — i en af Købmand Hans Jensen Buchtrups Halmhæsser — havde Anders tilbragt Natten. Han havde endnu lidt Varme i Kroppen fra Aftenen før, Tøjet var tørt, og han havde sovet vel nogle Timer, efterat han havde gravet sig ind til det tørre Halm i Hæsens Midte. Men nu maatte han afsted, inden Folk kom paa Benene. Vægteren havde forlængst raabt fire nede paa Basballe Bro.

Vejret var slaet om til let Frost, der laa en tynd Skorpe over alt Uføret udenfor Brobjerg, og paa Novembernattens dybblaa Himmel tindrede de talløse Stjerner med funklende Pragt. Han gav sig straks paa Vandring ud af den sovende By, udad Vibyforte styrede han sin Gang, ud mod de nøgne Skove.

I Grunden følte han sig helt lettet i Sindet ved at tænke paa, at han var undsluppet Skæret om Aftenen, da han lige havde været paa Nippet til at opgive sit frie Liv og gaa ind til Tvang og Baand indenfor afstukne Grænser.

— — Men ellers — hvissom det skulde være — saa var vel nok denne Jens Voldum en af de faa, han kunde tænke sig at følge. Det gottede ham at tænke paa, hvordan han havde taget fat paa »den lille Borgmester« — — Engang, naar han fik større Mod og større Kræfter, kunde han maaske blive en ligesaa haandfast Karl som Kusken fra Clavsholm — men endnu maatte han se at bjerge Livet en Stund, som han var vant — gaa, hvor han havde Lyst, under Guds store Himmel, saa han kunde se den i hele dens Pragt og ikke et lille Hjørne deraf. Saasnart han kun havde været et Par Timer i Menneskers Selskab, længtes han jo blot efter at slippe ud igen i den store Ensomhed — fri for Spot og Dril, Beklagelser og Medynk, hvilket alt var ham lige

imod. Herude var han ikke Stakkeldrengen, den pjaltede Betler — her var han som en Del af, hvad han saa, som æt med hele Skabningen. — — Ganske vist kunde en Hyrdedreng ogsaa overskue den Egn, hvor han befandt sig, men han fik aldrig Tid til at tænke eller falde i Staver over, hvad han saa, og han var bundet netop til sit Sted og kunde ikke forlade det, naar han begyndte at længes efter at se noget andet. Ingen Fryd kunde sammenlignes med den at se gamle kendte Steder igen og træffe gamle Kendinger, der havde været venlige mod ham som Jerrik hos Christen Basballes. — Men dermed Farvel og Tak ! Som Skipperen søgte til andre Havne, maatte han ogsaa fare fra Havn til Havn. Som Skipperen frydede sig, naar han saa Strand bag Havet, saaledes frydede han sig, naar han saa et Kirketaarn knejse bag Bakken, en Samling Bøndergaarde ligge sammenklumpede i Dalen, eller en enlig Udflyttergaard paa den bare Mark. — For hver Gang bankede hans Hjerter i svimmel Fryd, Forventningen om det uvisse, han der kunde møde, gjorde hans Fod lettere, og naar han igen forlod et saadant Sted, hvad enten det svarede til hans Forventning, eller det modsatte var Tilfældet, saa forekom det ham, som om han havde oplevet noget, der gjorde ham klogere. —

Saaledes hastede han omkring efter Oplevelser — uden Maal og Med — drevet af sin egen indre Trang.

Men af og til kom den Tanke farende som et Jag igennem ham, at dette Liv ikke kunde vedvare. Instinktet sagde ham det, og jo ældre han blev, des oftere talte det til ham. For hvert Aar der gik, kunde han se, at Folk saa skævere til ham og maalte hans Vækst med skarpere Øjesyn. Det hændte nu ret ofte, at en eller anden Husmor, idet hun gav ham en Skærv, mumlede halvhøjt, at saadan »en lang Slog« skulde have noget andet at tage sig til. Da skammede han sig — for noget i ham selv sagde, at de havde Ret.

Værst var det, naar han mente at mærke deres Tvivl om

hans Ærlighed — for det vidste han, at han aldrig havde forgrebet sig paa, hvad der ikke var hans. Og Gud vidste, at der tit nok var Lejlighed. Hvor ofte saa han ikke Bagdøren staa aaben, mens Folkene sov Middagssøvn, eller naar de i Høslæt og Høst var alle i Marken, da kunde han saa let som at klø sig have smidt Træskoene og være gaaet til Storstuens Kister og Skabe — men han gjorde det ikke — for der var igen noget indvendigt, der talte til ham og hindrede ham deri.

— — Nu begyndte det at dages. Han saa, hvor det lysnede ovre ved de Mols Bjerger, bag det rullende Hav. Derovre havde han engang været, og en klar Sommernat havde han ligget med en Fisker ude paa Bugten, og af ham havde han hørt, hvad alle de Næs og Indskæringer hed. Molboerne kendte han ogsaa fra Aarhus Gader. Det var nogle smaa Mænd med Træsko og røde Luer, hvad jo ellers ingen andre Folk kom til Staden med. Fiskeren havde sagt, at de nok gravede sig ind i Bakkerne histovre — ligesom Nisser og Trolde.

Han var naaet ud til Skoven. I Havreballegaard tog Hanerne til at gale, den ene højere end den anden — hvad det nu kunde være, de altid saadan galede for. — Det var vist et meget dumt Dyr, saadan en Hane — den spankede altid saa prunsk og udstaferet om, som det kunde være »den lille Borgmester« selv. — For resten maatte han jo være Vorherre saa svært taknemlig for, at han havde skabt ham som en Dreng og ikke som en Hane. — Men heller ej gad han bytte med en Fyr som denne Hr. Jens Christian, hvor spansk han saa end var. — Mon han nogen Tid havde prøvet en Sommerdag at kaste sig med sin Madpose i det duftende stakkede Kløverhø eller vade barbenet gennem Bækkene, naar Maanen spejlede sig i Vandet og det glinsede som flydende Sølv, mens Mosekonen bryggede, og en hvid Em helt skjulte de grønne Enge ? Hvis han ikke havde det, vidste han intet om, hvad det var at være til.

Hans skarpe Natursanser sagde ham, at nu begyndte de at røre paa sig i Haveballegaard. Han lugtede Tørverøg og vidste, at Pigerne gjorde Ild paa, og han skimtede nu dunkelt Kvulmen fra Skorstenspiberne. Ligesaa hørte han de første slæbende Træskoskridt og en fjern Raslen med Stripper og Spande af Piger, der gik til Malkning. Om han nu som en af Gaardens mange fede Katte kunde sneget sig ind i Nøset og labet af den skummende Mælk, men det lod sig nok ikke gøre.

Lygteskær sivede ud fra Ladelængen, Hakkelseknivene begyndte at skære. Om et Øjeblik vilde Gaardskarlen komme og aabne Porten, og Hundene vilde slippes løs. Den Tanke fik ham hurtigt til at flytte Skankerne længere indad mod Skoven.

Nu gjaldt det om at finde den Mølle, der laa her et Steds nær ved Stranden. Den Mølle stod ham ofte i Tanken, fordi han der engang havde haft saadan et skønne Syn.

Det var et Par Aar siden, ogsaa en Søndag Morgen som nu, men dengang ved Højsommertide, at han havde set en halvgammel Mand med en lille Pige ved Haanden komme ud af Møllehusets Port, just som han stod og stirrede paa, hvordan Vandmasserne brødes og hvirvledes henne ved Slusen. — Den lille Pige kunde vel være en syv, otte Aar. Hun havde store, mørke Øjne og friske, røde Kinder. Over et stort, sortkruset Haar bar hun en lille Fløjlshue med broget Nakkesløjfe, der faldt nedover en flaskegrøn Vadmel skjole, og om Halsen havde hun en hvid, lægget Krave, omtrent af den Slags, Præsterne bruger. Han huskede endnu saa grant det hele, hun havde paa, lige til de smaa, blanke Sko med Sølvspænderne.

— Morfar, havde hun sagt — og set sig tilbage derhen, hvor han stod — Morfar — der staar en Stakkeldsdræng henne ved Slusen.

— Da gør der ogsaa det, bitte Gertrud. Hvofoer mon han er ude om Søndagen, da plejer de at holde sig inde.

— Kanske det er et Hyttebarn — Morfar — hvad er et Hyttebarn

? Helle til Thestrups hun er et Hyttebarn, siger de i Skolen.

Mens Manden forklarede hende, at det hed Hittebarn og ikke Hyttebarn, forsvandt de mellem Træerne.

Og Solen skinnede, og Fuglene sang, Klokkerne ringede fra Byens Kirker, og Bølgerne legede ved Stranden. — Han huskede nu tydeligt, han havde tænkt, at det var for hende, det skete altsammen.

Senere havde han tit tænkt paa den Mølle, og i Dag vilde han se at finde den igen. Der maatte være en Bæk et Steds i Nærheden, og ved at følge dens Løb vilde han finde Stedet.

Efter en rum Tids Søgen fandt han endelig Bækken, der var svulmet op i den sidste Tids regnfulde Vejr. Den rislede og klukkede, sang og lo, det var som at følge et Spilleværk, da han fulgte den paa dens Gang mod Stranden.

Det var nu højlys Dag. Klokkerne ringede til Ottensang.

Da hørte han Fodtrin knase gennem faldne Grene og gammelt Løv, paa Stien nedenfor saa han det samme Par komme vandrende, som han hin Søndag havde set.

De holdt ikke hinanden i Haanden — hun var vel blevet for stor, men Huen med de lange Nakkebaand og den samme flaskegrønne Kjole bar hun endnu, en lysegrøn Silkebort tjente til at forlænge den vide Dragt. Men der var kommet et eget Slag eller Svans over Skørtets Folder, naar hun gik, ret som om hun godt vidste af sig selv at sige. — Saadan var det med dem, der svansede havde han hørt sige.

Hvordan det nu kunde være, saa mærkede Anders den samme sære Fornemmelse som første Gang ved Synet af hende, og han gik langsommere end ellers ned mod Møllen.

Han besluttede trods Helligdagen at vove sig der ind, Manden var jo ikke hjemme. Ved Dæmningen blev han dog holdt fangen en Stund. Det var altfor morsomt at se Vandmasserne vælte sig hvide og fraadende ud i Styrten, til at han lige straks kunde gaa. — Om der var noget i

Verden, han kunde ønske sig, maatte det da være saadan en Mølle.

Fra Portaabningen kom en Puddel farende, men det var ikke særlig den Slags Hunde, han var bange for, desuden kom en ældre Kone ogsaa ud i det samme.

— Hvad er du for en Gut ? spurgte hun og maalte ham fra Top til Taa, men Stemmen var blød og Øjnene milde.

Han svarede med at synge en Vise om en Tiggerdreng.

Hun hørte til med foldede Hænder, viskede en Taare af Øjet og bød ham indenfor. Han kunde selv finde ind, hun skulde lige over at give Grisene først, sagde hun.

Gennem en brolagt Forstue kom han ind i en lys rummelig Stue af den Slags, han havde set i de store Gaarde paa Landet, men den var nettere end en Bondestue, for der var Billeder baade af Vorherre og Jomfru Marie, og ovenover et forgyldt Spejl hang et Skilderi af et Skib med Master og Sejl og hele Takkelagen. Der var Vinduer til begge Sider og højt oppe i en af Karmene sad en Kat og soled sig, mens Puddelen, som var fulgt efter ind, søgte ned under Ovn.

Et Sejerværk lod lige nu sin Røst høre. Slagene dirrede som en gammel Mands Sang, og han grundede paa, hvad det kunde være, som saadan gav et Sejerværk Mæle.

Det var ellers en sjælden pæn Stue, hun havde at færdes i, den lille sorthaarede Pige — intet Under, om hun svansede saa med det vide Skørt.

Konen kom ind, baskende med Hænderne, for det var meget koldt ude, saa satte hun dem for Munden som en Tragt og lod sin varme Aande tømme dem op.

— Sæt dig kun ned til Ovn, sagde hun og gik ud i Fremmerset, hvorfra hun kort efter kom ind med et Lærfad. Hun tog en Ske op af Bordskuffen og satte Fadet paa Drengens Knæ.

— Spis saa din Davre, min Dreng !

Han klemte straks paa den varme Mælkegrød, der smagte dobbelt godt, fordi den blev ham

budt af saa venlig en Stemme, og hans takkende Blik fulgte hende, da hun fra Vægskabet tog en Bindehose frem og satte sig paa yderbænken lige overfor ham.

— — Naa, tænkte han, nu begynder hun at fritte — han kendte nok Rumlen, men det kom anderledes end han havde ventet.

— Hør sig mig, Gutten min — du har saadan et vakkert Ansigt og et Par gløgge Øjne — men er det ikke en sjidt Bestilling, du der tager dig for ? Hvem er det, du gaar om og betler til ?

— Til mig selv, svarede Anders.

— Til dig selv ! Du har da vel et Hjemsted ?

— Nej, jeg har ikke. Jeg har ingen haft i de sidste fem, seks Aar.

— Naa saa — det var da om dig selv, du sang før ?

— Det meste passer da godtnok paa mig.

— Jamen Herregud, Gut — hvordan har du kunnet stille det saalænge paa den Vis ? For du er jo en hel Karl, du ?

— Anders mente, det var gaaet saa nogenlunde hidtil.

— Men hør nu, Pojke hvad hedder du ellers ?

Navn maa du vel have, maa jeg tro.

— Mit Navn er Anders — Anders Gram. Det stod ogsaa paa Seddelen, da de fandt mig i Grøften udenfor Huset.

— Ja, fortæl kun det hele — det vil hue mig høre det.

Og Anders fortalte, hvad han vidste om sig selv og sin sørgelige Opvækst, og hvordan han stak af derfra, for at Manden ikke skulde lide mere for hans Skyld.

— Du kan da sagtens hverken læse eller skrive ? Kanske du ej engang har faaet Kristenfolks Daab ?

— Jo da ! Ogsaa det gjorde han Rede for. Det stod jo paa Seddelen. Og læse kunde han i enhver Bog.

— Ser vi det — ja du ser heller ej saa avet ud.

— Jeg bliver jo ogsaa ved at opøve mig. — Som naar jeg faar fat paa et Stykke Papir med Tryk eller Skrift — noget, som de har svøbt mit Flæsk eller min Ost ind

i i Herregaardskøkkener eller i Pæstegaarde. Eller som naar jeg gaar over en Kirkegaard og læser Indskriften paa Gravstenene — jo — en Betler kan ogsaa lære noget, om han vil.

— Men i Længden gaar det sjidt, Gutten min — det ender med, at du kommer i Arresten eller slaar dig sammen med Kæltringerne.

— Kæltring vil jeg aldrig være.

— Snak om en Ting — du har vel hørt om Rakkerne.

— Rakkerknægt vil jeg heller ej være.

— Du snakker helt forkert — jeg mener Natmændene. Men Drengen havde endnu ikke forstaaet. Han sagde, at han en Kvæld var gaaet forbi Natmandens Hus ved Studsgades Port, da de just var ved at flaa en selvdød Vædder. Og Konen havde faaet Vædderens Hoved i en Spand og sagt, at det skulde over Ilden straks. — Nej, saadanne uærlige Folk vilde han da aldrig slutte sig til. — Hans Øjne lyste af Forargelse.

Den venlige Møllerkone maatte atter til at oplyse ham om hans Fejltagelse — det var jo ikke den Slags Natmænd, hun tænkte paa. Vidste han da ikke, at der flakkede et fremmed, hjemløst Folk omkring vesterude paa de store nøgne Heder — Folk, der lavede sig Huse af Lyngtørv eller laa i mildt Vejrlig paa den bare Jord ?

— Var det nu saa galt ? sagde Anders.

Men nu blev hun næsten vred. Hun kunde nok indse, sagde hun, at han var af den Slags, der lod fem være et lige Tal. Ham gad hun ikke spille sin Snak paa, havde heller ej Stunder dertil. Hun vilde blot spaa ham, at han paa den Vis aldrig fik sig et Hjem — det bedste paa Jorden var et Hjem.

Med de Ord forsvandt hun ud til sine Potter og Pander, han hørte hende rumstere ved Skorstenen i Køkkenet.

Han sad en Stund og grundede over hendes sidste Ord.

— Det bedste paa Jorden var et Hjem, havde hun sagt og lagt

en sær Betoning paa Ordet. For første Gang i sit Liv havde han faaet en Anelse om, hvad et Hjem var, skønt han havde sunget de Ord hundrede Gange. —

Et Hjem var da sagtens en saadan lun og smuk Stue med Ovn og Bord og Klokhuis og Mis og Hund og Sol indad Vinduerne samt Skovsus og Møllebrus derudenfor. — Saalunde maatte et Hjem vel være.

— Kan jeg komme i Møllerslære her ? spurgte han brat, da hun kom ind igen.

— Nej, det kan du ikke, for det bruger vi ikke Gutter til, svarede hun langsomt — men der er ellers ærlige Haandværk nok for dem, der duer til noget. Naar vor Far kommer fra Kirke, kan vi snakke med ham om det. Nu kan du blive siddende saalænge, sagde hun og gik ud igen til sit.

Han anede Uraad paany og tænkte et Øjeblik paa at stikke ubemærket af, inden hun kom ind igen, men Varmen og Velværet virkede døsig paa ham, og Søvnens overlisterede ham. Han hørte ikke, at Hunden for bjæffende op fra sit Leje, ej heller at der lød Skridt i Forstuen, hvor nogen tog i Klinken.

— Morfar, Morfar ! Der sidder en Dreng og sover ved Kakkelen !

Raabet vækkede Drengen. Da Mølleren traadte ind, sad han oprejst med et Par forskrækkede blaa Øjne.

— Bliv blot ikke ræd, Dreng ! sagde Manden og gik gennem Stuen, men den lille Pige blev staaende midt paa Gulvet og stirrede paa ham med nyfigen Deltagelse.

— Vil du med ud at lege ? spurgte hun omsider.

— Det forstaar jeg ikke.

— Forstaar du ikke at lege ?

— Jeg forstaar kun at lege med mig selv.

Hun sprang hen til Køkkendøren og raabte ud:

— Mormor — ved du hvad ? Den fremmede Dreng siger, at han kuns forstaar at lege med sig selv !

— Saa tag ham med ud og vis ham Kalven og de smaa Grise. Men kom saa saare Pigen kalder

til Unnen (=lille måltid omkring klokken 15)!

Da Børnene havde forladt Stuen, kom de Gamle ind.

Han satte sig for Bordenden og støttede Hovedet mellem Hænderne, mens hun stod foran og lyttede til hans tankefulde Overvejelser af Sammenhængen mellem Prædikenen i Kirken og Drengens uformodede Opdukken i Møllen.

Provst Vechmann havde talt om Annammelsen, udlagt Herrens Ord til Disciplene om Barnet, der skulde modtages i hans Navn, som en Appel til den menneskelige Barmhjertighed, uden hvis Udøvelse ingen turde fordriste sig til at allraabe den Almægtiges Miskundhed.

Mester Jost talte aldrig forgæves til sin Mage. Den inderlige, dybe Forstaaelse mellem disse to Mennesker vakte altid deres Venners Beundring.

— Tænker du paa at beholde ham her i Møllen? spurgte hun.

— Nej, nej, kære min Sjæl. Det er intet Sted for ham — og vi er for gamle til at vorde Forældre paany — det er saavist galt nok med Gertrudlille. — Vi maa finde anden Udvej, appellere til andres Goddædighed, saa Drengen kan vokse op til en brav og nyttig Borger i Guds og Menneskers Øjne. — Men hvor er Manden henne?

— Det er et sandt Ord, Jost. Hvor findes den Mand, der turde handle saalunde efter Skriftens Bud, — tage en sølle hjemløs og ukendt Stakkel til sig og muligt paa den Vis lægge sig ud med Borgerskabet? Hvor findes han, Jost — det var et sandt Ord.

— Kanske jeg dog ved, hvor Manden findes, mit Hjerte.

— Aak ja, Manden min — nu ved ogsaa jeg det. Det er Monsieur Hans Buchtrup, du tænker paa.

— Han er Manden, der baade kan og tør og vil.

— Vist saa. Om nogen tør og vil, da er det ham.

— Jeg maa afsted, naar vi har spist Unnen. I Dag er han at træffe. Om Hverdagen har han knapt Tid til at spytte i Hænderne.

— Sikken Lykke for Gutten, om han fik Lov at komme did — — Gud give dig Lykke paa din Gang til Hans Buchtrup! sagde Møllerens fromme Hustru.

Ved Unnenbordet fik Anders Gram de Raad at høre, som var lagt op for ham, under hans Omvanken med Gertrud. Han blev baade rød og bleg derved.

— — En Mand — en anset Borger — dygtig og brav — en Mand, der gav de Folk, han tog i sit Brød, den allerskønsomste Behandling — en uforfærdet Mand, der hverken frygtede Pers eller Povls Omdømme — vilde maaske tage ham til sig og oplære ham til at blive en dygtig og nyttig Borger — —

— Og saasom han selv ingen Børn har, kan han tage sig desmere af andres, sagde Mor Amdi.

Anders hørte stum og betaget til disse rolige Overvejelser. En indvendig Modstand, som han næppe fik Tid til at tænke nærmere over, rejste sig instinktmæssigt, men fik ikke Ordlyd for det ny Billede, som her oprullede sig for hans Blik. For første Gang mødtes han i fuld Alvor med noget, der hidtil havde skjult sig i det dunkleste Mørke: Hans egen Fremtid.

Instinktets sagde ham, at her burde han tie kvær (=tie stille) — kun ganske roligt lade sig lede af disse venlige Menneskers klare Forstandighed.

Maaske ogsaa Udsigten til at blive i Møllen til det hele blev ordnet — og tilmed i Gertruds Selskab — ikke mindst var det, der fristede. Nok er det: Han knyede ikke — og hvad han tænkte, fik ingen at vide.

To Uger efter stod han færdig til Udrykning. Mester Jost vilde selv følge ham i Plads.

— Mig tykkes, vi nok kan være Gutten bekendt, sagde Mor Amdi og betragtede sine Hænders Værk: Det omsyede Tøj, der syntes at slaske lovlig meget om hans smalle, magre Krop.

Selv var han ikke saa lidt stolt over at være klædt som andre, skikkelige Folk, og han blev ikke træt af at se ned ad den

graa Vadmelstrøje med de vældige Tinknapper, og de vide løddede Bukser. En sort spidspuldet Hat faldt ham ned over Skuldrene og skjulte tildels hans smukke Haar, hvis lyse Væld flød langt og kruset ud over Trøjekraven.

— Saa forhaaber vi, at du skikker dig godt! Vorherre være med dig, Gut!

Mor Amdi stod med Gertrud ved Haanden og saa dem forsvinde henad Skrænten.

— Men Hatten hans var nu en Kende for stor, sagde hun.

— Den har jo og ligget og trillet paa Loftet saalænge, Mormor, sagde Gertrud.

Da de gik nedad Skrænten, tilføjede hun vemodigt:

— Nu har jeg da ingen Kammerat igen.

— Han der var da heller ej nogen Kammerat for dig.

— Hvadfor ej, Mormor?

— Han er jo en stor Gut, han — Gertrudlille.

— Men ej for det, han er fattig — hvad Mormor?

Mor Amdi saa forundret paa sit Barnebarn:

— Da ej enest derfor, sagde hun langsomt.

IV.

En af de Mænd, som i denne Tid omtaltes mest blandt Borgerskabet, var Købmand Hans Buchtrup. Denne Bondesøn fra Mols, der tidligt var kommet til Staden for at lære Handel, var udstyret med alle de Egenskaber, der kræves for at blive en fremragende Handelsmand: Energi og Snille, Udsyn og sikkert Omdømme. Skønt han begyndte med bare Hænder og tomme Lommer, da han lejede Bod første Gang, varede det ikke længe, inden han kunde udvide sin Virksomhed, og nu byggede han endogsaa Gaard udenfor Brobjerg Port, fire store Længer stod der rejst med Tømmerplads og Lagerskur. Saavidt havde ingen Købmand drevet det i mange Aar, og det var derfor ikke saa underligt, at de yngre opadstræbende Købmænd, som altid blev holdt nede af de gamle Parykker, der nødigt afstod noget

af den nedarvede Magt, i ham saa en længe savnet Foregangsmand. Der blev gjort et Forsøg paa at faa ham sat ind i Magistraten ved en Raadmands Død, men det strandede ved det gamle Borgerskabs Modstand. — Det var nok især Første Borgmester, Christen Jensen Basballe, der havde stillet sig paa Bagbenene ved denne Lejlighed. Hans Buchtrup selv havde det ikke anfægtet, han var saa evindeligt ligeglad, havde han sagt eftersom han ingen Familie havde at kratte ind til heller ingen agtede at stifte.

Dette med Familien havde sin Rigtighed. Hans Søster, Jomfru Berette, holdt Hus for ham, hun var noget ældre end han og havde sin Møje med at indføre ordentlig Husskik hos ham, da han ikke selv havde ringeste Sans for saadant. Det var hendes største Sorg, at Broderen ikke vilde klæde sig som Byens fornemme Borgere uden ved sær højtidelig Lejlighed — han var dog en sjælden smuk Mand, paa hvis velskabte Krop en flot Klædning nok vilde pryde. — Det gottede hende oprigtigt, naar Husets to Tjenestekvinder talte om, hvordan Døtrene af det højere Borgerskab søgte at overgaa hinanden i at gøre deres Hoser grønne for Byens mest omstridte Mand, skønt han aldrig saa til den Side, hvor de gik.

Naar Møller Amdisen havde ment, at der var det rette Sted at faa en hjemløs Dreng anbragt, tog han ikke meget fejl. Derimod havde han ikke taget i Betragtning, at det vilde tage Tid, inden den Dreng, der i saa mange Aar havde levet i sit eget Selskab sammen med sine ensomme Tanker, fik sin Drømmeverden tillempet efter Virkelighedens nøgterne, strenge Krav.

Aldrig har et Barn længtes mere efter sit Hjem, end han længtes efter den store frie Natur. Hver Aften græd han sig i Søvn af Hjerteve efter Mark og Skov og sandede Veje, hver Morgen gøs han over at skulle begynde igen paa Dagens regelbundne, travle Færd, der forekom ham som en March paa Stedet, et Tøjrslag inden fire Vægge. Somme Tider

havde han ondt ved at trække Vejret, da var det ham, som om hele Byens Stank og Urenlighed var opsamlet i den lille Krambod, hvor han havde sit Stade.

Hans Buchtrup havde, som den praktiske Mand han var, hurtigt opdaget, hvor Hunden laa begravet, og han sendte ham af den Aarsag oftere et Ærinde i Byen, end det strengt taget behøvedes. Anders forstod det og takkede ham i sit stille Sind derfor. I det hele taget saa han i sin Husbond et Mønster, som det gjaldt om at efterligne, og han gjorde sig al tænkelig Umage for at vinde hans Velvilje og gøre sig fortjent til hans Omsorg. Hvis det ikke havde været, havde han forlængst smurt Haser og var flygtet bort fra den By, som han ubevidst havde hadet, længe før han følte sig lænket til den for altid.

Hvad der ogsaa bidrog til at holde Tiden ud, var Tanken om, at de skulde flytte ind i den nye Ejendom, hvor der var højere til Loftet og videre mellem Væggene, som Jomfru Berette altid talte om. Ellers var det jo, mens Arbejdet stod paa, forbundet med megen Besvær og Uro, hvad der ikke mindst gik ud over Berette, der havde Haandværkerne i Kost, og der var tre af Tømrersvendene, som logerede der.

Blandt dem var der en underlig halvgammel Fyr, der for sin Særheds Skyld gik under Navnet Kræn Tunt. Han gik mest og nuslede alene om efter Fyraften, og naar de samledes i Køkkenet hos Berette, sad han og snakkede med sig selv.

Mestersvenden, som hed Steffen, havde undertiden sin Moro med at drille den nye Dreng, over hvis Fortid han vidste, at der hvilede noget fordægtigt. En Aften ude ved Skorstensilden gav han sig til at gisne over, om ikke Anders kunde være Søn af den Niels Gram, der i Krigstiden havde ligget i Byen som Rytter og dengang havde været Kæreste med hende Mette Lihmes, som dengang tjente i Aarhus Mølle — I ved nok hende, Pottepiggen fra Sejs, som de nu kalder hende, sagde han — hun rejste fra Møllen i Utide,

fordi Niels Gram ikke vilde vide af hende at sige, da han opdagede, hvordan det var fat med hende.

Den gamle Svend, der under denne Snak havde siddet med ludende Hoved og set ned for sig, rettede sig med eet ogsaa op paa Steffen med et rasende Blik:

— Jeg skal Rakkeren spy mig slaa Arme og Ben i Stykker paa dig, om du ikke lader Drengen i Fred, raabte han.

— Hov, hov, Kristen, lad ikke Sindet faa Overmagt, manede Berette, og den Gamle faldt atter tilbage i sin Sløvhed.

Men Steffen tog fat, hvor han slap:

Denne Niels Gram maatte være et Steds i Omegnen, for han havde fornylig set ham i et Værtshus i Slagsmaal med Pottemanden fra Sejs, der havde mindet ham om Fortiden. Men hvordan det end forholdt sig, saa kunde ingen fragaa, at Knægten derhenne lignede Niels Gram som ...

Videre kom han ikke; thi nu rejste den gamle Svend sin tunge Krop som en Bjørn, der vil slaa til med Labben, og i samme Øjeblik var Mestersvenden ude af Døren.

Fra den Aften udviklede der sig et stiltiende Tillidsforhold, grundet paa gensidig Forstaaelse af hinandens Forladthed, mellem Drengen og gamle Kristen, og fra nu af havde Anders ikke saa svært ved at finde sig i at sove i samme Seng bag Bageovnen i Bryggerset, hvad han hidtil havde været saa ked af, da den Gamle sov meget uroligt. I stormfulde Nætter holdt han især et farligt Hus om Hekse og Trolde og Fanden og Helvede. Da raabte han og skreg, som om han sloges med alle Bloksbjergs Hekseskarer, saa Anders i Rædsel krøb langt ned under Dynen.

Efterhaanden som det gik op for ham, at den tavse Mand, der om Dagen gik saa ene om, rugede over mørke Hemmeligheder, fik han Lyst til at udspørge ham, naar de var kommet i Seng. Men hvad han da hørte, fremkaldte i hans hidtil saa frygtløse Sjæl en Rædsel for Mørket og Nattens Skygger; dog var det ham klart, at denne Angst havde noget tillokkende ved sig, som han

kunde fremkalde og fastholde efter eget Ønske.

Naar Vinterstormene peb og hylede i Ovn og Skorsten, søgte han at indbilde sig, at det var Hekse, der rumsterede gennem Luften. Han syntes at kende de forskellige paa Røsten: Maren Madsdatter brummede, Gye Koches skreg, og Dorette Skolemesters hvinede som dengang, da hun blev pint Natten før hendes Død i Fængselet, og hendes Hvin hørtes udover den halve By. — Han skulde ellers nok vogte sig for at komme ved Kvældstid forbi Møllekirkegaarden, hvor hele det Kor laa begravet.

Naar Kattene opførte deres liderlige Musik, tænkte han sig de smaa Børn, som blev dræbt af deres Mødre, førend de var blevet delagtige i den hellige Daab, og derfor altid var henviste til at flyve om i det store Himmelrum, da de aldrig kunde komme udøbte i Himmerig og heller ikke havde gjort nogen Synd, som de kunde henvises til Helvedes Straf for.

Naar Hundene hylede, eller Uglen skreg, havde gamle Kristen travlt med at grue over, hvem Døden nu havde Bud efter. Af Himlens Udseende spaaede han om alle Ulykker, Krig og Pest og Misvækst og Ildsvaade. Der var ikke en Aften, de gik rolig tilsengs.

Men værst var hans Beretninger om Genfærd, der færdedes paa bestemte Steder, hvor de sonede deres Synd. Især var der et Genfærd, Anders frygtede for at høre om. Det var en Kvinde, som gik mellem Møllekirkegaarden og Skoven, men dette Spøgelse var ikke sort, men hvidt — hvidt som Maanelys og Stjernesker. — Thi der var baade mørke og lyse Spøgelser til, hvad der forundrede ham meget. Kristen sagde, at det kom an paa Hjerternes Beskaffenhed.

Anders havde hidtil delt Menneskene i to Slags: De Onde og de Gode, hvilket for ham betød, at de enten var barmhjertige eller ubarmhjertige. Men nu hørte han til sin Forfærdelse, at der fandtes Mennesker, som var udrustet med særegne mørke Kræfter, beregnede

paa at skade Næsten, og efter hvad han kunde slutte, maatte disse Kræfter og Evner være dem paatvunget fra Fødselen af — af selve Djævelen. For ogsaa om ham havde Kristen meget at fortælle, der fyldte ham med Rædsel og Gru. Forhen havde den onde Aand ikke eksisteret som en Person for hans Bevidsthed, men nu ræddedes han ved at tænke sig ham legemliggjort, henvist til et bestemt Sted, det skumle »Helvede«, hvor han pinte de Menneskevæsener, han havde forført, i en evig Ild.

Og saa det forfærdelige, at denne Person kunde iføre sig andre Skikkelser, skabe sig om til et Dyr — især syntes han at optræde i Hunds eller Hares Lignelse — det mærkedes som en iskold Rislen nedad Ryggen, naar han tænkte derpaa.

Men at nogen kunde forskrive sig til ham, var dog det allerrædeligste. Kristen vidste Navn paa flere, der havde gjort det — ja, det blev endog sagt om en hel Slægt — Byens rigeste og fornemste Købmandsslægt — at den brugte at gøre det for at skaffe sig jordisk Vinding. Han kunde en Beretning om en af disse Borgere, som havde vundet uhyre Rigdomme: Da han laa for Døden, kom en stor sort Hund ind i Huset og skrabte paa Sovekammerdøren, og da Folk aabnede for at se, hvem det var, sprang Bæstet ind og lagde sig foran Sengen, hvor det blev liggende, til Aanden var faret ud af den Syge. Og i samme Stund, denne havde draget sit sidste Suk, rejste Hunden sig og gik den Vej, den var kommet fra. — Saa havde han faaet, hvad hans var, havde Kræn Tunt sagt.

Men der var en anden Mand af den samme Slægt, hvem Fanden ogsaa havde fristet uden at faa sin Vilje med ham. Han havde arvet umaadelige Rigdomme og giftet sig til mere, og endda endte han i saa stor Fattigdom, at alt hans Gods blev stillet for Auktion, han beholdt end ikke saa meget, at han havde Dynner til sin egen og sine smaa Børns Senge. — Til Gengæld gik han vel ogsaa med Fred i Graven.

Og nu ham af Slægten, der i den nærværende Tid spillede Herre og Førstemand i Staden ! — Gud bevare min Mund, sagde den Gamle — men det falder ej svært at se paa ham, hvordan det hele er fat.

Den omtalte Mand, Stadens velvise Øvrighed og Borgmester, blev efter den Tid Genstand for Drengens udelte Opmærksomhed. Han følte som en Gysen gennem sig, naar han saa den rige Basballe færdes henad Torvegade, hvilket ikke saa sjælden skete, naar han skulde til Kirke eller til Bything. Hver Gang var det, som om denne Byens Zirats og Stolthed med Vold tiltrak sig hans Blik og fastholdt det, indtil han atter var ude af Synsvidde.

Bagefter var Drengen sær og underlig tilpas som én der har gennemgaaet en stor Spænding.

I Førstningen aflagde han nu og da efter Fyraftenstide Besøg hos sine Venner, Maren og Jerrik, men siden hans Tanker kom til at beskæftiges saa meget med Basballe-slægtens nuværende Overhoved, blev han ræd for at komme derhen, endda han tit nok følte sig fristet til et nyt Besøg, hvorved han maaske kunde skaffe sig flere Oplysninger. Ogsaa her følte han den samme Dobbeltthed i Sindet: Han lokkedes af det, som han var bange for.

Sent en Lørdagskvæld tog han sig dog Mod til at gaa op for at fremvise det pæne ny Søndagstøj, som Husbond havde betænkt ham med.

Lørdag Aften var de altid sent paa Færde i den store Borgmestergaard; thi først naar Bønderne var hjemkørte med deres Urte- og Isenkram, kunde Folkene begynde at pudse op til Helligdagen. Undertiden varede det til over Midnat med al den Fejning og Skruppen og Pudsnings ude og inde. I Gaarden brændte Lygter, og indenfor for Kvinderne om med blaffende Lys i Hænderne, snart blinkede det ud i den mørke Gaard fra et Rum og snart fra et andet i underste Stokværk, hvor Boderne var. Men oppe paa andet Stokværk brændte Lysene klart og roligt, alle de brede smaarudede Vinduer var oplyste og kastede

tavlede lysende Firkanter ned paa Gaardspladsen hist og her. Thi der nød den rige Borgerfamilie Hjemmets Velvære.

Anders blev staaende ved Længen tilhøjre, hvor Vognskuret laa. Han stirrede mod de oplyste Ruder og regnede ud paa, hvor de forskellige Rum maatte være.

Tilvenstre, hvor de fire oplyste Fag halvt dækkedes af gule, silkefrynsede Gardinkapper, maatte Salonen vel være. Han kunde se Lysekronen hænge under Loftet, og ved Siden af tænkte han sig Dagligstuen, der førte ud til Gangen, som gik tværs gennem Huset. De to Rum havde Vinduer til Gaden ogsaa, da de indtog hele Husets Bredde. Tilhøjre for Gangen var Kamrene, der for Øjeblikket laa i Mørke, men længst borte, der hvor Lyset svagt sivede ud bag Skodderne, laa et Rum med tykke Jernstænger for Vinduerne; han havde engang tænkt sig, at det var en Arrest, Borgmesteren havde til Raadighed for højerestillede Forbrydere — men nu vidste han det: Der gemte han sit jordiske Mammon. Maaske var han i dette Øjeblik i Færd med at tælle sine mange, mange Penge — dem, han var kommet til paa saa gyselig en Maade.

Tanken bragte Anders til at ryste. Han saa intet til Jerrik og besluttede at opsøge ham i Stalden, hvor han saa, at nogen færdedes med tændt Lygte. Men hvem tænker sig hans Forskrækkelse., da han løbe lige mod selve den store Borgmester, idet han træder ind ad Stalddøren.

— Hvad gør han her, Knægt — hvem søger han ? Den store Mand lod Lygteskæret spine paa hans Ansigt, og det sorte Bæst af en Hund, som fulgte ham, viste sine Tænder og udstødte arrige Bjæf, der fik Drengen til at skælve, da det Spørgsmaal for som en Ild gennem ham, hvem det mon var, der havde paataget sig denne Hunds Lignelse.

Han svarede noget forvirret Tøjeri, som kun gjorde ondt værre og bestyrkede Borgmesterens Mistanke.

— Se mig til den Fyr ! Der gjorde mig nok uforvarende en god

Fangst ! Luske om her uden Maal og Med — og ude for at benytte sig af Lørdagskvældens Travlhed ! — — Jerrik, siger han ! Gad vidst, hvad Jerrik kan have med saadan en Kumpan at bestille ? — Ah — der har vi nok Jerrik selv ! Kendes han ved den Fyr, Jerrik ?

Jerrik var kommet til med nok en Lygte, og nu kunde Anders ret faa sig Borgmesteren indpræntet. Og som han saa ham staa for sig den Aften med Lygten i venstre Haand og den højre, i Siden, vedblev han altid at staa i hans Erindring.

En lang graa, løsthængende Frakke skjulte kun halvt den tarveligt udstyrede Dragt, der sluttede tæt om hans høje, noget duknakkede Skikkelse. Det stærke graa Haar under den opkrammede Hat var sirligt sat op med Bukler over Ørene og faldt glat ned over Frakkekraven. Paa Fødderne havde han halvlange Skaftestøvler over stramme hvide Strømper; han havde for Skik at slaa den ene Fod mod den anden i Utaalmodighed, naar han talte. Hvad Anders fandt mest iøjnefaldende ved ham, var det hovmodige, barske Udtryk, denne graasprængte Mand med det iskolde Blik havde i sit jerngraa Ansigt. Han mindede om en Sten, han havde set i Kirken, en graa Sten, som der var hugget et Ansigt i. Det spidsstudsede Hageskæg formildede ikke Billedet.

Jerrik skyndte sig med at sige god for Anders, men det forandrede intet i Stenbilledets Ansigt, ikke saa meget som Skyggen af et Smil oplivede det et Sekund. Han fløjtede ad Hunden, der vedblev at fare snusende til og fra Drengen, og gik uden Hilsen.

Anders trak Vejret lettere efter at være undsluppet den Fare, som han vidste, han aldrig mere vilde udsætte sig for, hvis han kunde undgaa det.

— Jerrik, hviskede han — har du nogen Tid set ham smile ?

— Ja — naar han bliver gal i Hovedet, saa ler han.

— Det er ligesom Fanden gør, sagde Anders.

— Folk siger jo det — men ingen ved det vel.

— Jo, dem der har med ham at bestille.

— Hvad er det for noget taabelig Tøv, du snakker om — men Rakkeren tej mig, Knægt, om du ej staa og ryster over hele Kroppen — er du ikke frisk ? A tykkes, du er kommet til at ligne et Hængetræ i den sidste Tid, endda du har faaet saa gode Klæder paa Kroppen og saa megen Føde i Skrotten.

Han havde paa Munden at sige, at det var den megen Indelukken, men saa vidste han, at Jerrik vilde spørge, hvorfor han saa ikke tog med Jens Voldum til Clavsholm, og saa tav han.

Inden han gik, tog han Mod til at rejse et Spørgsmaal:

— Vil du ikke sige mig, Jerrik, om der er noget om, at et Menneske kan forskrive sig til Fanden ?

Det gav som et Sæt i Jerrik, han stirrede Drengen ind i Ansigtet og spurgte, hvor han havde det fra. Og da Anders gav et undvigende Svar, sagde han blot:

— Skal vi ikke holde op med det Tøv. — Her i Gaarden snakker vi ej om ham, du der nævnte — for du ved vel, at naar en snakker om ham, er han i Nærheden.

V.

Anders sad i Ovnstolen ude i Møllen en Søndageftermiddag i Forsommeren, mens Skovduft og Fuglesang trængte ind ad de aabentstaaende Vinduer. Mor Amdis Spørgsmaal om, hvorfor han ikke havde været der saa længe, havde stillet ham i stor Forlegenhed, for det var ikke let at faa fortalt, at han var bange for Mørket. Naar han endelig nu havde bestemt sig til at gaa derud, var det, fordi Dagen nu var lang, og Natten lys. Han mumlede noget om, at han ikke vilde komme for tit, saa de kunde blive kede af hans Rend.

— Til os kommer du ikke for tit, vi har jo sagt dig, at du kan komme, naar du vil, men maaske du nu er blevet saa hjemmevant i Staden, saa du ikke regner Folk paa Landet mer, lo hun til ham. —

Hvordan gaar det ellers nu med ham, Mestersvenden — er han lige æsig til at drille ? Ja, nu rejser han vel ?

Anders svarede, han var saa møjet Fandens dertil.

— Banden vil vi ikke have, sagde hun — men det er vel en af dine gamle Vaner fra dengang.

Han blev ked af, at Mor Amdisen ogsaa vilde minde ham om »dengang«, og skyndte sig at sige, at dengang bandede han ikke, det var noget, han havde lært af Tømrerne — sammen med saameget andet Skidt.

— Mormor, nu sagde han Skidt ! paatalte Gertrud. Hun stod ved Bordskiven og makkede med at lave en Mus af et tavlet Lommeklæde.

— Hvadfor har Staffen saa travlt med dig ? spurgte Konen igen, og Gertrud tilføjede hastigt:

— Siger han, du er et Hyttebarn ?

— Luk din Mund, Jentunge — gaa hellere og hent noget Øl ind i Stobben !

— Der er jo Øl i Kovsen, svarede hun rapmundet.

— Men det er dovent.

— I har jo selv hentet det for en halv Time siden, kom det paa samme Maade, og hun vedblev med sit.

— Er Manden ellers flink ved dig fremdeles ?

Det Spørgsmaal havde Anders mere Lyst til at besvare. Han udbrod i Lovtaler over sin Husbond.

— Ingeborg Basballe siger, at hendes Far kalder ham Stodderkongen fra Mols og siger, han er en rigtig Hundsvot, der har pralet med, at han nok skal nakke Borgerskabet op.

Drengen opslog et Par Øjne, der lyste af Forundring, men straks heftede de sig ved den færdige Mus, som hun med et Sned lod hoppe over sin venstre Baghaand.

— Gaa ud med dit Kram ! befalede Mor Amdi, der saa, at hendes nyfigne Indblanding bragte ham ud af Fatning.

Idetsamme kom Jost Amdisen ind i Stuen, og Gertrud blev staaende, som hun havde overhørt Befalingen. Hendes Øjne spillede

nysgerrigt paa Anders, mens han sad og gav Mor Amdi Oplysninger om det daglige Arbejde i Købmandsboden og om Bygningen, der nu stod fuldført, og som snart skulde tages i Brug, hvilket Mor Amdi undrede sig over ikke længst var sket, da den jo havde staaet færdig en Tid.

— Marie til Gyllings siger, han venter paa et Kup ! sagde Gertrud.

— Et Kup ! Sikken Mængde forbandet Tøj, der snakkes om i den Skole ! Et Kup — jovist — hvad skulde det være for et Kup ? Nej, men Sagen er nok, at ingen i det forbistrede Hul, der kaldes Aars, kan unde sin Næste nogen Fordel. Skulde en fremmed Karl af ringe Herkomst have Heldet med sig, saa bjæffer straks alle de hjemmefødte Køtere, slig har det nok altid været Sæd i Staden. — Sieur Buchtrup har rejst en stor Gaard, det forarger Borgerskabet, og saa skal hver Snotgøg hakke i hans Rygte, sagde Møller Amdisen.

— Men Borgmester Basballe ejer fire og halvtredsindstyve Ildsteder i Staden, siger Ingeborg.

— Vil hun nu se, hun skrupper af ud, naragtige Tøs ! Ud med hende i Bryggerset ! Nu havde Mor Amdi ganske tabt Taalmodigheden og rejste sig for at flytte hende. Men Gertrud sprang selv mod Frammersdøren med Forklædet mod Øjnene.

— Vi nødes vist til at holde hende borte fra de Kammerater, den Jentunge har ikke været til at sætte Skik paa siden den Dag, hun kom i Madammens Skole. Sladder og Hovmod stinker de alle af.

— Kanske værre end Natmandens Børn i den Danske Skole, sagde Mester Jost og lo. — Nu — Børn er Børn, Gertrudlille kerer sig vel og bliver forstandig med Tiden. I Skole skal hun jo gaa, for hun maa dog lære at læse og skrive — sin Kristendom ikke at forglemme.

— Bare hun ikke lærte saamange Nykker i Købet, sukkede Mor Amdi. Hun vilde sige mere, men blev afbrudt ved en rask Banken.

En Mand med bart Hoved og bare Fødder traadte ind og bad om

Lov til at drikke af Ølkovsen. Anders saa, hvorledes Øllet forsvandt gennem den tørstende Hals, hvor Musklerne gik ud og ind, blev synlige og forsvandt uophørligt, saalænge der var en Draabe Øl i Stobben.

Men idet han satte den fra sig, og hans Blik mødte Drengens, blev han staaende et Øjeblik som naglet til Stedet.

— Det er nok varmt paa Mølleloftet i Dag, Niels Gram.

— Hedt som i selve Helvedet, Mor Amdi.

— Nej nej, sig ikke saadant. Paa det Sted er Heden langt, langt større — og den aftager end ej hen mod Kvældstid.

— Saadan forlyder det. Godt én ej skal være Fyrbøder der.

— Lad os ikke spotte med den Slags Sager. Sid heller ned lidt!

— Ja, sagde Mester Jost — lad Hvilen falde paa dig en Stund, du skal da ikke slide lige haardt helligt som søgnt.

Han satte sig paa Bænken udenfor Bordet og gav sig til at betragte Drengen i Ovnstolen.

— Hvad hedder du? spurgte han omsider.

— Anders — Anders Gram, sagde han og vendte Blikket bort.

Manden sad længe tavs og saa ned for sig, mens han hvilte sit lyse, tunge Hoved i sine Haandflader og støttede Albuerne mod sine Knæ. Der var søndagsstille derinde.

— Naa naa — ser vi det — du hedder Anders Gram.

— Maaske der kan være Slægtskab mellem jer, sagde den intetanende Jost Amdisen. Men hans Kone skyndte sig med at forklare Niels Gram den Lykke, der var vederfaret den hjemløse Dreng.

— Ja, Sieur Buchtrup er en Hædersmand, af hans Slags har vi for faa i Aars, sagde han og rejste sig for at gaa igen. Anders forstod da, at der intet skulde røbes af det Forhold, de stod i til hinanden. Det passede ham ogsaa bedst saaledes.

— Bliver han fremdeles ved at skikke sig? spurgte Mor Amdi, da Døren havde lukket sig efter ham.

Mølleren sagde, han havde intet at klage. Han havde været en udmærket Hjælper i de forløbne to Maaneder og ført en upaaklagelig Vandel. Naar bare ikke Bumlenykkerne kom op i ham, var alt godt. Arbejde kunde han jo for to.

Mor Amdi kunde ikke begribe, hvorfor han ikke en saadan skøn Helligdag gik de Par Mil hjem til Kone og Børn. For hun tyktes jo, det var Synd for ham at gaa der saa ene. — Ak, hvor havde hun tit ondt af det for ham, den ensomme Mand med det tunge Blik og det stille Væsen.

— Ja, hvorfor ser han saa sjældent hjem til Konen? sagde Mølleren.

Derpaa kunde Anders have givet dem Besked, om han havde turdet. Han kunde have sagt dem, at Konen var et Huskors, som ingen retskaffen Mand kunde være under Tag sammen med. Det maatte betragtes som en forfærdelig haard Straf at være gift med en saa led Heks.

Han havde den største Lyst til at gaa ud til ham og tale med ham om sin Fortid og sin Rømning, men han huskede Gertruds Ord fra før. Hun vilde synes ringere om ham, hvis hun vidste, at hans Far var en ringe Tjenestekarl. Et Hitlebarn kunde dog være Søn af en fornem eller rig Mand, vilde hun maaske tænke — og han agtede ikke at fratage hende den Tro, hvis hun gik med en saadan.

I Dag havde han maattet undre sig over hende. Indbildsk og storrums maatte hun jo være. Og endda fandt han hende mere tiltrækkende end nogen Sinde.

I den Nat, som fulgte efter, foregik der underlige Ting udenfor Brobjerg Port. Folk fortalte næste Morgen, at der havde været en Larm og Støj, som om der havde staaet en hel Batalje, men de, der havde forladt deres Seng for at erfare, hvad det var, der saaledes forstyrrede deres søde Søvn, havde hurtigt slaaet sig til Taals med, at det kun var Købmand Buchtrup, der flyttede sine sidste Ejendele ud i den nye Gaard, thi saaledes havde Svarene lydt paa

Gaden, naar de spurgte ud gennem Vinduerne.

Næste Morgen vilde de ikke tro deres egne Øjne, da de fik Syn for Nattens Gerninger; thi en saa dumdristig Handling var aldrig før hørt nævne blandt skikkelige Folk:

Brobjerg Port var flyttet ud, saa den stod rejst udenfor Hr. Hans Buchtrups nye Ejendom, der nu kom til at ligge paa selve Byens Grund og derved steg i Værdi til mere end det dobbelte.

Hvem havde forøvet en saa voldelig og egenmægtig Daad, der nærmest var en Fribytter værdig?

Ja, hvem 'andre end den snilde Kræmmer selv og hans Husstand, derunder indbefattet Bygningshaandværkerne selv og deres Svende.

En stor rød Dug vajede fra det ene Gavlvindue i den store Bygning, der knejste øverst oppe i den stejle Gade, og enhver kunde forstaa, at det var en Udæskning til Borgerskabet. Ligesom en Tyr hidses af en rød Klud, vilde ogsaa dette Signal virke ophidsende paa Stadens mægtige Tyre.

Det var altsaa dette, han havde ment, naar han talte om, at han vilde skaffe frisk Luft ind over den kvalme By ved Aalejet, denne Hans Buchtrup! Det var altsaa saalunde, han vilde vække Magistraten op, som han skulde have forlovet!

Selv stod han nok saa kæk og smilende paa Stentrappen, der førte op til den mægtige Egedør midt paa den lange Vaaning ud til Gaden, da Byfoged Oluf Andersen med Skriver og de to Borgmestre, Laasby og Basballe, i Embeds Medfør standsede udenfor den nye Gaard paa Brobjerg. Byfogden syntes at have Møje med at holde sit Ansigt i højtidelige Folder under den Samtale, der nu udspandt sig, men Borgmester Basballes Raseri var uden Grænser, hans Stemme lød snart gjaldrende af hovmodig Desperation, snart knækkede den over af undertrykt Arrigskab.

— I haver nok haft en besværlig Nat, Monsieur Buchtrup, begyndte Hr. Oluf Andersen.

Buchtrup indrømmede det.

— Et saare mærkeligt Stykke Arbejde har I haft for, ser jeg.

— Et højst nyttigt, Eders Velbaarenhed.

— Deri kan jeg ikke samstemme — unyttigt vilde jeg hellere sige, da I jo nødes til at gøre det om igen.

— Aldrig, Eders Velvished!

— Hvad mener I dermed, Monsieur?

Buchtrup begyndte at udvikle sine Grunde: Hvorledes han havde købt Jord udenfor Porten af Magistraten, justement til at bygge paa, som han aldrig havde lagt Skjul paa, og enhver kunde vel indse, at han ikke agtede at føre Handel udenfor, men indenfor Byens Port.

Men nu tog Basballe Tappen af Tønden og lod sin Vredes Strøm flomme uden Stands og Hindring.

— — Troede Handelsmand Hans Jensen — kaldet Buchtrup — kanske at kunne tage Magistraten ved Næsen og putte den Blaar i Øjnene? Mente han, at de ej kunde se, at det var for at faa Ejendommen forhøjet i Værdi, at han tillod sig en saadan halsløs Gerning, som han sandt for Dyden skulde komme til at bøde for med Tab af Ære og Formue? Dersom denne Port ej var tilbagerykket inden tvende Dage, skulde han faa Fanden at se, saavel han som hans mange Haandlangere, hver især. Forstod han det, Farlil!

Med disse ildevarslende Ord vendte første Borgmester Ryggen til, satte Stokken haardt mod Jorden som for at understrege sine Trusler og vandrede nedad igen.

Byfogden holdt en kort Formaningstale om at lægge sig Borgmesterens Ord paa Sinde og spurgte Buchtrup, hvorfor han ikke først havde ansøgt Magistraten om en Tilladelse, der sandsynligvis ikke var blevet ham nægtet, og han vilde da have staaet paa Lovens og Rettens Grund.

Men Buchtrup sagde, at han vidste nok, hvor lang Rettens Vej var i denne By, samt at han vel næppe havde saamange Midler til at gøre sin Ret gældende som Basballe.

Til denne Udtalelse gav Viceborgmester Laasby sin Tilslutning tilkende ved et Nik og en meget talende Kræmten. Han havde ikke før ladet sin Røst høre. Det var ingen Hemmelighed, at de to Borgmestre daarligt søbede Kaal af samme Fad og havde hver sit Parti i Raadet, hvor Basballe havde skaffet sig mange Fjender for sin Stejlhed og Nærighed.

De næste Morgener stod Brobjerg Port endnu paa det Sted, hvor Hans Buchtrup havde ladet den opstille, og der blev den foreløbig staaende indtil videre. Men Byens Indvaanere maatte undre sig over at se Borgmester Basballe vandre fra Hus til Hus i de første Dage, saa Enhver kunde gætte, at han var paa Spil for at fiske i rørte Vand.

Men samtidig saa man en anden Mand, der var ligesaa kendt som Borgmesteren, vandre i dennes Spor gennem Byens Gader. Det var den gamle Søulk, Pirat og Slagsbroder Drackenberg, der paa Grund af sin Alder og sit omflakkende, omtumlede Liv havde vundet sig en vis Position i Staden, hvor han havde boet de senere Aar. Thi ganske vist havde man ogsaa før hørt om Folk, der blev hundrede Aar, som han i Fjor, men de gik da ogsaa som Regel paa Gravens Rand; men denne Gast og Bryder var ligesaa rørig og spænstig som en Yngling og endnu i fuldt Maal i Besiddelse af alle sine Sanser.

Det vakte stor Munterhed blandt Borgerne, at Drackenberg saaledes fulgte Borgmesteren som hans Skygge. Det skulde ikke fejle, at naar en Port slog i efter Basballe, aabnede den sig en halv Time efter for Drackenberg, og da sidstnævnte altid bragte højt Humør med sig, var der dem, der mente, at han muligvis var den mest velkomne af de to Gæster.

Saameget var vist, at der var kommet Røre i Andedammen, og der blev siden sagt, at de aldrig forhen i Aars havde lét saameget mellem Trefoldighed og Sankt Hans som i dette Aar.

Det Sted, hvor de fleste Smil faldt, var vel nok paa selve Gerningsstedet. Der var en

Valfarten til Brobjerg Port, og Strømmen, der gik over »Broen ved Christen Basballe«, kunde iagttages fra Borgmesterens Bolig i Emmervad. At dette bidrog til at holde Gryden i Kog, er indlysende, saameget mere, som der blandt de mange nysgerrige sagtens var dem, der ogsaa vilde ind i Buchtrups Bod for at se og hilse paa Ophavsmanden til alt dette, og hans i Forvejen ret anselige Omsætning tog et ikke helt almindeligt Opsving.

Svendene i Kramboden syntes ogsaa at stige i deres egen Agtelse, de blev meddelssomme overfor Kunderne og glemte ikke at sole sig i deres Husbonds Glans.

Naar Anders ikke følte sig saa tilfreds som de andre, kom det af den indvendige Frygt for Basballe, han gik og bar paa. Han havde som de andre lyttet ved Døren hin Morgenstund og hørt Borgmesteren true med, at de alle skulde faa Fanden at se. At de andre kunde le deraf, forstod han ikke — de maatte da sagtens ikke kende det fule Rygte om ham, og spørge nogen kunde han ikke, da han helligt havde lovet Kræn Tunt ikke at aabenbare det for nogen. — Det havde da ogsaa gjort mægtigt Indtryk paa ham, at gamle Kristen den Nat, Flytningen stod paa, nægtede at røre en Haand ved Arbejdet. — Nu var han rejst, og det var sagtens godt — men det var ikke frit for, at Anders fandt Ensomheden større. Husbond og de andre var saa optaget af deres, hvilket jo kun var rimeligt, og selv havde han da ogsaa nok at tage i, men det var jo dette Indvendige — Sjælens Tanker — eller hvad det nu hed, der krævede noget mere. Til Jerrik turde han ikke komme, mindst nu, efter hvad der var forefaldet, og til Møllen, hvorhen hans Hu altid drog ham, havde han ej heller Mod at gaa, da han frygtede for at træffe sammen med Niels Gram.

Gertrud saa han engang imellem, naar hun om Morgenen gik forbi Porten med sin Skoletejne, men det var kun den ene Dag i Ugen, naar han skulde feje Stenbroen udenfor Gaarden, og hun hilste ham meget knapt.

Hun sagde altid, hun kom for sent, men han forstod fuldt vel, at hun ikke vilde ret kendes ved ham, især ikke, naar hun var i Følge med andre.

Men engang, da han stod sammen med Svendene udenfor Porten efter Fyraftenstid, mens de stod og smøgede deres Piber og hørte paa Klokkerne, der ringede Solen ned, saa han hende komme i Trav opad Gaden. Han saa paa hendes opsvulmede Ansigt, da hun skyndte sig forbi, at hun havde grædt, og han holdt pludselig inde med sin Fløjten og skyndte sig efter hende.

En af Butikssvendene raabte efter hende, om hun havde siddet i Luselektie, og hun vendte sig og sendte ham et forbitret Blik, men da hun saa fik Øje paa Anders, satte hun Farten op, og han sprang efter i fuld Galop, indtil han havde indhentet hende.

De stod begge og snappede efter Vejret lidt, inden han fik hende spurgt, hvorfor hun kom saa sent fra Skole, og da gav hun sig til at græde stærkt.

— Er du bange for at gaa ene hjem gennem Skoven ?

— Ja, svarede hun hulkende — det er jo snart mørkt — og Skolemadammen havde glemt, at jeg sad efter.

— Men nu skal jeg følge dig ! sagde han beskyttende.

— Tak skal du have ! sagde hun og tørrede sine Øjne.

— Lad mig saa bære din Tejne, sagde han og tog den af Haanden paa hende.

— Bare jeg ikke faar af Riset, sagde hun, da de havde gaaet et Stykke Vej i Tavshed.

— Var det Lektien ? spurgte han.

— Nej, det var kuns en Vise, jeg kom til at synge efter Kirsten Schmidt, for hun er altid saa fos og saa vigtig.

— Hvad var det for en Vise ?

Hun svarede ikke paa, hvad han spurgte, men fortalte, at Madam Nyborg havde sat hende til at kvæde ganske eneste for sig selv, indtil hun blev ked deraf — og saa glemte hun mig, brast hun atter grædende ud.

— Hvad var det saa for en Vise ? spurgte han igen.

Hun tøvede lidt med Svaret. Saa tilstod hun, at det var en med et grimt Ord i.

— Hvordan lyder den ? vedblev han at spørge.

— Du kender den kanske nok — den begynder saadan: »Kjesten med Listen« ...

— Pyt — den er der aldrig ret meget ved.

— Nej, men hvis Morfar vidste det, fik jeg ligegodt Hug af ham, for han kan ikke lide, at jeg tager saadanne fæle Ord i Munden. — Det var jo kuns for at drille, kan du nok begribe.

— Ja, det er jo det værste ved det — det er grimt at drille.

— Driller han dig endnu, ham Staffen ? spurgte hun.

— Som en Hund i Lænke drillede han mig, men nu er han rejst.

— Jeg var løbet min Vej i dit Sted.

— Somme Tider havde jeg ogsaa Lyst til det — men saa betænkte jeg mig i Tide — for hvor skulde jeg løbe hen ?

— Det er sandt — du har jo intet Hjem, sagde hun.

— Men saa huskede hun, at det var galt og skyndte sig at sige:

— Du kunde jo komme ud til os.

— Tror du, Jost Amdisen vilde tykkes om, at jeg kom ud af den Stilling, han har skaffet mig ?

— Pyt med den Stilling, blæste hun.

— Du skal ikke pytte et ærligt og hæderligt Arbejde, for han hæftigt op.

— Hæderen er vel ikke større, svarede hun rapt igen.

— Jeg kender nok dine Tanker om min Husband, sagde han, og det lød, som om hans Stemme dirrede af indvendig Graad, saa hun blev helt ked deraf. Hun gav sig til at forsikre ham, at det kun var, fordi hun syntes, at han var altfor god til den Bestilling hos ham, den Molbo. — Du faar dig aldrig en Kæreste, endte hun med.

— Kæreste ! Tør du snakke om Kæreste ?

— Det snakker jo de fleste om paa Skolen.

— Men om din Mormor vidst det ?

— Ja, Død og Pine ! Saa vankede der Tærsk.

— Fy, som du snakker ! sagde han. — Ja, nu slaar du paa Nakken ad mig. — Saadan en Fyr, der ingen Hjem har og ej kan blive andet end en Stodder og dog vil ave dig — tænker du — for du er af dem, der kun skuer Hund paa Haarene.

— Lad nu være med at blive vred — jeg mente det ikke paa den Maade — vi er gode Venner, vi to ? bad hun. Mormor siger, jeg er skabt med Hovmod og Forfængelighed ligesom min Mor. — Men kan du forstaa, hvorfor de har begravet min Mor paa Møllekirkegaarden, midt imellem alt det Skrabsammen, som ligger der ?

Han forstod nu, at hun ikke vidste, om sin Mors sørgelige Død, den han forlængst vidste Besked om, og hans Vrede var forsvundet i samme Aandedræt. Engang naar hun fik fuldt Rede paa sin Herkomst, vilde hun maaske indse, at der ikke var saa stor Forskel paa hende og det hjemløse »Hyttebarn«, som hun nu mente.

Lidt efter, da hun ikke fik Svar paa sit Spørgsmaal, begyndte hun fortælle op om sin Far, der var rig og fornem og engang vilde komme sejlene over Havet med Alverdens Herligheder til sin lille Datter.

— Hvorfor lader han dig da vente saalænge ? spurgte Anders.

Det kunde hun ikke svare paa.

— Og hvorfor bærer du ikke hans Navn, vedblev han ubarmhjertigt, der var dog Grænser for hendes Pral, fandt han.

— Jeg bærer hans Navn — han hedder Hans — Gertrud Hansdatter.

— Han har vel et Navn til, ved jeg — et Slægtnavn.

Nej, for de Adelige havde kun et Navn, forklarede hun. De hed kun Grev Hans eller Junker Christian eller Baron Gabriel ener saadant, det var ligesom med Kongerne, der ogsaa kun hed Frederik eller Christian.

Han vilde ikke modsige hende og tav derfor stille en Stund.

— Du selv hedder jo nok Anders Gram, begyndte hun igen, men du er jo ikke adelig — Gram — saadan hedder Svenden hjemme.

— Kan du lide ham ? spurgte han.

— Aa. — jeg ved knapt. — Jo, jeg kan vist nok lide ham, for han er rar ved mig og giver mig mange Slyngeture, og somme Tider fortæller han om dengang, han var Rytter. — Men til andre Tider mæler han ikke et Ord — det er, naar han har været inde i Byen. Morfar siger, han kan ikke komme til Byen, uden han skal drikke sig fra Sans og Samling.

Anders blev mere tavs endnu efter denne Forklaring.

Han agtede næppe paa alt det, hun nu gav sig til at pludre løs om Skolemadammen og Kammeraterne — om hvem der var de rigeste, og hvem der var de fornemste — om Ingeborg Basballe, der ikke var helt rigtig, om Søstrene Vissing fra Aarhus Mølle, der sammen med deres Mor aad Naadsensbrød hos Enkemadam Vissing, deres Farmor — og de var endda saa fine og fransøsiske, saa det var en Gru. Den ældste, Marthe Elisabeth syede med Perler og Silke den dejligste Navneklud, som skulde i Glas og Ramme. Hun var seksten Aar og gik med Fontange og Fiskebensskørt om Søndagen. De andre drillede hende med, at hun skulde være Kæreste med Christian Basballe, der ogsaa var saa spansk og fornem.

— Den Hvalp ! sagde Anders, der nu begyndte at høre efter.

— Men naar de siger det, for hun videre i Snakken, saa bliver Ingeborg til Basballes gal i Skrallen, for hendes Bror, siger hun, skal have en med Guld i Skæppevis.

— Hun er jo halvtosset, denne Ingeborg.

— Ja, men hun er saa nærig, saa nærig — og saa indbildsk. Og ved du, hvad Lene til Gyllings siger ? Hun siger, Ingeborg blev tosset, fordi den gamle Basballe ikke kunde glemme sin første

Kone, og kun giftede sig med Anne Friis, der var hendes Søskendebarn, for at skaffe en Kone i Huset og en Mor til Christian, der var saa lille, da hans egen Mor døde. Og Anne Friis tog Basballe for Pengenes Skyld, og saa siger de, at hun gaar i en Hjertens Skræk og Rædsel for ham — for hun har hørt, han skal have forskrevet sin Sjæl til Fanden for at blive rig her paa Jorden, siger de, men Morfar siger, det er Helvedes Løgn og Opdigtelser — dette med saadan at kunne — forskrive sig til Fanden. Og det samme siger Niels Gram.

— Men de kender det ej — ingen kan vide det — for hvis der er en Fanden, saa maa han da være en grumme stor Mand.

— Er du da selv bange for ham ? spurgte hun.

— Hvem skulde jeg vel ellers være bange for, om — ikke for ham.

Hun vedgik ogsaa, at hun var rystende ræd for ham, og talte om alle de Skikkelser, han kunde paatage sig.

Somme Tider syntes hun at se ham mellem Træerne, naar hun gik hjem, og Pigen Silla havde fortalt, at hun engang var gaaet bagefter Niels Gram indtil Byen og havde set, at Fanden fulgte ham ligesaa tæt ved Siden. — Skoven var ogsaa ret et fælt Sted at bo. Naar hun var ene hjemme med Pigerne, kunde de høre Spøgelserne hyle og hvine inde fra Tykningen.

Anders mente, det var Vinden eller Ulvene. Hvorfor skulde Spøgelserne holde til i Skoven ? Skoven havde jo intet ondt gjort, og Spøgelser huserede kun paa de Steder, hvor der var sket noget ondt. Derfor var der mere at ræddes for i Byen, den mørke, grimme By med de mange onde Mennesker, der gik og pønsede paa hinandens Ulykker. Nej, Skoven var skøn — hun skulde blot lære at kende dens Stemme — den kunde saa herligt dysse Tankerne i Ro. Han vilde kun ønske, at han altid kunde bo i Skoven.

Under slig Prat var de naaet saalangt, at de saa det dunkle

Omrids af Møllen og hørte Vandets Musik.

— Jeg kan skimte Morfar, han er ude for at spejde efter mig — jeg maa vist sige, at det var Lektien, sagde hun angst.

— Det skulde du ikke, én staar sig ved at følge Sandheden.

— Ja saa Farvel da og tak for Følgeskab, sagde hun og tog til Bens hen ad Vejen.

Han stod et Øjeblik og saa efter hende og syntes med et, at han var blevet saa ensom igen. Saa vandrede han langsomt indad med mange Slags underlige Tanker.

VI.

Han saa ikke Gertrud igen før Hved Hvide Ras' Marked. Nogle Dage før havde han faaet at vide, hvorfor Markedet kaldtes saaledes, og det var løbet ham koldt ned ad Ryggen, da han hørte det.

Det var en kold og mørk Aften sent paa Høsten, da alting drev af Fugt og Væde, at han sammen med den yngste Butikssvend, Korfitz Hansen, søgte ud i Køkkenet til Berette for at faa lidt Skorstensvarme, inden de skulde ind at spise Aftensnadder sammen med Husbond.

Derude sad de to Tømrersvende, Staffen og Kristen, der havde været paa Torvet for at slaa en Bod op til Isenkram i Anledning af Markedet og nu spiste Aftengrøden i Køkkenet. Det var Staffen, der paa sin kyniske Maade førte Ordet:

— Jo jo — han havde selv været med, da Hvide Ras blev hejst i Galgen og vedblev at dingle der den hele udslagne Dag til alle Markedsgæsters Beskuelse. — Jo vel var der de, der fik ondt i Mellemgulvet ved at se derpaa, men det var da mest Kvindfolk og Børn, der maatte hjem i en Skyndighed. — Først tog de jo hans højre Haand — der stod en Straale derudaf — og det vedblev at dryppe, dryppe til langt efter at Aanden var faret af ham.

Gamle Kristen rystede det tunge Hoved ved Tanken. — Det var ræddeligt ! — Det var ræddeligt, gentog han.

— Det var ikke et Syn for Tokkefaar, indrømmede Staffen, det værste var vel nok at se, hvor skrækslagen han selv var — akkurat som en kalket Væg — ja, derfor fik han jo Navnet — som Markedet har beholdt godt nok siden. — Men Pokker slaa dig, Knægt, du er jo nærved at dejse af Bordet! Hvad er du for en Høne? Du ligner s'gu en Skruk, der har drukket Vand. — Aa, ræk mig Flasken, du Kræn!

Anders tog sig sammen ved den Tiltale. Hvad skulde han dog gøre for at taale den Slags Snak? Det kom vel af, at han ikke havde hørt ret meget i sine Dage, siden han kunde blive saa underlig derved. Det var ligesom med Staffens Brændevin, som han heller ikke kunde taale.

Nu vilde han igen med Magt tulle noget i ham, men han sparkede og spyttede og slog med Armene, som han var desperat, saa Staffen maatte tage Flasken til sig for ikke at spille de liflige Draaber.

— Ham faar du ikke Bugt med som med ham i Badstuestræde, sagde den anden Svend. Du skulde skamme dig lidt!

Staffen forsikrede, at han vidste ikke større Roskab end at se en fuld Dreng. Han skulde nok komme om ved ham paa en eller anden Maade. Men just som han sagde det, følte han et Par Hænder om sin Nakke, stærke som Bjørnelabber, de trak ham bagover, saa han laa og sprællede paa Bordet, mens et Ansigt, sammentrukket af Raseri, bøjede sig over ham, og en dirrende Røst hvæsedede imod ham — og forbandte sig paa, at han skulde mase hvert Ben i hans syndige Krop, om han ikke lod være med at fortrædige Drengen.

I Øjeblikkets Forstyrrelse glemte Anders sin Skræk, men da han kom i Seng, var den der igen. Da saa han Torvet og Torvegaden sort af Menneskemylr, og over alle de rødsvedte, opdunstede Ansigter — hele den mørke, sammenbrusede Hob, saaledes som han engang havde set et Olufsmarked — hang det hvide Ansigt med udskudte Øjne og

udstrakt Tunge, som de hængte plejede.

Da han vaagnede næste Morgen, følte han endnu en Gysen efter Nattens tunge Drømme, han syntes slet ikke, han mere kunde glæde sig til det Marked, alene for det græsselige Navns Skyld.

Navnet uagtet blev det dog saa smuk og klar en Efteraarsdag, som nogen kunde ønske, og da Vejret altid havde stor Indflydelse paa hans Sindsstemning, fik Barnet i ham Overhaand over de mørke Drømmerier. Tilmed havde jo Buchtrup skænket ham en Mark »at give ud efter Behag«.

Han trak i Kisteklæderne og gik glad ud i Lyset og Friheden med Skillingen i Lommen, fast bestemt paa at anvende den paa den mest fornuftige Maade.

Han vandrede rundt blandt Boderne paa Torvet og lagde nøje Mærke til, hvad hver især havde at forhandle. Han gik senere ned til Stranden og besaa Pladsen ved Mindet, hvor Bajadsernes Telte var opslaaet helt ind til Skolebakken, hist og her blandet med Marketendernes Udsalg af Drikkevarer. Først paa Dagen var det altsammen meget manerligt, vidste han, men naar Bønderne nu snart rullede ind ad Vesterport og Brobjergport, Munkeport og Studsgadeport, og Skuderne samtidigt lagde til ved Bryggen med hele Ladninger af Molboer med Træskostøvler og røde Luer, smaa og runde og mangfoldige som Bakkerne i Landskabet derovre, blev Trængselen forfærdelig. Han kendte Særpræget hos de forskellige Herreders Folk, men Kronens Bønder var dog de stouteste, ligesom tilskaaret efter en større Læst end de andre. Deres unge Kvinder var rødkindede og lyse af Øjne og Haar, de var ligesom renere at se paa end de andre, og saa holdt de sig altid nær til de ældre, som om de var bange af sig.

Byens Folk spadserede to Gange paa Marked efter gammel Vis, før og efter Middagen.

Han havde set unge Basballe i al hans Herlighed gaa med en Flok unge, halvvoxne Piger; han kendte den ene, som var

Raadmand Værns Datter; de andre tre var sagtens de tre Søstre fra Aarhus Mølle, Madam Vissings Sønnedøtre. Gertruds Beskrivelse af Martha Vissing passede saa udmærket paa den højeste af dem. Han havde aldrig set en smukkere Pige, endda hun førte sig saa stilfærdigt og adstadigt. Det var, som om enhver maatte stirre paa hende, hvor hun traadte frem i sin lyse Ungdom. Nu forstod han, at hun maatte være et Mønster for alle unge Piger i denne By. Se ogsaa, hvor Christian Basballe kroede sig over Følgeskabet, han henvendte sig kun til hende.

En Tid efter, just som han havde truffet Jerrik, der gik paa Marked med Maren, og stod og talte med dem, kom Gertrud strygende i fuld Fart med Ingeborg Basballe. Han saa paa deres Trav, at de vilde indhente nogen.

— De gik denne Vej, hørte de Ingeborg raabe.

— Det var nok li'godt ikke Meningen, sagde Jerrik.

— Nej, det var det pinte ej, samstemmede Maren. — Det var ikke derfor, de bød Møllepigen ind.

— Det var for at holde Styr paa Ingeborg. Sieur Christian vil jo ikke kendes ved hende paa Gaden, og saa skaffede Madammen hende et andet Følgeskab. End om de træffer dem, hvordan mon det da vil gaa? Han skælder dem vist ud.

Anders forstod, at Gertrud var i Fare — han kendte hende godt nok til at vide, at hun netop vilde i med de fine Folk og ikke stilles bag Døren, saadan var jo Gertruds Natur — lige til at gaa paa med. Han skyndte sig at tage Afsked for at advare hende i Tide.

Han traf dem ved en Kagebod foran Raadhuset. Ingeborg, der var slikkesyg som alle halvfjollede, vilde absolut standse for at gnaske Honningbrød.

Da Gertrud fik Øje paa ham, vendte hun raskt Ryggen til, men han lod sig ikke anfægte, gik over og rakte Haanden frem.

— Hvem er det? spurgte Ingeborg Basballe.

— Det er — det er en Dreng, som Mormor kender. Han har boet hjemme i Møllen engang.

— Han er klædt som en Læredreng, sagde Borgmesterens Datter. Min Mor har sagt, jeg maa ikke lege med Læredrenge.

— Det skal vi jo heller ikke, sagde Gertrud vrippent — fordi jeg siger Goddag til ham, bliver du vel ikke svingelsyg?

— Jamen du har lovet min Mor at passe godt paa mig.

— Jeg er ikke tilsinds at opæde dig, sagde Anders, og Gertrud tilføjede, at han gabte vist næppeligt over saa store Bidder — hvorefter deres leende Blikke søgte og fandt hinanden i fuld Forstaaelse.

Derefter fandt Anders det betimeligt at lede Samtalen hen paa det unge Selskab, han fornylig saa, og mene, at det vist var paa saa Maade høj i Hatten, at de sagtens ikke kendtes ved Smaafolk. Men der var Gertrud ikke til at raade, hun havde ikke opfattet Sagen ret og trak Ingeborg ved Haanden for at komme afsted efter dem. Han saa, hvordan hun borede sig gennem Stimlen med sit halvfjollede Følgeskab.

Saa kunde der vel være gaet et Par korte Timer, som han havde tilbragt i eget Selskab, da han stod foran det store Telt ved Skolebakken, uvis om, hvorvidt han skulde lade Marken springe for at se Skipper Bystrups Abekat »gerere sig ganske som et Mænnisk«, at han følte et stærkt Slag i Ryggen og vendte sig forskrækket om. Hvem var det vel saa andre end Gertrud.

— Hvad for noget, er du alene? spurgte han.

Hun fortalte da i en kry Tone, hvorigennem han dog mente at kunne mærke en hæftig Utilfredshed, at de altsaa havde opsøgt Monsieur Christian med Mamsellerne fra Møllen, men var blevet meget unaadigt modtagne.

— Det spaaede jeg dig, sagde Anders.

Men Gertrud for videre uden at ænse hans Afbrydelse:

Hun vidste ikke, hvad de mente med at byde hende ind, naar hun ikke skulde behandles

som Gæst. Hun var lige gammel med den yngste Mamsel Vissing og næppe to Aar yngre end Martha, som var paa Ingeborgs Alder, og endda sagde han Mosjø, at de kuns var et Par Tøseunger, som han ved den levende Kineser intet vilde have med at gøre.

— Hvor har du gjort af Basballes Tuntedorret? spurgte Anders.

— Hun var ikke til at regere, saa vilde hun Ditten og saa Datten, jeg maatte følge hende hjem til Madammen, og det var hun ogsaa vækkelig over. De vilde haft mig til at blive og lege med hendes mange, mange Dukker — aa, du skulde se dem, saa udstaferede med Silke og Brokade og Baldyringer — men jeg sagde ellers Tak for mig. —

— End om din Bedste vidste det, Gertrud!

— Naar der er Marked i Staden, skal jeg vel ikke sidde indespærret i det forgyldte Bur i Emmervad?

— End om din Bedste vidste det, gentog han.

— Hun under mig vel lidt Markedsløjer, skulde jeg tro.

— Men ikke, naar du løber om paa egen Haand.

— Det ved hun jo intet om — ellers kan jeg sige, at du var med.

— Mon det skulde gøre Sagen bedre?

— Mormor kan godt lide dig, selvom hun siger, du er for stor til mig at lege med.

— For stor? Jeg er vel snarere for lille — for ringe, mener jeg.

— Aa pyt — lad os nu more os! I Skumringen maa jeg være hos Basballes, for saa kommer Silla efter mig.

Hendes Letsind smittede ham. Og saa tog han hende da med ind at se Abekatten, og bagefter gik de op i en Kristianiafarer, hvor der blev forevist en Bjørn, der dansede paa Dækket til en Skalmeyes Tone. Gertrud morede sig kosteligt, og han frydede sig over hendes Glæde. Endnu havde han den halve Mark i Behold.

Det undrede ham derfor noget, at hun pludselig talte om at gaa, endskønt der var lang Tid til Aften. Hun var paa eengang

blevet saa urolig og flyttede sig længere fra ham, naar han standsede et Sted, og uden videre Snak sprang hun hen til en Legetøjsbod, hvor et Par Smaapiger stod og handlede, og sluttede sig til dem. Ikke saameget som et Nik gav hun ham til Afsked. Endskønt det ikke var noget nyt for ham, at hun vragede ham for andre, naar noget bedre tilbød sig, følte han sig dog stærkere saaret end ellers, netop fordi de havde haft det saa rart sammen den korte Stund.

Som han nu drev alene tilbage over Torvet, fik han Øje paa en Sælgerske, der ikke som andet Godtfolk stod i en Bod, men sad paa den bare Jord ved Siden af Apotekets Port. Omkring hende stod Jydepotter og Lerkrukker stablet op ind ved Muren. Han hørte Folk, der kom for at handle, tale om Pottepiggen fra Sejs og hørte dem kalde hende Mette Lihmes.

En underlig Følelse greb ham, og i hans Hukommelse dukkede Minder op, der glimtede og forsvandt i samme Nu. Der var ingen Tvivl om, at han havde set dette Menneske før. Det kulsorte Haar og de store skinnende Tænder i det mørkladne Ansigt var ikke til at tage fejl af, det var gammelkendt for ham, ligesom Stemmen med den fremmede Biklang og de tunge Laag over de bedrøvede, mørke Øjne.

Han hørte to Borgermænd tale om hende.

— Hille mænd, sagde den ene, er der ikke mere igen af den kønne Mette Lihmes. — Det var jo hende, der i mange Aar tjente hos Madam Vissing og var kendt af ethvert Barn for sin Skønhed. Dengang blev der snakket om, at hun var af Taterfolk, men da maatte det ej høres — nu lyver hun sig s'gi ej derfra.

— Nej, nu ser en det ved første Øjekast.

Nu vidste Anders altsaa det tillige. Ogsaa den Kalk skulde han drikke, at han var af Taterslægt — at hun histhenne var Tater, kunde ingen tage fejl af.

Han blev staaende længe paa samme Sted med en sær Fornemmelse af Gru og Undren.

Han havde altid ment, at han hadede sin Mor — hvor ofte havde han ikke lovet sig selv, at han skulde saadan og saadan ringe hende ind, hvis han nogen Sinde traf hende, men denne Kvinde histhenne med de sørgmodige Øjne og den bedrøvede Stemme følte han sig mere tiltrukket end frastødt af. — Han syntes nu, han burde slaa en Handel af, for at ingen skulde finde det underligt, at han stod der saalænge, og han vovede omsider at spørge om Prisen paa en Lerkat, der stod mellem Potterne — han havde lovet Jomfru Berette en Markedsgave, maaske hun kunde tykkes om den. — Fire Skillinger var til at komme over, han halede Mønten frem. Men idet han rakte hende Skillingen, lagde han Mærke til, at hun betragtede ham længe og nøje.

— Behold dine Skillinger — du kan have den for intet, sagde hun. — Og ret som om hun mente at skyldte de omstaaende en Forklaring, skyndte hun sig at sige, at saadanne opløbne Bælse plejede at have Brug nok for deres Smaaskillinger.

Han gik opover Brobjerg for at aflevere Katten til Jomfruen, der lod til at blive glad for den og straks gik ind og stillede den op paa Dragkisten ved Siden af de guldrandede Thekopper med Indskrift. Men han havde ikke Ro, før han kom afsted igen med Mellemmaden i Haanden. Mens han stod og tog de sidste Bidder i Porten, hørte han en Stemme ude paa Gaden nævne hans Navn, og da han traadte derud, saa han en Pige trække afsted med Gertrud ved Haanden, og Gertrud talte ustandseligt, men den anden skyndte bare paa, at de kunde komme ud, inden Brobjerg Port blev lukket.

Han hastede bagefter for at høre mere, men nu pludrede hun bare løs om Sieur Christian og Mamsel Vissing og Ingeborg og Dukkerne, og om hvor fint og fornemt der var hos Basballes. — Omsider forsvandt de for hans Øjne, Mørket havde opslugt dem. Han gik den modsatte Vej ned mod Aarhus Mølle og forbi Kirkegaarden der. Støjen og

Markedslarmen fra Byens Centrum lød fjernt og afdæmpet, og egentlig følte han ingen Tillokkelse ved at komme tilbage til Gøglet igen, men Tanken om Pottemagersken lod ham ikke faa Fred. — Især fandt han det mærkeligt, at hun havde solgt Katten for Ingenting. — Havde hun kanske haft de samme Anelser ved Synet af ham som han ved hende? Saadant kunde ikke gaa upaaagtet hen — han maatte se hende og faa hende i Tale engang endnu. Hvis hun virkelig var hans Mor, denne Pottepige, skulde hun tvinges til at vedgaa det, saa han fik Fred.

Inde i Byen begyndte Mørket at brede sig. Folk pakkede deres Sager sammen og forlod Boderne til næste Dag. Pottepigens havde ogsaa trukket sit Stade tilbage, ind i Apotekets Port, hvor hun sagtens havde i Sinde at tilbringe Natten. Karrene stod sammenstablede paa et langt Fjælebord derinde. Ovenover brændte en søvrig Lygte, og hun selv sad paa en Træbuk ved Siden af Bordet og halvsov af Træthed.

Ved Lyden af hans Skridt, der standsede foran hende, for hun forvirret op og spurgte, hvad han vilde.

— Aa det er dig, der købte Katten, smilede hun genkendende. Er der ellers noget du vil?

Det kunde da nok være.

Da han ikke saa ud til at ville udtale sig saa snart, spurgte hun om hans Navn.

— Anders Gram, svarede han kort og fast.

— Anders ... Anders Gram ... det sæder ikke for dig

— Jo det gør. Mit Navn er Anders Nielsen Gram — og I er min Mor.

— Gud Fader fri os! Hvad er det, du siger, Dreng?

Han gentog Sætningen Ord for Ord.

— Hvad vil du mig saa? spurgte hun mørkt og opgivet.

— Have Besked paa, hvorfor I kastede mig i Vejgrøften.

— Bevar mig naadeligt! Det maa vel være en Drøm!

— Ingen Udflugter, I faar svare mig paa det, der ikke lader mig i Fred hverken Nat eller Dag.

— Hvorfor skilte I Jer af med mig og overlod mig til min kranke Skæbne, saa jeg maatte betle mit Brød gennem hele min Barndom? Hvorfor gjorde I det? Jeg vil have ren Besked.

— Hvorfor? Fordi jeg ej havde det tørre Brød at give dig. — Min Far, der havde født os begge, siden du kom til Verden, var død, og ingen vilde have mig i sit Brød, naar du var med. — Gud i Himmerige ved, der var ingen anden Vej, hvis jeg ikke vilde gaa i Søen med dig.

— Min Far — det var vel Niels Gram?

— Nævn ikke hans Navn. Han bar sig ad som en Usling, da han mærkede, hvordan det var fat. Han lod sig hverve til Rytter, saa kunde ingen Haand række ham — en stakkels Pige havde da forspildt sin Ret. — Han undskyldte sig med, at han ikke kunde gifte sig med en Tater. — Haa, javist!

— Det er I vel ogsaa sagde Anders.

— Min Far var Tater, men han levede ikke blandt dem — ikke siden han blev voksen. Og han var en ordentlig og lovlydig Mand, der intet uærligt foretog sig, hvad Niels Gram godt vidste.

— Derfor kunde han maaske dog ikke overvinde sig til at gifte sig med Jer. — Det kan jo ogsaa være, han siden har fortrudt det. Hvis han nu havde det? — Aa, det hele er saa sørgeligt. — Dersom jeg nu vidste, hvor han var, kunde I saa ikke enes om at flytte sammen.

— Nej aldrig, hverken for lidt eller meget.

— Heller ej for min Skyld?

— Heller ej for det. — Desuden er han jo ogsaa gift nu.

— I bryder Jer da slet intet om mig, kan jeg forstaa.

Hun greb ham fast i Armen og talte hurtigt og stakaandet om, hvor godt det var at se ham og være fri for at pines tildøde ved Tanken om, hvor han var henne. Den selvsamme Aften efterat hun havde forladt ham, stod hun igen paa Stedet for at hente ham tilbage, men da var han borte. En anden havde nu fundet ham, hendes Dreng, det eneste i Verden

dengang, som hun havde Ret til. — Hun havde jamret og grædt paa den vilde Mark, havde ikke øjnet anden Udvej end Søen, hvor hun vel fik Ende paa sine Lidelser. Men saa var det, at Pottemanden fra Sejs kom kørende og tog hende med, da hun havde fortalt ham, hvordan det stod til.

— Har I saa været hos ham i al den Tid? spurgte han.

— Ja. Og han har været som en Bror for mig — i hans Hus er jeg blevet som et andet Menneske — det kommer af, at han er Kristen — hellig kalder de ham i Sejs. Han har lært mig at se ind i en anden Verden, og nu er jeg frelst ligesom han.

— Hvorfor ser I da saa hjertens bedrøvet ud?

— Det er alt det gamle, der stadig ligger og trykker.

— Kan det nu ikke hjælpe, at I har set mig?

— Jo Gud ske Lov for det, nu hjælper det nok, naar jeg nu ret faar mig besindet. Jeg saa dit Ansigt før, og det var ligesom jeg saa ham selv i hans første Ungdom.

Siden sad jeg og smaaslumrede i Porten og drømte om Niels Gram, at vi var til Marked sammen, derfor faldt det mig saa sært, da du stod der og talte til mig i Halvmørket, og jeg ved knap ret endnu, om jeg rigtig er vaagen. — Lad os nu tale om dig, hvor kom du fra, og hvor har du hjemme?

Han gav hende fuld Besked om sig selv og sit Liv hidtil.

— Hvor maa vi dog takke Gud, sagde hun. Men nu skal du ogsaa vide, at baade jeg og een til hver Aften har bedet Gud om at lede dine Veje.

— Vil I ikke nok blive ved dermed, Mor?

— Mor, gentog hun og gav sig til at græde.

— Jeg er ked over, at I er saa sorrigfuld, sagde han stille.

Det var kun Taarer, der littede, sagde hun. Og hun talte om, at hun maaske nu vilde sige Ja til Pottemanden, hvis han bad hende igen. Saa kunde Anders altid have et Hjem at ty til.

Han mente dog, at han klarede sig nok selv som hidtil.

Det stødte hans Følelser, at hun vilde gifte sig, og lidt efter skiltes han fra hende. Dog havde han bestemt maattet love, at han vilde besøge hende engang i Sejs.

Dette Møde lagde Beslag paa hans Tanker for lange Tider. Han vidste dog ikke, om han var blevet lykkeligere derefter, for det forekom ham saa fjernt og uvirkeligt, at han havde talt med sin Mor og nu vidste, at han var af Taterslægt. Somme Tider syntes han, at det hele var saa haabløst, saa han hellere maatte kaste Træskoene og stikke i Rend ad Skoven og Landevejen til. Men saa huskede han, at Moderen havde sagt, at hun bad til Gud for ham, og at det derfor var gaaet ham godt hidtil. Og det syntes han, maatte være sandt. Det maatte være Gud selv, der hin Dag havde styret hans Fod til Skovmøllen, fordi han havde en Mor, der hver Aften bad den Almægtige om at lede hendes Barns Veje.

Og naar han huskede hendes bedrøvede Øjne, syntes han, at han kunde saa godt lide hende. — Han kunde ogsaa saa godt lide Niels Gram, men han maatte for Gertruds Skyld bære det hos sig selv.

VII.

To Aar saavel var gaaet siden dengang. Anders' Læretid begyndte at ebbe ud. Selv kunde han ikke forstaa, hvor Tiden var blevet af, endda den ofte var faldet ham lang nok, naar Hjemlængselen efter Naturen kom stærkest frem. Da vedblev han at føle sig som en Fremmed indenfor Byens snæverttrukne Grænser, hvor dagligt Stræb, Pengespekulation og Trang til Selvhævdelse var de bærende Magter. Engang imellem kunde han ogsaa rives med i Jaget efter at være først paa Pladsen med dette eller hint, men det var kun en hurtig Opblussen, der ingen Rod havde i hans Natur. Noget Handelsgeni blev han aldrig, havde hans Husbond sagt, men en jævn, slidsom Arbejder indenfor Købmandsstanden kunde han nok blive, da han udførte sit Arbejde punktligt og pligtro.

Der var noget andet hos ham, som Købmand Buchtrup forstod at skatte, noget der laa dybere inde og var som en Del af hans inderste Væsen: Det var den trofaste Hengivenhed, som saa ofte lyste ud af hans ærlige, blaa Blik og tit gav sig Udtryk i en dyb Taknemlighed for den mindste Velvilje, og det var den Sindets Renhed, der var saa usædvanlig at træffe hos en Dreng i Lømmelalderen. Begge Dele skrev sig fra hans Barndoms ensomme Omflakken, forstod han nok. Han var ikke forvænnet med Venlighed, derfor skønte han desmere nu derpaa, og han havde ikke haft nogen til at prædike sig Ørene fulde med snavset og slibrig Tale, derfor var Sindet aldeles uberørt af og uimodtagelig for al Erotik i de Aar, da Ynglingen udvikler sig legemligt og aandeligt. Det gav en Klarhed og Ro over hans Væsen, der virkede tiltrækkende og tilforladeligt paa de daglige Omgivelser og passede godt ind i Hans Buchtrups rolige, næsten asketiske Ungkarletilværelse. Han kom til at synes bedre og bedre om den hjemløse, forældreløse Dreng og tog sig meget af ham, uden at det store Skel, der i de Tider var mellem Principal og Lærling, nogen Sinde forrykkedes eller Respekten forringedes.

Han havde snart opdaget Anders Grams Sans for Livet ude, og han benyttede ham ved ethvert muligt Arbejde uden Dørs. Fra allerførste Dag i Græsningstiden havde det været hans Pligt at rejse sig af Sengen Klokken tre og slippe de fire brogede Køer ud af Stalden, før Byhyrdens Horn gav det første Signal, ligesom han ogsaa maatte stille ved Porten om Aftenen for at tage mod dem igen.

Senere hen fik han Lov til at køre de brune Heste, naar der skulde hentes Varer ved Toldstedet eller køres Korn og Fedevarer ned til Skibene. Det hændte ogsaa, at han maatte ind og trække i Kærnen for Berette, naar det var vanskeligt at faa Smør, da hun ikke vilde have den skidne Gaardskarl ind i det rene Køkken. De to Butikssvende gjorde undertiden Nar ad hans Villighed ved at sende ham i Byen

i et eller andet Narreærinde, som han da bagefter var saa inderlig slukøret, ja tit grædefærdig over, saa de straks fortrød det. Det var ellers et Par skikkelige Fyre, den ene fra Randers, den anden fra Grenaa. Der var blandt Buchtrups Folk ikke en eneste, der var barnefødt i Byen, saa Gaarden ved Brobjerg Port og dens Beboere var at betragte som en fremmed Koloni i Staden.

Derfor levede de dog ingenlunde i Uvidenhed om, hvad der foregik omkring dem. Der var altid Folk nok i Butikken, og de samme vidste ogsaa nok at fortælle — ikke mindst om Kontraparten nede i Emmervad, da de vel tænkte, at Interessen særlig var vakt for, hvad der angik ham og hans.

Der kom en Skipperkone, Mutter Bagge, hos Berette. Hun havde især meget at fortælle, da hun havde været Kammerpige hos den første Madam Basballe. Ja, den sidste lod sig jo kalde Frue — men hvad hjalp det hende — hun havde ikke saameget at sige, Anne Nielsdatter, som Madame Vibekes Skødehund havde, saalænge den levede.

Efter hendes Formening tog Borgmesteren Skade paa Forstanden, da Madammen døde. Han troede nemlig, at hun tog ej alene hans Livs Glæde, men ogsaa hans Livs Lykke med sig i Graven, og straks han blev gift anden Gang, begyndte ogsaa Ulykkerne at strømme ind over ham.

Saa gik et Skib under, og snart tog en Ladning Skade, snart blæste en Bod omkuld og snart brændte en Lade, foruden at Misvækst og andet Vanheld med Folk og Fæ slog sig til. — Han følte det, som om han blev forfulgt af en ond Aand, Djævelen selv velsagtens, og han begyndte at spare paa Smaaskillingen og vende den to Gange, før han gav den ud. Alle de Poster, der kunde undværes, blev inddragne; paa den Maade havde ogsaa hun, Mor Bagge, mistet sin Plads. — Der var kun eet Sted, hvor der aldrig blev sparet, det var i alt, hvad der drejede sig om Sønnen, som den Gamle altid frygtede for skulle

gaa bagefter Moderen og de andre Smaa. — Bare han gav et Knyst, Knægten, saa troede han, at der var Bud efter ham. — Mor Bagge havde selv set ham ligge paa sine Knæ og raabe til Himlen som en forrykt, naar Drengen var syg.

Berette havde aldrig ment, at Borgmesteren havde' saa meget med Himlen at skaffe — men hvad skulde en sige — der blev jo ogsaa sagt om Fanden, at han vilde være Munk, naar han blev syg.

— — Men morsomt maatte det ingenlunde være for Fru Anne, der gik der muttersene omkring i al den halvforglemte, gyldne Herlighed fra de Tider, da Guldstrømmen rullede ind, ligesaa stærkt som Vognene rullede ud og ind ad den brede Port i Emmervad. Aahaa — som der blev braset, og som der blev stegt hin Gang, som Øllet skummede, og Vinen flød! Ihvormeget der blev øst ud med fulde Hænder, kom det dog altid fordoblet tilbage. — Og Liv og Lystighed Dagen lang og Natten med. Hvor mange Gange havde ikke hun, Mor Bagge, staaet og slukket de Snese af Lys, naar Solen var ved at rejse sig i Øst, og de første Vogne skramlede over Gadens Stenbro. Og saadan gik det fra Dag til Dag, Kvæld til Kvæld. Det straaledede fra Kandelabrene paa Silke og Damask, paa Guld og Smykker, og det duftede af Røgelse over det hele Hus, Latter og Sang lød ud gennem de aabne Vinduer, og hele Gaarden lignede et Eventyrslot. — Men nu! Hele Facaden til Gaden var mørk som Natten selv, naar hun gik forbi — Lysene var slukket, og Porten lukket, der brændte vel knapt nok en Flamme paa den store Skorstensgrue mere. Der laa Gravens Stilhed om den store mørke Bolig. En kunde ryste ved Tanken.

— — Jo jo, lille Madam Vibeke tog nok baade Herligheden og Glæden med sig i Graven — tilligemed sine seks Smaa.

Den ene af Krambodsvendene mente dog at vide, at der ofte langt hen paa Natten var Støj og Larm nok nede ved den store Gaard hinsides Broen. Det var, naar Sønnen blev fulgt hjem af sine lystige Kammerater. Thi ihvor

ung han var, skulde han allerede bruge den første Part af Natten til Svir og Dobbelt (= *terningspil; hasardspil*). — Faderen vidste det vel næppe, han var nok saa optaget af at tælle sine Dukater, saa han ikke tænkte paa meget andet. Og selvom han vidste det, havde Sieur Christian forud Absolution, da han var det eneste levende Væsen, Borgmesteren brød sig om. Den halvfjollede Datter kom aldrig for hans Øjne, i da han ikke taalte at se hende, vel næppe nok hendes Mor heller.

Saaledes snakkedes der hos Berette. I Butikken var det ikke saameget Familieforholdet hos Basballes, der kom paa Tale; der taltes mere om hans Forretninger, og navnlig drøftedes hans Forhold til Magistraten, der nu havde antaget en noget pinlig Karakter, især angaaende Striden med Buchtrup, hvilket endnu stod ved det gamle, fordi de yngre Raadmænd var paa Buchtrups Side. Og det var ikke blevet bedre, siden den ny Stiftamtmand var kommet til Byen og straks havde stillet sig paa en lidt spændt Fod overfor Stadens første Borgmester.

Om Poul Wendelbo de Løvenørn, den nye stiftamtmand, hørte Anders ofte Tale, og det var nærved, at han lyttede endnu mere anspændt, naar Talen var om ham, end naar der taltes om selve hans Stormægtighed Basballe. Og hvor fandtes vel den Dreng eller den Yngling, hvis Øjne ikke straaledede, naar han hørte Eventyret om Bedemandens Søn fra Horsens, der ved egne Evner og eget Snille hævede sig op til den højeste jordiske Tinde, til Statsmandens Plads ved Enevoldskongens Trone og til Zarhoffets Skammel i det fjerne, halvvilde Rusland. Nu skulde han efter den stolte Karriere og Fredsslutningen prøve paa at nyde Fredens Frugter i den lille smudsige, forarmede, gammeldagssløve By ved Havet, hvor den eneste Luftning, som strøg ind, var den, som Handelen førte med sig, hvor enhver aandelig Interesse var dødsdømt, før den kom til Verden, og de skønne Kunster et uanet Begreb.

— Her skulde han prøve paa at gøre sine sjældne Evner gældende, han, om hvem Hans Buchtrup sagde, at man ved første Øjekast kunde se, at denne Mand var skabt til at gøre sin Lykke og forbavse Verden.

—————

Der gik saa mangfoldige eventyrlige Beretninger om Poul Wendelbo de Løvenørn. Hvert Barn i Byen kendte Historien om, at han i et Kys skulde have faaet sin Indvielse til at øve Stordaad. Han yndede selv, naar han i godt Lag blev særlig oprømt, at fortælle, hvorledes han allerede som ung Student i al Hemmelighed gik om med et Skud i Hjertet, fremkaldt af Ingeborg Vindings jomfruelige Ynde, og hvordan det gik til at hun fik ham Kysset tilsmuglet i Professorgaarden hin Aften, han var oppe for at tage Afsked med sin højlærde Ven og Lærer, før han drog ud i den store, vide Verden for at fange Ære og Berømmelse.

En Dag sendte Købmand Buchtrup sin ældste Lærling med en Skrivelse hen paa Amtmandsgaarden i Vestergade, og da skete det, at den højædle Herre blev indtaget i den fattige Bodsvends aabne, kønne Ansigt. Maaske læste han deri et Genskin af sin egen lyse Ungdom — hvem ved vel det.

Han udspurgte ham om saa mangt og meget, især om, hvilke Planer han havde for Fremtiden, og han syntes om de ærlige og aabne Svar, han fik. Tilsidst udtalte han sin Lyst til at gøre noget for ham.

Anders havde hele Tiden under denne Samtale stirret paa en bestemt Genstand i Værelset, en smuk Violin med indlagte Kostbarheder, som hang paa Bogreolen. Han undrede sig over, at en saa berømt Mand havde Stunder til at dyrke saadanne helt fjerne og aandelige Ting som Musik. Og da Hr. de Løvenørn tilbød at være ham til Tjeneste, skyndte han sig at takke og svare, at han helst af alt ønskede sig en Violin til at underholde sig med i sin Ensomhed.

Amtmanden smilte — Andragendet var bevilliget. Og nu skulde Anders til Skovmøllen og fortælle det.

Det var en Helligdag i Paasken. Gertrud var ene hjemme. Hun havde store Nyheder at meddele:

— — Hendes Far var endelig kommet efter mange Aars Venten. Han havde siddet i tyrkisk Fangenskab.

— Havde han saa alle de fine og rige Sager med til dig ? spurgte Anders.

Hun svarede noget nølende, at det havde han ikke. Men Penge havde han haft, mange Penge, som hendes Morfar dog ikke vilde modtage.

— Vilde han ikke have dig med sig — tage dig hjem til sig ?

— Nej, svarede hun og kæmpede mod Graaden — for han sagde, at han vilde gifte sig igen.

— Igen ! gentog Anders ubarmhjertigt. — Har han været det før ?

Da gav hun sig helt over i Graad. Og nu fortalte hun lidt efter lidt alt, hvad hun vidste — hvad hun havde hørt af Mormor, og hvad hun havde lyttet sig til:

— — Hun vilde aldrig komme til at bære sin Fars Navn. — Forældrene havde aldrig været gifte. — Og hvad der var det sværeste — hendes Mor havde druknet sig i Mølle dammen. — Aa, du Algodeste — hvad skulde hun vel gøre ! Dersom Kammeraterne vidste det ! Ikke vilde de spare paa at raabe Horeunge efter hende.

— Det overlever én ogsaa, forsikrede han erfarent. Og du har dog dit Hjem fremdeles.

— Det har vel alle, sagde hun.

— End jeg da !

— Det glemte jeg — om Forladelse, Anders, sagde hun og saa bønfaldende paa ham med sine mørke Øjne. Lidt efter lagde hun til, at den ene af dem vist ikke havde noget at lade den anden høre derefterdags.

Han mente dog, der var noget tilbage, inden de blev lige Børn, de to.

— Hvisaa ? spurgte hun.

— Du har jo ikke betlet dit Brød — og din Mor har heller ej kastet dig i Vejgrøften.

— Men hun har undlivet sig selv, sagde hun og gav sig heftigt til at græde. — Hvergang mit Øje falder paa Dammen, er det, som Kolden farer gennem min Krop. Nu ved jeg saa, hvorfor hun ligger begravet paa Møllekirkegaarden. — Alle har vidst det uden jeg ! Hvor det er fælt, at de har skjult det for mig. De siger, de har ikke nænnet det — men hvis andre nu havde ladet mig det høre ...

— Det kunde ingen nænne — saa onde er Mennesker da heller ikke. — Du kan jo ikke selv gøre derfor. Desuden har din Mor gjort det i Vildelse, bliver der sagt — ligesom min Mor ogsaa forlod mig i Vildelse. — Folk kan blive saa ulykkelige, saa de ej ved, hvad de gør.

— Tror du, at Gud bestemmer, hvem der skal være ulykkelige — og hvem der skal være lykkelige ?

— En kan vel og selv gøre noget dertil. En Mand som Poul de Løvenørn har vist selv kæmpet for sin Lykke — ja, Peder Tordenskjold nok med — men der skal Guds — Hjælp til Menneske-Hjælp, erklærede han gammelklogt.

— Min Mor mistede sin Forstand af ulykkelig Kærlighed, har Mormor sagt. Men det kan jeg knapt tro, for Kærlighed kan da ikke gøre nogen ulykkelig.

— Hvad ved du om Kærlighed ? spurgte han forundret og fæstede sit rolige Blik undersøgende paa hende. Og i det samme faldt det ham ind, at Gertrud vist ikke var noget helt Barn længer, men var ved at blive en voksen Jomfru. — Hvad kender du til det ? gentog han.

Hun svarede, noget famlende og forsigtigt, syntes han, at hendes Skolekammerater talte saameget om baade Elskov og Kærlighed. En bar Elsk til denne, og en anden havde Faible for hin. Men altid talte de om det som noget tillokkende og lifligt. — Og nu havde hendes Mormor forstyrret det altsammen ved at tale om hendes Mors Kærlighed som en Ulykke, og hun havde

sagt, at der kom saamegen Synd og Skade af Ungdoms Ubesind og Elskov.

— Det kommer vel af, at din Mor havde fattet Kærlighed til en Mand, der ej var af samme Stand og Herkomst.

— Men derfor maatte hun jo elske ham saa langt, langt højere.

— Hvad ved du dog derom, og hvorfra har du vel de Tanker ? spurgte han og saa forskende paa hende.

Hun tav og rødmede helt op under det mørke Haar, og han maatte igen undres over, at en fjortenaars Pige kunde faa slige Tanker.

— Bliver din Far paa Egnen, eller skal han atter paa Langfart ? spurgte han for at redde hende ud af Forlegenheden.

Hun sagde, at han overtog en af Slægtens Gaarde i Horsensegnen. — Forresten havde han sagt, at han ikke skulde glemme hende, fordi han blev gift. Han vilde sørge for at faa hende anbragt hos fornemme Folk, saa hun kunde lære Dannelsen og gode Sæder.

— Ja saa ! sagde Anders mørkt, Tanken huede ham ikke, Svælget mellem dem uddybedes bare derved, indsaa han. — Hvad siger ellers din Mormor dertil ?

— Mormor siger, jeg skal blive i Skovmøllen, men Morfar synes, jeg har godt af at se fremmed Skik og lære en større Husførelse.

— Han venter altsaa, at ogsaa du skal gøre et stort Gifte ?

Hun lod, som hun overhørte Finten, og gav sig til at tale om, at hun havde haft et fornemme Følgeskab forgangen, da hun var til Geburtsdag hos Basballes. Ingen ringere end selve Sieur Christian havde fulgt hende ud til Skovmøllen, da hun skulde hjemad.

— Det var da sagtens om Kvælden, spottede han.

— Vel var det om Kvælden. Hun syntes ikke at mærke den spydige Tone og for videre med at fortælle om Monsieurs behagelige Opvartning. Han var saa Sanden ikke halvt saa opblæst og hovmodig, som han havde Skyld for. Nu blev han om føje Tid

skikket til Lübeck en liden Tur, skulde drage over Hamborg hjemad. Gennem Faderens Forbindelser og rige Handelsvenner skulde det afgøres, om han viste Sans og Anlæg for det merkantile, hvis ikke, skulde han fuldende sine Studier i Hovedstaden og slaa ind paa Embedsvejen. Hans Fars højeste Ønske var at faa en rig Handelsfyrste ud af ham, men han selv ønskede hellere at blive Statsmand, gøre diplomatisk Karriere, havde han sagt. — Stiftamtmand Løvenørn skulde være hans Forbillede.

— Ja, den Dag Katten kan lægge Æg, og Frøen kan puste sig op til en Ko, da vil jeg tro paa den Karriere.

— Hvorfor siger du det ? Poul de Løvenørn er ogsaa borgerlig født.

— Ligheden mellem de to er mindre end den mellem Frøen og Oksen eller den mellem Faaret og Løven.

— Saadan snakker du, fordi han er mere end du, eller fordi du ikke kender unge Hr. Basballe nøjere.

— Gud være takket for det, og gid jeg aldrig skal komme til at kende ham bedre end nu. For større Nar og Storhans skal man lede viden efter. En kan fast faa Kvalmefornemmelse ved at se den Paafugl spanke hen ad Torvet til Gæstgivergaarden paa Hjørnet — men Moro er det at se alle de Karnaljer, der aber ham efter og følger ham i Kølvandet. Husbond kalder ham Stadens Narifaks, og Staffen kaldte ham Basballes Rævehul.

— Hvem regner med Staffen, han gør jo Nar ad alle, ogsaa ad dig. —

Bedsteforældrene kom nu fra Kirke, og de to unge gjorde sig begge Flid for ej at røbe deres Mundhuggeri, men de havde ikke stort mere at sige hinanden den Gang og iagttog hinanden idet skjulte, saalænge Anders blev der.

Da han gik hjemover, var han ked og led og misfornøjet med hele Verden og rasende paa Christian Basballe, der gik og gjorde sine Hoser grønne overfor Gertrud. — Hvorfor skulde han,

den rige Vigtigper, der gjorde Haneben til alle Byens fine Døtre og sagtens kunde faa den til Kæreste, han helst gad have, hvorfor skulde han netop være den, der satte Gertrud Fluor i Hovedet og gav hendes usalige Lyst til Storhed Næring? Hvorfor skulde han absolut ind at jage paa andres Enemærker? — For Gertrud havde han jo altid gaaet saadan forborgent og ment om, at hun hørte sammen med ham. Havde hun ikke ogsaa i Dag sagt, at de to var lige Børn — og lige Børn leger bedst, vidste han. — Men aldrig havde han vidst det saa klart som nu, at hendes Huk gik langt højere, end han kunde sætte sit Maal.

Horunger kaldtes alle, der var født udenfor Ægteskab — hun var det altsaa saavel som han — men der var andet, der skilte. Hendes Opdragelse var en anden end Hittebarnets, og hendes Bedstefar, som hun skulde arve, var en holden og anset Mand, mens den hjemløse Anders Gram knapt nok ejede Skjorten til Kroppen.

Unge Basballe skulde ud for at lære udenlandsk Sæd og Skik, og hun skulde hjemmefra for at lære fine Folks Vaner, mens han kunde vedblive at slide sine Dage hen i anden Mands Brød og aldrig tjene til mere end sine fattige Klæder, aldrig naa at sætte Foden under eget Bord, fordi han ej vilde eje Salt til et Æg. — Men hvad havde det at sige, naar Gertrud ikke foragtede ham derfor, men det vidste han nu, at hun gjorde.

Disse Bekymringer for Fremtiden fik ny Næring nogle Dage senere. Raadmand Gylling havde været inde for at tale med Principalen, og det havde taget lang Tid med forhandlingen. Svendene i Butikken gisnede allehaande derover, og lidt sivede der ogsaa ud fra Husbonds Kontor.

Det var Uenigheden om Jøderne, som for Tiden stod paa Dagsordenen i Byens Raad. De to Borgmestre, Basballe og Laasby, havde indgivet Begæring til Stiftamtmanden om Bevilling for Jøden Moses Heinrich af Horsens

til at drive Tobaksspinderi i Aarhus. Andragendet havde ikke fundet Øre hos Hr. de Løvenørn, som havde tilkaldt Raadmand Gylling for at henlede hans Opmærksomhed paa Faren ved at hidkalde Jøder og give dem Privilegier, der kunde skade dem af de indfødte Borgere, der indførte og forhandlede Tobak, tilmed da enhver vidste, at hvor Jøderne fik Indpas, der aad de sig igennem med en Hensynsløshed, som ingen kunde staa for. — Meningen var da, at de af Byens Købmænd, der havde Mod og Mandshjerte dertil, skulde andrage, støttet af Raadmændene, imod de to Borgmestres Begæring, hvilket ogsaa Hr. Hans Buchtrup straks var villig til.

Anden Butikssvend talte hviskende om det private Venskabsforhold mellem Basballe og Jøden. Havde ikke Jødens Søn huseret i Byen i lang Tid sammen med unge Basballe; forgangen Nat havde de ladet baade Tromme og Sækkepibe gaa foran sig fra Mindet og ud til Vestergades Port, men nu blev de da ogsaa skikket til Lübeck i skøn Forening, saa Godtfolk kunde faa Ro i sine Senge.

Første Svend, Rasmus Lynge, tyssede ad ham — han havde sit Øre ved, hvad der blev talt bag Kontordøren, der stod paa Klem. Husbonds Stemme var blevet noget højroestet, hvad den gerne blev, naar han talte om Christen Basballe.

— Ikke har jeg ham noget at takke, faldt Ordene hvast, fra første Stund af har han forflugt mig med sit Had. Mig skælder han for en Bondetamp og mine Folk for Skælmer og Rakkerpak. Forgangen kaldte han en forældreløs Dreng i mit Brød, min ældste Lærling, for en Horunge, endda han intet mere ved om hans Herkomst end jeg. Han vilde blot henlede Laugets Opmærksomhed paa, at jeg tog Skarnsfolk i min Tjeneste.

— Monsieur Basballe er ej bange for at titulere sin Contrapart med Øgenavne, indrømmede Raadmanden. Forgangen sagde Byfogden til ham: Lad os kalde Manden ved hans Døbenavn, det lyder

smukkest, at Folk kaldes ved deres rette Navn. Hvad jeg ellers vilde sige, Monsieur Buchtrup — denne Lærling, I nys talte om, hvordan forholder det sig med Jer Stilling til ham, vil der ej kunne komme Men derudaf for Jer ? Af hvem har I faaet ham rekommenderet ?

— Af Møller Jost Amdisen.

— Han er vel god for flere, Mester Jost, men nu har jo første Borgmester faaet en lille Knag til sin Hat ved at forestille, at han mener, det er et Taterbarn uden Forældrenavn og Kristendom, som I har taget i Købmandslære, og der er vel næppe noget, der kan ophidse Standen mere imod Jer, skønt mange vil mene, I handler baade bravt og kristeligt ved at optage en hjemløs Dreng i Jert Hus.

Rasmus Lynge gik hen og lukkede Døren — han havde set Blodet forlade Drengens friske Ansigt. Og han gav sig til at snakke op og ned om de forbandede Storborgernykker i denne fillede By, hvor alle de storsnude Kræmmere hver især bar Navn efter deres landlige Oprindelse. Var de monstro ikke vokset op af den fede Muld i Aarhus Opland, alle de Thestrupper og Gyllinger og Thruer og Sabroer og Lystrupper og Langballer og Basballer med ? Og det var nok endda de første Skud, som Stammen skød i Byens Grund, der var de kraftigste og saftigste — en Slægt som Basballerne var jo svært i Forfald — ja, sikken en Aflægger, denne Sieur Christian !

— Hvad Fanden, Knægt ! Du ligner jo Døden fra Lübeck, sagde Korfitz Hansen. — Hvad regner en rask Krambodsvend, hvad saadan et gammelt Stakit gnaver af sig. Op med Børsterne, du ! Stem Ryggen imod !

Men Anders var ulykkelig som aldrig før. Ej alene pinte det hans unge Sind at være saa ilde betragtet, rentud ringeagtet af andre Mennesker, men Tanken om, at hans gode, menneskekærlige Husbond kunde faa Forlegenhed, maaske Tab paa Anseelse og Formue for hans Skyld, var ikke til at udholde. —

Aldrig kunde han rende fra Fortiden, den var blevet hans Skæbne; haabløs laa Fremtiden foran ham, her var intet at gøre andet end at give sig Gud i Vold og søge tilbage til Naturen, hvor han havde hjemme.

Ingen vilde savne ham — ikke engang Gertrud. Hans forhold til Principalen var heller ingen Hindring mere, da det kun vilde blive til dennes Fordel, om han nu smurte Haser og friede ham for flere Vanskeligheder.

Efterhaanden som Dagen skred frem, modnedes hans Beslutning mere og mere. Naar Kvælden kom, vilde han forsvinde, saa sporløst og lydløst som muligt, kun efterlade en skrevet Tak og en Bøn om Forladelse for alle de Viderværdigheder, han havde forvoldt.

Iført sit bedste Tøj og sine nye Støvler, kun medførende en lille Bylt i et knyttet. Tørklæde, sneg han sig uden Farvel til nogen afsted langs Husmuren op mod Brobjerg Port, som han vilde forsvinde gennem, inden den blev lukket for Natten. Men just som den mørke Portluges Skygge havde opslugt hans Skikkelse, og den friske Luft slog ham ind i Ansigtet, følte han et Greb i sin Nakke og udstødte et forfærdet Raab.

— Naa saadan, Dreng ! Det er saalunde, du takker mig — ved at smøre Haser som en Hare, naar Hundene halser. Pøj for en Fejghed ! Og tvi for en Dumhed ! Vær glad for, at min Søster Berette havde lagt Mærke til dit gedulgte Væsen i Dag — Tosse, der vil stikke af uden et Pas eller en Søsling i Lommen — nej, saadan spiller man ikke Hans Buchtrup paa Næsen !

Anders kæmpede haardt for ikke at briste i Graad. Han prøvede med rystende Stemme at forklare sin Handling, men blev hurtigt afbrudt.

— Jovist, Farlill — Saa let lader han altsaa halvfjerde — halvfjerde Aar af sin kostbare Læretid fare blæst bort for en Grille — fordi han bliver gal i Kabudsen. — Og gal ! Paa hvem ? Paa en Mand, der ikke er rigtig klog — for saalunde maa en vel

nødes til at mene om Christen Basballe. — Hvad siger han, Farlil? Spare mig for Bryderier — mig, Hans Buchtrup, der helst boltrer sig, hvor Bølgegangen er stærkest. — Nej, bliv nu ikke et Nøv, Farlil Men det er nok rettest, at vi to faar løst op for Posen i Aften. Ind med sig i Kontoret — det bliver nok en lang Dicours!

Det bleven meget lang Forhandling. Da den var endt, vidste Anders en hel Del mere. Han vidste, at Mænd af Ære ikke gaar af Vejen for en Dyst, naar Fremtiden skal vindes. Han vidste, at han, naar Læretiden var omme, næste Foraar altsaa, vilde komme ud i Verden at se sig om og prøve sine Kræfter i højere og friere Luft. Hans sjældne Husbond vilde bekoste hans Rejse, der skulde gaa til Hamborg eller Amsterdam, hvor han skulde blive i flere Aar og uddanne sig paa det merkantile Omraade, saa langt og grundigt det lod sig gøre. Sært skulde det da gaa, om Piben ej havde faaet en anden Lyd i Aars, naar han som velbeskikket Handelsmand med gode Forbindelser igen vendte tilbage og maaske havde tjent saameget, at han selv kunde nedsætte sig i Byen ved Havet.

Og en Ting til fik han at mærke denne Aften: At han ærede og elskede sin Husbond — mere end Ord kunde udsige.

VIII.

Sommeren efter gik Arbejdet i Krambod og paa Lager som en Leg for Anders. Han arbejdede med dobbelt Maal for Øje, det ene Maal var at glæde sin Husbond, det andet var at stræbe mod en saadan Fremtid, at han kunde føje Gertruds Skæbne sammen med sin. Og under dette støtte og maalbevidste Arbejde svandt Sommeren bort, inden han ret vidste, hvor den var blevet af, ligesaa lidt som han vidste, hvordan han havde vokset sig ud af de sidste Aars Tungsind og nu pludselig følte sin Ungdoms Kræfter vokse baade sjæleligt og legemligt. Engang imellem fik han Lyst til at synge himmelhøjt, som var der et Overmaal af Kraft og

ung Glæde, der maatte skaffe sig Luft.

Han var heller ikke blind for, at han var ved at blive en smuk ung Mand, høj og lys og velskabt, som de unge Borgerdøtre undertiden sendte forelskede Øjekast, men denne Opdagelse smigrede ham dog kun, forsaavidt som han da ogsaa turde tro, at den eneste Pige, der var til for ham, maaske da heller ej fandt ham ilde.

Han mente at kunne spore nogen Interesse for hans Komme, naar han af og til besøgte Møllen. Nu var hendes første Sværmeri, den elegante Sieur Christian, jo ogsaa forsvundet en Stund fra Skuepladsen, og engang maatte hun vel blive fornuftig nok til at indse, at denne udstafferede Byhane ikke var en ærbar og dydig Jomfrus Kærlighed værd. At hendes Tanker dog endnu syslede med ham, var Anders ikke uvidende om, thi da han sidst var i Møllen, fortalte hun op om ham. Hun vidste gennem en Veninde, at Marthe Elisabeth i Møllen modtog Breve fra ham, men uden at besvare dem, da hendes Grandmama, Enkemadam Vissing, ikke kunde fordrage ham.

Anders kunde ogsaa have fortalt Gertrud noget. Han kunde have sagt hende, at han flere Gange uforvarende havde set Martha Vissing om Aftenen mødes med en Mand udenfor Brobjerg Port, men da samme Mand var hans forgudede Husbond, tav han som en Mur dermed. Thi heller ikke en saadan Forbindelse vilde sagtens staa Madam Vissing an. En Aften havde han endog truffet dem i Udkanten af Skoven, da han vendte hjem fra Møllen, og Husbond havde set ud som en Yngling med straalende Blik og Smil paa Læben. Men hvis Anders Øjne ikke havde bedraget ham, sad der Taarer i Jomfru Marthes smukke Øjenvipper.

Det var ej saa ligetil med det Væsen, som kaldtes Kærlighed, havde han nok mærket. Somme Tider var han selv saa besat af Længsel efter at komme ud til Møllen, saa han næsten følte sig helt legemligt ilde derved, og altid maatte han tælle efter paa Dagene

og overveje, om det nu gik an at aflægge Besøg igen. For Gertrud havde jo dette omskiftelige Sind, og det kunde hænde, at hun lod forundret over, at han kom saa snart igen.

En smuk Oktoberdag, da Lysets Fald gennem Ruderne og Skyggernes Længde ude paa Gaden varslede om, at det nu var paa det sidste med Sommerens Herlighed, var der netop kommet en slig Uro over hans Sind. Han saa Møllen liggende i Løvet's Farvepragt, saa Dammen afspejle den køligklare Efteraarshimmel, mens Solstraalerne brød gennem de udtyndede Kroner og tegnede Pletter paa den med faldne Blade tildækkede Skovbund. Han syntes at høre Fuglenes Træk henover Bugten, Bølgernes Skvulp mod Strandkanten og Raslen af Vildtets Flugt over det visne Løv. — Men han maatte nok kønt tæmme sin Længsel — endnu var der længe til Helligdag.

Midt under denne Dragen og Længsel efter Naturen begyndte Kirkeklokkerne at ringe. Den ene Malmtunge faldt i efter den anden, alle Byens Klokker lod deres Stemmer lyde i samme Sekund. Al Tale i Butikken hørte op — de Folk, som var tilstede, stirrede hinanden spørgende ind i Ansigterne. — Hvad betød det? Hvad var der sket?

Lektor Worm, som just stod derinde og handlede om en Rulle Skipperskraa, kom først til Mæle. — Det maatte sagtens være en eller anden adelig Godsejer, der skulde bisættes, skønt han intet havde hørt derom. — Men saa kom Købmand Buchtrup:

— Kong Frederik den Fjerde er død! sagde han højtideligt.

— Han trængte til Ro, sagde Lektoren. — Gud være ham naadig!

— Ja, sagde Buchtrup og tilføjede efter en Stund:

— Han kunde have været en god Konge — om det havde føjet sig saa. — Nu, bitte Folkens, lukker Vi Boden for i Dag!

Anders tog Søndagstrøjen paa. Nu var Anledningen til at gæste Møllen kommet, om end paa en underlig Maade.

Han blev staaende en Stund i Portaabningen For at lytte til Klokkernes malmtunge Røster, der fyldte Staden med en sær højtidelig Musik. Fra Domen og Vor Frue syntes de at kappes om, hvem der kraftigst og dybest kunde give sin Sorg og Medfølelse Udtryk. Sært og betagende lød det for hans Øren, mens de ustandseligt vedblev at ringe til Landesorg over ham, »der kunde have været en stor og god Konge«.

Han huskede hin Aften i Basballes Køkken, da Kristen Voldum og Maren talte om Anne Sophie Reventlov, og det var, som om Klokkernes Klang gav Lyd og Udtryk for hendes Sorg og hendes Fortvivlelse.

Han huskede dunkelt hendes dejlige Hjem, som han engang havde set paa sine Vandringer: Det lyse Slot med den høje Trappe bag den herlige Allé. — Hvor kunde hun flygte fra al den Skønhed for at leve et stakket Liv i kongelig Pragt?

Var det da sandt, at jo mere et Menneske havde, des mere begærede det? Og hvorfor var det saaledes? Det var da sikkerligt Djævelen, som altid var paa Spil.

Udover Fortet og nedad mod Silkær tog han Vejen. De faa Folk, han mødte, saa nedbøjede ud, syntes han. Ja, selv Naturen syntes at være med i Landesorgen.

Fra Træerne i Hegnene dryssede det faldende Løv, som Høststormen fejede sammen i Bunke. Det svindende Sollys faldt paa Vibyskovens spraglede Pragt og aabenbarede skaanselsløst, at der kun var faldede Pjalter tilbage. Kvæget gik løst omkring paa Stubmarkerne, sultent søgende efter de sidste Rester af Aarets Grøde, mens Ploven skar dybe, sorte Furer i nyt Agerland, hvor forsultede Krager i skrigende Flokke kredsede om de lange Skygger, som Karl og Heste kastede henover den flade Strækning.

Fjernere og dunklere og mere tungsindigt lød Klokkeklangen udover Byens Omgivelser. Hans Sind fyldtes med det Vemod, der fremkaldes ved Død og Undergang, og Tanken om de uvisse,

forkrænkelige Kaar, som Livet byder selv de største blandt sine Børn, gjorde ham forsagt og frygtsom. — Ensomhed og Forladthed var sagtens det eneste visse, som han havde at haabe paa.

Han skyndte sig ind i Skoven, som om han vilde løbe fra sig selv og sin egen Uro. Men saasnart den havde lukket sig efter ham, og han stod i Naturens dybe Stilhed, faldt der Lægedom over hans Sind, thi nu aandede han i sin egen Verden. Han maatte standse og lytte efter hver kendt Røst derinde, hvert rapt Fjed, hver Raslen i Løvet, og hans Blik fulgte de snoede Stier over Høje og mellem Dale ind i de vilde Tykninger, hvor Ulv og Ræv havde deres Tilhold, og som igen afbrødes af aabne Steder, hvor Hjort og Raa græssede i Flokke.

Og der laa Skovmøllen i sin skjulte Fred.

Stedets skønne Ro forplantede sig til hans Hjerter og gjorde ham glad igen og tryk.

Gertrud gik omkring Dammen og plukkede Dunhammer, hun var blevet saa voksen i den sidste Tid — og saa smuk.

Ved at høre hans Trin rettede hun sin ranke, smidige Skikkelse og vendte sit friske Ansigt mod ham. Men det var plat umuligt at opdage, om det Glimt, der kom frem i hendes mørke Øjne ved Synet af ham, var af Glæde eller Misnøje, eller om Sammentrækningen af de dristigt svungne Bryn skulde betyde Skuffelse eller glad Overraskelse.

— Se, se — kommer du i Dag? spurgte hun ret ligegyldigt.

Han forklarede, at Kongen var død. Hun sagde blot, at hun allerede havde hørt det, og de fulgtes ad ind.

I Forstuen hørtes forskellige Stemmer.

— I har nok Fremmede, sagde han.

Hun svarede, at det var den gamle Drackenberg, ham, som hendes Morfar havde kendt fra Norge, og som havde staaet Fadder ved hendes Mors Daab. Den anden var Købmand Bording paa Studsgaden. — Ja, og saa var Niels Gram ogsaa inde.

Men pludselig, ret som Anders havde Haanden paa Dørklinken, blev Gertrud veltalende: Han maatte tøve lidt og høre noget andet Nyt! Vilde han vel tro, at hendes Far havde været der igen?

— Din Far? sagde han tvivlende.

— Som jeg siger. Og vil du vel tro, han havde en Bejler med?

— En Bejler - til dig, Gertrud! Hvem var han?

— Du behøver ikke at tage saadan paa Veje — for jeg vil ikke have ham — hverken for lidt eller for meget.

— Det var da hurtigt bestemt. Hvadfor vil du ej have ham?

— Først for det, han er Præst — og saa for det, han er gammel.

— Men du har jo ikke set ham, Gertrud.

— Det er lige fedt. — Tykkes du, jeg skulde have en gammel Mand paa fyrretyve Aar — eller nær derved?

— Det er da ikke saa gammelt. — Ej ældre end min Husbond.

— Nej, men om Monsieur Buchtrup var Præst tillige, tror du saa, Marthe Vissing brød sig om ham?

— Hvor ved du det fra om Marthe Vissing?

— Det snakkes der om i den ganske By.

Mor Amdi aabnede Døren til Forstuen:

— Hvorfor staar I her og snakker? Kom hellere indenfor.

I Stuen sad inderst om Langbordet de to Borgere med deres Ølkrus, samt Møller Amdisen og Niels Gram. — Sidstnævnte i passende Afstand nederst paa Bænken.

Anders hilste og satte sig udenfor paa yderbænken ved Siden af Mor Amdi. Gertrud tog Plads paa Forhøjningen ved Vinduet foran Klokhuset i Krogen.

De talte om Kongens sidste Dage og de store Lidelser, han havde gennemgaaet. Men mest om Dronning Anne Sophie.

Nu sad hun ene tilbage — en barnløs Enke, næppe nok ude over sin favre Ungdom, og dog sorgfuld og falmet som et vissent Blomster. — Enhver vidste, hvor hadet hun

var af Tronfølgeren og hans hovmodige Gemalinde. Thi for dem og den Part af Hoffet, som lod sig lede og regere af dem, var Anne Sophie Reventlow aldrig blevet mere end den jydsk Frøken fra Clavsholm, Kong Frederiks Frille.

— — Der var da sagtens nu et større Regnskab at aflægge for kgl. Majestæt, som for saa letsindigt frem med et umyndigt og uskyldigt Barn, der hellere en god Stund endnu burde have leget i sin Dukkestue, mente Købmand Bording.

— I kan muligt have Ret, Monsieur Bording, sagde Møller Jost, men vist er det, at ustyrlige unge Fruentimmer ogsaa kan have deres Del i slig Elskovshandel. Mangen Gang tykkes det fast, som om de med Vold og Magt skal styrte sig ud i bundløst Uføre til deres egen Lykkes Fordærv — ja, ret som om deres Attraa bliver deres usalige Skæbne. Thi for almindeligt Folk at tykkes maatte det vel haft større Tilløkkelse for hende, den højadelige Frøken, at forene sig med en smuk ung Adelsmand, end at gaa ind som Stedmor til voksne Børn, der forud hadede hende, og undergive sig en halvgammel og lidet skøn Mands sygelige Elskov.

— Det er Enevoldsmagten, der afsætter sine vilde Skud, det er dens Glans, der forblinder og forblænder saamange i vore Dage, — Anne Sophia Reventlow havde set Toppen, og hun vilde med Vold og Magt naa derop, sagde Købmand Bording.

Drackenbergs gav ham Ret. Ellen Marsvin havde næppe under Adelsvælden spillet sin Datter i Kong Christians Arme, dersom Kongen ikke havde været Enkemand. Og endda maatte Fru Kirsten altid nøjes med den venstre Haand og opnaaede aldrig at faa Dronningnavn. Og Kongens senere Friller — hvad havde vel de været regnet for! Han huskede endnu, da »Viebchen« var installeret paa Havreballegaard, og Hr. Rosenkrans skæmtende lod Lensmanden høre, at han nok holdt Horer paa Stald! — Nej, Adelen skulde nok regulere Sæderne, om Kongerne gav slet Eksempel. — Se, om heller

Grevinde Reventlow glemte Datterens Forseelse? En ordentlig Tilrettevisning gav hun hende ved Hove hin Dag, da hun traadte frem mellem de mange andre af Landadelen, som var der til Kur, og idet hun gjorde sin dybeste Reverence greb en Flig af Datterens Slæb og førte den til sine Læber, mens hun med klar Stemme sagde i det fransøiske Tungemaal, at det var altfor stor en Ære, den Naadige viste hende ved at række hende Haanden til Kys.

Mor Amdi kunde tænke, hvilken Sorg det maatte være for Moderen at se Datteren gribe efter Æren — paa Lykkens Forlis. Hun sagde med lav og rørt Stemme:

»Ak Ære — hvad er — hvad er vel de Kroner og Kranse, du bær!«

Ja — nu var saa det hele falmet og knust: Kongen død, Børnene døde, hun selv i Unaade! Sandelig maatte et Menneske høste, som det saaede-selv i Umyndighedsaar.

Anders havde den ganske Tid siddet og lagt nøje Mærke til Gertrud uden derfor at gaa glip af Samtalen. Det syntes, som om hun slugte hvert Ord, der blev talt om Dronning Anne Sophia, hendes bevægelige Ansigt udtrykte den mest levende Interesse for, hvad der blev sagt, selv Mormoderens Ord, som hun ellers saa tit overhørte, syntes hun baade at føle og forstaa, og hun førte hemmeligt Haanden op mod de vaade Øjne. Tænkte hun paa sin Mor, der ogsaa havde ladet sig overlister for at komme højere i Rang — og forstod hun, at der ogsaa laa Fristelser gemt til hende af samme Slags. — Hvor vilde han gerne have set ind i hendes Tanker!

Men nu var Samtalen strejft ind paa andre Omraader, det var Stiftamtmand Løvenørn, der nu var Genstand for Drøftelse. Vilde han mon faa Lov til at fortsætte sit begyndte Arbejde i Stiftet i Humanitetens Tjeneste — eller blev han nødt til at følge de strenge Linjer, der nu sikkerligt vilde blive optrukne af den ny Regering. Enhver kendte jo den kommende Arve- og Enevoldsherres mørke Livssyn.

Kanske Retfærdigheden nok skulde ske Fyldest under ham, men det blev nok ikke Smaafolk, der vilde profitere deraf. —

— — Nej med Kong Frederik havde Fattigmand mistet et naadigt Herskab. — Det fik staa fast.

Der blev talt meget mere om den Tid, der vilde komme, og alle var enige om, at den vilde blive trang og mørk. Ej var det til at fatte, at en saadan forgiftig Luft, som Sophie Magdalene og hendes Tyskere havde ført ind over Landet, kunde være saa smitsom. Men endog før Kong Frederik havde lukket sine milde Øjne, var Hoffets mugne Luft begyndt at indsnige sig overalt — og mest i selve Herrens Hus, hvor det var blevet en ren Modesag at komme hver Helligdag, og helst saa udmajet og udskrammereret som muligt. Overalt var det Prinsehoffet, der førte an med Pragt og Pyntesyge. Men var det ikke ligesaa stor Vanhelligelse af Herrens Hus mon som i Papismens Dage !

Købmand Bording havde hørt sige, at der vilde komme Paabud om tvungen Kirkegang.

Mølleren vilde saadant ikke undre. Saalænge han havde levet, var der kommet den ene kongelige Forordning efter den anden, snart Paabud om dette, snart Forbud mod hint, og altid var det Smaafolk, det gik ud over. Regeringen vilde endog bestemme, om en Fattigmand maatte se sin nærmeste Slægt og Venner hos sig ved sit Barns Daabsgilde. Men den privilegerede Klasse, alle dem, der kunde modtage Kongen og hans Følge, køre for dem, bespise dem og huse dem, for dem gjaldt Forordningerne ikke. De havde Lov til at rejse hvorhen de vilde, mens andre var bundne til Stavnen og Stedet. Regeringen havde travlt nok med Forbedringer, men Virkningerne kunde ingen faa Øje paa.

Drackenberg spurgte, om de vidste, hvorledes Magistraten for Tiden arbejdede paa at afskaffe Landprang (=salg eller faldbyden af Varer paa Landet; især om saadan Handel med Varer, som kun maatte slæges i Købstæderne.)

— især al Bryggen og Brænden i Hjemmene, saa den fattige Almue, der intet havde at købe for og under sit daglige haarde Slid nok kunde trænge til en Snaps til Mellemmaden, nu ogsaa maatte undvære det Smule Krydderi til den tarvelige daglige Kost.

— Var det saa endda for at dæmpe Misbrugen af en farlig Drik, sagde Mølleren, saa var der ej meget dertil af sige, men det er jo ikke Grunden — Meningen er at tvinge Folk til at købe i Staden, og derved bliver det gamle Misforhold synligere: De Rige kan altsaa faa, hvad de begærer, de Fattige intet.

Anders havde set paa Niels Gram med Forundring. Hans tillukkede Ansigt syntes pludseligt at faa Liv, Aarene svulmede i hans Pande, og de tunge Øjne traadte vidtaabne frem, mens Blodet farvede hans Kinder. Paa engang rejste han sig og gav sig til at tale med dirrende Røst — om Vold og Uret og Undertrykkelse. — Det var som en Sluse, der aabnedes for en opdæmmed Strøm — en mangeaarig tilbageholdt Vrede mod Overmagt og Overgreb.

Tilsidst plantede han sin Næve i Bordet med et dundrende Slag :

— Hvad var det saa for Mænd, der lod sig saadant byde ? I gammel Tid kunde det danske Folk dog tage sig selv tilrette, naar Misgrebene blev for store. Da var de ej saa bange for at gribe Forken og Plejlen og samle sig i Skarer mod Undertrykkerne, men nu lod de sig drive viljeløse som Faar til Folden.

— Naa naa, Niels Gram ! advarede Mor Amdi ! — Det har vel ikke altid været til Fremgang, naar de tog sig selv til Rette.

— Det kan være sandt, hvad I siger, Mor Amdisen — Smaafolk skal ikke tage sig selv til Rette — for de har ingen Ret.

— Nu nu, Niels — saa saa ! sagde Mølleren.

— Ja, Husband — nu skal jeg tie, sagde han og satte sig stille hen.

Drackenberg kunde ikke indse, at han havde sagt formeget

— et Folk skulde ikke lade sig alting byde.

Anders kunde se paa de tilstedeværende, at de alle var af samme Mening, selv Gertrud saa paa Niels Gram med Øjne, der lyste af Forundring og Respekt. — Men ak — selv vidste han jo, hvor haabløst et saadant Udbrud var. Snart vilde den gamle Sløvhed have udvisket hvert Spor deraf.

Men saa huskede han noget og brød uvilkaarligt ud dermed.

— Jeg kender dog en Mand, sagde han, som baade tør og kan.

— Hvilket ? spurgte Købmand Bording.

— Baade tør og kan gaa sin egen Vej — imod Borgerskabet.

— Det er sin Husbond, han taler om, oplyste Møller Jost — han tjener i Buchtrups Krambod.

Naa saaledes ! — Ja denne Buchtrup var dog en Allerpokkers Karl. — Havde han nu ikke paany givet Byen Stof til Undren og Snak ved atter at bygge udenfor Porten !

— Men denne Gang kommer han galt derfra, sagde Bording.

Derpaa var Drackenberg ikke saa vis. Thi det lod til, at denne Mand altid vidste, hvad han gjorde. Se om Magistraten sidst fik Brobjerg Port flyttet tilbage trods alle Basballes Anstrængelser.

Men Bording vidste, at den ikke denne Gang vilde lade sig sige. Hans Buchtrup slog nu større Brød op, end han kunde bage — det saas da ogsaa nu paa hans Gifteplaner. For der vilde han afgjort komme tilkort — Enkemadam Vissings Barnebarn ! Nej, der stiledede han for højt.

— — Hvordan han nu ogsaa havde faaet en saa højtflyvende Idé at kaste sine Øjne paa hende, vilde Mor Amdi gerne vide.

Derom kunde Gertrud give Besked. Det var hos Amtmand Løvenørn, de havde truffet hinanden. Fru de Løvenørn var saa indtaget i Martha Elisabeth.

— Og Buchtrup var Amtmandens Protege, supplerede Drackenberg. Kontraparten Basballe var jo endog ved at lave Skandale, da han engang blev ført

sammen med Buchtrup i den store Gaard paa Vestergade.

— Men Martha Elisabeths Mor vil ikke vide noget af den Alliance, vedblev Gertrud. Hun er født Juel og vil ikke have sin Datter gift med en Molbobonde.

— Jeg har nok hørt, at hun skal være dumstolt, sagde Mor Amdi. Men det er vel dog Madam Vissing, der bliver den raadende.

— Pigebarnet selv faar vel ogsaa lidt at sige, henkastede Niels Gram.

— Nej, forsikrede Gertrud. Hun maa gøre, som hendes Mor og Grandmama vil — det gør hun jo altid — for hun spiser Naadsensbrød, sagde de altid i Skolen.

— Hun skal vel tvinges til at ægte Christian Basballe, sagde Bording.

Men Drackenberg kunde forsikre, at Madam Vissing ingenlunde begunstigede Mosjø Basballes Kurmageri; thi hun havde en ganske anden Frier i Baghaanden til den skønne Marthe. Forgangen havde Unge Basballe sendt Skønheden en Skødehund som Present, men Bedstemor Vissing havde ladet en af Svendene drukne Bæstet i Mølledammen. Det skulde have moret Jomfruen meget, især da hun hørte, at der havde været én til forsendt med samme Skib. Der fortaltes, at samme lille Kræ var havnet hos en bekendt Raadmandsfamilie, hvor det blev madet med Fløde og Honningbrød. — Ja, saadan blev der sagt. Mor Amdi spurgte, om nogen havde hørt, hvordan Unge Basballe artede sig i Lübeck.

Ogsaa derom vidste Drackenberg Besked. Christian Basballe artede sig værre end nogen Sinde. Han vilde snart blive hjemsendt, da han intet vilde gøre af Gavns Gerning. men kun brugte Tiden til at gaa paa Kommers.

— Saa har vi da atter Spillet gaaende i Aarhus Gader, sagde Købmand Bording.

Anderses Blik søgte Gertrud. Hun havde vendt sit Ansigt mod Vinduet for at skjule sin stærke Rødmen.

IX.

Køkkenet var Jomfru Berettes Stolthed. Det var saa fint og pudset som en fornemme Dames Boudoir. Men bagved havde hun sit eget lille hvidt skinnende Jomfrubur med Seng og Vadskebord og Klapbord med tilsvarende Stole under det ene Vindue. Men det var kun de nærmeste, mest betroede Veninder, som fik Adgang dertil. Blandt disse var Skipperenken Madam Bagge særlig velset for sit gode Humørs Skyld og sine mange Historier.

Det var en Dag i Højsommeren, da Solen udøste sit Straalevæld over Sankt Olaj Marked. Fra Morgenen af havde det set ud til Torden, og de den Gang allerede gispende Markedsfolk havde haabet paa en ordentlig Skylle, hvad ogsaa de tørstende Marker sukkede efter, men som sædvanligt drog Blaanerne udenom Byen ad Havet efter, og Varmen blev mere og mere ulidelig.

Ved Middagstid var Luften saa lummer og ophedet, at det knapt var til at trække Vejret ide smalle, stinkende Gader, hvor Folkestimmelen pustede og svedte i det tykke Vadmél.

En stor Mængde drev derfor ud ad Brobjerg Port til Basballes Stakhave, hvor Dansen gik paa det tørre Grønsvær til Fiolens og Klarinettens Toner.

I et stort Telt udskænkedes danske Snapse og tyskt Øl. Fra Time til Time søgte flere derud, og det endda ej af de ringeste. Berette Buchtrup havde været der Aftenen før og set den hele Opstilling, men i Dag maatte hun holde sig hjemme for at opvarte de Kunder, som søgte ind. Det var hende derfor saare velkomment, da Madam Bagge saa indenfor.

Hun kom lige fra Stakhaven og havde nok at berette :

— — Der var et Mylder baade inden- og udenfor. Forvaltere og Skytter fra Omegnens Herregaarde sloges med Købmandssønner og unge Haandværkere om de unge Borgerdøtre, der ikke var særlig talrigt mødt; thi udenfor Leddet stod Mødrene med deres Smaa ved Haanden for at vaage over

Sømmeligheden. — Ja, næsten den halve Stad var troppet op, og rundt paa Stakhavens Diger laa Fattige og Kranke, der ogsaa vilde have deres Del med. Og saa tidligt paa Dagen det end var, havde de dog begyndt at drikke bravt i Teltet, saa Skraal og Raab stod ud derfra.

Madam Bagge blev anbragt ved Klapbordet og trakteret med sin kære Kaffetaar. Hun havde endnu mere at fortælle :

— Familien fra Aarhus Mølle, baade Madam Vissing og Svigerdatteren og de smaa Jomfruer, var ogsaa kommet til, gelejdet af Unge Basballe, der havde tigget og tryglet for at faa Lov til at tage Marthe Elisabeth op til Dans, men uden Held.

Her blev Madam Bagge afbrudt af Jomfru Berette, der spurgte, om hun ikke havde set hendes Bror.

— — Jo, vel havde hun set Monsieur Buchtrup — men han saa sandt for Herren ud som Døden fra Lübeck — og det samme var Tilfældet — naar hun skulde være ærlig — og hvorfor tie med det, som ethvert Barn i Byen snakkede om — det samme var Tilfældet med Marthe Vissing fra Møllen. — — Men efter Madam Bagges Formening paadrog de to Madammer sig et stort Ansvar ved at forhindre en Mariage, som kun var til begge Parters Lykke og Velsignelse.

— Min Bror overvinder det aldrig, sagde Jomfru Berette — hun har været hans Øjenslyst i Aar og Dag. — Sagtens er det da Basballehvalpen, der volder hans undergang.

Madam Bagge mente at vide bedre Besked :

— — Forgangen havde hun været i Borgmestergaarden for at faa nogle Tønderkniplinger afsat — for Herregud, salig Bagge havde jo efterladt hende det meste i rørligt Gods, saa hun ofte maatte tuske sig frem. — Nu vidste hun, at Borgmester Basballe var saa indædt rasendes paa de holstenske Pigers Markedssalg, og derfor søgte hun saa op til Fru Anne i Emmervad og blev indladt i selve Borgestuen til Gaden, hvor Borgmesteren selv sad paa

Forhøjningen længst borte i Samtale med Vagtmester Helm, der jo omtaltes som hans højre Haand.

— Det er en bekendt Sag, sagde Berette Buchtrup. — Ellers kan én jo altid paa Vej til Torvet se Borgmesterens Ansigt med Næsen mod Ruden, mønstrende alle de Mennesker, der gaar ind og ud over Basballebro. Min Bror siger, at han især har travlt med, hvem af Oplandets Bønder der nu har svigtet ham igen og staldet ind hos Buchtrup.

Det skal nok passe, for han spurgte denne Helm, om han ikke havde set Hans Pedersen fra Fulden med Søn i Byen, og da Vagtmesteren sagde, han havde set dem begge to, blev det gamle Stakit ganske opfarendes og sagde, at han vel skulde prøve at række dem paa en anden Vis.

— Gud fri os vel, sagde Berette Buchtrup — den Mand holder gerne, hvad han lover og forsværger. Min Bror turde være den eneste, som har holdt ham Stangen — men om han skulde forlise paa sin dyreste Sejlads — da ser det ilde ud. Men lad os nu høre videre !

— Fru Anne Borgmesters stod for den ene Ende af Bordet inderst i Stuen og rodede i Kniplingsskrinet, mens jeg sad indenfor med Ryggen mod Væggen. Hun hørte intet af deres ivrige Snak, der nu var gaaet over til Hvisken, men jeg baade hørte og forstod det meste.

— Det angik især en Ekspedition paa Landet, som Helm skulde forestaa — men de skulde først have Raadets Bevilgelse — og det vilde tage lang Tid — maaske Aaringer, inden det hele kunde gaa i Orden. Der var især noget om Forbud mod Bryggen og Brænden, hvor den haarde Næve skulde til Hjælp, om intet andet frugtede. — Men ellers var det hele rædeligt at høre paa. Det kunde for den Sags Skyld godt have været Djævelen selv, der førte Underhandlinger med en af sine Engle i Helvede. — Ellers havde Fru Anne været meget flink, men hun sagde jo saa lidt. — Engang var hun helt faret sammen ved at høre Manden tage saa

frygteligt paa Veje. — Det var Svar paa noget, som denne Helm havde sagt, mens de to Kvinder havde talt sammen om Kniplingerne.

— — Alle Sæder var i Forfald, havde han sagt med et Mæle, der rystede af Arrigskab. — Herremændene var Vildttyve, Dommerne Voldtagere, Præsterne Drukkenbolte, Kirurgerne hjemfaldne til Fattigdommen. — Og Fruentimmeret — blev han ved — havde de andet i Tanker end Stads og Fjas ! De fornemme klædte sig som Fasaner og Perlehøns og vidste knapt, hvilken Fod de vilde sætte til Jorden. De plaprede som de Papegøjer, de havde i Bur, og dovnede Tiden hen som deres skødehunde. — Og nu de lavere stillede ! Pokker skulde takserer, dem, det var ikke let for en anden én at sætte dem til Værdi ! De rendte Staden rundt med Løgne og Bysladder og undte hinanden det værste. Om Grethe Farvers bag Klosteret i Dag fik et nyt Forklæde, vidste Ane Stolemagers ved Mindet det i Morgen. — Jo, »den Bænk var vel prydet, som med Dannekvinder var besat« — —

— Kan der nu ikke være lidt derom? spurgte Berette.

— Sagens kan der det — han er jo intet Dummerhoved, den Gamle i Emmervad. — Men en skulde blot have hørt ham tale om Skandalen i Kirken, da Madam Vechmann og Madam Worm sloges om Stolepladserne.

— Det var da ogsaa en Skandale for hele Kønnen, sagde Berette.

Madam Bagge sagde leende, at hun fandt det stolt af Lector Worms Madame at blive siddende i Stolen og holde Pladsen fra Tolvprædiken til Aftensang.

Berette Buchtrup glemte aldrig den grusselige Tildragelse. Hele Byen var troppet op til Aftensang for at nyde Skuet, og Skolepeblingerne flokkede sig grinende om Stolen, hvor Madam Worm sad nok saa uanfægtet med Jomfru Kappel ved sin Side. Men Hillemand, hvor hun græd, den stakkels Jomfru Kappel, da Provstinde Veckmann med friske,

hvilte Kræfter efter Formiddagens Slagsmaal kom tilbage til Valen og satte sig paa hendes Skød. Hun haltede i Maaneder derefter, for Provstinden er jo meget svær.

Madam Bagge havde været i Kirke forleden, da Stiftsprovsten fra Stolen paakaldte Menighedens Forbøn og Tilgivelse for hans Hustru, som saa bitterligt havde fortrudt sin Opførsel hin Dag i Herrens Hus. — Men efter dette sidste maatte Provsten søge sin Afsked, derom var alle enige. Skammeligt var det for ham, stakkels Mand, for nu var han helt hjemfalden til Bankerotten. — Fattig havde han alle Dage været, og mange Børn havde de haft. — Det var ikke godt at være i med en vidløs Kvinde.

— Nu bliver han vel saa afløst af Dr. Nannestad. Han er jo ogsaa en sjælden Mand.

— Men ved I, hvad man siger, Jomfru? At Nannestad ogsaa gør sine Hoser grønne i Møllen og med mere Held end unge Sieur Basballe.

— Siger man det! sagde Berette og blev tavs.

Anders Gram tittede ind ad Døren for at se, om Husbond var der. Berette spurgte, om han ikke havde set ham paa Markedet, hvor hun vidste, Anders havde haft Lov til at gaa en Stund.

Han svarede, han havde set Husbond ved Stakhaven, men han saa daarlig ud og var straks gaaet hjem.

Ude i Boden traf han anden Butikssvend, Korfitz Hansen. Døren til Kontoret var lukket, men han hørte Husbonds Skridt — hørte hvor han vandrede op og ned i stigende, rastløs Uro.

Korfitz Hansen spurgte hviskende, hvad det var, der var sluppet løs. — Saalunde havde Husbond vandret frem og tilbage som en Løve i Bur, siden han kom hjem.

Anders kunde ingen Oplysninger give ham, og Butikssvenden forlod ham for at gaa paa Marked.

Et Par Bondekoner kom skramlende med nogle Lerfæde og Krukker, som de bad ham om at besørge vel forvaret ind under Agestolen i Vognen. De sagde, de

havde købt dem af Pottemanden fra Sejs, der i Aar igen var kommet til Olsmarked efter flere Aars Forløb.

Saa maatte Moderen vel være i Byen igen i Dag, tænkte han. Han havde forgæves spejdet efter hende hvert Aar siden hin Gang, men aldrig truffet hende. Just denne Dag havde han ikke tænkt derpaa. maaske fordi han endnu ej havde været nede i selve Byen.

Straks efter aabnede Principalen Døren til Butikken og bad ham se ind i Kontoret, naar der blevet Pusterum. Da han kom derind, viste Købmanden ham en Snes Dukater, der stod opstillet paa Bordet.

— Det er til dig, Anders Gram.

— Til mig!

— Som jeg siger. Der følger Hilsen med — Hilsen fra din Mor.

— Har hun været her?

— Hun sad her, da jeg kom hjem. Jeg bad hende vente, men hun sagde, de skulde køre inden Aften — de havde nok allerede udsolgt. — Hun spurgte en Del ud om dig og fik at vide, at du stod for Udenlandsfærd. Saa gav hun mig de Penge og bad mig hilse dig, at du ej vilde forsmaa dem til Tærepenge paa Rejsen. — Og saa skulde jeg hilse dig og ønske dig Held og Guds Velsignelse.

— Tak! sagde Anders. Han døjede med Graaden.

— Du har været tavs! sagde hans Husbond.

— Hvad kunde det vel nytte, sagde han lavt.

— Saamænd! Du har maaske Ret. Men eet burde du vel næppe have fortiet.

Anders hævede sine ærlige blaa Øjne mod sin Husbonds stærke og klare Blik. De syntes at spørge.

— Jeg mener, at du ikke burde have fortiet, at din Mor var af Taterslægt.

Da rødmede han stærkt og sænkede Blikket skyldbetyngt.

— Forstaa mig ret, sagde Købmand Buchtrup. — Det er ej min Vane at se ned paa Smaafolk — de være nok saa ringe og fattige. — En anden Sag er det, naar der er noget »uærligt« med i Spillet — ja, du forstår mig vel — —

— Ja, sagde Anders sønderknust — men jeg fik det ikke at vide, før jeg havde været i Lære det meste af et Aar. — Det var ganske tilfældigt — og der var andre Ting, der voldte, at jeg ikke turde sige det. — Fortalte min Mor Jer det — saadan uden videre ?

— Hun sagde ikke et Ord derom. Men det gjordes ej heller fornødent — hendes Afstamning staa tydeligt nok skrevet i hendes Ansigt.

— Ja, sagde Anders.

— Besynderligt, at du selv er saa lys.

— Det er efter min Far.

— Din Far ! En skal se, du har ogsaa Far for dig ? Anders tav og saa ned for sig. Det bævede om hans Mund.

— Nu maa du helst tale, Anders Gram.

— Han fortalte, hvordan Skæbnen hidtil havde drevet sit Spil med ham. Han skjulte intet. Og efterhaanden som han aabent og frimodigt vedkendte sig alt, formildedes hans strenge Husbond. Hans menneskekærlige Hjerte overvandt al Mistro og nedarvet Uvilje.

— Javel, min Dreng — javel. — Det er ej saa let i denne vanskelige Verden.

Men ved hans Deltagelse gav Anders sig helt over i den Graad, der saalænge havde trængt sig paa.

Buchtrup bad ham erindre, at det ikke alene var hans egen Fordom mod Taterne, der havde stemt ham uvenlig men han havde jo kæmpet for Hittebarnet overfor selve Borgerskabet med Borgmesteren i Spidsen. Dersom han havde vidst mere om hans Oprindelse, havde han ikke kunnet det med frelst Samvittighed; thi Købmandsstanden havde visse Forskrifter og Vedtægter, der ikke turde overskrides. Men godt var det, at han skulde bort. At udrette noget over det almindelige var vist det eneste, der var at gøre. — Ellers vilde han tilraade, at Anders blev derude i det Fremmede, hvor ingen med Føje kunde sige ham noget paa af den Art.

— Maa jeg da ej komme tilbage hertil ? brast han ud.

— Jovist — kom kun tilbage. Tiderne forandrer sig — og maaske min Stilling i Byen med. — Derpaa vil meget bero. Ingen ved, hvilke Tider vi gaa i Møde. Men hvad hjælper det at gaa ind i Fremtiden med tilbundne Øjne. Som Sagen staa for Øjeblikket — Søn af en forløben Rytter, der tillige er noget af en Dranker og Slagsbroder, og af en Mor med Taterblod i Aarerne, er der kun ringe i Haab om, at du vil kunne drive Forretning her i Staden. — Men var jeg i dit Sted, skabte jeg mig først en Stilling uden for Landet. Det har Storhanserne Respekt for.

Husbond kunde sagtens snakke. Han anede ej, hvad der bandt ham til Byen og Stedet. Vel havde han hverken Slægt eller Hjem at søge til, og ej det Sted, hvortil han kunde hælde sit Hoved, men han havde en Skat gemt i Brystet, hemmeligt for Alverden, og hvor éns Skat er, vil ogsaa éns Hjerte være, stod der skrevet. Hvis dette ikke havde været, rejste han ikke ud for at prøve Lykken, thi saa vilde han finde den derude, hvor han engang havde følt sig saa evig glad og lykkelig — i Guds skønne, frie Natur. Det var Slægtarven efter Moderen, der kaldte og drog ham. — Han havde forlængst fulgt Kaldet, hvis han ej havde baaret den Løndom i Hjertet. Men ligesom Møllen laa gemt i Skovmørkets Dyb, laa Gertrud gemt som et kosteligt Smykke i hans skjulteste Tanker. For hendes Skyld følte han Mod og Lyst til at vove en Dyst med Livets mangfoldige Hindringer og Vanskeligheder, dem Husbond havde talt saa mørkt om.

Dagen efter gik han til Møllen for at tage Afsked, fast bestemt paa at tale til Gertrud om de Følelser, han bar paa dybest inde. Han vilde ikke afæske hende noget Løfte, dertil var de begge for unge, men hun skulde vide, hvordan det forholdt sig med ham, at hun altid var i hans Tanker. Saa kunde hun, mens han var borte, faa Tid til at overveje. Han tvivlede ikke paa, at der vilde

komme Stunder, da hun blev træt og led af den fine, opstyltede Verden, der nu havde fanget hendes Hu, og vilde føle Savnet af en virkelig trofast og hengiven Ven. Og derfor skulde hun vide, hvor en saadan var at finde.

De Gamles Velsignelse syntes han at være sikker paa. De var mere fri for Fordom end andre, han kendte for de havde jo selv forlist deres dyreste Eje paa Standsfordommens farlige Skær. Hvis kan kom tilbage som veltjent Handelsmand, oplært efter udenlandsk Mønster, vilde de ej betænke sig paa at anse ham som Gertruds Lige — selv om ogsaa hans Mor var udgaaet af Natmandsfolk, og hans Far kun en fattig Daglønner.

I Højsommerens Glans forekom Møllen ham denne Dag herligere end nogen Tid før. Han blev staaende, fortabt i Undren, for at overskue det altsammen og bevare Mindet dybt i sit Bryst. Solstraalerne faldt paa Møllens brede Port, paa de brunmalede Stolper i Længen mod Vejen og de blyindfattede, smaarudede Vinduer. De faldt paa Tagrygningen, hvor Storkereden laa, og hvortil Duerne kom flagrende for at hvile.

Bækken rislede, og Skoven suste, og Møllehjulet gik sin vante brusende Gang. Der var en Summen og Surren om Skovdammen af letvingede, glinsende Insekter, og mellem Sivene laa Ænderne og skræppede under Egenes høje, mørke Kroner og Piletræernes Hang.

En Møllevogn kom skramlende og vakte ham op af den Beskuelse, han stod hensunken i. Og da han nu gik over mod Møllen, fik han Øje paa en forladt Rok og en Stol udenfor Porten. Det hørt sammen med alt det øvrige, syntes han.

Gertrud kom ud. Hun smilte ved at se ham.

Han sagde, han kom for at tage Afsked.

— Skal du nu rejse af? Gud give det var mig, sagde hun.

— Mener du det, Gertrud?

— Hvi skulde jeg ej mene det? Komme ud i Fremmedland, se høje Bjerge og skønne Steder —

rejse bort fra alt det trykkende, kedsomme herhjemme.

— Du har flyttet Rokken ud, ser jeg.

— Der var en Lummervarme inden Døre, saa det knapt var til at trække Vejret. — Og saa er der da ogsaa lidt mere rosomt her udenfor i denne Tid.

— Her kommer vel mange ud fra Staden for at forlyste sig i Skærsommertiden, kan jeg tænke.

— Her kommer baade kørende og ridende Skovgæster.

Somme Tider standser de her for at faa sig en Forfriskning. I Formiddags kom den store Holstenskvogn fra Aarhus Mølle. De skulde til Gæstebud paa Moesgaard, og Kæresteparret var med.

— Hvilket Kærestepar?

— Ej — har du ikke hørt det. Der var jo Jagilde i Møllen i Gaar Aftes.

— For hvem var der Jagilde? For Jomfru Marthe og Unge Basballe vel sagtens.

— Nej min Tro om det var dem. Det blev nok Dr. Nannestad, som vandt Prisen.

— Se se, svarede han, og tænkte paa sin Husbond. Det forekom ham, at Gertrud talte saa lettet om den Sag. Glædede det hende maaske, at det ikke blev Christian Basballe? Han kunde ikke dy sig for at spørge lidt til den forsmaaede Bejler, om nogen vidste, hvordan han bar den Skuffelse.

— Pyt, sagde Gertrud, og slog med Nakken, det er ham vist ikke nogen større Hjertesorg.

— Du mener, at der er smaa Fiske nok i Bækken endda til at bide paa Krogen. — Det var nok farligt, som han svang dig forgangen ude i Stakhaven, har jeg hørt.

— Hun brast i en hjertelig Latter ved Tanken derom.

— Ak, jeg maa le mig fordærvet, naar jeg tænker paa Hans Tossepræk, da han fulgte mig hjem gennem Skoven: Mit Hjerte, min dydige Engel, allerkæreste Skønjomfru, min yndigste Sjæl og saaledes videre Men sig intet til Mormor, du!

— Den Melodont kender jeg — den bruger han til alle. Men ikke

kan jeg for min Død fatte eller begribe, at saadan Snak kan være dig til nogen Plasér. — Han vil dog kun gifte sig med en højforneme Jomfru. Vær vis paa det.

— Hvoraf ved du det ?

— Det vilde da falskeligt ligne ham og hans Slægt, om han handlede paa anden Vis.

— Hvem taler forresten om Giftermaal ? sagde hun. En fornem, rig Herre har vel Lov til at drive lidt Kurtise og Skæmt med en og anden, som hans Hu staar til. —

— Hvorfor skal det da just være dig, han udvælger sig ? spurgte han inderligt modfalden.

— Hvorfor — ja, hvorfor rager det vel dig ? sagde hun koldt og begyndte at vandre tilbage mod Møllen.

Og det var jo sandt. Hvad ragede hendes Skæbne ham — havde han ikke nok i sin egen ?

De fulgtes ad i Tavshed et Stykke ind i Skoven, indtil han sagde:

— Du faar ikke tage det saa ilde op, Gertrud. — Jeg mente jo kuns, at du var for god til at være en Kastebold for en saadan Vindmagers Luner. — Men ellers faar du da nu Lov til at være i Fred for mig herefter, og kanske det bliver sidste Gang, du faar min ærlige Mening at vide — saavel angaaende Sieur Basballe som saameget andet. Ejheller faar du glemme, at du selv udæskede min Fortrolighed.

Hun saa ham fra Siden op i hans lyse Ansigt med den smalle, sammenknebnede Mund, der syntes fast bestemt paa ikke at røbe sig yderligere. Og pludselig følte hun Trang til at vide lidt om, hvad der rørte sig bag dette rolige Ansigt med disse underligt frimodige Øjne, der syntes at gemme en Verden af Ensomhed og stille Tryghed. Og paa samme Tid havde hun en dunkel og taaget Opfattelse af, at hendes egen hvileløse Sjæl havde som et Tilflugtssted hos ham, og at der vilde blive underligt tomt omkring hende, naar han var borte.

— Hvorlænge vil det vare ? spurgte hun pludselig.

— Hvorlænge — hvilket ?

— Hvorlænge vil du blive ude i det Fremmede ? Et helt Aar maaske ?

— Eet Aar ? Nej, hverken eet eller to Aar vil gøre det. Og maaske jeg aldrig kommer tilbage. Husbond tilraadede mig at blive derude for bestandigt.

— For bestandigt ! Maaske du ikke kommer tilbage hverken i Aar eller næste Aar ! Men du Almægtige i Himmerige — hvem skal jeg da tale med om mine Genvordigheder ?

Da han ikke besvarede hendes Spørgsmaal, vedblev hun med halvforfærdet Stemme at fremsætte sine nyfødte Klager:

— Har du hørt det : Hvem skal jeg tale til, naar du er borte ? Hvem skal jeg sige, naar Mormor er vred paa mig, eller naar Morfar tugter mig ? Hvem skal jeg betro, naar min Far har været her, eller naar Niels Gram har drukket sig fuld ? Og hvad skal jeg gøre, naar Stormene hujer om Gavlene, og Skovmørket staar tykt udenfor Vinduerne, og en kan staa i Porten og høre Ulvene tude inde fra Tykningen, mens Havmaagerne skriger og varsler om Havsnød og Ulykker ? Hvad skal jeg da gøre i min Ensomhed herude — hvad, Anders Gram ?

— Du skal vel gøre som hidtil, Gertrud. Om jeg er i Aars eller et andet Sted, har vel intet større at sige ?

— Intet andet, end at jeg da bliver endnu mere ene mellem alle de gamle Folk. — Du, Anders, var ung som jeg — og du var ensom — som jeg — derfor var du god at fortro sig til.

— Du skal ikke sørge over, at du er ene, Gertrud — for der er Hvile i Ensomhed — og der er Fred.

— Saadan tænker du — men jeg er af et andet Sind. — Og naar du nu kommer ud i den vide Verden, hvor der er saa meget at se og høre, er du da ikke ene mere.

— Jeg tænker, jeg bliver lige ene endda, lød Svaret stille.

— Gid jeg var i dit Sted, sagde hun og sukede længselsfuldt.

Efter at de igen var kommet ud af Skoven, rystede han dens dragende Magt af sig og brød Tavsheden med den Bemærkning, at hun jo ogsaa havde Veninder og andre Kendinge inde i Byen, fornemme Jomfruer og unge Herrer, der gjaldt nok saameget som en sølle hjemløs Krambodsvend.

— Ja, afbrød hun ham ivrigt — de kan være bravt gode, naar det kommer an paa Morskab og Lystighed, men en trænger jo ogsaa til anden Snak engang imellem.

Han standsede og saa paa hende med Glæde og Overraskelse. Det slog ned som et Lyn i hans Tanker, at nu var Tiden inde til at meddele hende, hvad han vidste om sine Forældre og sin Herkomst. Det maatte jo siges engang alligevel.

Hun kom ham til Hjælp ved at spørge, om han kunde huske, at hun som Barn kaldte ham for et »Hyttebarn«.

— — Nej, Hittebarn var han nu ikke paa den Maade, sagde han og begyndte at gøre Rede for Mødet med Moderen hin Markedsdag, og hvad de havde talt sammen.

Men han var ikke naaet tilende dermed, før Gertruds Ansigt gennemgik en underlig Forvandling, og hendes Blik fæstede sig ved hans med et bestyrtet og forfærdet Udtryk.

Og næppe havde han berørt Moderens Slægt, før hun styrtede op over mod Møllens Port, som om hun var stukket af en giftig Brod.

Han selv stod lidt og sundede sig, før han gik bagefter.

— Naa, saaledes ! mumlede han, før han tog i Dørklinken. Mor Amdi rejste sig fra sit Sæde og bød ham velkommen. — Skulde det nu gaa for sig ? Han var da ogsaa ret et Lykkens Skødebarn, der var kommet saa let og hurtigt paa den grønne Gren, hvortil kunde færreste naaede. Hun tænkte sig ham allerede sidde som veltjent og retskaffen Borger i en af Stadens gamle Købmandsgaarde, og hun fik vel i saa Maade Lov at glædes derover, eftersom hun selv havde en liden Andel i hans Velfærd.

Pludselig mærkede hun, at han var tavs og bedrøvet, og da tav ogsaa hun. Lidt efter kom Mølleren ind og spurgte efter Gertrud, som ikke lod sig se. Mor Amdi sagde, at hun vilde gaa og hente hende ind, men lidt efter vendte hun tilbage med den Underretning, at Gertrud laa paa Sengen i Kammeret og klagede og græd saa gudsjammerligt over Hovedvé.

— Hvad hjælper det at græde for Hovedvé, sagde Mølleren.

Anders vidste ikke, hvad han turde tro derom.

Næste Morgen stod Galeasen »Telemarken«, Skipper Ole Magnussen, ud af Aarhus Havn med Kurs østpaa.

Med underligt blege Øjne stod Skudens eneste passager paa Dækket og stirrede udover mod Strandens sydlige skovklædte Skrænter, mens Byen mere og mere trak sig tilbage i Glemsel og Skjul bag Bugtens Vande. — Det syntes at være et bestemt Sted histovre, som tildrog sig hans Opmærksomhed. Skipperen, som havde lagt Mærke dertil, rakte ham sin Kikkert, et nyt og sjældent Instrument, som han var stolt af at eje.

Og lidt efter kom der Liv i de blege Øjne og Farve i det unge Ansigt. Thi histovre paa den højeste Skrænt, i hvis Ly Skovmøllen laa gemt, stod en slank Pigeskikkelse og skyggede med Haanden over Brynene under det hvide Pandeklæde. Hendes Blik fulgte tydeligt nok Sejleren over Havet.

Over Bugten drev sommerlette hvide Skyer, men langt ude opdagede han en mørk Skygge gennem den klare Luft. Det var Ørnen, der kom sejlen i ilsom Flugt mod sin Rede østpaa i Skovens højeste Træ.

IX.

Fire Aar havde Anders været F udenlands. Nu var han for hjemfarende. Rejsen var gaaet fra Warnemünde over Sjælland, og i Kallundborg gik han ombord i Buchtrups Skude »Telemarken«, det samme Skib, som førte ham

udad, og det var den sidste Sejlads, Skipper Magnussen agtede at foretage sig denne Sinde, inden han gik i Vinterhi, thi det var langt hen paa Efteraaret, Høststormene havde raset i flere Maaneder, og der spaaedes en haard Vinter.

Prammen var godt ladet, og der gik høj Sø, hvorfor de faa Passagerer søgte ned i Lukafet til Skipperen, som trakterede med Skipperhistorier og Gammel Rom. Men Anders, der ikke var blevet mere selskabeligt anlagt ved at være i Fremmedland, end han forhen havde været, blev siddende paa Dækket med Kavajen smøget godt op om Nakken og et Dækken over sine Knæ.

Han var meget optaget af Udsigten til atter at være hjemme blandt Landsmænd.

Hjemme ! Kunde han egentlig kalde det saaledes, naar der ikke var en Sjæl, som ventede ham eller længtes efter hans Komme ? Næppe, vilde de fleste vist mene. Og dog længtes han, saa han næsten var syg af Længsel efter den lille graa, skidne By derinde bag Bugten — mere maaske end nogen af de snakkesalige yngre Mænd dernede i Kahytten, skønt de alle, saavidt han vidste, havde Hjem og Arnested i Aarhus. Den ene hed Basballe og var i Slægt med Borgmesteren. En anden var den unge Laasby.

Den store, vide Verden, som han nu havde set den, havde ikke været stor nok til at styre hans Længsel efter Hjemlandets Natur. Der var bestandig denne stærke Dragen i hans Sind, Arven efter hans Mors Slægt maatte det vel være. Han var nu kommet til fuld Erkendelse af, at denne Følelse var stærkere end nogen anden i hans Sjæl, for den var der ikke Helsebod at finde. — Jo, maaske, dersom han kunde vinde Gertrud. — Men da skulde Lykken spille sine Tærninger sært for ham.

Der havde været saa skønt ude i det Fremmede, og der var nok til at fange et Menneskes Sind: Store Stæder med rene Gader, pragtfulde Kirker og Skuespilhuse, tempellignende Bygninger, der var stuvet fulde

med underfulde Statuer og skønne Billeder. Men kun en enkelt Gang havde han kunnet gemme sig hen i disse Kunsthaller og glemme sin ve. Sædvanligt kom Mennesker stormende derind i store Skarer, og alene Lyden af deres Stemmer, det fremmede Tungemaal, som han aldrig kom til at forlige sig med for dets haarde, brutale Klang, var nok til at føre ham tilbage til den Verden, hvor Længsel og Tungsind bor.

Undertiden maatte han, naar Lejlighed gaves, ud i Naturen, der ogsaa var mægtig og skøn i det store Land. Der laa dejlige Søer og vinkede og blinkede mellem skovbevoksede Bjerge. Der gik lønlige Stier ind i dunkle Skove eller snoede sig romantisk opad mod høje, sollyse Tinder, og de lokkede og drog hans Længsel, og han fulgte deres Vink, men aldrig blev hans Higen mæt, aldrig hans vé mindre. Thi det var ikke den Natur, som hans Hu stod til, og som gik igen i alle hans Drømme.

De store Sletter var hans Hjem. Men her stængte Bjergene for hans Syn og hans Tanker. Naar han saa de store Floder med al deres Færdsel eller stod ved et Vandfald og hørte den brusende, mægtige Larm, maatte han tænke paa Aaens Løb derhjemme mellem grønne Enge og Bækkens Nynnen og Rislen under lave Lyngskrænter, der strakte sig milevidt gennem det flade Landskab, hvor intet spærrede for Synet, og kun hvide Kirketaarne og runde Kæmpehøje afbrød Ensformigheden. Og hvergang han gik paa en af de brede, evigt afvekslende Veje over Bjerge og gennem Dale, tænkte han paa den smalle Landevej med de frodige Grøftekanter mellem Aarhus og Randers. De dybe Hjulspor skar sig saa tungt igennem smaa Vandpytter, og Vejen snoede og bugtede sig besværligt, syntes det, men det duftede fra Vejkanten fra alle de forskellige Urter og Vækster, Svalerne krydsede frem og tilbage i pilsnar Flugt, og hvide Sommerfugle dansede fra Blomst til Blomst, mens Lærkerne jubede over Kornmarken, og Gøgen kukkede fra Krattet. Og ude over Aarhus

Bugt drev hvide Skyer i let Flugt, mens Ørnen sejlede gennem dem paa sine brede Vinger og hastede hjem mod Reden inden Natten. Maagerne hvilte sig efter Dagens Leg ved Strandens Sten, og Maanens blege Segl kom tydeligere frem over Skoven. De første Stjerner tændtes, endnu mens Aftenrødens sidste Skær luede i Vinduerne mod Syd og Vest. Kvæget brølte ved Brobjerg Port, og Kohyrdens Horn sendte falske Toner ned over Byen. — Hvor han kendte det alt sammen! Hvor tit havde det Syn ikke oprullet sig for hans Øjne, naar han i stille Sommerdage vandrede hjem fra Møllen.

Nu skulde han snart se det altsammen ingen — dog ikke ganske saaledes; thi Sommeren var jo forbi for denne Sinde, og Vinteren stod for Døren. Men ogsaa Vinteren havde sine Tilløkkelser indenfor Hjemmets Porte, og nu vidste han det bedre end forhen: Staden derinde, Stedet — Eggen deromkring, ja, hele Halvøen var hans Hjem, hans Tankers, hans Hjertes Hjem. Hvor kunde han da vel klage — var hans Hjem da ikke nært nok nu!

Og han saa Byen ved Vintertid: Tagene tildækkede med Sne, Vinduerne blinde af Frost, Skovene fulde af Rim og Havnen tillagt. Rendestene drev med smudsig, brunt Vand midt gennem Gaderne, Vandposterne frøs til, og Gulvet i Butikken var et rædsomt Ælte. Men Luften var tindrende blaa, og de Folk, som kom ind, var tindrende glade, og deres varme Aande dampede, mens de talte med Bodens Svende om Vejr og Vind.

Og ved Sengetid, naar der blev stænget for Nattens Kulde, efter at alt fryseligt i Butikken var omvundet med Halm, og de søgte over i Varmen enten i Madstuen, hvor Butikssvendene satte sig til at spille Trekort ved tændte Tællelys, eller ude i Jomfru Berettes rene Køkken ved Skorstensilden, hvor der vankede varmt Øl eller Kaffe, med Kandis — altid kunde han fryde sig ved den Fest, Kulden bragte.

— — Hvordan mon Husbond nu havde det — og — Jomfru

Berette? Mon de vilde se til ham med samme milde Sind som forhen? tænkte han. Det var saalænge siden, han havde hørt noget om dem, de sidste to Aar næsten slet intet. Mon Husbond var misfornøjet med, at han forlod Pladsen i Hamborg, som han havde skaffet ham? Og hvordan skulde han forklare ham, hvorfor han forlod den, at det var denne fortærende Naturkærligheds og Længsels Skyld, der drev ham andet Steds hen? Og mon Husbond vilde synes, at han havde drevet det vidt nok? Ganske vist havde han skaffet sig gode Attester for ærlig Vandel og Paalidelighed, og noget havde han da ogsaa tjent sig til Fremtiden. Moderens tyve Dukater var vokset, saa han havde fem Hundrede Rigsdaler paa Lommen. Med dem kunde han, med lidt Held til Hjælp, begynde en lille Handel paa egen Haand, men han var ikke blind for, hvad Husbond ogsaa snart vilde opdage, at det store Talent for Handel havde han ligesaa lidt kunnet erhverve sig ude som hjemme. Snillet, Driftigheden, Fremsynet var der ikke mere af nu end forhen.

Han kunde ikke saadan kaste sig ud i det — stærkt og hensynsløst, som saamange kunde det, og han kendte nu Aarsagen: Hans Væsen kunde ikke samle sig om Arbejdet alene. Der var andet i ham, der ogsaa vilde frem, der stadig raabte paa, at der var andet til i Verden end Forretning og Fortjeneste. Enhver rigtig Købmand maatte stræbe efter Vinding, men han var ej engang vis paa, at han blev lykkelig, fordi han blev rig. Han maatte endog med Skam at melde tilstaa for sig selv, at den Violin, der laa paa Bunden af hans Kiste, en Tidlang havde optaget ham mere end selve det hæderfulde Købmandsskab. Han havde altid elsket Sang og Musik, men først i Tyskland havde han ret faaet Øret opladt og havde da i ledige Stunder søgt Adspredelse ved at faa sig lidt Undervisning i Violinspil, og det havde været som en Lægedom for hans længselssyge Sind. Med Violinen havde han spillet sig glad saamange, mange Stunder.

Nu laa den gemt dernede i Kisten som en anden Helligdom — ved Siden af en sirlig indbundet Æske, der indeholdt to kostbare Smykker, en Brystnaal og en Guldring. Han vidste nok til hvem. Men naar han tænkte paa hende, var Uroen straks i hans Sind. — Hvordan levede hun nu? Maaske hun baade var givet bort og hjemført.

Sejlene blafrede uhyggeligt, det knagede i Master og Ræer, der gik høj Sø, da de nærmede sig Sams. Skipperen kom op og fik ham trukket ned i Kahytten, hvorfra de tre unge Mænds Stemmer lød mere og mere ivrigt. Der var mørkt og skummelt i det trange Rum. Anders satte sig paa Trappen og tog mod det Glas varmt Vand med Rom, som Skipperen rakte ham.

— Det er, bandede Ole Magnussen, intet Vejr at sidde paa Dæk i. Var det ellers ikke Jer, der stod i Boden hos Buchtrup for nogle Aar siden? Saa har I vel længe vaaren udenvelts? — Ja — saa er der s'gu sket store Forandringer siden den Tid. — Fire Aar!

De andre gav sig til at tale om Buchtrup.

En rigtig Vovehals havde han været, men der var faldet Ro over ham de sidste Aar. Processen med Basballe havde han da endelig vundet.

Skipper Magnussen begreb ikke, hvad der gik af den Mand. Det var fast, som han havde tabt Troen paa sig selv. Saadan lige paa engang var det kommet. — Ja, nu var da Søsteren blevet gift — lykkeligt gift — med Købmand Bording.

— Hvor Husbond maa have det ensomt nu! udbrød Anders.

Skipperen rystede deltagende sit graa Hoved:

— — Der gik jo Rygter nu om Giftermaal med den ny Husholder, men det skulde ingen binde ham paa Ærmet. Hvi skulde Buchtrup saa have taget en Plejesøn til sig?

— En Plejesøn? sagde Anders lavt.

— — Javel. Det var en Søn af hans Broder, der nok sad i meget fattige Omstændigheder et Steds

ovre paa Mols. Knægten lignede Buchtrup, som det kunde være hans Søn.

— Saa er det Hans Simon, sagde Anders.

Den tredje Mand derinde, som Anders ikke mindedes at have set før, begyndte at fortælle om en Lærling, Hans Buchtrup havde haft saamange Viderværdigheder med. Det skulde være et Hittebarn, tilmed af Natmandsfolk. Han havde trodset Borgerskab og Magistrat ved at tage en saadan i Købmandslære, tværtimod Skik og Vedtægt.

Unge Laasby gjorde advarende Tegn, men Repræsentanten for Basballeslægten førte — vidende eller uvidende — uden Blu Samtalen videre.

— — Det skulde hans Grandonkel saavist have Tak for, at han saa standhaftigt holdt paa Handelsstandens Privilegier og værnede om Standens Ære. For naar det gik saa til, at enhver forløben Taterdreng, som Moderen kastede, kunde blive optaget i en saa ærefuld Stand, da vidste jo ingen, hvor det bar hen omsider.

Skipperen havde set, hvordan Farven kom og gik i den unge Udenlandsfarers aabne Ansigt, og gav sig energisk til at protestere mod gammel Fordom og Slendrian, som nok navnlig denne By var særlig belemret med. Forresten vilde han hævde bestemt, at en Taterkvind ingen Sinde kastede sin Unge fra sig — hun bar ham saa, vist hellere paa sin Ryg til Verdens Ende. Han kendte saameget til Natmandsfolket her, at han vidste, at de ligesom deres Frænder, Fanterne i Norge — elskede deres Afkom til Raseri og Afsind. Ejheller mente han, at gamle Borgmesteren burde fare altfor ukristeligt frem mod andres Børn — eftersom han jo knapt kunde over sine egne.

Unge Laasby gav sin Tilslutning tilkende ved et kraftige Nik: Sandelig havde Skipper Magnussen Ret i dette. — Saalunde som Christian Basballe turede frem nu om Stunder, skulde ingen forudsige, hvad Enden vilde blive med ham. Der var ingen Grænser for hans

Vanartighed, nu han var blevet Assessor.

Den tilstedeværende Slægtning maatte le, naar han tænkte paa Fætterens Galskab. Han gav en Del Historier tilbedste om hans Farter i Hovedstaden, men de var tydeligt nok beregnet paa at fremhæve Slægtens Glorie — hvad den kunde tillade sig, og hvad den havde Raad til.

»Krukken gaar dog saalænge til Vands, at den tilsidst kommer hankeløs hjem«, sagde unge Laasby. Ikke vilde det hue mig at falde i Jødeklør, saaledes som det er sket med ham. Han sidder rigtig i Klemmen nu, gør han. Det er gamle Basballes Sympathi for Jøder, der honoreres med, at de prøver paa at ødelægge Sønnen.

Skipperen syntes, han kunde nøjes med at spille Daare i Hovedstaden. Hvorfor han og absolut skulde rende Grassatengang, hvergang han var hjemme i Aars, kunde han ej forstaa. Men saasnart de hørte Trommer og Pauker ved Midnat, saa vidste Stadens Indvaanere, at Mosjø var hjemme. Forgangen havde han været Hovedmand for Skydningen paa Vestergade, lidt før Daggrø. Folk var sprunget af deres Senge og ment, at Svensken var over dem igen. — Og Stadens unge Jomfruer! Med dem var der et Klammer, naar Fyren var i Byen. Mødrene skældte, og Fædrene stængede, men han forstod at faa baade Porte og Vindver op; thi der var næppe den Pige eller Svend til, der ej var bestukket af Basballes Guld. I hvormange ærlige, jævne Borgerhjem havde samme Karnalje ikke bragt Ufred og Forstyrrelse? Han, Ole Magnussen, kendte mere end ét Sted.

Fætteren vovede et spagfærdigt Forsvar, da han mærkede, at ingen af Selskabet var til Sinds at blote til Guldkalven. En maatte holde Christian Basballe det noget tilgode, at han havde haft en svær Skuffelse i sin Ungdom, idet hans Hjertes Dame var blevet revet med Trold af hans Tanker.

— Mener I Marthe Vissing, der blev gift med Provst Nannestad, da havde hun aldrig

været ham huld; thi hendes Tanker gik nok andre skjulte Veje, hvilket hun betroede Provsten, inden hun døde, sagde unge Laasby — men ingen ved vel ret Besked...

— Hvad siger I, er hun død den smukke Marthe Elisabeth? brød det ud af Anders.

— Ja, Herregud, hun døde jo Aaret efter, efter en haard Forløsning, endnu inden hun var tyve Aar. — Der var en Sorg i den ganske By, men da især i Møllen, hvor Bedstemoderen ikke var til at snakke tilrette, fordi hun havde overtalt hende til det tidlige Giftermaal med en Mand, som vel havde hendes Agtelse, men ingenlunde hendes Kærlighed.

— Den gamle Madam Vissing vilde jo forhindre, at hun ikke faldt i Hænderne paa Christian Basballe, sagde Magnussen.

— Det var nu ligefuldt Tabet af hende, der blev bestemmende for min Fætter Christians Levned. Han glemmer hende aldrig — Mændene i vor Slægt kan ej glemme. — Dersom Moster Vibeke havde levet, var Christian Basballe ikke blevet den Gerrigpind, den Karrignidding han blev, sagde min Far altid. — Fra den Dag, hun himlede, forandrede han sin Kurs. — Nej, Mændene i vor Slægt elsker een Gang — og aldrig mere.

— Det synes ikke at passe paa Sieur Christian, der render efter ethvert ungt Fruentimmer, han ser, sagde Skipperen.

— Kanhænde den Snak har mere paa sig, end vi har tænkt os, indrømmede unge Laasby — thi hvissom det forholder sig saalunde, som før sagt, forstaaer jeg bedre min Ungdomsven — hans Farter, hans Jagen, det Himmels Spektakel, han laver baade her og der: Han vil glemme — og han kan det ikke. — Det maa være en Helvedes Forbandelse — ej at kunne glemme, hvad man ikke taaler at tænke paa.

Der blev stille mellem dem en Stund. Anders tænkte paa sin tidligere Husbond. Forholdt det sig paa samme Vis med ham? Havde han tabt sit friske Livsmod, fordi der var noget, han aldrig kunde glemme?

Lidt efter rejste han sig og gik igen op paa Dækket.

Han satte sig ned og saa ud over det urolige Hav, og hans Tanker rejste sig og brødes i en evindelig Gentagelse som Bølgerne mod Skibets Stævn. Han overvejede de Ting, han nys havde hørt, og hans Mod svandt ind — hans Planer med, det opløste sig til Skum altsammen, syntes han.

Naa—saa, hun var gift, den rare Jomfru Berette ! Og Husbond trist i Sindet ! I Boden havde en Hans Simon optaget hans gamle Plads !

Dertil var intet at sige — saadan vilde det gaa i Verden. Tiden forandrede immer alting.

Men hans Planer for Fremtiden ? Gad han egentlig tage Kampen op mod Købmandslaug og Magistrat og Samfundet i det hele taget ? Tvinge dem til Anerkendelse og Fordragelighed ? Næppe nok, han vidste det knapt. Det beroede saameget paa — ja, paa hvad ? Hvad hjalp det at skjule det — det beroede paa Gertrud — hvordan hun havde det — hvorlunde hendes Tanker var om ham.

Han havde tænkt paa hende den ganske Tid, da Talen førtes om Unge Basballe. — Var hun mon én af de unge, ustyrlige Jomfruer, der løb efter ham ? Var Møllen et af de Hjem, Ole Magnussen havde omtalt, hvor der var rejst Klammer og Splid for Spradebassens Skyld ? Fire Aar var en lang Tid, længere end han før havde vidst, indsaar han nok.

Skipperen kom op, han hørte hans Skridt over Dækket.

— Vil I se ? spurgte han og rakte sin Kikkert henimod Anders. Det turde maaske være længe siden, I hilste paa St. Glemens sidst. — Lidt længere mod Nord, saa har I ham.

— Der er skønne Kirker udenvælts, sagde han lidt efter.

— Og dejlig Kirkemusik, sagde Anders. — I Aarhus har de jo nu faaet Orgelet forbedret. Det kunde nok behøves. Sangen var ofte meget slet.

— Det faar Han have Ret i. Og værre blev det, naar Hundene sloges — ja, Madammerne somme Stunder med. — Men se, nu er der

jo en kendelig Forandring at spore.

— Til det bedre ?

— Det er ligesom man vil tage det. Mere Alvor er der vel sagtens kommet efter den kgl. Anordning, der befaler Folk at gaa i Kirke to Gange hver Søn- og Helligdag. —

— Skal de tvinges til at gaa i Kirke ?

— Saalunde maa én vel kalde det. Men Tvang af den Slags afføder sjælden noget godt.

— Kunde Stiftamtmand Løvenørn ikke afværge saadant ?

— Gud bedre det — Amtmand Løvenørn er for længst kaldt bort fra Byen. — Ja, han var et højmodigt og naadigt Herskab. Men det gode i Livet varer kun stakket, som én ved.

— Det var Skade, mumlede Anders. Han havde en Følelse af, at der var meget søndret, mens han var borte. For at slaa hen paa de urolige Tanker, talte han igen om Kirkegang. — Folk havde altid været slemme til at sove under Gudstjenesten i Aars — nu maatte det sagtens være værre.

— Haahaa, min Ven, nej paa det Lag. Nu gaar her — hver Søndag en Mand om derinde med en lang Rafte til, at puffe Søvntrynerne op med.

Anders drejede Kikkerten mere mod Syd, over mod de skovbeklædte Skrænter, der skjulte sig i den regntunge Kvæld.

— Ved I — ved I nogen Besked om, hvordan de lever — Folkene i Stampemøllen ? spurgte han lavmælt.

— Møller Amdisens, mener I sagtens. — Ja — han er jo død. Enken lever ret vel, saavidt jeg ved. — Hun døjer efter Sigende en Del med sit unge Barnebarn, der skal være noget vilter af Sindelag.

— Er Jost Amdisen død ! Hvornaar var det ?

— Det kan vel blive to Aar saavel. — Om jeg husker ret, var det just et Par Dage eller kanske Dagen efter, Kgl. Majestæt havde bæret Staden med sin Nærværelse. — Han var en Hædersmand, Jost Amdisen, men det Gode har stakket Liv, siger man.

Skipperen fik nu nok med at passe sit, for Sejleren var snart

inde. Han fik dog endnu engang Lejlighed i Forbigaaende til at slænge et Par Ord efter Anders, der ensom og optaget af egne Tanker gik ham forbi.

— Se, hvor Maagerne skriger og flokker sig — det Vejr vil holde sig længe, sagde han.

Anders rev sig løs fra sin Henfalden og saa sig om.

Nu kendte han det hele, Maagedansen under Brinken og den Maade, hvorpaa Bølgerne hvirvledes til Skum over Stendæmningen og kastedes tilbage af Bolværket. Sorte Fuglebaskede og kredse med hæse Skrig om Ligkappellets Spir paa Sct. Olaj Kirkegaard. Og hvordan var det — fejede ikke de nøgne Birke paa Skrænten Jorden derovre, naar Stormen ruskede de svaje Grene. — Jo, nu var han i Aars!

Han løftede Hatten, gav Skipperen Haand og steg i Land. Han gik forbi Skolen og hørte Blæsten tromme paa Porten og saa Regndraaberne drive tunge og blanke nedad Ruderne i de mange Vinduer, og Vejrhanen drejede sig klagende rundt paa Gavlhjørnet, som den plejede. Endnu var det ikke mørkere, end at han over Gitterporten kunde se de flade Ligsten udenfor Sct. Clemens Murmasser skinne af Væde. Der var de lagt til Hvile, de saligt Hensovede, i Ly af de svære Kirkemure, der skulde være som et Værn og Skæmt for deres smuldrende Ben. Over deres Grave skulde Orgel og Korsang velsignende tone, Søndag efter Søndag, men Hverdagenses raa Musik, Stormens Rasen og Hysten ud og ind om de tilbyggede Kapellers Kroge, blev dog nok den Stemme, der oftest lod sig høre. Og var det ej saadant i Livet? Var det ikke ogsaa der Hverdagens graa og sure Ælte, der fik Overtaget over alt, der mindede om Fest? — Det var ikke første Gang, han havde haft de Tanker, naar han stod ved Gitterporten. Og en bestemt Indskydelse fulgte altid efter: Det Spørgsmaal, hvorfor der ogsaa efter Døden skulde sættes Skel mellem Kristenfolk. Her laa nogle inden-, nogle udenfor Tærskelen, og

nogen Afglans af Kirkens Sol faldt vel over dem alle. Men vesterude ved Møllen laa en anden Kirkegaard, uskøttet og halvt forbandet, hvor kun det groveste Ukrudt og strideste Græs dækkede halvt sunkne Tuer, gødet af løse Faar og Svin og kaglende Høns. Hvor vanskeligt at fatte, at Fattiges og Synderes Ven vilde finde sig i saadant! — Snak og Vrøvl! Sov man ikke ligegodt, om man laa paa Bolster og Edderdun eller paa Halm og Hø? Saadanne Tanker skulde én snarest slippe, naar de kom snigende. — Han gik hurtigt videre.

Paa Torvegaden standsede han og snusede efter Luften. Det var den tunge, ligesom mættede Atmosfære, han kendte saa godt. Den mindede om Nadver og Fyraften.

Nu saa han, hvor det kvulmede op af Skorstenspipe ved Skorstenspipe, Røgen faldt nedad og bredte sig tæt og tykt som et graat Slør over høje Hustage og indhyllede den skumrende By i en næsten uigennemsigtig Taage.

Saa skruttede Nadvergrøden snart paa alle Ildsteder i Aars. I samme Nu var Ensomhedsfølelsen over ham igen. — Hvor skulde han vende sin Fod hen — hvad var hans Agt?

Til Buchtrups gad han ikke gaa, efter hvad han havde hørt — ikke i Aften allenfals. — Aa, men nu tændtes der, — en Række Blus nederst paa Torvet i den store Gæstgivergaard.

Saa mange, mange Gange havde han staaet paa Hjørnet af Emmervad og set den Række oplyste Vinduer i Karen Pedersdatters Eje, og naar han havde set Byens fornemme Borgere med Lygte i Haand eller lyst frem af en Svend, der bar Lygten for dem, havde han ønsket, at han, ligesaavel som Kathedralskolens Disciple, Mesterlektianerne i deres sorte flagrende Kapper, kunde fulgt med ind i det varme, oplyste Rum, hørt paa Disputer og Drikkeviser og set dem pokulere og gebærde sig. Dengang maatte han pænt staa udenfor, men hvad var vel i Aften til Hinder for, at han kunde gaa

ind og bestille sig Herberge for Natten i Byens fineste Gæstgiveri. De fik da skumle, hvem der havde Lyst. Det kunde være helt plasérligt at gemme sig hen med sit Ølkrus i en mørk Krog derinde og ubemærket lytte sig til flere af de forløbne Aars Hændelser.

X.

Mor Amdi havde standset Rokkehjulet. Hun var blevet noget døv i det sidste Par Aar og kunde daarligt høre, hvad Niels Gram, der sad ved Bordskiven og spiste sin Mellemmad, sagde. Da Jost døde, var han blevet hendes højre Haand. han var jo inde i alt, hvad der angik Møllen, det vilde falde saare svært at finde en, der kunde gaa i Stedet for ham. Der var endog, skulde man næsten mene, kommet mere Søgning til Stampemøllen paa det sidste, thi Far Jost havde jo alle sine Dage bedre forstaaet sig paa Søkort end Forretning. Og Møllen var jo nu engang forbundet intimt med Handel, eftersom det gav større Fortjeneste at købe Varerne og efter endt Tilberedning sælge dem igen, end blot at modtage dem til Stampning og Tilskæring og nøjes med Arbejdsløn. Det havde Niels Gram som yngre Mand bedre Blik for. Mor Amdi maatte prise sin Lykke, at hun, trods alt andet, der tyngede, dog havde en saadan Medhjælper.

Saa fik hun jo se gennem Fingre med hans Fejl, der ikke lod til at kunne aflægges helt. Gentagelserne syntes dog at være noget i Aftagende, ret som han var sig sin ny Stilling og det dermed forbundne Ansvar fuldt bevidst. Det kunde i hvert Fald fastslaas, at han sjældnere og sjældnere hentede sig en Rus hjem fra Aars.

I Øjeblikket talte han om Gertrud. Hvad kunde der gøres for at forstyrre hendes stundesløse Vandringer i Skoven og hendes Dragen mod Havet, naar det var i Oprør? Det vilde ende med noget galt, blev det saalunde ved.

Mor Amdi var selv i stor Ængstelse og Uro af samme Aarsag. Men naar Niels Gram foreslog at afskaffe den ene Tjenestekvinde og lade Gertrud

tage fat i Stedet, saa kunde hun ej dertil give sit Minde, for hun havde et Regnskab at svare for Gertrud. Ak, om hun dog kunde faa sine Tanker andet Steds hen! Tvi over ham, der havde fanget hendes unge Sind saa fuldt, at hun ikke mere kunde drages af nogen anden.

Niels Gram troede ikke, hendes Tanker gik den Vej mere. Men ligesaa galt tilfulde var det, naar et Menneske hensank i egne, stumme Betragtninger, saa Livet omkring én blev ligesom helt uvirkeligt. Saalunde frygtede han, det havde sig med bitte Gertrud.

— Ak, Gud i Himmerig — saadan var hun Valborg ogsaa! sukkede! Mor Amdi og slog Kors for sit Bryst.

Hunden ved Ovnén begyndte i dette Øjeblik at knurre, den rejste sig og sprang mod Døren. Ogsaa Niels Gram stod op og saa ud ad Vinduet.

— Der kommer Fremmede til Gaarde, sagde han, vendte sig mod Bordet og skænkede sig paany en Dram af Klukflasken foran ham. Saa saa han atter ud.

— Det er en hel stads Fyr at se paa — en ren Mosjø. Han staar og falder helt hen i Staver ved Dammen. — Ih, men ved min Himmerigs Part! Det er jo Anders.

— Anders! Hvem — hvad for en Anders? Aa, Anders Gram! Ja, saa sandelig er det ham, Gutten. — Ih, nej se da! Han er hjemvendt da, han, sagde Mor Amdi og saa ud et kort Minut og rokkede atter tilbage til sin Plads ved Ovnén.

— Kanske er da bitte Gertruds Redning nærmere, end vi tror, sagde Niels Gram. Men Mor Amdi rystede sit graa Hoved.

— Intet skulde være mig kærere, for jeg lider godt den Gut, men Gertrud ser højere end som saa.

Det bankede efter fremmed Skik med tre smaa, raske Slag, og Anders traadte ind og hilste.

Mor Amdi saa paa ham med sine milde Øjne, der nu som før var fulde af Barmhjertighed og Fred:

— Se, se, kommer her saadant Folk til Stampemøllen i

Dag ! Ja, da værgod at gaa frem i Stuen, det er jo lange Stunder siden sidst.

— Tak for det, Mor Amdi, sagde han og satte sig paa Pladsen for Bordenden, som hun anviste ham det.

— Du har da været længe i Fremmedland — og er blevet en hel og stout Karl, kan jeg tro. — Fire Aar er mange Dage — og ikke altid er de efter vort Sind. I fire Aar løber meget Vand til Stranden. — Ak ja, Gutten min — her er sket stor Forandring.

— Jeg har alt spurgt det, Mor Amdi. — Paa Skibet, lagde han stille til.

— Ja, ja — han er nu hjemfaret, der er vel ej mange saa skikket dertil, som han var, sukkede hun. — Men nu faar vi lade det hvile, som ej kan ændres. Lad os tale om dig — og om dine Farter idet Fremmede. Men hvad maa vi byde en saa uventet Gæst ?

Anders takkede, han skulde intet have. Han havde spist Middagsmad hos Buchtrups, hvor han lige kom fra.

— Du gaar vel saa ind igen straks i hans Forretning ?

— Nej, det gør jeg ikke. Jeg tænker at begynde selv, hvad ogsaa Husbond raadede mig. Der er en Bod ledig, som jeg agter at overtage — om da ellers alt skikker sig, som jeg haaber det, lagde han forsigtigt til.

— Saa maa vi nok gratulere da !

— Ikke endnu, Mor Amdi. — Der er noget, der først skal i Orden. Jeg skal fremlægge min Døbeattest for Købmandslauget.

— Gud bedre det, saa er Udsigerne kun smaa for dem, der ingen Forældre har. — Hvad tænker du da at gøre derved, Gut ?

Anders tøvede med Svaret. Hans Blik søgte uvilligt Niels Gram, der sad og lyttede nederst ved Bordet, meget optaget af Samtalen, syntes det.

Mor Amdi gentog sit Spørgsmaal. Men ogsaa hun var nu blevet opmærksom paa den tredje Persons Lytten.

— Hvad jeg agter at gøre ? Ja, saadan helt uvidende om min

Fødsel er jeg nu heller ej — for jeg ved, hvem der er min Mor — og vidste det, før jeg rejste til Tyskland.

— Du har talt med hende da ?

— Ja, svarede han kort og saa til Niels Gram.

Nu blev ogsaa Mor Amdi opmærksom. Han havde løftet sit ludende Hoved som i lyttende Angst, og der lyste en stor ræd Forundring i hans lyse, udstaaende Øjne. Men endda han saa, hvor sært de betragtede ham, blev han dog siddende.

Der blev tavst derinde. Saa syntes han at tage sig sammen som til en stor Anstrængelse og sagde med tykt, lavt Mæle, at den Slags Vanskeligheder kunde ordnes ved Ansøgning til Stifts-Øvrigheden. For dens Godkendelse maatte Magistraten bøje sig.

Anders svarede ham ikke et Ord. Først da Mor Amdi ogsaa stillede Spørgsmaal om det samme, svarede han, at han allerede samme Dag efter Købmand Buchtrups Raad havde forhørt sig hos Borgmesteren, hvorlunde han og Raadet vilde stille sig, om han forsøgte ad den Vej. Men han havde faaet den Oplysning af Borgmester, at han, Christen Jensen Basballe, af al Magt og yderste Evne vilde modsætte sig, at en navnløs og hjemløs Person kunde optages i Lauget. Og om det fornødent skulde være, vilde han henvende sig til Kongen selv for at forhindre, at en saadan Skamplet blev hæftet ved den ansete Handelsstand i Aarhus. Desuden var han kommet med forblommede Hentydninger til et Rygte, der cirkulerede i Byen, at Taterne nok skulde have deres Andel i Personen Anders Gram.

— Ja, Gud hjælp — det Rygte er ogsaa kommet til Stampemøllen. Vorherre straffe dem, der har deres Tidsfordriv af at beklukke andres Ære, sagde den gamle Kone og tørrede sine Øjne i sit Forklæde.

Da endelig rejste Niels Gram sig og gik ud.

— Han er en haard Hund at bides med, Christen Basballe, vedblev hun fortroligt. — Hvem ved, hvor stor Part han har i vor

Fars Død. — Ja, Gut, det er ikke saa lysteligt at tale om, men da vi nu er kommet ind paa denne sørgelige Discours, skal du vide det hele.

— Til mig kan I trøstigt fortro Jer.

— Jeg ved det, Gutten min. Jo, ser du, det var Majestæten, vor naadige Arve- og Enevoldskonge, der gjorde Byen den Ære at gæste den tilligemed den stormægtige, stoltsindede Dronning, og der blev gjort en farlig Stads og Staahej fra Byens Side, da enhver vidste, at Dronningen var vanskelig at stille tilfreds — medmindre de strakte sig over Evne, og det Kongebesøg svier da til Aars den Dag i Dag, og vil saa vedblive i Rækker af Aar. — Nu, kort sagt, Staden stod paa den anden Ende af Ærefrygt og Beundring, enhver vilde have sin Del af Festen med. Hvad Under, om Gertrud ogsaa var besat af Fornøjelseslyst som alle andre, hun er jo anlagt for saadant, og i Dagene før var hun sin meste Tid derinde, hvor det gik løs. Hver Dag kom hun hjem og fortalte om alle de Herligheder til Parrets Modtagelse, om Æreporten, der var fjorten Alen høj og syv Alen bred og bar en Krone paa tre Alen, og hvad husker jeg ellers om Staffage og Inskriptioner og alt saadant ! Og der fra Borgporten, hvor Æreporten var, og helt ned til Amtmandsgaarden paa Skolegade skulde Korps paa Korps staa opstillet, og ved Mindeporten skulde den latinske Skoles Disciple tage Plads i Højtdsdragt og med hvide Kraver, og hvad ved jeg om al den Lirum Larum, de skulde give tilbedste ved Ankomsten. Men Gertrud var helt henne i det altsammen. Mest betænkeligt var det at høre hende tale om unge Basballe, der var her og der og Aanden i det ganske Arrangement, og som ventede saa sikkert at blive indbudt til Taffels paa Stiftamtmandens Anbefaling. Den Gamle skulde jo med. Men saa var det Kvælden før, at hun kom med den Nyhed, at nu maatte Monsieur Basballe skyde en hvid Pind efter den Indbydelse, og nu skulde han holde Kalas hjemme i Stedet. Sandt for Dyden havde jeg

ikke brudt mig om den Snakken, hvad ragede det mig, hvad den Hans Kvast tog sig for, men da blev jeg opmærksom, fordi hun sagde, at hun var budt med til Kalasen, da hun jo ellers ikke hørte med i Basballernes Lag. Vi søgte at faa hende til at opgive det Gilde, men uden Held, hun forstod det, som om vi ej kunde unde hende det — for saadan er jo de Unge altid: underlig mistroende mod vi Ældre. Og hun blev jo da stadset op, det skrappeste vi kunde, og var som en Rose at se — da hun gik. — Men hellige Mænd, da hun kom hjem ! Hun var som et jaget Dyr at se — hvid af Angst, rystende af Vrede og Feber. Vi maatte lægge hende til Sengs og stelle om hende, som én stiller om et Barn.

— Hvad var der da sket hende — hvad, Mor Amdi ?

— Lidt efter lidt fik vi Besked. Og sandt at sige beroligede den os noget, for vi havde nok begge frygtet det, som værre var. Men hun selv følte det som en gruelig Forsmædelse. — Som du husker — nej, det er sandt, du var ikke i Aars dengang — men under Taffelet bestemte Kongeparret sig pludseligt til at forlade Byen straks, før Natten faldt paa. — Der er dem, der mener, at Dronningen havde befundet sig ilde og var blevet ganske krank ved at se, hvor fattigt og armt det hele Opstyr faldt ud, men andre holder paa, at det var Hans Naade selv, der følte sig ilde faren, fordi Baron Holck og Dr. Nannestad i Forening med et Par Landadelsmænd havde gjort Forsøg paa at lægge et godt Ord ind for Anne Sophie Reventlov, at hendes Forvisning maatte hæves — ingen ved dog ret Besked derom. — Nok er det, at Majestæterne uventet forlod Byen — og Borgmesteren kom uventet hjem til sin Gaard i Emmervad — hvor ingen havde varskoet Sønnen om Kongens Afrejse — netop som Lystigheden havde naaet Toppunktet og akkurat to Timer, før Mosjø havde bestemt at opløse sit Selskab. Og den Gamle var blevet ganske malisiøsk og rasende ved at se denne Forsamling af mangeartede

Elementer. Han havde skældet og smældet og brugt Mund og ikke været sig selv mægtig, truet Sønnen med Prygl og Pisk, mens de alle hørte derpaa

— Naada, det var et artigt Efterspil! udbrød Anders.

Men Gertrud var da ganske uden Skyld og kunde jo trøste sig med, at hun ej var værre faren end de andre.

— Saalunde skulde én tykkes — men hold inde dermed. — Nej, hans Ustyrlighed gav sig særlige Udslag overfor hende — enten han nu mente, at hendes skønne Ungdom kunde være farlig for Sønnen, eller det var, som vor Far formente, at han som sædvanlig skulde over, hvor Gærdet var lavest. Han undsaa sig end ikke ved at drage hendes Mors Skæbne frem og nævne hende med hæslige Navne — noget, som Jost ikke mere fik ud af sine Tanker. — Samme Nat vækkede han mig med et Jammerraab, som vil give Ekko i mit Hjerte, saalænge jeg lever. Han sagde, at Valborg havde kaldt paa ham ved Ruden, efter at han tre Gange havde hørt hende banke. Derefter tog Feberen ham. Han kom ikke til Samling igen, før en halv Time inden han døde. Hellige Mænd, hvor det var haardt at komme over! Og saa det, at Gertrud ikke var til hverken at styre eller raade i sin Sorg. — Hun sørgede saa rent over al Maade, uden Grænse og Fornuft, fordi hun mente, hun havde sin Del i, at det var gaaet saadan. Sær og halv forstyrret blev hun ved at høre, at Moderen havde varslet for ham.

— Hvordan har hun det nu? spurgte Anders.

— Aa, godt er det ikke, selvom det tykkes lidt anderledes. Det er Sindet, der er lidt i Vejen med — bare det ikke er en Arv.

— Jeg vilde saa gerne have talt med hende, inden jeg farer videre, men nu faar jeg se at komme afsted, mens Dagen er.

Mor Amdi gik til Døren og raabte ud i Frammerset, at en af Pigerne fik prøve paa at hente Gertrud ind og den anden tappe en frisk Stob Øl og sætte frem.

— Vi holder kun Hjemmebryg, siden vor Far døde, det tyske Øl

er vanskeligt at skaffe. — Ejheller var det godt for Niels Gram, om vi holdt det stændigt, hviskede hun — ogsaa med Brænden maa vi mindske, det vi kan. Men vi skal jo altid have lidt i Tønden for de vejfarende Folks Skyld.

— Er det slemt med ham Niels Gram?

— Han drikker ikke herhjemme, ikke siden vor Far døde, og her er ejheller stort at komme til, som før nævnt.

— Det er vel tilmed forbudt udenfor Staden at lave Brændevin?

— Vel er det saa, men Folk omgaar som tiest Forbudet; det har vakt megen Forbitrelse blandt Bønderne, fordi de siger, at alle Forordninger er til Skade for dem og til Fremme for Borgerne. Jeg forstaar mig ej paa saadant, men hvorfor skal Fattigmand ej have Lov at sætte Smag paa sit tarvelige Maaltid med en Dram, han selv har brygget, og som er billigere end anden Tilmad?

Nu maatte Anders sige hende imod. Byens Købmænd maatte have deres Handel beskyttet ved den Slags Forbud. For det var ikke nok, at de brændte til sig selv paa Landet, men de solgte ogsaa og underbød Købmændene, der ikke havde Raaprodukterne til samme Pris som de. Og saaledes havde det sig med al den Hjemmefabrikation af de fleste Ting; han nævnte en hel Del, der burde forbydes ved Lov af Hensyn til Byens Trivsel. Det havde han set tilfulde i Fremmedland. — Men noget andet var, naar de vilde forbyde fattige Bønder at brænde til eget Forbrug.

Hun smilte venligt anerkendende over hans Iver, den klædte ham, syntes hun. I det samme hørtes Skridt i Forstuen, og i næste Minut stod Gertrud paa Tærskelen.

— Kom nærmere, sagde Mormoderen, her er store Fremmede. — Lad os høre, om du kendes ved ham, Manden der?

Anders undrede sig, saa forandret hun saa ud.

Denne høje, ranke Kvinde med det alvorlige Ansigt og den stilfærdige Fremtræden, var det virkelige Gertrud, den muntre,

vævre, kække Gertrud ? Han kunde knapt fatte det.

Det hvide Pandeklæde skjulte kun halvt det mørke Haar, der bølgede sig over Ørene i tunge Snoninger som en Ramme om det ovale blege Ansigt med Kindernes svage Roser. Øjnene var blevet dybere af Farve, næsten helt blaasorte, og Munden havde en egen Krusning som et Drag af Vemod. Men Rejsningen var stolt og rank, og Brystet hvælvet fremskudt under det røde, korslagte Uldsjal, der var knyttet bagpaa og kun dækkede de blottede Arme til Albuen. Han vedblev forundret at grunde over, at denne skønne, højbarmede Kvinde var den samme som det allerkæreste, muntre Barn, der altid legede i hans Tanker, mens han var ude og borte.

— Naa ? spurgte Mor Amdi.

— Ja — det er Anders, ser jeg. Hverken i Stemme eller i Udtryk kunde der spores nogen Forbavselse — eller Glæde.

— Jeg havde nær ikke kendt dig, saa stor du er blevet — og saa voksen — og forandret, sagde han varmt.

— Du har været længe borte. — Bliver du nu i staden kanske ?

— Jeg ligger først for en lille Rejse — jeg er for resten paa Vej allerede.

— Hvorhen gælder Rejsen ? spurgte hun og satte sig op paa Forhøjningen ved nederste Vindue.

— Til Sejs.

— Sejs ! Det er jo langt vesterude — ad Heden til.

Mor Amdi skyndte sig nu med at sige, at han var paa Vej efter sin Døbeseddel, da han skulde selv have Forretning.

— Saa—aah, kom det noget langtrukket — Døbeseddel !

Han mærkede nok Tvivlen gennem hendes Stemme, han kendte ogsaa Aarsagen dertil og følte sig kold om Hjertet. Han rejste sig for at gaa.

Men da forenede hun sine Overtalelser med sin Mormors for at faa ham til at bie til næste Dag, saa kunde han jo tage en af de brune Heste i Stalden og sætte afsted paa. Der var langt til Sejs. Og det kunde være skønt og

rosomt at høre noget om hans Farter i det Fremmede.

Han lod sig let overtale. Men endnu turde han ikke hentyde til, hvad der laa gemt i hans Brystlomme. Det fik vente en Stund. De lavede sig til en fornøjelig Mørkningsstund. Mor Amdi forsvandt for at faa Pigen til at sætte en Høne paa Spid, men imens blev der ikke talt ret mange Ord.

— Du lod mig ikke høre om din Morfars Død, sagde han.

— Jeg kunde ikke, svarede hun kort og saa ud af Ruden, og i det samme kom den Gamle tilbage.

— Mormor, sagde hun, Niels Gram er i Kisteklæderne.

— Hvad er det du siger ! Mor Amdi gik selv til Vinduet. — Han var ogsaa lidt løjerlig, da han før var inde. — Spørg Niels, hvad han skal i By efter ! raabte hun ud til Pigen.

— Det er de stampe Vadmestæpper til Raadmand Stæhrs, han siger, de er lovet dem til i Morgen, raabte Pigen tilbage.

— Jasaa ! sagde Mor Amdi og sukkede.

— Nu er det endda rum Tid siden, sagde Gertrud — men derved er jo intet at gøre.

— Nej, én kunde ligesaa godt rokke Solen af sin Bane. — Mor Amdi forsvandt igen ud til Hønen. Straks efter kom en Pige ind, for at duge Bordet foran Anders.

— Der er Omslag i Vejret, sagde hun henvendt til Gertrud.

— Siger du Sanden, Maren ? Ja, da tror jeg ogsaa, der er andre Tegn oppe, sagde Gertrud og saa ud. Ogsaa Anders rejste sig for at se. Blæsten havde virkelig lagt sig, Luften var blevet klarere. I Egenes Krans om Dammen traadte de enkelte Træer nu tydeligt frem.

— Det er Frosten, der er i Anmarch, sagde han.

— Gud have Lov, sagde hun — det letter Sindet. Jeg sover aldrig i Storm og Rusk. Det er, som nogen kalder ad mig og gør mig bange.

— Kan nogen være bange her ? Det er ej tænkeligt.

Hun sagde, det var kommet efter Bedstefaderens Død. Det var vel sagtens, fordi hun ej havde

været mod ham som hun skulde. Og hun begyndte i Hast, som for ej at faa alting sagt, at fortælle om den forrige sørgelige Vinter, da hun havde været saa ræd for Ensomheden og for alle de mange Lyde fra Skoven af Dyr og vilde Fugle. Engang havde en Ulv tudet flere Nætter i Træk udenfor Porten. Og i Skabstuen havde hun ikke turdet træde, siden Morfaderen laa Lig. — Men værst var det, naar Stormen for om Stedet, baskede og tog Tag, for da vidste hun ej, hvor hun skulde være for alle de triste Tanker. Det var ret, som om Stormen hvirvlede dem op af Glemsel. Og nu stod en Vinter for Dørn igen.

For at slaa hen paa hendes Klagen, gav Anders sig til at tale om sin egen Frygt det første Aar, han var i Aarhus, og det lykkedes ham at vække hendes Opmærksomhed. Hun havde aldrig tænkt, at Mandfolk ogsaa kunde være rædde. Det morede hende, at det ogsaa kunde være Tilfældet, og især fandt hun det mærkeligt, at Folk i Byen, hvor de vat saamange og nær paa hverandre, kunde føle Frygt.

Mor Amdi kom tilbage og blev glad over at høre deres ivrige Prat.

— Se se, Gertrudlille, du er jo helt veltilpas nu. Du mangler da ogsaa rent Kammerater at tale med — af din egen Lige.

Gertrud svarede noget mut, at det var Vejrets Skyld, og hun blev atter tavs en Stund, indtil Mor Amdi fik Anders paa Gled med at tale om sine Rejser. Da blev hun livlig igen og havde en utrolig Mængde Spørgsmaal at stille ham.

Den Gamle undrede sig. Saaledes havde hun ikke været i Aar og Dag. Gud give, hun helt vilde give sig over og forstaa, at her spandt Lykken for hende!

Anderses Haab klarede op som Luften derude. Et Øjeblik, da de igen var ene, fik han Mod til at sige, at han havde noget liggende paa sin Kistebund en lille Present, han havde bragt med sig fra Fremmedland. Men han fortrød det i samme Nu, da han saa det gamle Lune trække op over hendes rynkede Bryn og Øjnene blive kolde og fjerne.

— Det er vel da til Kæresten — hvem hun saa kan være — kan jeg tænke mig, sagde hun ringeagtende og hovmodigt.

Men da hun mærkede hans saarede Tavshed, fortrød hun, at hun saa let havde ladet Lunet faa Magt, og prøvede paa at faa Samtalen i Gang igen, og da det ikke vilde lykkes, begyndte hun at tale om de gamle Dage paa en Maade, saa baade han og Mor Amdi blev inddraget i Samtalen.

— Kan du huske, at du fulgte mig hjem en Kvæld, da Skolemadammen havde ladet mig sidde i Luselektie? spurgte hun leende.

— Og kan du huske hin Markedsdag, da du var Barnehyrde for Ingeborg Basballe? Eller den Sommeraften, du dansede med gamle Drackenbergs herude paa Grønsværet, og du sagde, at du kunde høre Knoglerne rasle i hans radmagre Krop?

— Og kan du huske, Gutten min, at Gertrud altid kaldte dig for et Hyttebarn, sagde den gamle Mormor, der som alle Gamle gerne vilde leve det forbigangne om i Tankerne. Og mindes du dengang, du vilde have været i Møllerlære her?

— Som det var sket i Gaar. Jeg husker alt herfra Møllen, hver søgn, hver hellig Dag, jeg var her — ved Vinter eller ved Sommer — for her var mit Hjem og mit Fristed, tyktes det mig.

Mens Bordet blev ryddet, satte Anders sig op paa Forhøjningen ved Vinduet, hvor der stod to Stole. Han mærkede som et Stød gennem sig, da Gertrud kom og tog Plads ved Siden af. Hun gav sig til at tale om Skovmørket, som hun var blevet mere angst for end forhen, hun turde ikke mere vandre om i Skoven, naar Skyggerne begyndte at falde. Men Mormor vilde ikke flytte til Staden, hvormeget hun saa bad hende.

Det kunde Anders saa godt samstemme med Mormor i. — Hvad godt var der i Staden at hente, for hvem der ej havde sin Gerning der?

Men Gertrud fortalte om den Vinter, hun havde været hos

General Løvenørns. Kort efter at Anders var rejst til Tyskland, var hun kommet i Stiftamtmandens Hus. Hender Far havde skaffet hende Pladsen, men det varede jo desværre saa kort, nogle faa Maaneder, inden Kongen kaldte hendes Herskab bort fra Aarhus, da Poul de Løvenørns Evner skulde tages i Brug andet Steds. Men det havde været en forunderlig Tid, en allerkæreste, herlig Tid. Undertiden kunde hun tro endnu, naar hun vaagnede, at hun boede midt inde i den trygge, travle By og kunde hver Dag se paa Byfolkenes kuriøse Færden.

— En skulde fast tro, at vi to engang var blevet forbyttet, sagde han, for der er ikke een Blodsdraabe i min Sjæl, der ej sukker efter Landet og Landets Luft. Vel har jeg ofte længtes og længtes stærkt efter Byen her ved Havet, men det er ej af den Grund, at der er godt at være.

— Af hvilken Grund da ?

— Aa, jeg ved knapt — det var vist det forbigangne — dette forløbne Tidsrum af mit Liv — de mange ungdomsdage, der aldrig kommer tilbage, jeg længtes efter. — Eller maaske var det Byens Beliggenhed, Bugten og Skovene, Kirken og Skolen ved Vandet, eller de grønne Brinker heromkring — hvad ved jeg.

Mor Amdi sad og nikkede til hans Tale. I hendes Inderste stod eet Navn skrevet med lysende Bogstaver: Norge.

Norge og Tiden i Norge, hvad dengang hændte, hvad dengang skete, det var for hende noget lignende som Herrens Ord.

Anders var nu blevet veltalende, og han fortsatte paany:

— Den Herre i Leipzig, som gav mig Læretimer i Musik, det var en Mand uden Husstand eller Familie, sagde engang til mig, at de Ensomme elskede Fortiden, thi for dem var den det samme som Slægten for andre. Som Munkene havde de intet haft til at sprede sig om, derfor var der blevet dybere Sammenhæng i deres Liv, og det svundne og forbigangne var ikke gaaet tabt for dem.

— Det er noget sølle Snak, sagde Gertrud: Forbi er forbi —

gemt er glemt. — Ikkun den Tid, der forestaar, har noget Betydning.

— Gud forlade dig din Snak. — Det er din Ungdom, der taler ud af dig, sagde den Gamle. — Du bliver nok klogere — engang.

Pigen fra før lindede Frammersdøren og spurgte, om Svenden kunde fore af. Niels Gram var ikke kommet og kom vel sagtens ikke.

Paa samme Tid hørtes Skridt i Forstuen. Gertrud gav sig til at tænde Lysene, der stod i Stager paa Lysebordet ved Ovnene. Den ene Stage lod hun staa og satte den anden paa Langbordet.

To Mænd kom ind og hilste, det var Skipper Magnussen og Drackenberg. De hilste Godaften, gned sig i Hænderne og sagde, at det allerede var begyndt at fryse drabeligt. Det syntes at fornøje dem begge at træffe Anders. Gertrud lagde straks Mærke til, at de næsten tiltalte ham som en hel Standsperson — sagtens fordi han havde været udenlands.

Ellers var deres Ærinde blot at underrette Madam Amdisen om, at hendes Forvalter, Niels Gram, var blevet kastet i Brummen af de to Raadstuetjenere, begrundet paa et Slagsmaal, han havde rodet sig ind i paa et Værtshus.

— Det er næppe nok tre Timer, siden han forlod Møllen, sagde Mor Amdi og blev grumme ked derover. Ellers havde hun jo nok frygtet noget slemt, siden han saa brat skulde til Bys.

— Det er et ret ubegribeligt Menneske, han, lagde hun tankefuldt til. Drackenberg kunde heller ikke knække den Nød, ham anbelangende. Selv havde han ogsaa kastet sig ud i den Slags nu og da i sine Velmagtsdage — men det var da, naar Tilfældigheder og Forholdene førte det med sig. Men denne Niels Gram syntes at ville ud i Hvirvelen med Vold og Magt. Det, som en anden En halvt uforvarende blev trukket med i, det styrtede han sig ind i uden Grime og Tøjler. Han vilde i Rus, han vilde i Drikkelag og Slagsmaal. — Hvem Fanden forstod vel det.

Skipper Magnussen havde ogsaa kendt den Slags. Af Natur

hæderlige og besindige Folk, men ustyrlige som vilde Hingste, naar Galskaben kom over dem. Efter hans Formening var det Folk, der gemte ét eller andet forborgent, og som greb til Fortvivlelsens Midler, naar deres Ro blev forstyrret, og det glemte draget frem.

Der blev stillet Øl og Brændevin frem for de sene Gæster. Anders ønskede dem Pokker i Vold, nu fik han jo ikke talt mere med Gertrud for denne Sinde. Men da hun lyste ham til Kammeret i Gavlen og stod med Vægen i Haanden, mens han gik ind og tog Sengen i Øjesyn, blev hun staaende et Øjeblik, efterat hun havde sagt Godnat, som om hun havde mere paa Hjerte.

— Hvem er det saa, du har tiltænkt det rare Klenodier ligger gemt paa Bunden af din Kiste? spurgte hun endelig.

— Det er en ung Jomfru, som jeg har holdt af længe.

— Kan en ikke faa hendes Navn at vide?

— Det kan du ikke, Gertrud, hvissom du ikke skulde kende det. Men Smykket ligger i min Kiste og bliver liggende der, indtil hun maaske en skønne Dag skulde melde sig som Ejermand. — For hun skal ej nødes, maa du vide.

— Godnat, Anders Gram, sov vel og drøm behageligt!

— Og du i lige Maade, Gertrud Hansdatter!

Næste Morgen, da den brune Hest blev trukket frem, og han stod udenfor Porten efterat have spiste sin Davre, som Pigen havde stillet frem for ham, kom Gertrud ud af Døren og bød Godmorgen.

— Hvordan har du sovet i Nat? spurgte han.

— Jeg har slet ikke sovet.

— Endda det ikke har stormet?

— Endda det ikke har hverken tudet eller stormet.

— Og du?

— Takker for Efterspørgselen. Jeg har sovet de Retfærdiges Søvn, sagde han og lo saa smaat. — Nu faar du og din Bedste have mangfoldig Tak for denne Sinde.

— Du lægger vel Vejen ad Møllen hjemover?

— Ja da — jeg har jo laant den brune Vallak.

— Faar jeg saa se — ja, hvad var det nu? — Jo vist saa — faar jeg saa se den Seddel, du da medbringer?

— Min Døbeattest? Hør, Gertrud, vil du ej heller have dens Ordlyd med det samme?

— Kender du da den?

— I Hovedsagen kender jeg den. Den er saalydende:

»Anders Gram, Søn af ugift Fruentimmer Mette Lihme ...« kan det maaske være tilstrækkeligt, skøn Gertrud?

Han stod med den ene Arm over Hestens Nakke og saa hende fast og udæskende ind i hendes af Anger og Skam blussende Ansigt. Saa satte han sig med et kraftigt Spring op paa Hesten og rev Hatten af.

— Lev vel, til vi ses, skøn Gertrud — der turde gaa mange Dage.

Inden hun fik svaret, var han forsvundet ad skovvejen.

Da han kom Tilbage — to Dage senere ved Aftentid — havde han selv trukket Hesten i Stald og bedt Pigen hilse og takke saa mangfoldigt.

XI.

Paa Hjørnet af Brobjerggade og Folmersgyde, lidt oven for Basballebroen var en gammel Bod, hvor der tidligere var handlet med Søm og Hesteko og andre Smedeartikler, blevet stadselig oppudset og pyntet med nye, store Vinduer og en nymalet Dør, hvorover et Skilt prangede:

Anders Gram,

Hørkræmmer

stod der med store forgyldte Bogstaver paa sort Bund.

Saalangt var han altsaa kommet.

Der havde ganske vist været nogen Modstand at overvinde, da Døbeseddelen blev forelagt paa Raadstuemødet, men hans tidligere Husbond havde endnu engang fremkaldt sit gamle Ungdomsmød og med sin bekendte Veltalenhed paany slaet et Slag for friere og friskere Udsyn i Næringslivet.

Efter hans Raad havde Anders fremstillet sig hos de fleste Raadmænd, alle dem, der betød

noget, og de havde faaet et godt Skøn af hans ærlige Ansigt og hans klare fornuftige Væsen. Første Borgmesters Forsøg paa at faa hans Andragende om Borgerskab nedstemt var derfor faldet magtesløst til Jorden, og de løse Rygter om hans Afstamning, hvorom Daabsattesten intet mælede, blev nedslaaede med det samme.

Han selv var ligesom vokset under alt dette, da det jo lod til, at der dog var nogen Retfærdighed i Verden endnu, saa ikke alt var fuldkommen haabløst.

Indtil Julen havde han faaet den første Fragt hjem fra Hamborg af Hamp og Salt, han havde været i Randersegnen for at opkøbe Hør og paa Fyn for at købe Humle, og hver Dag færdedes han ved Mindehovedet for at handle med de muligt indløbne Skibe fra Norge. Det lykkedes ham først i December ombord paa en Trondhjemsfarer at komme i Besiddelse af et stort Parti Tjære tilligemed et Par Tønder nedsaltede Sild, og en Del Bergensfisk fik han for rimelig Betaling, da han stod med Pengene i Haanden. Det var ogsaa paa høje Tid, da det var truffet ind med saa haard en Vinter, at Havnen var tillagt inden Slutningen af December. Og saa havde han da aabnet Bod inden Juleindkøbene begyndte.

Han havde jagende travlt Døgnet rundt med Undtagelse af de tre fire Timers Søvn, han undte sig efter Midnat. Det havde ikke været let at skaffe Hjælp, thi da han gennem Lauget søgte en Svend og en Lærling, var der ingen, som meldte sig, og han fik derved en lille Mindelse om, at han endnu stod lavt i Kurs. Omsider havde han faaet en Hjælper i gamle Kristen Tunt, der gik ledig, og om hvem han vidste, at han nok skulde gøre sit Arbejde ærligt og trofast, saalangt som Evnerne rakte.

Anders maatte da selv ekspedere i Boden, mens den Gamle baksede med Pakning og alt udenoms Arbejde.

Det varede ikke længe, inden Kunderne begyndte at indfinde sig, navnlig Folk fra Oplandet, for

det var jo ret gangbare Varer, han forhandlede. Isenkram og Alenvarer lagde han sig ikke efter, da han ikke havde Lagerrum nok dertil, sagde han, men i Virkeligheden var det, fordi han nødigt vilde gaa den gamle Husbond i Bedene.

Der var noget friskt og befriende i at være saa stærkt optaget, saa der næsten aldrig var Tid til at slippe Tankerne løs. En Gang om Ugen var der jo Pusterum: Om Søn- og Helligdage, da han skulde gaa i Kirke to Gange. Han skiftede da med de to Kirker, Clemens og Nikolaj eller, som den nu almindeligt kaldtes, Vor Frue; Sidstnævnte Sted, hvor han mest gik til Aftensang, saa han nu og da Gertrud, men undgik altid noget Møde med hende, endda han flere Gange havde mærket svage Tilnærmelser fra hendes Side.

I Juletiden havde han nogle Gange hørt hende omtale — paa Grund af Julestue-Kommers.

Regeringen havde jo fundet det betimeligt at lægge Kapsun (= *tøjle; styre*) paa det overhaandtagende Hang til Forlystelser, som de senere Aartier havde ekscelleret i, og havde af den Aarsag forbudt de tarvelige Julestue-Løjer. Men Ungdommen, der nu engang er anlagt for mere end Kirkegang og Salmesang, forsøgte med Held at omgaa Forbudet ved i det skjulte at holde Samlag her og der. Og som al Frodighed, der kappes unaturligt i Væksten, antager uheldige Former, saaledes gik det ogsaa med de Unges Sammenkomster, der gav sig Udslag i larmende Sviregilder og Maskerader og støjende Optrin ved Nattetid paa Byens Gader.

Nu er unge Sieur Basballe hjemme igen, sagde Byens Folk.

En Nat i den søgne Jul, da hans Hr. Fader var bortkørt til sit Landgods Østergaard, havde samme unge Herre, uanset at han nu var beæret med Titel af Assessor ved Hofretten, iscenesat et ridende Optog med Trommer og Hornmusik gennem alle Hovedgader, og hvad der især forargede Stadens dydige Borgere og Borgerinder, var det

usædvanlige, at der var unge Kvinder, som deltog i denne natlige Orgie. Og blandt dem, der nævntes, var Gertrud i Skovmøllen.

Hvormegen Umage Anders Gram end gjorde sig for at tage den Historie paa en overlegen Maade, som noget barn uvedkommende, harmede og fortørnede den dog hans Sind, saa den sjældent var ude af hans Tanker, tilmed da han vidste, at unge Basballe samtidig gjorde stormende Kur til en adelig Frøken, Emmerence Bruun, der paa denne Tid var paa Gæsteri i Byen.

Nyaarsdag gik han til Kirkegang i Domen med højtidsfulde Tanker, fuld af Tak og Lovsang for den ny Tid, der var ved at oprinde over hans fattige Liv, men tillige fuld af alvorlig Ængstelse for En, der var ham kærere end hans egen Velfærd. De mange Klokker tonede saa forjættende, saa opløftende i den rene klare Frostluft, Byen selv syntes renere og lysere, end den plejede, i det friske Nyaarsgry, og Kirkefolk, der ilede gennem Torvegaden, hilste hinanden med gode Ønsker og smilte saa venligt, som om de virkelig mente det.

Orgelmusikken tonede ud gennem den høje Indgangsdør, og Lyset skinnede gennem de buede Vinduer ind paa den herlige Prædikestol og alle de mange skønne Epitafier. Det faldt i vifteformede Straaler ind over Korets Gulv paa de brede Ligsten, og paa Alterbordet stod de hellige Kar som lueforyldte. Orgeltonerne bølgede under Hvælvingerne og fyldte det hele mægtige Rum, der var rejst gennem Aarhundreder af troende Sind og kærlige Hænder, og forekom ham denne Dag som en mægtig Bavta over alle de hensovede, som her laa og ventede paa det store Nyaarsgry.

Og da han i samme Stund saa Gertrud trine ind gennem Kvindedøren nord i Kirken med Salmebogen i Hænderne, ung og skøn som selve Nyaarets Morgen, da forsvandt hver Skygge af hans Sind, han syntes saa sikker paa, at det altsammen vilde blive godt

— selv om det blev paa en anden Vis, end han vilde det. Han maatte tænke paa Ligstenen ved Korskirken søndre Pille, hvorunder den unge Pige laa gemt, hun, der kom saa trøstigt vandrende til Kirkens Dør med Salmebogen i Haanden, men blev skudt paa Stedet af sin forsmaaede Elsker, inden hun havde sat sin Fod paa Tærskelen. Maaske havde hun været hovmodig og letsindig, som Gertrud var det — men tvi ham, der kunde tage hendes fagre unge Liv paa dette hellige Sted, hvor alt ligesom aandede Fred og Tryghed og Velsignelse!

Han saa nøje paa hende, men syntes ikke, hun saa ud, som hun var glad, og da hans Blik omsider fangede hendes, saa han hende blive rød og forvirret. Hun hævdede ikke mere sine mørkfrynsede Øjelaag, han syntes, at de skyggede saa tungt over hendes Kinder, der var blegere end ellers, og han vidste ikke, hvad han vide give til, at hun var glad i Øjeblikket som han, men det vidste han, at han elskede hende højere end nogen Sinde.

En Uge senere traadte hun ind til ham i Butikken, og da syntes hun nok saa glad og fornøjet. Hun kom for at bede ham til Julestue i Møllen.

— Skal I have Julestue? spurgte han forundret. Hvad siger din Mormor til det?

— Mormor? — — Naa — hvad — hun kan da ej altid bestemme — hun er jo ved at blive en meget gammel Kone. — —

Pludselig begyndte hun at tale om noget ganske andet. Om den mærkelig sammenblandede Lugt i Bodden — aa, saadan som den lugtede af Stad og af Butik! Og Vinduerne, der var lige til at se ud af — helt ned til Basballebroen kunde man se ud af det ene, og helt over i Maren Smeds Have af det ud til Gyden. — Hvor det maatte være morsomt! Hillemand! Der kom hun gangendes med Frøken Bruun, gjorde den vigtige Jomfru Ane Stæhr. Hun trak — Gud hjælp — om med hende i alle Byens Kroge, som en Markedsgøgler trak med en Abekat. Og selv var hun saa

udstafferet med Frynser og Baand som et Fastelavnsris.

Anders lod hende snakke, han stod og skrevet Regnskab op med Kridt paa Disken. En gammel Bonde stod foran og saa til.

Gertrud gik uden videre hen og åbnede den ene af Bodens Døre, der førte længere ind i Huset.

— Huh, hvor der er mørkt — og lavt til Loftet — du kan jo ikke selv staa oprejst under Bjælkerne derinde. Og intet uden Bord og Stole og Kakkellovn og Alkove ?

— Hvad skal jeg med mere, tykkes du ?

— Jo, en Kiste staar der da — en Skibskiste. — Har du kuns den eneste Stue ?

— Madam Bagge har den anden, den til Gaden. Du kan godt gaa ind og se til hende, om du vil. Hun har baade Kat og Skødehund og en Kanariefugl i Bur — og Potteblomster.

Gertrud gik derind og blev der en Stund, det var ikke saa let at løsrive sig fra saadan en lille pyntelig Stue, naar man først var kommet til at sidde paa Forhøjningen ved Vinduet og blive trakteret med engelsk Lakrits og sort Kandis til Mjød og Polak og imens lugte til blomstrende Geranium og Ambra, mens den lille gule Fugl hoppede muntert om paa sine Pinde og nippede Sukker og Frø. Og hun saa mange andre kuriøse Sager, som salig Skipper Bagge havde bragt med sig fra Fremmedland.

Det var en stor Plasér at se det altsammen efter og ikke mindre at høre Madammen beskrive sine Kvaler og Ængstelser, naar Manden var paa Søen — og sin Længsel og Venten, naar han var for hjemgaaende.

Men størst Ganning (= *behag; lyst*) var det dog at sidde og se ud paa Gaden. Som venteligt var, faldt Samtalen ogsaa paa Borgmestergaarden i Emmervad og den Sus og Dus, der førtes der, naar Sønnen var hjemme. Madammen syntes at foragte ham for hans udenlandske Nykker. — Nej, saa maatte én prise en smuk Karl som Anders Gram, der var ligesaa meget Guld værd, som hin Narifaks var Skidt værd, og som

intet manglede nu undtagen en dydig og danis (= *agtværdig; brav; hæderlig; udmærket*) Jomfru til at dele de usædvanlig lovende Udsigter, der laa foran ham.

Det forekom Gertrud noget mærkeligt, at han slet ikke lod sig se, men rent syntes at have glemt, at hun var i Huset. Hun tog Farvel og forlod Stuen. Men i det tomme Rum foran blev hun staaende og betragtede Kisten. — Det var saa, vel den Kiste, der gemte det kostbare Klenodie, han havde medbragt, og pludselig paakom der hende en ustyrlig Lyst til at se, hvad det var.

Hun dundrede paa Butiksdøren for at hidkalde ham, og da han viste sig i Døren, spurgte hun, om hun ikke fik Lov at se de fine Sager, han havde hjembragt, nu havde hun jo set saamange artige Ting hos Madam Bagge.

Han kunde desværre ikke tjene hende, da han ikke havde medbragt nogen Slags Kuriøsiteter — nej, ikke saa meget som en gammel Konkylie — for han var jo hverken Skipper eller Styrmand.

Men han havde jo talt om noget — hin Dag.

— — Aah — var det Gaven, hun mente ? Ja, den laa da ellers velforvaret paa Bunden af Kisten — til Tiden kom.

— — Om hun ikke kunde faa den at se ?

— Nej, Gertrud — det kan du ikke. Gaven er kun til for den, der skal eje den helt og holdent.

— Som du vil, sagde hun og gik fra Kisten henimod Døren. — Du kommer vel da til Julestue ?

— Aa, jeg ved knapt. — Hvad skulde jeg vel ogsaa der ?

— Kommer du ej, faar jeg ingen Julestue, om du vil vide det. Mormor har stillet det som Betingelse. Du skal med som Vogter, kan du vel forstaa.

— Jeg siger Tak for mig, Gertrud — men jeg agter ingenlunde at være hverken Vogterdreng eller Natvægter ude hos jer — endda jeg nok ved, at din Bedste ikke har ment det paa den Vis.

— Saa faar jeg altsaa ingen Julestue !

— Kan hænde, det var nok saa godt for dig, Gertrud. Efter Rygtet at dømme, skal det ikke være sundt for dig — heller.

Men saa gav hun sig til at trygle ham. — — Vidste han da ej, hvor hun havde det ensomt derude i den vilde Skov? Mente han virkelig, at Mormors og Niels Grams Omgang var det eneste passelige for en ung Pige med et muntært Sind? Mangen Gang var hun saa traurig og melankolisk, saa hun maatte ud i Skoven for at græde sig træt.

Og da hun derefter vendte Blikket mod ham, saa han som hin Dag i Kirken ligesom en Afgrund gemt bag hendes tunge, sortfrynsede Øjelaag. Det Syn skar ham i hans Hjerte, og han lovede at komme.

Hun takkede ham og smilte sejrstolt over den Magt, hun havde over ham. Men han blev stum og tavs igen.

For atter at faa ham bragt i Aande, begyndte hun at tigge ham om at vise den hengemte Skat i Kisten frem.

Han forsøgte nu at gøre sig standhaftig og nægtede det længe.

Hun vilde vide, hvorfor hun ikke maatte se den? Hvad skulde det dog skade, var nogen nærmere dertil end hun, der havde været hans Legesøster fra de tidligste Aar?

Omsider gav han efter, aabnede Kisten, tog Smykkeæsken frem og lagde den pragtfulde Brystnaal paa Bordet. Hun tog den og fæstede den i sin Trøje.

— For jeg ved jo, den er bestemt til mig, smilte hun.

— Nej, Gertrud. — Kanske den var det engang — men nu ikke. — For den ligger ej ene i Æsken — disse to Ting skal følges ad, sagde han og viste hende Ringen, men han lagde den straks tilbage igen, da han saa, hvor rød hun blev.

— Det kan vel blive mine, begge Dele, sagde hun og aandede tungt og hastigt.

— Hvorfor siger du noget du ikke mener?

— Men jeg mener det Anders — jo, jeg gør saa.

— I Øjeblikket kanske — men ej, naar du faar dig besindet. Jeg

ved, du er ved syv Sind over et Dørtrin — jo, du er saa. Vilde du kanske være Husmoder i denne tomme Stue? — Nej, bi nu og hør videre: Vilde du kanske gifte dig med En, hvis Mor var kommet af Tatere?

— Pyt, det har jeg længe vidst — den Grund skal ej skille os. Tror du, jeg har glemt min egen Mor? Du selv er saa pæn, Anders — saa en skulde tro, at en Greve var din Far — hvilket sagtens og er Tilfældet. — Vi er lige Børn, vi to — hvad vi da ogsaa forlængst har klaret os imellem.

Anders Gram havde sat sig paa Kisten og saa sært bevæget hen for sig. — Var det virkelig sandt, at han nu saa Fuldendelsen paa sine skønne Drømme? Det var næppe troligt. Men hun sad jo der paa Stolen foran ham og bedyrede sine Ord, at hun vilde være hans — drage ind i hans fattige Hjem. — Hvad var det, hun sagde nu?

At hun vilde takke og prise for den Dag, da hun som gift Kone kunde sidde ved Vinduet i Madam Bagges Stue og se ud paa den smukke Gade og den megen Folkefærdsel i Stedet for at kede sig i Skovmøllen under Mormors og Niels Grams Regimente.

Ved Niels Grams Navn gav det et Sæt i Anders — han blev mindet om sin Pligt. En indre Stemme manede ham til at vedgaa sit Slægtskab med Niels Gram. Gør du det nu, sagde Stemmen, saa handler du som en ærlig Mand. Men samtidig sagde Instinktet ham, at han da rimeligvis dræbte sin unge Lykke, naar de Ord kom over hans Læber. Og han tav.

Ogsaa Gertrud tav pludseligt midt i Beskrivelsen af sine lovende Fremtidsudsigter som Borgermadame. Det var paa eengang gaaet op for hende, hvor sær tavs og underlig bevæget han var. Og under Indtrykket af den store og særegne Godhed, der næsten syntes at straale ud af hans tavse Væsen, rejste hun sig og gik hen til Kisten og lagde sine Arme om hans Hals.

— Det er da din alvorlige og sande Mening, Gertrud?

— Nu og i al Evighed, svarede hun og kyssede ham.

Og selvom maaske ogsaa hans følsomme Sind anede, at det var mere en Søsters end en Kærestes Kærtegn, jublede det dog i ham af Tak og Lykkefølelse. Som alle stærkt forelskede Mænd mente han, at hans Kærlighed nok skulde fremkalde hendes.

— I Guds Navn da, Gertrudlille, sagde han og satte Ringen paa hendes Finger.

— Da tør jeg love, at Mormor bli'r glad! sagde hun.

— Sikken Julestue vi nu skal faa i Aar — Trolovelse samme Aften!

— Nu kommer jeg ud til Møllen en af de første Aftener for at tale med din Mormor, sagde han, idet han fulgte hende til Døren. — Og saa faar du forlade mig, at jeg ikke kan følge dig, endda det snart vil blive tusmørkt — men du ved, hvor bunden jeg er her ved Boden.

Hun sagde, hun vel vidste det — men hun skulde da se ind des tiere. Mormor kunde nu ikke formene hende at gæste Byen noget oftere, formedelst hun havde sin Kæreste at se indenom til.

Anders kunde ikke klage — hun kom meget tit. Og hvergang hun traadte ind, var det for ham som om Solen skinnede stærkere og længere ind i den mørke Butik. Og naar hun igen var forsvundet, gik Arbejdet som en Leg i de trange Rum, der længe efter syntes at give Genlyd af hendes muntre Stemme og lyse Latter, der især syntes at høres inde fra Madam Bagges Stue ved Vinduet til Gaden, hvor hun helst holdt af at side og betragte det Liv og den Færden, der samlede sig om Borgmestergaarden paa Emmervad.

XII.

Det var Skærsommerens største Højtidsdag, den berømmelige Sancte Hans med sit Blomsterflor i Mark og Enge, sine duftende Rosenhaver, omgærdede med Guldregn og Syrener, hvor Bierne summer, og Sommerfuglene flagrer

fra Blomst til Blomst, mens Gøgen kukker fra Krattet, og Skovduerne kurrer ide nære Skove.

Det var den Dag, da unge Hjerter banker stærkere end i de andre Aarets Dage, da Brystet udvider sig i Spænding og Længsel efter at favne al Sommerens rige og straalende Fylde, og da Glædens Roser paa den unge Jomfrus Kind blusser omkap med Sanct Hansblussene paa Højene.

Gertrud havde ikke ladet sig se i Staden denne Dag, men Anders kendte godt Aarsagen dertil, thi fra gammel Tid havde det været Sæd og Skik, at Byfolkene denne Kvæld valfartede til Skovmøllen, hvor der fandt Udskænkning Sted i Dagens festlige Anledning. Sagtens havde hun da nok at varetage ved Arrangementet derude.

Boden var aaben, men der var lidet eller ingen Søgning, da Dagen overalt betragtedes som Helligdag. Gamle Kristen havde derfor Stunder til at henfalde i sygelige Betragtninger over Kvældens Betydning. Sandelig, om han ikke kendte baade denne og hin, der skulde ud paa Kosterkæft om Natten for at naa til Stævnet paa Hækkenfeld.

Om han havde set dem fare, havde Anders spurgt. — Nej, saadan set dem grangiveligt, saa de var til at skelne, havde han ganske vist ikke — for de Karnaljer skulde nok hytte Skindet — langt, langt udenom Blussene for de. Men han havde hørt dem rumstere i Skorstenen saa tit, for denne Nat sov han aldrig, og hørt dem suse gennem de høje Trær havde han ogsaa engang, da han vandrede sammen med en anden gennem Viby Skov.

Og havde han kun selv erfaret lidet om de natlige Heksefarer, saa havde han hørt desmere af sin Bedstemor, der havde med egne Øjne set Gyde Kockes fare, Aaret før hun blev pint og brændt. Det havde været fire i Følge, og det var som at se en flyvende Drage, og Blommen dannede Halen, for hun var den yngste og spædeste, næppe fuldvoksen. I Anders Sind var der ikke stort tilbage af den gamle Angst for Mørkets Magter, men disse overtroiske Historier

fik en underlig Farve, naar de gik gennem Kristens Mund, og hans ellers saa sløve Blik blev vildt og glødende, mens han fortalte.

For at ryste Uhyggen af sig gik Anders ind til Madam Bagge. Et stærkt Sollys faldt ind over Pladsen, hvor hun sad, skinnede paa Rokkehovedet foran hende og paa hendes graa Haar under den sorte Enkehue. Hendes eget Hoved havde omtrent samme Farve som Rokkens, naar Solen stod ind derpaa, men hendes Ansigtifarve var frisk som en Ungmøs, endda hun nu var en Matrone paa de treds.

Men som hun der sad ved det aabne Vindue, maatte Anders tænke paa et andet Hoved, et mørkt ungt, der ogsaa ofte var at se paa samme Plads. Om kort Tid skulde den Lykke times ham, at han hver Dag kunde have det frydelige Syn for Øje, hver Dag hente Styrke og Glæde i denne Stue til det ofte brydsomme og trælsomme Dagens Slid i den mørke, lavloftede Bod, thi lige efter Bartholomæusdag skulde deres Bryllup staa.

Han vilde just til at veksle nogle Ord derom med Madammen, men i det samme var der noget, der skyggede udenfor, et hvidskægget Hoved kom tilsyne i Vinduesaabningen og en gammel, knastør Stemme begyndte at synge det gamle Rim:

» Vidi vidivit, min Mand er kommen,
vidi vidivit, hvad har han bragt

Madam Bagge slog efter ham og standsede Rokke hjulet:

— Har vi ham nu igen, gamle Skabilkenhoved! Naar én tænker sig hans gamle Skrog bedst fortøjet, saa er han paa Spil som snarest over den ganske By.

Anders bemærkede leende, at gamle Drackenberg som oftest laa for Anker udenfor Madammens Vindue. Da han i Fjor Efteraar kom hjem, havde det frydet ham over al Maade en af de første Dage at se Ryggen af Drackenberg udenfor samme Kvindes Vindue. Da vidste han, han var hjemme igen.

Drackenberg tilstod, at han aldrig forhen havde været, med til

saa lang Belejring, men Fæstningen maatte vel falde engang, om man ej opgav Haabet.

Anders syntes ogsaa, at Madammen ligesaa godt kunde kapitulere først som sidst. Havde ikke Byens Gavstrikke afvigte Voldborgaften, da de delte Gadelam ud ude ved Skovmøllen, ogsaa sammensplidset Christian Jakobsen Drackenberg og Enkemadam Bagge.

Madammen mente, de skulde skamme sig, de Hallunker, saalunde at holde gamle Folk for Trekant. Forresten kunde det aldrig falde hende ind at gifte sig igen og mindst med en Person, der var sine halvtredsindstyve Aar ældre. Men kunde det være samme Personage til nogen Plasér at synge Serenader udenfor hendes Vinduer til Dommedag, som han jo sagtens oplevede, da Døden syntes at have glemt hans Nummer, skulde hun ej fortryde derpaa. — Hvis hun ellers skulde sige sin sandfærdige Mening, kunde det vel nok være paa Tide at holde op med at gøre dem begge til Nar.

Det kunde lettest hindres ved at de giftede sig, paastod han, og heri gav Anders ham Ret. Det morede ham kosteligt at overvære den Gamles skæmtsomme Kurmageri, som hele Byen lo ad. Han havde dog en Anelse om, at der laa Alvor gemt bag Skæmtten. Drackenberg følte sig mere og mere ensom og ærgrede sig over, at han i sine yngre Dage havde forsømt at gifte sig. Nu gik han da sagtens som saamange andre og lavede Løjer med det, som han indvendig var hjertebedrøvet over. — Og mens Anders tænkte saadan, glemte han ikke at opsende en stille Tak, fordi han ikke længere behøvede at gaa egne ensomme Veje uden Følgeskab.

Det halve Aarhus var taget ud til Skovmøllen i denne mærkeligt skønne Sanct Hanskvæld. Folk laa i store Klynger omkring paa Skrænterne ud til Stranden, men snart forsvandt Omridset af disse Flokke, der blev til eet med Nattens Skygger, og kun Latter og højroestet Skæmt forraadte Stederne, hvor de laa.

Nede ved Møllen var der stillet lange Bænke og Borde frem. Der stod en tændt Lygte paa hvert Bord, og der hængte endnu et Par Stykker til i Egetræerne ved Dammen. De gav det hele et underlig uvirkeligt Skær, der passede godt ind i Aftenens Stemning.

Niels Gram og Pigerne løb ud og ind. Hans hæse Stemme hørtes over det hele Kompleks, naar han stod ved Bordet og tappede af Tønderne i store Tinkruse, som Pigerne tog af hans Haand og ombar til de Mænd, der havde taget Plads ved Bordene, og som især var ældre Borgere, der satte større Pris paa Hamborg øl end paa Sanct Hansblus.

Der ved Bordene traf Anders Gertrud. Han havde set ind, men Stuen var tom. Da hun saa ham, gik hun hen til ham, langsomt og uglad, forekom det ham, og han fik snart Grunden at vide: Mor Amdi havde været syg et Par Dage, og det var blevet værre nu ved Aftentid. — At det dog nu skulde hænde i Aften ! sukkede Gertrud.

— Bare hun saa overstaar det, sagde han — hun er jo en gammel Kone.

— — Fordi hun var blevet daarlig, behøvede hun da ikke at krepere, mente Gertrud. Hun talte saa mut, syntes han.

— Nej, men hun er en meget gammel Kone, gentog han.

— Uf — du skal da ogsaa gøre alting saa traurigt. — Nu havde jeg dog saadan glædet mig til Løjer og Lystighed i Aften.

— Ja, jeg ikke mindre — det er den herligste Sommeraften, og vi skal ret fornøje os sammen, Gertrudlille, men først maa jeg se indenfor til din Mormor.

— Ikke lige nu — vi maa først op paa Skrænten, for nu bliver Blusset tændt. Kommer du først ind, slipper hun dig ikke.

— Jovist, jeg kommer straks igen. Jeg vil blot sige Godaften.

Det varede ogsaa kun et Par Minutter, inden han kom igen.

— Din Mormor er meget syg — mere krank og ringe, end du tror. Men hun vil selv ikke have os til at sidde over sig, men siger, at vi

skal nyde vor Ungdom i Aften sammen med de andre.

Det syntes at lette paa Gertruds Sind, hun stak sin Arm fortroligt ind under hans, mens de vandrede op paa Skrænten, hvor de pludselig stod stille i Undren over Bugtens Ro og glitrende Skønhed. Og mens de saaledes stod, tændtes der Blus derovre i Vigene, og snart laa det mørke Vand indrammet i en Krans af festlige Blus.

Samtidig begyndte det at knitre og syde yderst ude paa Skrænten, hvor en tyk Røg ulmede op. Den stemte slemt for Brystet, men et Øjeblik efter slog de første Luer sejrrigt frem, hilst af Ungdommens Raab og Børnenes glade Jubel. Folk kom slæbende til med Neg og tørt Ved, Begkranse og Tjæretønder rejstes paa lange Staver, nogle gik omkring og rodede op i Flammerne med Høtyve og andre Redskaber, og det var ikke det mindst maleriske at se de sorte Skikkelser hoppe og springe mellem Flammerne som mørke Djævle, animeret af de vældige Tilraab fra andre Brinker, hvor Tilskuerne uset gav deres Bifald tilkende. En kraftig Mandsstemme tog paa med at synge en Vise, og snart faldt hundrede Stemmer med deri, hvorefter de begyndte paa den ryddede Skovplet at danse og slaa Halvkreds uden om Baalet.

Gertrud trak i Anders for at være med, men han undskyldte sig med, at han ikke kunde danse, som hun jo vel vidste.

— Gaa i Ringdans kan du vel, din Tørvetriller, sagde hun og var meget misfornøjet.

Men idetsamme, de tvistedes, hørtes Musik ude fra Havet, Fløjte- og Citterspil. En Baad kom sejlen, belyst af Fakler. Der syntes at være fem, seks Mand deri foruden de to Rorkarle. Det hele saa skønt og festligt ud, og da de kom nærmere, kunde man tydeligt høre Musikken og de taktfaste Aareslag.

— Det er Borgmesters Baad. — Det er unge Basballe. Det er Assessoren — blev der raabt af mange Munde, og der blev en Løben og Hoppen ned mod

Stranden, hvor Baaden lagde til. Paa Gertruds hastige Aandedræt og Føddernes skiftende Trippen mærkede Anders den Spænding og Uro, hun var i. Han sagde, at nu fik hun søge sig andet Selskab en Stund, for nu gik han atter ind for at se til den Gamle. Saa vilde hun vide, hvem han mente, hun skulde søge op, eftersom hendes gamle Skoleveninder helt havde svigtet hende ofter hendes Trolovelse.

— Naar jeg ikke er hos dig, kommer de nok, svarede han. — Histhenne staar jo Helle og Ingeborg — de har set herhen efter dig adskillige Gange, sagde han og gik.

I Stuen mødte han Niels Gram, der kom ud fra Kammeret.

— Hun har ikke langt igen, sagde han hæst. Og som han stod og havde lagt Haanden paa Klinken i Døren til Forstuen, vendte han sig raskt igen mod Anders og sagde, mens Mælet var nærvædt at svigte ham :

— Det vil blive sært at miste sin eneste Ven paa Jorden. Og inden Anders fik sig besindet til Svar, var han borte.

Hun laa med lukkede Øjne, som om hun allerede var død, Mor Amdi. Og da hun langsomt hævede dem ved hans Komme, saa han straks, at Døden var i Forstuen. Skyggen af et Smil for over hendes Ansigt, og hun spurgte hviskende efter Gertrud. Han sagde, hun kom straks.

Ved de Ord syntes den sidste Livsgnist at blusse op. Han bøjede sig ned over Sengen for at intet Ord skulde undslippe ham. Hun talte om Gertrud og bad ham vogte hende vel. Selv skulde hun da ikke faa den Lykke at se dem helt forenede — men Anders maatte love hende, at han, ihvad der end skete, vilde holde fast paa hende.

— Ja, Mor Amdi, sagde han — saalænge hun selv vil.

— Han fortrød dog straks sit Svar, thi Blikket syntes atter at sløres og Hænderne famlede uroligt ved Dynen. Lidt efter begyndte hun at tale vildt, men selv Dødskampens Taager syntes at have svært ved at omspinde de før saa klare Tanker. Anders satte

sig stille ned og lyttede anspændt og nøje til hendes Fantaseren over det Liv, hun nu skulde forlade, og først nu tænkte han ret over de store Vanskeligheder og Sorger som ogsaa hendes Sjæl havde haft at gennemgaa i denne forstyrrede og mærkelige Verden. — Snart talte hun om Jost og snart om Valborg, snart om ham og Gertrud — og nu om Niels Gram. Da hun nævnte ham, maatte Anders først ret lytte, og da fik han at høre, hvad han ikke før havde anet, at hun kendte Familieskabet mellem ham og Faderen.

Han følte det noget som en Lettelse; thi naar hun ikke havde følt sig beføjet til at omtale det for ham, maatte hun vel sagtens ikke tillægge det saa stor Betydning. Og de Lovord, hendes døende Læber udtalte over den Mand, der havde taget sit Læs af deres Bekymringer i Møllen, virkede trøstende paa hans Sind: Han kunde i Virkeligheden godt være sin Far bekendt — hans gode Egenskaber kunde nok opveje den ene store Fejl, han havde, naar man betænkte det ret.

Mor Amdi var blevet roligere, hun laa stille hen, mens Livet langsomt ebbede ud. En Pige kom ind til Sygesengen. — Herregud — er det saa nær ved Enden, sukkede hun. — Men Gertrud ! Den Gamle maa dog have hende hos sig, naar hun dør. Gaa og kald hende, saa sætter jeg mig imens ved Sengen.

Anders rejste og gik. I Døren saa han, at den Syges Blik fulgte ham, ret som hun vidste, hvorfor han gik. Der var blevet livligt ved Bordene udenfor, og han kendte det som en sær brudt Fornemmelse, saaledes at komme fra Dødskammeret ud i det leende, larmende Liv. Det var et Selskab henne ved et af Langbordene, der lavede det meste Støj.

Hvor skulde han finde Gertrud ? Han vidste knapt, hvor længe han havde siddet ved Sygesengen. Mon hun var at træffe ved Blusstedet — det var vel endnu ikke helt udbrændt altsammen ? Selskab maatte hun da sagtens have faaet, siden hun helt havde glemt sin syge Mormor.

Han blev staaende lidt og saa sig om. Det var et højst forvirret Indtryk han fik af dette sit Yndlingssted. Hvad skulde al den Forstyrrelse til i denne Nat, da Døden gæstede Stedet? Hvorfor skulde de tavse Egekæmper om Dammen staa i det latterlige Lygteskær, der ødelagde Sommernattens hvide Lys? Hvorfor skulde støjende, halvdrukne Stemmer overdøve Slusens Brusen — og Øllets og Brændevinens Aande forplumre Skovens fine Aroma? Hvorfor skulde ikke denne skønne, klare Midsommernat alene være Vidne til hendes trofaste Sjæls Himmelflugt? Var der da altid en Disharmoni knyttet til hver stor eller lille Begivenhed i denne Verden?

Han rev sig med Magt ud af sin Stemning, han maatte jo se at finde Gertrud, inden det var for sent.

Hvad var nu dette histhenne ved Bordet: Højrøstet Tale, Eder og Slag i Bordet. En hæs Stemme søgte at overraabe de andres: Niels Grams. Uvilkaarligt gik han nærmere. Drukken var Manden jo ikke, saa maatte han være vred — splintrende, flintrende gal — saadan som han raabte.

— — Og saa kommer saadanne fornemme Junkere med deres Lakajdreng og sætter sig ugenert ned her med deres medbragte Buteljer og jager Skovgæsterne bort som skabede Hunde, endda det aleneste er for det almindelige, arbejdende Borgerskab at dette Arrangement er truffet og stillet op i en saare ubelejlig Stund, da ogsaa Sygdom og Død i Kvæld er Møllens Gæster.

Hysen og Piben afbrød ham i hans Skænden. Men han slog Næven i Bordet, saa Flaskerne rullede, og tog fat paany:

— — Saa skulde saadanne højfornemme Vindmagere, der ikke gad gøre Dagens Gerning, men brugte Natten til Spektakler, slukkede Lygter og bastede og bandt Vægterne og smed dem ind i Portene efterat have drukket dem fulde, gaa og ødelægge hver en højhellig Kvæld for andet Godtfolk. Og vilde de endda nøjes med, som de plejede van, at gaa

om i Gaderne og agere Varulve og Helheste, hvorved de bare køs Livet af visne Kællinger, men de tog sig det for, som værre var, idet de gik ud paa at forlokke jævne Borgerfolks Kvinder, tog en fra sin Husbond, en anden fra sin Fæstemand....

— For Djævelen, hvad rager det dig, din Hundsvot, skreg en Stemme op. — Agt dig vel, hvem du taler til! Er der kanske nogen, der har taget din Kæreste — hvad i Helvede rager det ellers dig, din Hunderakker!

— Saa sagte, Sieur Basballe — saa sagte, truede Niels Gram, var Jer Tunge, og var Jert Skind — ellers kunde I kanske finde den, der kan bukke begge Ender sammen paa Jer lystne Krop.

— Truer I? En Mand sprang op indenfor Bordet.

Hans Ansigt lyste hvidt som Parykken, der faldt ned over hans Skuldre. I Mørket glimrede Sølvknapper og Guldgaloner paa hans Frakke, og over hans gule Silkevest hang en Kæde saa tyk som en Lænke med allehaande Signeter og Medaillons, og stenbesatte Ringe funkede fra de lange Fingre paa hans smalle Hænder.

Men nu begyndte de tilstedeværende at blande sig i Trætten; de advarede ham for Niels Gram, der var hidsig som Fanden og stærk som Satan.

— Anders hørte nu, at der var Kvinder med, for han hørte Ingeborg Basballes Snøvlestemme true med at sige det til faderen. Saa var Gertrud der vel ogsaa, og det var derfor, Niels Gram var blevet saa hidsig.

Han gik over mod Bordet og sagde saa rolig som muligt:

— Du skal blot vide, Gertrud, at din Mormor er i Færd med at dø. Hun har længe savnet dig.

Han vendte sig og gik over mod Skoven, men blev ved at høre Støjen bag sig. Engang hørte han tydeligt sit Navn blive nævnet:

— Bah, sagde en tynd Stemme — det er bare Hørkræmmeren, der er jaloux, saa binder han hende den Snak paa Ærmet.

— — — Nej, om han begreb hende, Gertrudlille. — Hvor kunde hun more sig med dem i Aften!

Han gik længere og længere ind i Skoven, til det blev fuldkommen tyst omkring ham — da fandt endelig hans Sind Hvile. Han huskede sit Løfte til Mor Amdi, at han vilde holde fast ved Gertrud trods alt, og han vendte om og gik tilbage.

Der var blevet stille paa Pladsen ved Møllen. Endnu hang Lygterne ude, men der var kun faa Mennesker tilbage, og de bevægede sig langsomt og stille, ligesom bange for at høre deres egne Fjed over Gruset. Han følte det paa eengang saa sikkert, at Døden havde gjort sin Gerning, og at det var dens Skygge, der havde drevet dem alle fra Skoven. Og han syntes, at det var godt, der blev Fred.

Men inde ved Dødslejet traf han Gertrud og Niels Gram. Hun havde kastet sig med Jammer og Veraab over den Døde, hvis blide Øjne for evigt var lukkede, da hun kom ind. Nu laa hun der og vaandede sig i de mest hjerteklagende Selvbefrejdelse.

Ja, saaledes var hun, Gertrudlille — saa hurtigt kunde hendes Sind veksle mellem Lyst og Graad — men som hun var, saa elskede han hende — evigt og altid, følte han.

Hans Blik faldt paa Niels Gram, der sad paa Stolen ved Siden af Sengen. Han sad med Albuerne støttet mod Knæene og hvilte sit tunge Hoved i de store Hænder. — Men det, som undrede Anders mest, var de store Taarer, som stille og ustandseligt trillede ned over hans hærdede Kinder. — Aldrig havde han set saa stille og saa tunge Taarer. Han følte nu tilfulde, hvor nær han stod ham.

Men der blev ikke talt mange Ord den Nat mellem nogen af dem, hver var optaget af sig selv, sin egen Sorg og sine egne Tanker. Da Anders ved det første Daggy traadte ud for at komme hjem til Boden, brændte Lygterne endnu under Træerne.

Han gik hen og slukkede dem.

XIII.

Enkemadam Bagge var i Færd med at flytte.

Eftersom hun alligevel før eller senere skulde forlægge sin Residens andetsteds hen, kunde det ligesaa gerne ske først som sidst, og sandt at sige, syntes hun og, at det var Synd for det unge trolovede Par, at de altid var henvist til at tale sammen i den mørke, skurvede Butik under Tunte-Kristens skumle Øjesyn. Og da der nu tilmed var en pæn og passende Bolig at faa omme i Kannikegaden, betænkte hun sig ikke paa at rykke ud.

Det var hendes ufortrødne Kavalier, Christian Jakobsen Drackenberg, der havde opsporet den Stue med Køkkenrum i Nabolaget, og det var samme utrættelige Riddersmand, der hjalp med Flytningen. Ingen kunde jo som han forstaa at fare varsomt med hendes gamle Souvenirs og Kuriositeter, da han bedre end andre forstod at værdsætte dem og tilmed havde Haandelaget til at omgaas dem, forklarede Madam Bagge.

Imellem han besørgede Fragtningerne, saa han ind i Hørkræmmerboden og fik Halsen læsket, for det var meget varmt i Vejret, og imens aflæssede han noget af al den indvendige Fragt, han altid gik omkring med.

Hans særlige Kæphest var Magistraten, dens Gøren og Laden var vanskeligst af alt at komme til Bunds i. For Øjeblikket var han optaget af den sidste Skandale med Borgmestrene, der laa i Kiv og Klammer indbyrdes. Ogsaa forgangen stod Basballes og Gyllings Pladser tomme i Raadet, fordi de ikke vilde sidde i Stue og Lag sammen med anden Borgmester Laasby, hvem de beskyldte for Uredelighed, og forlangte, at han skulde fratræde. Stiftamtmand, Baron Holck, havde de sat i en slem Knibe, da han ikke vidste, hvordan han skulde vende sig. Han havde under Haanden anmodet Laasby om at blive borte indtil Sagen var undersøgt, men samme Herre kom og tog sit Sæde paa Raadhussalen saa ugenert, som om det aldrig havde været ham, der var blevet mistænkeliggjort. Og endskønt ingen tvivlede om, at Laasby havde gjort sig skyldig i

Fiksfakserier paa Byens Bekostning, morede det dog Borgerskabet at se første Borgmesters Raseri, der mere og mere grænsede til Afsindighed.

Deri havde ganske vist hans hjemlige Forhold Hovedskylden. Det syntes bestandig, som om al jordisk Lykke havde vendt ham Ryggen. Hans Guldtørst blev aldrig tilfredsstillet. I hvor meget han fik, vilde han bestandig have mere. Af de mange Gaarde, han ejede, stod de fleste tomme, fordi han ikke kunde faa den høje Lejesum, han ønskede. Paa hans Gods Østergaard stod Hundreder af Øksner (= *okser*) for Tiden, hvis Værdi var sunket ned til det halve, fordi han af Gerrighedshensyn ikke fik solgt i rette Tid. Drackenberg gad ogsaa vidst, hvormange af Krejerter (= *små fartøjer med tre master, især brugt i Østersøen*) og Galioter der var gaaet under paa Søen, fordi han havde forsømt at holde dem i forsvarlig Stand.

— — Som med Guldet var det ogsaa gaaet med Æren:

Siden sin tidlige Ungdom havde han været Byens første Mand, hans medfødte rige Evner og hans Fødsel berettigede ham til den Plads — men hans stejle Hovmod, hans forbenede Egenvilje lod ham saa ofte sejle sine Planer paa Grund der, hvor andre mere fribaarne og fremadskuende Folk med Lethed styrede ham forbi. Hvad han nu fremsatte i Borgernes Raad, blev som tiest overhørt til hans store Fortørnelse, og Enevældens Sol synes at have vendt sine Straaler fra ham, da ingen af de Titler og Hædersbevisninger, hans ærgerrige Sind havde stundet efter, var blevet ham tildelt, fordi det var kommet Majestæten for Øre, at han havde en stor Skyld i Byens Stagnation.

Og som med Guldet og Æren var det gaaet med Freden i hans Hjem, vedblev Drackenberg sine Betragtninger.

— — Næst efter hans afdøde Hustru var hendes Søn Christian det Menneske, han elskede højest i Verden — eller rettere sagt: Der var ikke Plads i hans snævre Hjerte til flere end de to. Men

denne Søn, hvem han beundrede og næsten tilbad, gav ham kun Ærgrelser, Skuffelser og Sorger tilbage. —

— — En kan ogsaa købe Guld for dyrt — om det da ellers har Hjemmel paa sig, at Manden har solgt sin Sjæl for Gods og Guld, mumlede det derhenne, hvor Kristen Tønnesen stod.

Naar Drackenberg kom ind paa Emnet Basballe, var han uudtømmelig. Men han blev afbrudt ved, at en Vogn holdt for Døren, og en Mand sprang ned og kom ind i Butikken for at faa en Flaske fyldt med vestindisk Rom.

Paa Anders Grams Oplysning, at han ikke handlede med Rom, gav han sig til at bande og tordne over en saadan Dumhed — ikke at handle med Rom! Kan hænde, han heller ej havde Brændevin? En Købmandsbod uden Brændevin! — Hørkram — javel — men det forhindrede jo ej det andet. — Maaske det skulde være fornemt efter udenlandsk Mønster?

— — Det skulde saa, sagde Anders, men henviste ham til Købmand Buchtrup, lidt højere oppe i Gaden.

— — Jo Tak — men det var ikke til at holde stille paa det stejle Sted, hvor Buchtrups Gaard laa. Han fik da gaa, mens Vognen blev holdende.

— Det er én, der hedder Jansen, forklarede Drackenberg, der kendte hver Mand i Byen. — Pluselig løb han til Døren: Aahaa! Rigtig gættet: Visiteringsmændene var ude — Kommissionen for Opdagelse af ulovlig Bryggen og Brænden! Der holdt to Befordringer udenfor. — Han gik ud af Døren og talte med en Mand paa den forreste Vogn. Anders kendte ham ikke, derimod fik han Øje paa Steffen Tømrersvend, der sad paa den næste. Lidt efter kørte de forbi.

Anders havde tit hørt denne berygtede Kommission omtale; thi denne Samling af Banditter, som Byens Øvrighed udsendte for at opdage den ulovlige Brændevinsbrænden paa Landet, fordi den efter Formening greb ind i Borgernes Næring, havde forstaaet at gøre sig særlig forhadet i utrolig kort Tid, saa

Stiftamtmanden endog havde maattet henstille til Magistraten, at den i Stedet for disse »uskikkelige, uvederhæftige og liderlige, afdankede Personer«, valgte estimerede og agtbare Borgere med nogenlunde høvisk Optræden.

— Hvor mon Ravnene skal slaa ned i Dag? spurgte han Drackenbergs, da denne kom ind.

Den Gamle, der selv var saa sober, skældte over saa danne Karle, der selv skulde have Flaskerne fyldte, mens de var paa Rov efter den trælsomme Sliders fattige Snaps. Saavidt han havde opfattet Vagtmesteren — den Mand, han talte med — rigtigt, gik Vejen over Skovmøllen ad Moesgaard og Fulden til. Der skulde findes megen Destillering paa de Kanter.

Anders blev betænkelig ved denne Meddelelse, han frygtede for Niels Grams Hidsighed. Hvordan vilde det spænde af? At Steffen, hans Arvefjende, var med, gjorde Sagen værre, syntes han.

Det viste sig, han havde Grund til at blive agtsom; thi et Par Timer efter kom der ridende Bud fra Skovmøllen, at Jomfru Gertrud bad ham komme derud snarest.

Da han kom derud, fandt han hende pludselig revet ud af den dybe og dumpe Bedrøvelse, hun var faldet i efter Mor Amdis Død for fjorten Dage siden. Hun havde haft det samme Anfald af stum Anger og sygelig Trang til Ensomhed som efter Morfaderens Bortgang. Det syntes, som om en eller anden stærk Tildragelse skulde til for at ruske hendes Sind ud af det døsiges Tungesind, der atter havde omspundet hende; thi i Dag var hun atter aandsnærværende.

Hun begyndte straks at græde, da hun saa Anders, og tog derpaa til at fortælle, hvad der var foregaaet i Møllen.

— Hvor er Niels Gram? afbrød han hurtigt.

— Han tog den brune Hoppe og satte efter dem. Han sagde, han havde en Ven i Fulden, han skyldte at vare ham ad — Peder Hansen, tror jeg han hedder.

— Aa ja — nu falder det mig ind, at din Mormor har fortalt mig, at der er en Mand i Fulden, som han staar i Taknemlighedsgæld til.

— Aa, Anders — kan du sige mig, hvorfor jeg er saa hjertensrød? sagde hun og lagde sin Arm om hans Nakke.

— Du faar trøste dig, Gertrudlille, sagde han og drog hende nærmere til sig. — Du siger, de tog alle Remedierne — lad dem bare det! Om faa Uger flytter du vel ind til mit, og saa er den Sorg slukket. Niels Gram, som efter din Mormors Bestemmelse skal styre Møllen for os, faar da gøre sig bedre betalt af Skovgæsterne end det tidligere er sket — naar Redskaberne er taget, og Brændingen forbudt, saa han skal købe sine Varer i Aars, falder det jo ganske af sig selv. — Og saa er den Fortrædelighed forbi, Gertrudlille!

Men da tog hun værre paa at jamre og beklage sig, saa han snart mærkede, der maatte være andet i Vejen. — Lidt efter lidt kom det frem altsammen:

— Der havde været een bestemt Person blandt de fremmede Mænd, som havde fornærmet og fortrædiget hende saare. Det var en halvgammel Mand, som de andre kaldte Vagtmesteren, og som lod til at staa for det hele. Han havde, da de først kom derhid og fredeligt havde slaaet sig ned om Egebordet i Stuen til sædvanligt Drikkelag, været nærgaaende mod hende, som hun bedst gik og satte frem, hvad de begærede. Men da han forlangte ja næstendels befalede, at hun skulde kredense Bægeret, og hun pure nægtede det, blev Manden grov og lod hende høre hendes Moders Skæbne. — Hun behøvede saavist ikke at gøre sig kostbar, det klædte hende grumme ringe, havde han sagt.

Derover var Niels Gram da bragt i sit værste Krigshumør. Med Slag i Bordet havde han hævdet hendes Ret til at gaa fri og uantastet for slig gemen Paatrængenhed, eftersom hun var en bortfæstet Brud.

— Det var vel kun Niels Grams Skyldighed, sagde han.

Men Gertrud vedblev at berette under stride Taarer:

— Ved dette Lag var der en anden, som tog til Mæle.

— Det var ham, Steffen, som du forhen har omtalt. — Han sagde, at det kunde vel knapt tænkes at have nogen Indvirkning, eftersom jeg ikke skulde indsættes i saa fint Familieskab. — Den Mand, jeg var bortgivet til, havde en Taterkvind til Mor og en Drukkenboldt og Slagsbroder til Far. — Ja, saadanne lød hans Ord, hulkede hun.

Da Anders tav, tog hun atter til Orde:

— — Det var jo ingenlunde saaledes — det maatte han aldrig tro — at hun lod sig oprøre af saadan Snak. — For dette om Moderen vidste hun jo forud — og om hans Far vidste jo slet ingen Besked. — Men Niels Gram var blevet helt ude af sig selv og truet, ham paa Livet løs. — Og af den Aarsag var det da sket, at de gik paa Spor og Opdagelse over det ganske Møllerhus, indtil de omsider fandt Brænderisagerne i Bageovnen og Destillerkedelen i et aflukket Rum i Sidebygningen. — Da havde der lydt et drukkent Sejrsskrik fra alle Munde.

Forgæves havde Niels Gram protesteret ved at henvise til Møllens hævdvundne Ret til at skænke for vejfarende Rejsende, og til at de aldrig havde set noget Forbud mod Brændevins Brænden i Skovmøllen. Hans Indvendinger blev næppe hørt.

Forgæves havde hun selv taget Mod til at sige, at hun — som Indehaver af Møllen — vilde klage til Borgmestre og Raad. Det havde bare vakt Latter og uhøvisk Tiltale. — Ja, han, Steffen, kunde endog meddele hende, at gamle Basballe havde hende i Kikkerten, saavel fra Juledagene som Skærsommernætterne. — Den ganske By vidste Besked derom.

Anders stod stum og hørte til. De skarpe Linjer om hans Mund kom tydeligere og strengere tilsyne. Omsider, da hun havde lagt sin Arm om hans Hals og lænet sit Hoved mod hans Skulder, som for at søge Tilflugt, sagde han de Ord:

— Jeg er bange for, Gertrud, at der ingen Ret gives for Folk af min og din Slags. — Din Mormor bad mig om at vogte dig vel, sagde han og drog hende endnu nærmere til sig, men jeg er ræd for, at hun ikke ret vidste, hvordan Mennesker kan være — her tillands i alle Fald.

Hans Ord vakte hendes saarede Stolthedsfølelse. — Hvem af denne Bande drukne, ryggesløse Personer havde mindste Skygge af Ret til at klandre hende eller ham? Var hendes Far ikke en Herremand, hendes Mor en agtet Borgermands Datter? Og han. — — Hun havde ganske vist engang gruet over, at hans Mor var kommet af Natmandsfolket — men det kom af, at hun dengang ikke var saa klog som nu. Thi forgangen havde hun hørt Lector Worm og en anden Borger, som svaled sig i Møllen ved et Glas Øl, tale om Zigøjnerfolkets Herkomst og Hjemstavn i det fjerne Østerland, og de havde lagt dem saamange skønne Dyder til: Trofasthed og Nøjsomhed og Samfølelse, foruden det nære Forhold, som de stod i til Naturen. De var lykkelige i deres Vildhed, havde de sagt, som ogsaa Dyrene var det mere i vild end i tæmmet Tilstand.

— Ingen kan vide det, Gertrud. Jeg tænker, enhver faar leve efter sin Natur. Vi har jo engang set et Glimt af deres Liv her ved Skovmøllen, og jeg husker endnu, hvor forfærdede vi begge var derover. Ejheller har jeg let ved at tro, at Naturen gør Folk vilde — allermindst Naturen herhjemme. — Nej, Naturen er altid retfærdig — den behandler alle eens.

— Ak, Anders, jeg er saa ked derover, klagede hun og græd igen. — At dette nu ogsaa skulde hænde!

Han overtalte hende til at følge med ham i Skoven i det skønne Vejr, imens kunde de tale om deres Fremtidsudsigter. — Nu var altsaa Madam Bagge i Gang med Flytning.

— — Og som de nu vandrede henad Skovstien fortalte han med glad Stemme — om Loftskammeret i Gavlen, hvor de skulde sove, og

hvortil Himmelsengen allerede var bestilt — om Pigens Sengekammer bag Køkkenet og den store Stue bag Madammens Rum, der skulde bruges ved festlig Lejlighed, naar de nu snart blev saa velholdne, at de kunde købe Ting til at stille op deri. Men den forreste Stue skulde først i Stand. Hun skulde faa Sybord paa Forhøjningen ligesom Madam Bagge, og ja — han havde jo ellers tænkt sig det som en behagelig Overraskelse, men nu fik hun ligegodt vide det straks: Han havde allerede bestilt hende et Fuglebur med en Harzenerfugl i.

Saadan vedblev han at fremstille for hende, hvordan han efter fattig Evne vilde smykke deres Fremtidshjem, saa hun skulde forstaa, at hun var Solen i hans Liv, og alt skulde dreje sig om hende.

For første Gang syntes hans Tale om deres Fremtidsudsigter at vække hendes Lyst til at være med deri. Hun havde ganske vist nu og da udtalt sin Længsel efter at drage ind til hans, men han havde altid vidst, at det mest var for at komme ind til Staden og slippe for den ensomme Tilværelse i Skovmøllen, hvor hun efter de Gamles Død følte sig saare trist og forladt. — Men i Dag syntes han at spore noget nyt og ukendt i hendes Væsen, som lagde Glæde i hans lyse Blik og Varme i hans smukke Stemme, saa hendes Kulde tilsidst smeltedes ved hans fortrøstningsfulde Ord om de glade Dage, der ventede dem.

— Og har du saa tænkt paa, Gertrudlille, at vi har et Landgods, som andre Storfolk?

— Snak, Anders — Landgods? Aah — du mener sagtens Møllen da?

— Ja, er det ej helt pudserligt, Gertrud, at vi — vi to — ejer Landgods næsten som den store Basballe selv.

— Det var mit højeste Ønske engang at bo et Sted som der. — Nej, du maa ikke blive forskrækket, jeg vil aldrig forlange af dig at tage Bolig herude, da du saa højt elsker Staden. — Men herud kan vi tit tage og fryde os i Guds Natur, faa Niels Gram til at køre ind efter

os, kanske i holstensk Vogn, om det kan blive mig forundt at tjene dertil. — Hvad mener du, de vil tænke i Staden, naar Hørkræmmerens kører i Skoven at forlyste sig, hvad Gertrudlille?

— Aa, Anders! sagde hun, men Øjnene var store og blanke af Forventning efter den Tid, han fremtryllede ved sin Tale.

Ellers havde hun nu ment, at Møllen skulde sælges, skønt hendes Mormor havde ønsket, at hun ikke skilte sig af med den, saalænge Niels Gram vilde styre derude. — Dog kunde hun ikke nægte, at hun altid gik om med en Frygt for denne Mand, hvis ustyrlige Sind kunde føre ham ud i, hvad det skulde være.

— Har han haft nogen Raptus paa det sidste? spurgte Anders.

— Ikke siden den Gang, da du red bort paa den brune Hoppe efter Døbeseddelen. Da husker du vel, han kom i Arresten og sad der i otte Dage. Du kan tro, Mormor holdt en bedrøvelig Prædiken den Dag, han vendte tilbage. Gentog det sig en eneste Gang, sagde hun, maatte han forlade Møllen.

— Hvad sagde han dertil?

— Han kyssede kun hendes Hænder. Ellers mælede han jo aldrig noget efter en slig Tildragelse, han kunde gaa i Uger uden at sige ti Ord, bare slide af sin karske Bælg baade Nætter og Dage — Mormor ynkede ham da altid. Hun sagde, at der var mere godt ved ham, end nogen vidste.

— Og endda er du ræd for ham?

— Saa du ham ikke Sanct Hansaften? Han var saa vild i Øjnene hin Gang, saa jeg ej kan forglemme det.

— Om ej din Mormor havde ligget paa Sottesengen — da havde han pryglet — maaske dræbt unge Basballe hin Nat.

— Har jeg da ikke Grund til at være ham ræd?

— Jeg ved ej saa lige. — Det var dog forvist retfærdig Harme, der bragte hans Blod i Kog, Harme over, at en Skørtejæger og Nar skulde sætte Klik paa en ærbar Jomfrus gode Navn og Rygte.

— Pyt! sagde hun paa sin raske Maade og kastede med Nakken.

— Forstaa mig ret, Gertrud: Du mente intet dermed — intet andet end at ville more dig lidt — i godt Lag mente du. Men det er nu ikke godt Lag for dig, det Selskab. — Det var ogsaa Niels Grams Mening.

— Ved I to kloge Høns nu det saa nøje ?

— Jeg ved, at den Mand, der paa samme Tid skriver til to unge Kvinder, som han begge har friet til og hemmelig forlover sig med, sender den ene Smykker i Julen og den anden Dukater i Fastelavn, kalder dem begge ved Navne som »min yndigste Engel« og min »allerkæreste, dydige Dukke«, er mere end en Nar — han er en Bedrager og Skurk, der driver Leg med Menneskehjertes.

— Hvorfra har du denne Røverhistorie ?

— Fra to saa habile Folk som Drackenbergs og Madam Bagges.

— Og hvem skulde de da — de Dydens Engle og yndige Dukker — være, spurgte hun med let Haan, men Stemmen var uklar og Blikket vendt mod Jorden.

— Jeg kunde sagtens nævne dig Navnene her paa Stedet, men jeg har lovet Tavshed i den Sag — og Navnene siger jo heller intet — Gertrudlille. — Vi har intet hidtil talt om hin Aften, endda der kunde være nok at sige — men vil du som jeg, saa lader vi alt, der kan saare og nage, fare og tænker kun paa at fange Lykken ind for Fremtiden. — Har du ret set Skoven i Dag, hvor skøn og frisk den er — ret som en Ramme om dig og din favre Ungdom. Kan du tænke dig noget herligere end at se paa de blaa, vuggende Bølger under Skovskrænten her. — Jeg selv har intet større Ønske her i Verden end at kunne glæde mig sammen med dig over Naturens Herlighed, vandre her med dig alene og se al den velsignede Sommerpragt i denne sjældne Skov ved Havbugten.

Han standsede sin Tale, da han mærkede, hvor hun var blevet tavs, og de gik videre uden at tale, indtil hun pludselig stod stille, saa sig om og sagde, at de var kommet langt, langt ind i Skoven, langt forbi Ørnens Rede.

Histoppe stod jo Kammerherrens Bænk.

Han foreslog, de skulde sætte sig og se paa Vandet. Faa Minutter efter hørte de fjern Larm og Raaben. Men i næste Øjeblik sprang de op og saa paa hinanden med Forfærdelse; thi Skoven gav Genlyd af vilde Skrig, og de hørte Trampen og Fodslag, der banede sig Vej over knasende Grene og undertiden blev til Spring og hastigt Løb. Den hele Larm syntes at komme nærmere, og Gertrud greb ham fuld af Rædsel i Armen og bad ham om endelig at blive hos hende.

Nærmere og nærmere hørtes det uhyggelige, vilde Skrig. Det var et bestemt Raab, som stadig gentog sig, men Ordene var ikke til at faa fat paa.

Anders trak Gertrud med sig hen bag en svær Egestamme i Skovens Tykning, og derfra blev de Vidne til et ræddeligt Syn: En rasende Flok kom styrtende henad en af de banede Veje.

Det var en Skare Bønder, gamle og unge mellem hverandre, alle bevæbnede med tilfældige Vaaben: Forke og Grebe og Plejle, som blev baaret over Skuldrene, en enkelt svang en Høle med fæle Fagter, altsammen under det skrækkelige taktfaste Skrig:

Huh, huh ! Slaa, slaa !

— Gud fri os vel ! sagde Anders. — Hvad har vel disse Røvere eller Ildgerningsmænd i Sinde ? Nu er det snart to Hundrede Aar siden de Raab sidst blev hørt i Jylland.

Der kom et Par barbenede Dreng springende noget bagefter Skaren, men saa nær, at Anders kunde raabe dem an. Han spurgte dem, hvad det var, der gik for sig.

De sagde, at det var Peder Hansen i Lille Fulden, der lavede Oprør. Der var Folk med ham fra flere Sogne.

De vilde slaas med de Mænd, der havde taget hans Kedel.

Saa vidste Anders Besked.

— Bare Niels Gram ikke er med, sagde Gertrud.

— En kan gerne frygte det, sagde Anders.

Den ene Dreng vendte sig og sagde:

— Niels Gram fra Skovmøllen!
Jo, han er med. Han er en af de allerværste.

— Det slipper de ikke godt fra, sagde Anders bedrøvet. — Det er altfor dumt at tage sig saadan tilrette.

De fulgtes ad hjem til Møllen. Der var ingen Niels Gram. Den anden Karl havde ogsaa hørt Skrigene i Skoven og set tre, fire af de Mænd, der havde været der om Morgenens, komme flygtende øster fra. Baade Karlen og de to Piger stod skrækslagte udenfor Porten og spejdede efter, om de fik mere at se.

— Gaa hellere ind, sagde Anders. — Det er nok bedst for os her at vide saa lidt som muligt.

— Bare Niels Gram havde været her! sagde de.

Hele Aftenen sad de samlede i Dagligstuen, ængsteligt ventende, men der kom ingen Niels Gram.

Engang saa de en Rytter sprænge forbi ad Byen efter, og en Time senere saa de Byfogden komme kørende med flere andre uniformerede Mænd, men da havde sandsynligvis Skaren splittet sig, for de kom snart igen tilbage, fulgt af de to Vogne, der var kørt ud om Morgenens.

Anders blev derude saalænge, at Folkene fik Aftenrøgten fra Haanden, men Kvæget var ikke vendt hjem, og Pigen, der plejede at hente det, turde ikke gaa alene i Skoven. Mens der taltes om det, kom Niels Gram trækkende med de tre Køer. Han saa trist og nedslaaet ud, svarede ikke paa de Spørgsmaal, der blev stillet ham og holdt sig udenfor.

Gertrud vilde overtale Anders til at blive der Natten over, men han kunde ikke være længere borte. Han trøstede hende med, at nu havde hun dog igen Niels Gram til at værges sig, men hun rystede angstfuld grædende sit Hoved og sagde, at det hele bares hende saa underligt for — som om der vilde hænde dem alle noget sørgeligt.

Da han kom ind til Byen, hørte han, at der havde staaet en større Batalje i Moesgaard Skov, hvor Bønder fra Fulden og Fløjstrup havde overfaldet den af Byens Magistrat udsendte Undersøgelses-Kommission,

standset Vognene og trukket Personerne ned deraf, og da disse havde taget Flugten, forfulgt dem gennem Skoven helt forbi Ørnens Rede, hvor det var kommet til et stort Slagsmaal.

Imidlertid var Personen Jansen, som om Morgenens havde været inde i Boden, i fuld Firspring redet til Staden og givet Byfogden Melding. Da nu Hr. Oluf Andersen med et Par andre af Rettens Haandhævere var kommet til Stede, tog Bønderne skyndsomst Flugten, hvorefter Undersøgerne besteg deres Vogne, eskorteret af Byfogdens. Men da de kom til Staden, viste det sig, at de savnede en Mand: Vagtmester Helm var blevet derude. Det var nok ham, der havde faaet den haardeste Medfart, fordi han havde brugt Pysken mod Urostifterne.

Der var straks blevet udsendt en væbnet Patrolje for at finde Vagtmesteren, men de Folk var ikke glade for Hvervet, thi Nattens Mørke laa nu over Skoven, og hvem garanterede, at den ikke skjulte; de rasende Bønder endnu.

Den ganske By var blevet opskræmt ved denne Begivenhed. Omkring Lygtepælene stod mørke Grupper af Folk med blege Ansigter, der drøftede Dagens Gerninger med hviskende Stemmer. Thi dette var mere end Vold og Overfald — det var aabenbar Modstand mod Byens hæderkronede Magistrat — det var Aartiens kuede og knægtede Trods, der pludselig skaffede sig Luft i en saa ubesindig Fremfærd. — Mening stod mod Mening, men om nogen var gaaet fra Klynge til Klynge og lyttet nøje, vilde han have erfaret, at det ikke var Byens Udsendinge, der fik Ros for deres betalte Arbejde.

Anders Gram havde Lygten hængende i Boden den ganske Nat. Gamle Kristen sad paa en omvendt Tønde og blundede med halvaabne Øjne, nu og da gav han sig til at mumle Bønner og Remser eller fremsige sine spaadomsagtige Drømmesyner om Mord og Blok og Galge. Anders bad ham søge Sengen, men han syntes at overhøre alt, hvad der blev sagt.

Døren var ikke stænget, og naar Folk gik forbi og saa Lyset i Boden, kom de ind for at spørge eller fortælle, hvad de vidste. Jerrik fra Basballes var blandt dem. Han vidste, at Patroljen var kommet tilbage ved Totiden efterat have gennemstrejft Skoven paa langs og tværs — men Vagtmesteren havde de ikke fundet.

Heller ikke Jerrik var nogen Tilhænger af den Maade, som Raadet for frem paa mod Bryggen og Brænden, for den Sag var nu engang blevet Folkets Hjemmelsret, og de forstod vel knapt Grunden til, at det nu skulde være anderledes. I alle Fald burde det være Folk med tilbørlig Optræden og Konduite, som skulde sendes ud til Undersøgelse, og ikke den Slags, som var ude fornylig, der vel knapt kunde se Forskel paa, om der blev brændt lidt til eget fattigt Forbrug, eller der blev gjort Prangen og Salg dermed, som kunde skade Borgerstanden i Næringen.

Han havde hørt, at Peder Hansen og Kone i Lille Fulden var ude ved Høet, da Niels Gram fra Skovmøllen kom for at vare dem ad. Der var nok gammelt Venskab imellem dem. — Men inden de var naaet hjem til deres fattige Bo, havde Undersøgerne været der, skaffet sig Indgang ved at slaa Døren ind, brækket Laase itu paa Skabe og Kister og borttaget den indmurede nye Kobberkedel fra Bryggerset.

— Gud i Himmerige, sikke Banditter! sagde Anders.

— — Jo jo — det var fede Karle, liderlige og fordrukne til Hobe, vedblev Jerrik at gaa videre. — Og Peder Hansen var da ogsaa blevet saa overdreven harm af Sind og var rendt til Naboens, der var sket samme Tort og Overlast. Niels Gram var redet fra Sted til Sted, den ene kaldte den anden til, og tilsidst var de en hel Skare, der væbnede sig med, hvad der var for Haanden. Den ene hidsede den anden op.

— Det lød forfærdeligt — det vilde Raab i den stille Skov, sagde Anders, og det gøs i ham, da han tænkte derpaa.

— Jo, det er ligegodt en skidt Facon, sagde Jerrik. — De skulde have givet dem nogen tørre Stryg, de Køtere, for det er li'godt, hvad de har fortjent — og saa dermed Basta. — Det er li'godt baade min og fleres Formening.

Anders gav ham Ret. Men saa kom hans gamle Ven til at fortælle ham noget, han havde hørt fornyssens. — De vilde li'godt nu til at lukke af for Folmersgyden, vilde de.

— Kan det være sandt, hvad du der siger, Jerrik.

— Jo, det skal nok sæde — akkurat ligesom med Hans Jensensgyde. — Hvissom de da ellers kan komme af Sted dermed. — Jo, det er li'godt Meningen, kan du tro. A tænkte straks paa at faa det bragt til din Underretning, bitte Anders — for det kan li'godt skade dig en hel Del i din Næring. — Nej, den Gamle er ej saadan at bide Skeer i Stykker sammen med. — Saalænge der er Liv i ham, vil han være den, der raader for Aars.

Kristen Tunt gav sin Tilslutning til Kende ved mumlende Forbandelser:

— — Ve og Vok over ham, den arge Gnier, der ligger som en Sten paa hver Fattigmands Vej! Gid Djævelen snart hente hans sorte Sjæl!

Jerrik rejste sig og bød et forfærdet Godnat. Anders blev staaende den største Del af den lyse Nat i Døren paa Hjørnet. I Borgmestergaarden var alle Vinduer til Gaden oplyste. Han saa Gardinerne flagre for Nattevinden ud af et aabentstaaende Vindue i Gavlen mod Haven og hørte Sang og Latter og Citerespil lyde ud derfra.

Tidlig om Søndag Morgenen bredte Budskabet sig over Staden, at Vagtmesteren var fundet ved en Bæk i Skoven, hvorhen han var kravlet paa Hænder og Fødder for at drikke. Han levede endnu, da han blev fundet af Skytten fra Moesgaard, der hurtigt fik ham bragt til Skovmøllen, men der døde han, inden han fik gjort Rede for, hvem eller hvilke der havde forvoldt hans Død. Han havde været skrækkelig forslaaet.

Anders første Tanke var Gertrud, hvis oprevne Sind ikke saa godt taalte flere voldsomme Indtryk, og han gav sig paa Vej til Møllen, saasnart det lod sig gøre. Da hørte han Klokkerne ringe til Tolvprædiken.

Men da han var naaet forbi Marselisborggaarden, mødte han en Vogn med Kusk paa Bukken og to væbnede Bytjenere paa bageste Sæde. Men paa Forsædet sad Niels Gram, lænket paa Hænder og Fødder. Han løftede sit tunge Hoved og hans Blik traf Anders.

Anders vendte sig og gik tilbage hjemover. Ikke et Øjeblik tabte han Vognen af Syne.

Udenfor Brobjerg mødte han Jerrik, der gik til Stakhaven. De standsede begge, og den gamle Karl sagde en hel Del om den grusselige Gerning, men Anders hørte intet deraf. Først da Jerrik bad ham erindre det Vink, han havde givet ham angaaende Folmersgydens Lukning, smilte han tungt:

— Du faar have Tak, Jerrik — men jeg tænker nu, at det kan være mig det samme.

XIV.

Om Aftenen stod Gertrud, oprørt og forfærdet, i hans Stue.

— Hvad er det, man siger? raabte hun vildt. — Er du — er du en Søn af Niels Gram?

— Jeg er vist saa, Gertrud, endda det aldrig staar noget Sted skrevet.

— Og det har du aldrig fortroet mig? Er det den Oprigtighed, som du altid pukker paa, den Ærlighed, som Mormor bestandig berømmede dig for? Nu hvorfor svarer du ikke?

— Hvad skal jeg svare, Gertrudlille! Niels Gram har aldrig vedkendt sig at være min Far — han forlod min Mor, inden hun fødte mig til Verden.

— Men du vidste det altsaa og tav for mig.

— Jeg vidste det, fordi min Mor sagde mig det. — Og jeg tav. — Men hvorfor jeg tav overfor dig — ja, kanske du selv gætter Grunden, Gertrudlille....

— Du mente sagtens, at jeg da vilde finde dig for ringe?

— Jeg gjorde vist saa.

— Aa, jeg vilde ikke tro i Dag, hvad jeg hørte — før jeg fornam, at du ikke kom. — Da forstod jeg, at det var Samvittigheden, som slog dig.

— Nej, Gertrud, min Samvittighed har intet dermed at skaffe. — Hvad Niels Gram — hvad min Far, rettede han, har gjort, er jeg uden Del i og holder mig selv for lige god endda. — Men jeg vidste jo, at du vilde tænke anderledes.

Hans stille, bedrøvede Sagtmodighed rørte hende dybt. Hun gik ham nærmere for som sædvanligt at lægge sin Arm om hans Hals. Men han veg tilbage og saa paa hende med sine sørgmodige Øjne.

— Nej, Gertrud, lad det nu være forbi mellem os. Jeg er ikke og kan ikke nogentid blive — en Mand for dig — en Mand, som du kan være tjent med — være bekendt.

— Det kan jeg vel bedst selv bestemme, tænker jeg.

— Du ved selv, hvor kær du er mig, Gertrudlille. Fra første Gang jeg saa dig som lille Pige vandrende ved din Morfars Haand, har du været ligesom indvævet i hele mit Liv, hver Tanke, hver Gerning. Men nu faar det være Slut. — Thi selvom du i Øjeblikket kunde overvinde dig til at trodse Samfundets Snæversyn og Foragt, vil den Dag snart oprinde, da du vil indse, at du tog fejl.

Hun satte sig ned og gav sig over i fortvivlet Graad, mens han vendte sig bort for ej at overvældes af Øjeblikkets tunge Alvor.

— Kunde du vel tænke dig at være gift med Sønnen af en Forbryder — at maaske dine Børn engang skulde tage Arv efter ham?

— Ingen ved endnu, hvad Niels Gram har forsyndet. Kanske bliver han snart frikendt og løsladt.

— Nej, nej — det gør han ikke. Selvom han ikke er Morderen, har hans Andel dog været for stor til, at han kan

slippe ud af Øvrighedens skaanselsløse Klør.

— Niels Gram har tit været god mod mig, sagde hun og gav sig igen bitterligt til at græde.

Det bankede sagte paa Døren. Anders lukkede op. Der stod en Mand derudenfor med et Fuglebur. Med en Haand, der skælvede let, tog Anders imod det og satte det paa Bordet foran Gertrud.

Hun hævede Hovedet og saa derpaa. Hendes fortvivlede Graad blev til smærtelig hulkende Jammer. Men han stod stum og vidste hverken Raad eller Lindring.

Da hun havde grædt sig træt, rejste hun sig for at gaa. Hendes Blik faldt paa Violinen, der hang paa Væggen. Hun bad ham om at spille — det var saalænge siden — og han gjorde, som hun bad ham om, tog Fiolen ned og gav sig til at spille.

Men det var ingen glade Toner, han fremkaldte. — Det var en stor og dyb Smærte, der fik Røst ved hans Buestrøg — en klagende Jammer, en bundløs Fortvivlelse, der syntes at blive til Raab og vilde Skrig — som Menneskerøster, der udløser Sjælenes Ve og Vaande.

Hun forfærdedes og bad ham holde op; thi hun syntes, at hun hørte Raabet fra i Gaar, det vilde Raab ude fra Skoven: Huh, huh! Slaa, slaa!

— Jeg faar da gaa nu, Anders. De venter mig hjemme.

— Skal jeg følge dig, Gertrud ?

— Nej — du skal have Tak — ikke i Dag.

— Vel sagtens aldrig mere, tænker jeg ?

— Det vil Tiden vise — og Gud bestemme, sagde hun og gik.

— Farvel, Gertrud, og Gud velsigne dig, sagde han og fulgte hende gennem Boden til Gadedøren. Han vidste bestemt, at hun ikke gik gennem den Dør mere.

Han satte sig, træt og overvældet. Nu gad han intet mere.

Søndagen derefter kom Drackenberg ind i den Stue, som Madam Bagge havde forladt — et gabende tomt Rum, forekom det

ham. Anders sad alene derinde paa en Stol og klimprede paa Violinen, men lagde den bort, da han saa Drackenberg.

— Hvad godt Nyt i Boden? spurgte denne.

— Hvad godt Nyt i Staden? skulde vi snarere sige, lød Svaret.

— Intet godt — men forbandet skidt Nyt nu om Dage. Førrige Søndag var jeg til Aftensang for at høre Tillysningen fra Prædikestolen anbelangende Jomfru Gertrud Hansdatter og ...

— Aa, ti, Drackenberg! bad Anders og holdt Haanden afværgende ud for sig. Men den Gamle fortsatte:

— Hvad i Alverdens Riger skal det Væsen til? Rygtet siger, at Trolovelsen er hævet, fordi Niels Gram skal være din Far. — Det tykkes mig ret en Fandens Grund til at bryde en Trolovelse. Hvem har vel endnu Rede paa, hvad Niels Gram har gjort? Om han kun har slaaet lidt haardt til i et regulært Slagsmaal, hvad har vel det at sige? — Hvor tit tror du, Christian Drackenberg har gjort sig skyldig i en saadan Forbrydelse? Det var jo ganske vist i de gamle Dage, da der ikke blev set saa skævt til, om en langede en Sinkadus ud for sin ærlige Overbevisning, og andet har Niels Gram vel ikke gjort. Saa gammel jeg selv er, kunde jeg godt endnu være med til at nakke Borgerskabet. De er jo ret nogen Fandens Karle alle sammen. Se nu forgangen, da Stiftamtmanden kom ind paa Raadsalen, tror du da, at de Kannutter rejste sig op for deres Øvrighed? Nej, de sad som lakkede fast til deres Stole uden at hilse. — Vi blev Adelsvælden kvit og fik Borgervælde i Stedet — det var som at komme fra Asken og i Ilden....

Drackenberg standsede i sine Betragtninger. Han lagde Mærke til, at Anders Gram intet hørte deraf. Lidt efter slog han om:

— — Ellers var jeg da i Skovmøllen i Gaar aftes.

— Var I i Skovmøllen? spurgte Anders og var straks opmærksom.

— Som sagt — jeg var i Skovmøllen for at fornemme,

hvordan Huen stod der — for Rygterne talte med mange Tunger. Jeg traf Jomfru Gertrud ene og gav mig i Snak med hende for at høre hendes Tanker om Fremtiden. Møllen kan hun jo ikke være ene om.

— Hvilke var da hendes Planer ?

— Hendes Plan var at sælge Møllen.

— Hvem havde raadet hende til det?

— Ja, se, der havde jo været saamange hos hende for at gøre sig kloge. De forestillede, at det var Medlidenhed over hendes enlige og sørgelige Tilstand, der drev dem. Der havde været baade den og den, saagar Bud baade fra Madam Vissing og Madam Basballe — og Stiftsprovst Nannestad med, og der var straks sendt en Karl ud fra Aarhus Mølle for at være til Hjælp og Beskyttelse — men alle som een havde de raadet hende til at bryde med dig, sælge Møllen eller forpagte den bort og selv søge Plads og Beskyttelse i et fornemt Hus.

— Naa — og Gertrud agtede vel at følge disse hendes gode Venners Raad ?

— Nej. Hun sagde, hun havde skrevet til sin Far og bedt ham om at forskaffe hende bort fra Byen. — Anders Gram ! Hun gav dig Skylden for, at det ikke blev til mere imellem jer. — Hun var selv meget forsonlig tii Sinds.

— Det nytter intet — slet intet. — Det staar mere mellem os end Niels Grams Ulykke. I kender den skønne Vise, hvori der staar:

»Hvor kan man plukke Roser, hvor ingen Roser gror, hvor kan man finde Kærlighed, hvor Kærlighed ej bor« ...

— — — Jeg saa hende forgangen komme ud fra Kirkegaarden i Følge med Ingehorg Basballe, der altid har været tosset efter hendes Selskab. De saa ikke mig, ejheller at jeg fulgte bag efter dem og saa dem gaa om til Gaarden i Emmervad. — — Gertrud saa ingenlunde nedtrykt ud.

— Hun er jo ung — og let af Sind, Anders Gram.

— Hun har det herligste, lyseste Sind — men det er kun skabt til at bære gode Dage. Livet er som en Leg for hendes Tanker. — Hun vil skinne som Lykken og Solen paa den Mands Vej, som hun engang kommer til at elske — men endnu ved ingen, hvor han findes.

Og som om han glemte, at nogen var til Stede, gav han sig til at tale hen for sig om, hvordan han havde drømt at vinde hende ved at arbejde og slide for hende, saa han kunde skaffe hende al den Livets Herlighed, hendes Sind higede efter. Hun skulde faa Gardiner, blomstrede Sengeomhæng og Spejle i sin Stue og hollandske Fliser paa Væggen. Hun skulde faa Foldebord, og røde Ruslæders Stole og Bænke, Sølvtoj og blaa Stenkrukker paa udskaarne Hylde. Hun skulde have Brokadeskjole at danse i til Bryllupper paa Raadhussalen, Adrienne med Skindbort at gaa med til Kirke. — — Ja, hvad skulde hun ikke faa — Smykker og gyldne Kæder....

Han tav pludselig, som han havde begyndt.

Drackenbergs kunde vel nok tale med om Kærlighed. Det var fyrretyve Aar, siden han var kommet til at elske Madam Bagge, og da var hun gift med en anden — men saasnart han var kommet til Kundskab om hendes Enkestand, var han rejst til Aarhus for at begynde Belejringen — ejheller gav han sig over, før hun havde kapituleret, som han plejede at sige. Men hvad var det med Ungdommen nu, der straks opgav alt. — Nej, stemme Ryggen imod ! Det var Hovedsagen.

— Saasnart jeg kan faa mine Affærer ordnede, sagde Anders, der igen havde overhørt hans Ord, forlader jeg Aars. — —

— Hvor agter du dig da hen ?

— Ud i den store, vide Verden.

— Ud af Landet altsaa ?

— Nej. — Ud i Guds frie, skønne Natur — der, hvor jeg altid har hørt hjemme. — Ud til min Slægt paa Jyllands Heder og Sletter — ud, hvor min Mor bor. —

Der var ligesom en egen Velklang i hans Stemme, saa den Gamle forundredes over ham og tav; thi han følte og forstod, at der var noget, han ikke før havde truffet paa i sit lange Liv: En fast Beslutning om at leve Livet paa sin egen Maade og efter sin egen personlige Trang — uden Hensyn til de Vilkaar og Forhold, som Mennesker og Samfundet har skabt.

— Hvad agter du da at tage dig til? Jeg kunde forstaa dig, om det var Havet, der drog dig. —

— Landevejen er ogsaa god, sagde Anders — den kender jeg.

— Agter du da at blive Landevejs Røver eller Ridder?

— Ingen af Delene. Vær kuns uden Frygt for mig.

Den Gamle tav overfor det, som han ikke forstod. Men saa begyndte han atter at tale om Niels Gram og Peder Hansen og de første Forhør. Ingen af dem vilde vedgaa at have dræbt Vagtmesteren. Peder Hansen tilstod, at han havde givet ham et Slag over Armen, og Niels Gram sagde, at han havde grebet ham i Nakken og holdt ham fast, da han gjorde Mine til at bruge sin Kaarde. Og det var alt, hvad de havde gjort.

— Mon nogen kan faa Adgang til Arresten? spurgte Anders.

— Det vil da kuns blive gennem Borgmester og Byfoged, mente Drackenborg, og der blev ikke talt mere denne Gang.

Forgæves søgte Anders at faa Boden afstaaet. Ingen vilde bo eller drive Handel der, dels for Folmersgydens Lukning, dels fordi det vilde være et Vovestykke at drage ind efter Niels Grams Søn. Der havde vist sig langt færre Kunder, siden det Rygte var blevet stadfæstet.

En Dag gik Trommen for at publicere, at hans faa Ejendele var stillet til Auktion. De faa nyfigne Kællinger, som var mødt for at opnuse et eller andet, fik intet videre for deres Ulejlighed. Der var kun to Genstande, som gav Stof til Omtale: Den ene var en Himmelseng uden Spærlagen — den anden et Fuglebur. Da hans fattige Ejendele var borte, tænkte

hans faa Venner, at han nu ogsaa selv vilde forsvinde. Men han blev gaaende Høsten ud og en Del af Efteraaret med, som om han ventede paa noget, der skulde ske. Mest færdedes han ude i de store Skove, der gik helt ind til Byens Grund, eller han laa i en lejet Baad paa Aaen og plaskede. Han var altid ene, men hvis nogen traf ham, var han venlig og høflig, som han altid havde været. Om Aftenen saas han undertiden i Vegeners Vinstue paa Torvegaden, hvor han sad gemt i den mørkeste Krog og nød lidt Øl, Mumme eller Alicante. Folk sagde, at han, naar han forlod Vinstuen — hvor ingen kom ham for nær, da hans beskedne, fordringsløse Væsen forbød al Slags Overlast — gik hjem i sine tomme Rum og spillede den halve Nat igennem for sig selv. — Og han spillede mesterligt, blev der sagt, bedre end selve Stadsmusikanten. Tit saas hele Skarer af unge Mennesker flokke sig om Huset for at lytte til hans underlige Musik.

Aaret hastede mod sin Ende.

En bitterlig kold Kvæld stod han i den fine Gæstgivergaard paa Torvet, den, som de nu kaldte Kryssings Gaard, men som, før den blev ombygget, kaldtes Karen Pedersdatters Eje, og bad om et Krus Hamborg øl.

Det var lige ind til Tusmørkestunden, og en kold Regn drev ned ad de mange Vinduer til Gaden og gjorde Stuen mørkere, men i Tromleovnen brændte en skøn Ild, hvis Flamme slikkede højt og hvæsede mod Risten for det store Brændebaal. Om langs Væggene stod brede Borde opstillede med Hyndebænke indenfor og højryggede Ruslæders Stole udenfor i lange Rækker. Det saa festligt og indbydende ud. Omkring Ovnens Væggen behængt med Messingbækkener og Fyrpander, og paa Hylden under Loftet, den, der løb Stuen rundt, stod Bægere og Stenkruse og blanke Tinfade og Tallerkener opstillet. Bræddegulvet var hvidskuret og strintet med Havsand, og Ildskæret fra Ovnens flammede og dansede derover.

Naar Døren til Stegerset gik op, strømede en saare behagelig Stegeduft ud derfra. Anders huskede nu først, at det var Mortensaften, og Gæssene var allerede sat paa Spid. Nogle Latinskoledisciple kom ind og forlangte Aftensmad. Anders tænkte paa, om han ikke ogsaa skulde bestille sig et Stykke stegt Gaasekød. Men han fik straks andet at tænke paa, idet han kom til at, høre deres samtale.

Den første Dom var faldet over de to Forbrydere. — Nu var det altsaa sket, som han ventede paa. — Men aldrig havde han ventet det saaledes:

De to Anklagede, som begge nægtede at være Skyld i Vagtmesterens Død — var dømt til at halshugges og stejles. — En saa grusom Domfældelse over en Forseelse af den Art var næsten uhørt, selv i disse haarde Tider. Disciplenes Ansigter var blege af Rædsel, da de omtalte det. — Det var sagtens for at statuere et Eksempel paa, hvad der vilde times dem, der satte sig op mod den i sine egne Øjne ufejlbare Magistrat, mente de. Anders rejste sig rød og rystet, betalte for sig og forlod Gæstgivergaarden. Han styrede lige mod Borgmestergaarden i Emmervad. Han tog Vejen gennem Porten ind i Gaarden, den Vej, han havde gaaet saa tit engang. Han traf Jerrik i Gaarden og fik at vide, at den Gamle var hjemme, men om han vilde forstyrres saadan en højhellig Aften, kunde der vel være Tvivl om.

— Faar jeg ikke Adgang, baner jeg mig Vej med Magt.

— Men Jøsses da, bitte Anders, hvad er det, du har i Sinde? udbrod den gamle Karl og stirrede efter den Haand, Anders tog til Lommen med.

— Jeg vil have min Far i Tale.

— Hm hm, se se! Ja, Jøsses ja. — Det kan være rimeligt nok — ja. Men saa er det li'g'odt bedst at gaa til Maren først — for Maren er li'godt ved at blive hans højre Haand. — Hun ved jo saa grangiveligt, hvad hans Mave kan taale, hun Maren. — Og han er jo en sølle Stakkel, hvad Helbredden angaar — ja, han er li'godt saa.

Et Øjeblik efter stod Anders i Marens Køkken, der saa ud akkurat som den Aften for tolv Aar siden, Jens Voldum var der. Der var et farlig stort Baal paa Ildstedet og to Gæs paa Spiddet.

— Men bevar os naadeligt og vel, er det dig, bitte Anders. Da er det længe siden, du har sat din Fod her i Frammerset. Hvordan gaar det ellers med Handelen, bitte Anders? — Der er sagt mig, at det ikke bliver til noget med Giftermaalet.

— Aa, hjerte Maren, jeg kan ikke tale om saadant — aa, men skaf mig Borgmester Basballe i Tale!

— Borgmester i Tale — og ved denne — Tid paa Dagen! Det gaar ikke.

Men han tog hendes Hænder og blev ved at bede og trygle, til hun satte Trætøflerne og forsvandt ad Stuedøren.

Et Øjeblik stod han alene. Han grundede over, hvor det kunde være, at et Par Mennesker som Maren og Jerrik, saa gode og retsindige, kunde vedblive at tjene denne Husband gennem saamange Aar. — Saa maatte han vel ogsaa have andre Egenskaber end de sædvanlig omtalte.

— Det var næsten umulig at tænke andet, end at Manden maaske var bedre end sit Rygte.

Maren kom frem i Døren og vinkede. Hun blinkede opmuntrende til ham som for at tilkendegive, at han ikke skulde tage alting for ramme Alvor.

— Borgmester sidder højt oppe i Stuen — de er alle til Kirkegang, hviskede hun, da han gled forbi hende i den brede Dør.

Der stod to Lys tændte paa Klappbordet foran Sofaen, men i Krogen, hvor Borgmesteren sad, var der Halvmørke.

— Hvad godt! sagde han bøst, da Anders stod foran ham.

Han gjorde kort Rede for sin Begæring.

— Gaa til Byfogden med det! Hvad rager det mig?

Anders mente, det var Borgmesteren, der raadede for Raadhuset, hvor Arresten var, en Bemærkning, der fremkaldte en tilfreds Stønnen. — Men Byfogden havde Nøglerne til Arresten — ja,

og saa Arrestforvareren med naturligvis. — Der kunde han henvende sig.

— Borgmester kan ogsaa skaffe mig Adgang ved at tilholde Arrestforvareren at lukke mig ind.

— Ja — men hvad — hvad i hede Helvede vil Han der ?

— Jeg vil tale med min Far.

— Hans Far ! Er Niels Gram Hans Far ? Er det da ikke Ham, der var med til at flytte Porten ? Og Ham, der vilde have Borgerskab, endda hans Mor var Tater ? Er det da Niels Gram, der er Hans Far ?

Anders prøvede paa med faa Ord at forklare sine indviklede Familieforhold.

Den gamle Borgmester rejste sig med et Sæt og kom ind i Lyskredsen. Nu først saa Anders, hvor gammel og forgræmmet han saa ud.

— Hvad er det, Han siger ? — Han vil trøste sin Far og lindre hans Kval paa det sidste ! Han vil vedkende sig en Far, der er dømt til Døden — en Far, som ej har villet vedkende sig Ham ! Død og Plage, om jeg fatter det ret ! Ved Han da ej, at i vore Dage tænker Sønnerne kun paa at opæde de Gamle — opæde dem med Hud og Haar ... Jo — Død og Plage skal Han faa Adgang.

Han gik hen og raabte ud i Køkkenet:

— Hør, lille Maren, send straks Lisbeth efter Arrestforvareren !

Saa gik han nogle Gange frem og tilbage over Gulvet, standsede foran Anders og rettede sin bøjede Skikkelse, saa den blev høj og myndig:

— Hvor købte Han sin Hør ? spurgte han.

Anders nævnede et Hus i Rostock.

— Han nyttede Tiden, da Han var udenlands. Det samme gjorde jeg i mine unge Dage. Men nu lægger vore unge Daarer sig alt andet efter. De fordriver Tiden med at tillægge sig naragtige Fagter og kurmagerisk Væsen, foruden det, at de faar lært at tilsætte en Hoben Penge.

Arrestforvareren kom ind og bukkede.

Borgmesteren spurgte til de to Forbryderes Opførsel i Fængselet, og da Svaret lød rosende — der var jo kun det at udsætte, at de altid paaberaabte sig deres Uskyldighed — gav han Arrestforvareren Ordre til at lade Hørkræmmer Gram tale med Arrestanten Niels Gram i ti Minutter.

— Har Han saa forstaaet min Vilje, Mosjø ?

Arrestforvareren bukkede.

Paa Vejen til Raadhuset talte han om den gamle Borgmester, der havde været en farlig Himmelhund alle sine Dage, men blevet saa myg paa det sidste. — En kendte jo nok Grunden. Det var Sønnen, der havde gjort ham mør i Sindet. For Tiden sad Fyren i Gældsfængsel i Hovedstaden.

Anders gav et Udraab fra sig.

— — Ja, maatte én ikke nødes til at tvivle — men det havde sin Rigtighed. Det var Pantejøderne derovre. — Saa var da nu den Herlighed forbi med Basballerne — Byens stolte, myndige Borgmesterslægt, der havde domineret paa Pladsen fra Slægt til Slægt i snart halvandet Hundrede Aar og — hvad man end vilde mene — havde paatrykt Byen sit Stempel. — Men maatte det da ikke være forsmædeligt for Christen Basballe den Yngre at se Slægten saalunde fortabe sig.

— Saadan gaar det vel med alt i Verden, der har naaet Højden — den Højde, som han har stræbt efter at naa — Ærens og Rigdommens Tinde. — Han naaede den — og hvad saa ? Ser et Menneske maaske først, naar det naar Tinderne, at det hele er Tant og Forfængelighed ?

Arrestforvareren blev ham Svaret skyldig. De havde naaet Raadhuset og gik om til Sidebygningen.

Han tog sine tunge Nøgler frem, aabnede Døre og skød Bolte og Slaa til Side flere Gange, inden de kom til Cellen.

Pludselig standsede Anders og lyttede.

— Det er Peder Hansen, der synger Salmer, forklarede Arrestforvareren.

Det hørtes saa dumpt og sørgeligt ud i den snævre Gang:

»Løgn er kendt i alle Land,
 hun yndes vel af hver en
 Mand —
 Sandhed maa staa tilbage.
 Paa Jesus lyves skammelig,
 hvad Under da, det sker med
 mig —
 thi tør jeg ikke klage«....

Dybt rystet i Sjælen traadte Anders ind i det mørke Rum, hvor hans Far sad bastet og lænket. Han sad foroverbøjet med Hovedet dybt ludende og stirrede frem for sig, hørte næppe, at Døren gik, og nogen traadte ind. Men idet Arrestforvareren trak sig tilbage og lukkede efter Anders, saa han Fangen løfte sit Hoved, og et stort, lysende Smil bredte sig over hans Ansigt.

Han forsøgte at lytte efter Samtalen derinde, men kunde ikke opfatte et Ord, de talte begge saa lavt og stille. Men da han atter skulde lukke Anders Gram ud, saa han, at Niels Gram græd, og det var de første Taarer, han havde fældet i Fængselet. Selv Dødsdommen havde intet Indtryk gjort paa ham. Han takkede og velsignede Sønnen, indtil Døren for altid havde skilt dem ad i denne Verden.

Anders gik hjem og tog sin Violin, og samme Nat forlod han Aarhus, ingen vidste, hvor han var draget hen.

XV.

Det var i September, Aaret efter.

Den gamle By ved Aalejet og Stranden var rystet af Gru og Forfærdelse over det blodige Drama, der var udspillet i dens Nærhed.

Peder Hansen og Niels Gram havde maattet lægge deres Hoveder paa Blokken paa Højen indenfor Leddet i Moesgaard Skov. Mester Herman havde gjort sin Pligt net og prompte. Hovederne knejste paa hver sin Stang.

Men Rædselen var stor i Staden. Thi ej aleneste var det en saare tvivlsom Retfærdighed, der her var sket Fyldest, eftersom ingen af dem havde tilstaaet deres Brøde, men kun vedgaaet deres

Andel i Slagsmaalet, dels havde det været en Gru at se paa den Foragt for Døden, som især Niels Gram havde udvist. Det var næsten at se paa ham, som han bare ventede paa at drikke Bryllup med sin Kæreste, saa veltilfreds saa han ud.

Peder Hansen havde været noget mere nedbøjet, men dog ikke mere, end at han med høj Røst kunde synge et Vers om sin Uskyldighed.

Grusseligt var det da ogsaa at tænke paa, at de ikke, endda de saa inderligt og rørende havde andraget derom, kunde faa Lov til at blive begravet i Kristenjord. Kanske mente den høje Regering og Øvrighed, at deres Medskyldige og andre af samme opsætsige Sindelag havde godt af en Tid at have det i saa nært Øjesyn som muligt, hvordan Lovens Arm uden Skaansel vilde række enhver, der trodsede Raad og Øvrighed.

Mand og Mand imellem hviskedes der om, at det ikke var stort anderledes end i Lensmandstiden, da det kun var kgl. Majestæt og Lensmanden paa Aarhusgaard, der var øverste Dommere i slige Tilfælde — og var der en retsindig Mand til at styre Lenet, var det vel ej engang saa galt. — Men Stiftamtmanden, der var traadt i Stedet, blev sat Stolen for Døren af Magistraten, hvis det da ikke var en meget myndig Herre som General Løvenørn, de havde med at gøre. Alle vidste, at Baron Holck havde stærkt kritiseret den udsendte Kommission, og at han ikke billigede dens Fremgangsmaade.

En Uge gik, og Sindene syntes at falde lidt til Ro. Men da blev de paany opskræmt.

Det blev meldt Stiftamtmanden, at Peder Hansens lemlæstede Lig var taget af Hjulet og Hovedet af Stagen Natten mellem tiende og ellefte September, og det var ikke til at opdage, hvor Ransmændene havde begravet ham.

Baron Holck lod anstille en Undersøgelse uden Resultat.

En Uge efter saavel kom der igen Melding, at Niels Grams Lig var borttaget paa samme Maade.

Baronen foretog sig intet denne Gang. Og det store Publikum hoverede i det stille.

Men der gisnedes bestandigt over, hvem det kunde være, der havde haft Mandemod til en saadan Daad i Nattens Mø. og paa det frygtelige Rettersted, hvor Ravnene allerede havde begyndt at kredse i Flokke om Niels Grams Hoved.

Omsider fremkom en Tjenestekarl fra Moesgaard, der havde haft Stævnemøde i Skoven hin Aften, med den Oplysning, at da han forlod sin Kæreste for at gaa tilbage til Gaarden, havde han udenfor Leddet mødt et mærkeligt Par, som ikke havde hjemme deromkring. Det var en halvgammel Bondekvinde, indbundet som til Langfart, og en velklædt, ung Mand. I Aftenens Mørke kunde han ikke se deres Ansigter. Han havde sagt Godaften, og den unge Mand havde taget til Hatten. Han huskede godt, at det var faldet ham ind, hvad de to havde at gøre i Skoven saa Senaftens.

Der var kun saare faa, der begyndte at ane, hvordan det hang sammen, og hvem de to havde været.

Een var der dog, der kunde have givet de manglende Oplysninger, om han havde villet, men, han tav klogeligt.

Denne ene var Christian Jakobsen Drackenberg.

Han var den samme Nat, som den sidste Begravelse fandt Sted i Skoven, kommet hjem til sit Hus i den sene Midnatstime. Han havde tilbragt Aftenen omme paa Studsgaden hos Købmand Bordings, hvor ogsaa hans nys trolovede Brud, Madam Bagge havde været til Stede. Hende havde han lige forladt ved hendes Dør paa Kannikegaden, og som han nu kom vandrende i glade Tanker og lettet Sind over endelig at have naaet det saalænge eftertragtede Maal, veg han pludselig tilbage ved at opdage en Mand, som sad sammensunken paa Dørstenen i Porten.

Den ubekendte rejste sig straks og bød sagte Godaften, og i det samme havde Drackenberg

genkendt Anders og lukkede ham med sig ind.

Men da Lyset blev tændt, maatte han undre sig over, hvor haardt medtaget hans unge ven saa ud. Hans Tøj var fuldt af Jordpletter, og hans Støvler tilsølede højt op paa Skafterne. Sveden syntes at have drevet ham nedad Ansigtet, og hele hans Udseende tydede paa, at han havde været ude at ase med haardt Arbejde; han skuttede sig og rystede som af Angst eller Kulde. Paa Drackenberg's forskellige Spørgsmaal svarede han undvigende eller slet intet, men bad ham bønligt om Husly nogle Timer. Det var kun grumme lidt Besked, den Gamle fik ham fralokket.

Han holdt til hos Moderen i Sejs, fik han at vide, og han gik somme Tider paa Vandring med Violinen — dog ikke for at holde Hatten frem og rane Smaafolks Søslinger, men for at skaffe dem lidt Glæde nu og da. Men denne Gang havde han den ikke med — nej, nej da.

Hvor han ellers havde været denne Kvæld, og hvad han havde taget sig for, var han ej at formaa til at sige.

Han sad stille og faatalende, som han plejede van, en lang Tid, men fik dog tilsidst spurgt til Gertrud.

Drackenberg havde hørt, at hun var havnet paa Clavsholm. En ukendt Velynder havde skaffet hende Plads hos Enkedronningen. Den Gamle beklagede som forhen, at der havde lagt sig saa store Hindringer i Vejen for et Par som dem, der syntes saa afgjort skabt for hinandens Lykke.

— Det skulde nu ikke saadan være, havde Anders svaret.

Der for en Trækning som af indvendig Latter over Drackenberg's hærdede Ansigt. Det faldt ham ind, at det ogsaa var med den Frase paa Læben, »at nu skulde det vel saadan være«, at Mor Bagge havde overgivet sig.

— Det var Ret, sagde han, giv kun Vorherre Skylden.

Anders sagde, han havde kun ment dermed, at der sagtens ingen Lykke havde været ved den

Forening, siden Gud havde styret det for dem paa den Maade.

Men heller ikke denne Udlægning vandt Bifald hos den Gamle. — Hvorfor skulde der ikke være Lykke for dem at finde som for saamange andre? Hvorfor skulde Gud have ført deres Veje sammen for at forstyrre dem igen?

— Det er da endelig ogsaa sandt, indrømmede Anders.

Men nu begyndte Drackenberg at læse ham Teksten, fordi han saa hurtigt havde opgivet sit dyreste Haab. Fandtes der ja hverken Mod eller Mands Hjerter i hans lyse, vege Krop?

Anders sagde, at Aarhus var ikke et Sted for Folk af hans Slags. De skønne Betingelser for et lykkeligt Menneskeliv, som her var til Stede fra Naturens Haand, vilde altid ødelægges af Menneskers Havesyge og Magtsyge. Paa denne Plads vilde altid findes Mænd, som forstod at tjene sig rige ved de Skatte, der kunde føres over Havet. Og Rigdom avlede Magtsyge og Hovmod, saa de forpagtede al Borgermagt i Staden, og der blev ikke Plads til andre. De giftede sig ind i hinandens Familie for desbedre at kunne holde paa Rovet, ja, skammede sig end ikke ved at bruge Herrens Hus til at markskrige paa Tavler og Epitafier om Fædrenes og deres egne Dyder. Hvor tit havde han ikke siddet i Kirken og set dem henfalde i Beskuelse over Familiens ophængte Billeder og Beretninger om deres sjældne Dyder og himmelsalige Levned.

Drackenberg hørte overrasket og grebet paa den Tale. Han kendte ikke Anders Gram igen. — Var det Faderens Død, der havde fremkaldt de bitre Tanker, eller var det hans oprørske Sindelag, der var nedarvet i Sønnen og skjulte sig bag dennes tilsyneladende rolige og beherskede Væsen....

— Min Far, tog Anders igen fat med dirrende Røst, har ogsaa faaet en Gravskrift — og den er skrevet med Blod. De undte ham ej engang en Grav, de haarde Halse, men udstillede hans stakkels Legeme til Rædsel for

andre og til Ravnenes Føde. — I Fulden sad en stakkels Kvinde og græd sammen med sine Børn baade Dag og Nat, indtil hendes og Peder Hansens Venner tog Mod til sig og lod ham jordfæste. Og jeg kender en anden Kvinde, som havde Niels Gram at takke for sin Ungdoms og sin Lykkes Forlis, men som indtil denne Stund tidlig og sent har opsendt sine brændende Bønner til Gud for hans Sjæls Frelse, og i denne Nat har hun udført en Gerning, som Gud vil lønne hende for, og som sent skal glemmes — alt imens disse hæderkronede Dydens Vogtere i denne Stad har sovet de Retfærdiges Søvn og hvilet sødt paa deres morderiske Gerninger.

— Ja, ja, Anders Gram, det kan være sandt nok, hvad du siger, min Søn. — Du ved, at jeg aldrig har været Tilhænger af Magistratens Fremfærd i Aars, og denne sidste Bedrift har brændemærket den mere end noget hidtil. Men du synes at glemme de gamle Visdomsord, at »enhver Djævel kun regerer i sin Tid«. Der er Tegn fremme, der tyder paa, at den Jernnæve, der har hvilet over Staden i saa lang et Tidsrum, er ved at lammes. — Du var for ung og for halsstarrig (= hårdnakket; stivsindet; stædig). — Kommer Tid, kommer Raad. — Maaske for den, der kan leve i hundrede Aar som I. Men ellers siger man jo, at mens Græsset gror, dør Horsemor. — Nej, jeg takker Gud for, at jeg kan ryste det Aarhusstøv af mine Fødder og komme did, hvor ingen Borgeraad regerer.

— Men om I nu havde været to om det, sagde Drackenberg.

— Da havde kanske Sagen stillet sig anderledes, svarede Anders, og han blev tavs igen.

Efter en Stunds Forløb begyndte han at stille Spørgsmaal om denne og hin, især om Madam Borgen og Købmand Buchtrup, som altid vilde eje hans Taknemlighed og Kærlighed. Tilsidst spurgte han til Mor Bagge og Kanariefuglen og hørte nu til sin store Fornøjelse, at Drackenberg havde overvundet Madam Bagges Betænkeligheder.

Han ønskede af Hjertet sin gamle Ven til Lykke.

— »Biende Mand fanger Bør«, Anders Gram. Det skulde du have betænkt i Tide angaaende Jomfru Gertrud.

— Jeg tænker, hun har det godt paa Clavsholm. Det var bestandigt hendes højeste Ønske at leve i Storhed.

— Kanske det turde være en krank Storhed, der føres paa Clavsholm, hvis Rygtet ellers taler sandt, sagde Drackenberg. Men nu faar du være med til at drikke paa vort Velgaaende, sagde han og satte Vin frem for Anders. Imens fik han ham fortalt, at Bryllupet skulde fejres i København i Grev Danneskiolds Palæ, saaledes havde hans gamle Velynder Greven ønsket det.

— Ikke faar jeg da Brug for Violinen ved den Lejlighed, saadan som jeg engang lovede det, smaalo Anders.

Men lidt efter kom Uroen igen over ham.

— Nu faar I have Tak for Skænken, Drackenberg, sagde han og rejste sig for at gaa.

Det hjalp ikke, hvormeget den Gamle bad ham om at blive — idet mindste til Dagens Frembrud — han forsikrede, at han kunde ikke, han maatte bort. Senere skulde det vise sig hvorfor.

— Saa lad mig idetmindste følge dig til Porten, sagde Drackenberg og bandt et Halsklæde om sig.

De fulgtes ad gennem Barbergdyden til Emmervad. Ved Broen stod Anders stille og saa sig om. Der laa kun et enkelt Fartøj nu paa Stedet. Masterne ragede saa ene og mørke op, forekom det ham, og han sagde lavt:

— Det tynder ud nu om Broen ved Christen Basballes.

— Ja, Lykken er vejet fra Israel. De lægger alle til ved Mindet. Heroppe gror det hele efter.

— Hvor opholder Assessoren sig nu om Stunder ?

— Han har været her i Staden de sidste Maaneder. Gribbene jog ham hjemover.

— Gribbene ?

— Ja, Pantejøderne. Men nu forfølger de ham hertil ogsaa. Den Gamle kan ej holde Dørene lukkede for dem, endda de kommer trekantede ud, hvergang de viser sig.

— Han er da i Borg og Gæld til op over Ørene, den flotte Monsieur Christian ?

— Ja, gamle Borgmester har nok sit at trækkes med.

Forgangen lod han sine Folk sætte Fyren paa Gaden. — Intet Under, om han selv bliver hvingelhovedet. — At han ogsaa tabte den sidste Proces med Buchtrup, faldt ham nok svært for Brystet. I Raadet sætter han aldrig sin Fod mere. Ingen kan vide, hvordan det hele vil ende med ham.

— Hvad siger I, tabte han ogsaa den sidste Proces ? Ja, lur Husbond — han, var altid paa den rigtige Side af Tingene.

— Der var dog ingen, der havde tænkt, at han denne Gang skulde vinde. Men det viste sig jo, at det var gammel Bygrund, han byggede paa. — Gamle Folk kunde huske, at der i den gode Tid, før Karl Gustav Krigen, havde været bygget paa det Sted. Der laa Levninger af Huse endnu i deres Ungdom, og Vejen fra Mindet til Aarhus Mølle gik der forbi, vidnede de i Retten. Og saa kom det endvidere frem, at Borgmesteren selv engang havde solgt Byggegrund til en Mand fra Skaade, og det var akkurat det samme Stykke Jord, som Buchtrup senere købte og rejste sin ny Ejendom paa. Men da Manden ikke havde bygget, gik det ind under Magistratens Jord, og af denne havde saa Buchtrup erhvervet det, da han kom til Staden. Det maa vel rent være gaaet Christen Basballe i Glemme — han har jo haft saa mangt og meget at rakke med i sine Dage — men en slem Tort har det sikkerligt været ham, at Sagen endte saalunde. — —

Anders var atter standset udenfor et Hjørne paa Brobjerg.

— Det ligger nok øde hen endnu, sagde han og saa gennem Vinduerne, der var blinde af Snavs. — Skiltet staar endnu over Døren.

Drackenberg blev hos ham, til Vægteren kom vandrende med sin Lygte. Han bad ham om at lukke en ung Mand ud, som havde været hans Gæst om Aftenen, og Vægteren gjorde den Gamle til Vilje.

Saa gik han hjemover i sære Tanker.

Dagen efter hørte han saa Beretningen om Niels Grams Jordfæstelse i Skoven. Da vidste han, hvorfor Anders saa hurtigt maatte af Sted igen, men han tav med, hvad han vidste.

XVI.

Der slog en stærk pietistisk Bølge ind over det ganske Land. Skaane var tabt — evigt og uigenkaldeligt — og Folket tog det med Sindsro; thi det var træt af de bestandige Krige med Sverrig, træt af de evindelige udrustninger og Indkvarteringer og sukkede kun efter at nyde Fredens Frugter.

Regeringen kastede sig med Iver over andre Problemer, især Sjælens aandelige Tilstand. Og dens Bestræbelser fandt villig Jordbund: Det danske Folk, der nu havde faaet Tid til at gaa i Kirke og afbøde sine Synder, var optaget — af Anger og Ruelse.

Den officielle Kristendom var Tidens Løsen, Kirkegang var Tidens højeste og fineste Mode.

Men den jævne, sunde Livsglæde slukkedes i Hjerterne. Øjnene blev kolde, og Sindene haarde. — Det er ikke godt for en Slægt at fornægte sin Fortid, thi det er som at rykke sin Livsnerve over.

Er et Folk kommet for langt ud i Letsindets og Letfærdighedens Mose, trænger det til at høre Heroldens i Røst. Men det kan ikke nøjes med Vækkelse alene. Efter en Johannes Døber maa der komme en Herre Jesus. Men der kom ikke dengang nogen læskende Naadekilde efter Omvendelseslærens Svøbeslag, og det danske Folk blev Sværmere og Hyklere.

— — —

Paa Clavsholm, Dronning Anne Sophies Forvisningssted —

var der koldt og trist som i en Gravhvælving. Ingen Livsglædens Solstraale skinnede ind over den gamle Borg, hvor Storkanslerens skønne Datter sad hensunken i Anger og Ruelse over sit forfejlede Liv.

Graa og ensformige gled Dagene hen over den lille afsondrede Hofstat. Hverken Ven eller Frænde bidrog til at lette og forsøde det triste Hverdagsliv for den kongelige Fange paa Clavsholm.

Og saa levede hun da i den Tid, som havde været.

Der var især to Billeder, der bestandig viste sig for hendes tunge Sind i Dagenes Ensformighed.

Det ene var den Stund, da hun flygtede hjemmefra. Hun huskede endnu hver Skygge over Gulvet, hver Lyd fra Parken, Vindens Suk og Træernes Sus — selv Fløjdørens Lyd, da hun sagte sneg sig ud. Og hun huskede den kgl. Karosses vilde Fart i Natten. Skyerne havde jaget saa ilsomt forbi den halvrunde Maane, og hver Stjerne havde blinket saa medvidende. — Det var, som om hun endnu følte sit eget Hjertes Slag

Det andet Billede var et skummelt Ligkapel, hvor fire smaa Kister stod Side om Side og talte deres stumme Sprog om en Moders længselsfulde Kvide og utrøstelige Sorg — en Mor, der gerne havde kastet sin Guldkrone i Skarnet for at faa Lov til at beholde een — kun en eneste — af de elskede smaa ved sit Hjerte....

Gud maatte da sikkert have bortkastet hende fra sit Aasyn, siden han nænnede at straffe hende saa haardt.

Hver Helligdag kørte Karossen hende til Voldum Kirke. Hun tørstede efter at høre et Naadesord. Men hun hørte kun om Synd og Omvendelse, og da hun aldrig fik rakt nogen Læskedrik fra Naadens Kilde, blev hendes Sind endnu mere mørkt og grublende. Hun fordømte sin Fortid og sine unge Drømme. Og hendes Tungsind forplantedes til hendes Omgivelser — kun de unge Jomfruer længtes med lysende

Øjne efter Livets Solskin og Varme.

Hændte det da, at de fra Slottets Terrasse og Altaner fik Øje paa en omvandrende Silkekræmmer, en Vogn med holstenske Piger, der vilde sælge Kniplinger, eller en omstrefjende Zigøjnerflok, da kom der tindrende Liv i de længselsfulde Øjne, og der gik en glad Hvisken gennem alle Gemakker.

En tidlig Foraarsdag, da der gik en Østenstorm over Landet, kom en af Skovfogederne, Jens Voldum — en Mand, der i særlig høj Grad havde sit fornemme Herskabs Bevaagenhed — op til Slottet. Han havde med sig en yngre, velklædt Mand, som ønskede at spille for Dronning Anne Sophie.

De, unge Jomfruer vidste, at det Ønske nok skulde blive tilstedet, naar det blev frembaaret af Jens Voldum. Det hed paa Slottet, at Dronningen stod i Gæld til ham fra gamle Dage.

Musik var den eneste af Livets Glæder og Opmuntringer, som Dronningen mente, hun turde tillade sig at nyde. De fleste af Slottets Beboere blev tilsagt at give Møde i den store Sal, og den unge Mand blev indladt.

Bleg og apatisk sad Dronningen i en højrygget Stol ved et af de store Vinduer med Albuen støttet mod Karmen og det skønne, sørgmodige Hoved hvilende i den hvide Haand, mens hun betragtede den unge Fremmede, der ønskede at oplive hende med sin Kunst. Han havde et smukt, lyshaaret Hoved og en sjælden stout Skikkelse, var pæn og høvisk af Væsen og Optræden. — Han var vist næppe nogen helt almindelig Spillemand — ikke af den Slags, der drog om paa Landevejene med Fiolen.

Han spillede — Anne Sophie Reventlov lyttede.

Det var ikke vanskeligt at se, at hans Hensigt var at spille Dronningen glad. Det var ej heller vanskeligt at se, at det lykkedes ham.

Men efterhaanden forandredes hans Spil. Det var, som der blev lagt noget mere deri end Glæde. Hans Blik havde vendt sig fra

Dronningen til hendes Frøkener og Jomfruer, der sad i Række langs den lyse Væg.

Paa én Gang blev der Uro derovre. Det var den skønne Gertrud Hansdatter, som havde faaet det med Svimmel og Hjertebanken, saa hun var en Daanelse nær. Et Par unge Jomfruer førte hende ud af Salen.

Det lod, som om den Fremmede vilde standse sit Spil, men Dronningen bad ham vedblive en Stund endnu. Tilsidst fik Tonerne en saa forunderlig Klangfarve, at Dronningens Sind kom i Oprør, og hun vinkede med Haanden, at han skulde standse.

— I er jo en ren Troldkunstner, sagde hun. Sandelig, om det ej var gaaet Os som skøn Gertrud, dersom I var vedblevet at fremfare med eders vilde Fantasier. — Men det forekommer Os, at I ej havde nødig at rejse om paa farende Spil, da eders sjældne Gaver turde anbefale eder til større Stilling i Samfundet.

Anders Gram bukkede og kyssede den hvide, blaaaarede Haand, Dronningen rakte ham. Saa sagde han, at han Gud være lovet ikke spillede for Brødet, men kun for Glædens Skyld og af Hjertets Trang.

— Men en lille Pengegave vil I jo nok modtage af Kong Frederiks Dronning og drikke et Bæger Vin paa Vor Sundhed, sagde hun elskværdigt.

Han bukkede og takkede.

Anne Sophie Reventov gav Hofmester og Kabinetssekretær et Vink, og de kom for at modtage hendes Befaling.

Mens Anders nu sad alene og spiste i et af Gemakkerne, tog han sig Mod til at spørge den opvartende Lakaj, hvorledes det gik med Jomfruen, som nys blev krank i Salen.

Han fik det Svar, at det kun var et pludseligt Anfald af Hovedsvimmel. Den ommeldte Dame, Jomfru Gertrud, var ellers et friskt og muntert Gemyt, som snarest vilde komme til Kræfter igen efter et saadan uvant Tilfælde.

Men en Time senere, da Anders sad i Skovfogedhuset og

tog Afsked med sin Ven Jens Voldum og hans flinke Hustru — det var blevet langt hen paa Dagen, og han havde tænkt at være i Randers inden Aften — hørtes Skridt i Forstuen og en sagte Banken paa Døren.

Det var Gertrud, som kom ind med en Bylt under Armen. Da hun — efter at have hilst Goddag og Gudsfred — slet intet sagde, men blev staaende forlegen ved Døren, spurgte Jens Voldum, om Jomfruen ellers skulde længere hen.

Hun svarede, hun skulde ikke længere.

— Om hun da ikke vilde gaa frem i Stuen.

— Ja, det var da ellers den fremmede Musikant, hun gerne vilde tale et Ord med under fire Øjne.

Skovfogden og Kone forlod Stuen, og de blev ene tilbage.

— Gertrud, Gertrud — hvad skal det betyde. — Hvad er det, du tænker paa ? spurgte han bleg og bevæget.

— Paa dig, Anders Gram. Du er i mine Tanker tidligt og sent.

— Hvad vil du da nu ?

— Jeg vil følge dig — eneste og alene det. — Du faar tage mig med.

— Til Livet paa Landevejen, Gertrudlille ?

— Til hvad du vil. — Jeg vil kun sige dig, at om du ikke nu tager mig til dig, saa lever jeg det ikke over. — Aa, Anders — det Liv, jeg fører, er intet Liv — det er et Fængsel. De Stenhjerner har sat Dronningen ind i dette forgyldte Bur, hvor hun omkommer af Mangel paa Lys og Luft — og det gaar alle vi andre paa samme Maade.

— Men er det da ej eneste for at slippe ud, at du kommer ?

— Nej, Anders, thi saa havde jeg vel selv kunnet finde ud. Det er dig — og dig alene — hører du ! Jeg ved nu og har vidst det længe, at der er ingen som du. Hvor du er, der er Livet for mig.

— Om jeg turde tro paa saamegen Salighed her i Verden. — Men det tør du. — Jeg staar jo her, parat til at følge dig, hvorhen du vil, sagde hun, og hendes Blik var hengivent og Stemmen varm.

— Og Dronningen ?

— Jeg fik Foretræde og kastede mig for hendes Fødder, da du forlod Slottet. Og hun hørte min grædende Bekendelse af min store Skyld og Uret mod dig, og hun styrkede og raadede mig til at følge dig i Guds Navn, hvorhen Skæbnen vilde.

— Saa faar du da være velsignet i Herrens Navn, sagde han og sluttede hende paany i sine Arme. Men dengang var der fuld Fred og Tryghed i hans Hjerte.

Kort efter tog de Afsked med Skovfogdens.

— Hvad er der sket ? spurgte Jens Voldum. — Du ser jo ud som en nyslaaet Toskilling. — Har du vundet i det grønlandske Lotteri ?

— Nej — men jeg har vundet det store Lod i Skæbnens Lotterispil, sagde Anders og saa paa Gertrud.

— Der er jo dem til, som Lykken har Bud efter, sagde Jens og smilte forstaaende.

— Min Tro er, at den har Bud til de fleste, dersom vi kan bie efter den — og andre Mennesker ikke griber forstyrrende ind, lagde han til af sin dyrekøbte Erfaring.

— Ja — Jomfruen ser da ogsaa ud, som om hun havde faaet sin Part deraf.

— Den allerstørste Part, forsikrede Gertrud med et Ansigt, der straaede af Glæde.

Det var et Par glade Mennesker, som den Kvæld drog bort fra Clavsholm. Syd paa, ud over den store Slette, der omgiver Godset, vandrede de med hinanden i Foraarets klare, blæsende Luft. Engang imellem opslugte de store Skove deres Skikkelser, men snart havde de naaet den brede Alvej, der laa slagen foran dem og førte dem til Aarhus sent paa Aftenen.

Gertrud vilde opsøge Raadmand Stæhr, Forpagteren paa Marselisborggaard, hvem hendes Far havde formaaet til at overtage et Slags Formynderskab for hende og tage Vare paa hendes Pengesager og Ejendele. Men ellers vilde de se at ordne alt saa hurtigt som muligt og skynde sig

vestpaa for at holde Bryllup. Anders fulgte sin unge Brud op til Hasselmands Gæstgivergaard paa Brobjerg og bestilte Kvarter for hende til Natten, hvorefter han forlod hende for at hilse paa Drackenberg og tilbringe Natten hos ham. Han lovede Gertrud, at han skulde hente hende tidligt næste Morgen.

Men om Natten vækkedes han ved Trommeslag og Klokkeringning, Raab og Hujen og vilde Skrig. Folk kom styrtende henad Gaden og raabte »Brand« med vilde Fagter.

— Nu maa vi ud og se Blus, Anders Gram, raabte Drackenberg ind ad Døren. — Det er selve Basballegaarden paa Emmervad, der staar i Luer.

Anders fik i Hast Tøjet paa, og snart stod de to Mænd inde i Folkestimlen og blev drevet med af den til Brandstedet ved Basballebroen. Og samtidigt formeredes Folkestrømmen af nysgerrige Tilskuere fra Barbergdyden og Borgporten, Badstuestrædet og Bag Klosteret, Vestergade og Brobjerg, alle de Færdselsaarer, som samlede sig i Byens Centrum: Torvet ved Emmervad.

Der var allerede tændt et anseligt Baal, Foraarsblæsten var en vældig Ildpuster. Pakhuse og Stalde stod i fuld Flamme. Ilden havde stærkest fat der, da Pakhusene var fulde af let antændelige Varer.

Skønt det altsammen saa noksaa haabløst ud, gik dog mange Mennesker i Gang med at redde og slukke af bedste Evne, Aaen var jo nær ved Haanden, og mange bragte Spande og Stripper med. Men de fleste holdt sig mærkeligt passive og tog Begivenheden som en ret kærkommen Adspredelse.

Og rundt om lød Udraab og Bemærkninger, der ikke vidnede om nogen synderlig stor Deltagelse.

— Nu brænder alle de ophobede Skatte, som han ikke kunde faa solgt dyrt nok, var der nogen, som sagde.

— Hvad med Synd kommer, med Sorrig bortgaar, svarede en skinger Kvindestemme.

Anders tænkte paa Gertrud, hvordan hun vilde tage det. Han maatte sagtens se op til hende.

Men det var plat umuligt at slippe over Broen, der helt var stormet af Mennesker, der hverken kunde komme frem eller tilbage. De masede da vist hinanden halvt fordærvet, saadan som de hujede og skreg.

Men pludselig hørte han gennem Skraalet en Røst, der fik ham til at lytte rædselsslagen. — Det var gamle Kristen Tunt, der udslyngede sine mørke Forbandelser:

— — Saa var den Onde nu mødt for at hente, hvad der hørte ham til. Paa Flammernes Vinger skulde han løftes over den By, hvis flammende Sværd han saalænge havde været...

Anders vendte atter tilbage til Brandstedet.

Ud af en Luge paa Enden af et Pakhus blev der kastet mægtige Bundte af Hør og Hamp. Det var Jerrik. — Anders saa hans Ansigt gløde i Brandskæret, mens der steg et Raab op mod ham fra Fattigfolk, der sloges om Byttet.

Det flammede og knitrede, sydede og hvæste, Folkeskriget blev vildere. Et Sted blev der udkastet Kramvarer, som alle vidste, Borgmesteren havde haft liggende, siden han for fem, seks Aar siden ophævede sit Udsalg.

— Nu bliver alle Muttere i Aars vel opklædte, sagde Drackenberg.

Men snart samlede Opmærksomheden sig mere og mere om den nu stærkt angrebne Hovedbygning, der omspændtes fra alle Sider igen, efter at Ilden en Tid havde været dæmpet en Smule. Det var der, den først brød ud.

Der stod en Klynge kendte Mænd ovre ved Vejerboden. Ilden lyste dem ind i Ansigterne, der syntes sært alvorlige. Anders var i Trængselen blevet skubbet over mod dem, han stod nu faa Skridt fra Lector Worm, som han hørte sige med dæmpet Stemme:

— Dette er jo soleklart en sindssyg Mands Værk.

Samtidig kom en Kvinde skrigende hen imod dem. Han kendte Basballes Køkken-Maren.

Hun var helt ude af sig selv af Rædsel: Den gamle Borgmester havde lukket sig selv og Ingeborg inde. — Hun havde været hos Sønnen — havde med stor Møje fundet ham — men han lod ej til at ville indse, hvor galt det var fat.

— Han stod jo og grinede histovre paa Hjørnet af Torvet fornys sammen med sin Tjener, var der én, som sagde.

— Snarere græd han vel, mente Lectoren — nu brænder jo det sidste af hans Arvedel.

— Fanden heller, sagde en ru Stemme: — den var jo gaaet i Pantejoderne. Det er nok dem, der har Grund at græde.

— Er der ingen anden, som vil tage Affære her, sagde Viceborgmester Gylling, saa vil jeg. Nok har vi taget mangan Dravat sammen, men en saa rædelig Død har han dog ikke fortjent, den gamle halstarrige Førsteborger.

Han skyndte sig bort. Anders fulgte efter ham, men blev ofte klemt inde i Mængden. — Han hørte mange Udtalelser, og alle gik de ud paa, at det var et Forsøg paa at brænde sig inde med sit sidste Liggendefæ. — —

— — Havde han ej maattet sælge og sælge i langsommelige Tider. — Nu Gaarden paa Torvet, og nu Kannikegaarden og den Ejendom, og den. — Og var det saa sært, naar der regnedes med de Sorger, han havde haft? — Ikke engang Datteren, der var Præstekone der vestpaa og den eneste, han havde haft lidt Glæde af, fik Lov at leve! Af elleve var der kun den gale Assessor og Stakkelen Ingeborg tilbage — og nu vilde han kanske have hende med sig i Døden.

Anders ræddedes ved at høre Folk saadan tale. Han huskede hin Aften, da han i sin Vaande opsøgte den gamle Borgmester. Han huskede hans myndige Stolthed og det hvasse Glimt i hans kolde Øjne — men han huskede ogsaa den menneskelige Skælven gennem hans tørre Stemme og de bevægede Trækninger om hans strenge Mund, da Anders talte til ham om sin Far. — — Sandelig, om han

dog ej ragede op over det meste af det andet Smaakram i Staden.

Endelig slap Anders ud af den Klemme, han var sat fast i; thi Viceborgmester Gylling kom med et Hold Ryttere, der splittede Trængselen og trængte ind i den brændende Gaard. Og bag efter dem trængte Anders sig frem.

Det varede ikke mange Minutter, før de klirrende Sporer igen skaffede sig Plads gennem Emmervad. Denne Gang førte de med sig en høj, duknakket Mand med et blegt, forvirret Ansigt og rædde Øjne. Det var den gamle Borgmester. Men da de vilde over Broen med ham, viste det sig at være ganske umuligt at trænge igennem. De førte ham da ned til en Baad i Aaen og roede ham over. Da han der forsøgte at kaste sig ud i Aaen, maatte hans Ledsagere med Magt halvvejs bære ham op til Hasselmands Gæstgivergaard, hvor han blev bragt til Sengs.

Der blev stillet Vagt ved hans Leje.

I Gaarden gik Gæster ud og ind den ganske Nat. Det udartede til Trængsel, da det rygtedes, at Borgmesteren var der. Men det varede ikke længe, før det Rygte naaede dertil, at Ingeborg Basballe var indebrændt.

Selvfølgelig kunde de liggende Gæster ikke forholde sig rolige. Gertrud var forlængst staaet op af sit Leje og havde sat sig ned i en Krog bag Skænken, hvor hun sad og krøb sammen af Kulde i den blæsende Foraarsnat, da Vinden hvert Øjeblik før hylende gennem Huset, naar Døren gik op, og en ny Gæst traadte ind.

Hun havde hørt det altsammen, og set dem komme slæbende med gamle Basballe. Og nu hørte hun til sin store Rædsel, hvad der blev sagt om den stakkels Ingeborg. Hvor sørgeligt! Og hvor trist, at Anders slet ikke lod sig se. Han burde dog tænke paa, at han her havde ladet hende sidde alene og fremmed tilbage. — Og det var dem, der skulde have været paa Bryllupsrejse næste Morgen! Det var ellers en skønne Redelighed, de var sluppet ind i!

Men saa paa eengang standsede al Snak derinde, der

hørtes en besynderlig Støj i Forstuen, og der lød ligesom kraftige Spark mod Døren.

Gæstgiveren skyndte sig at aabne den. Og ind kom en rank, høj Mand, bærende en hvidklædt Kvindeskikkelse paa sine Arme. Der lød et Skrig henne bag Skænken. — Gertrud styrtede frem i Stuen, helt forstyrret af Glæde:

— Anders, Anders ! — Ingeborg ! raabte hun. — Ak Himmel, hvor det ligner dig, Anders !

Den næste Dag, før de var draget af Sted — Søvn havde de ikke faaet mere i denne forfærdelige Nat — blev det sagt til Anders, at Borgmester Basballe ønskede at hilse paa ham. Værten fulgte ham op til Værelset.

Den gamle Herre, der efter et kort Blund var kommet noget til Samling, havde spurgt efter Datteren og faaet Besked om, hvorledes hun var blevet frelst. Og nu ønskede han at hilse paa hendes Redningsmand og takke ham — hvilket han gjorde barskt og kort.

Anders svarede paa samme bestemte Maade, at han kun havde gjort sin skyldige Menneskepligt.

En Skygge som af et Genkendelsens Smil for hurtigt over det gamle, graa Stenansigt. Han vilde just til at sige et Par Ord, da en hastig Banken paa Døren lod sig høre.

En uniformeret Tjener traadte bukkende ind.

— Hvad vil Han ? brølte den Gamle med Tordenrøst.

— Undskyld, højstærede Monsieur Borgmester !

— Bliv mig fra Livet med hans fordømte Titulaturer !

Tjeneren lod uanfægtet og tog fat, hvor han slap:

— Min naadige Herre, Assessor Basballe, lader kærligst forespørge til Eders Velædelheds Befindende....

— Hvad i Pokkerens Skind og Ben rager det ham, denne Naadigherre !

— Min naadige Herre, fortsatte han paany, tillader sig at formelde sin Respekt og ansøge

Eders Velædelheds Tilladelse til at lade søge paa Brandstedet efter de Skatte af ædelt Metal, som Branden har omsmeltet af Eders Velædelheds Gulddynger. Det forlyder, at gemene Folk og alskens Pak har ligget og rodet paa Tomten, siden Solen stod op, og ranet til sig i Lispundevis af Guld og Sølv. — Og saasom ...

Anders havde lagt Mærke til, hvordan Aarerne i den gamle Mands brede Pande svulmede op, mens Tjeneren talte. Men nu blev den sirlige Tale brat afbrudt. Thi Basballe før med hævet Haand hen mod Spraden og tildelte ham en eftertrykkelig Lussing paa hver Kind, saa han tumlede over mod Døren, hvorigennem han hurtigt forsvandt.

Anders gik med et hastigt Farvel. Han vidste, at Gertrud ventede ham. Værten fulgte dem til Dørs med mange Skrabud. Han vilde forhaabe, de aldrig gik hans Dør forbi, naar de igen kom til Aars.

— Gud lade det sent ske, sagde Anders.

De tog Vejen ad Skoven til.

Den friske Østenvind strøg om Gertruds Kinder og legede med hendes hvide Hovedlin. Hun lo muntert, da Anders fortalte hende Optrinet mellem Borgmesteren og Sønnens Tjener.

De standsede i Skoven ved et Møllehjul, der var gaaet i Staa, og saa paa en mennesketom Vaaning, hvor Stormen uhindret gik ud og ind gennem ituslaaede Ruder.

Mindets Taarer faldt ned over Gertruds Kinder, mens de der gik omkring den aflaaede Bolig, Dammen og Kløften. Senere, da de stod sammen oppe paa Skrænten og saa ud Over den skønne Bugt, sagde hun:

— Kan du huske, at det var dit højeste Ønske engang at blive Ejer af en saadan Mølle ?

— Det er det endnu, sagde han. — Men ikke her. — Nej, ikke her.

— Hvorfor ikke ? Min Far vil hjælpe mig med Penge, naar jeg engang agter at gifte mig, har han sagt. Og du har jo ogsaa selv Mønt, siger du.

— Det er ikke det, Gertrud. — Men indenfor Ledet ved Moesgaard ligger en Høj, der i mine Øjne har taget Skønheden og Frenden fra Skoven her, sagde han stille. Her kunde jeg ikke leve.

— Du har Ret, Anders — her kan vi to ikke bo. — Men vi vil ofte komme her tilbage og se til Stedet her. Tror du ikke ogsaa, Anders ?

— Jo. Vi vil komme hertil engang hvert Aar, naar Gøgen kukker, og Birkene dufter. —

De gik videre med bøjede Hoveder og i Tavshed, saa langt Skoven rakte.

De gik med Tro og Frimodighed deres ukendte Fremtid i Møde — visse paa, at baade Sol og Skygge vilde falde paa deres Vej — saaledes som det var gaaet dem hidtil, og som det er blevet Mennesker beskikket.

Slut!